אלע ווערק פון שלום עליכם

דראמאטישע שריפטען

אַלע ווערק פון שלום-עליכם

דראַמאַטישע שריפטען

שלום־עליכם פאָלקספאַנד אויסגאַבע—ניו יאָרק, 1920

Copyright 1917 by Olga Rabinowitz (Sholom-Aleichem), New York

ערשטע אויפלאגע . . . . . אויגוסט 1917
צווייטע אויפלאגע . . . . . דעצעמבער 1917
דריטע אויפלאגע . . . . . יולי 1918
פערטע אויפלאגע . . . . . נאוועמבער 1918
פינפטע אויפלאגע . . . . . מערץ 1919
זעקסטע אויפלאגע . . . . . מאי 1920

דראַמאַטישע שריפטען

אינהאלט

דער גט 7

צעזעעט און צעשפּריים 41

א דאָקטאָר 99

טעגטשען 117

דאָס גרויסע געווינס 151

דער גם. סצענעס פון׳ם אמאָליגען אידי-
שען לעבען, אין איין אקט און דריי בילדער.

נעשריבען אין יאהר 1887.

די פֿאַרשוינען:

ש ר ה ח נ צ י, „אַיין אשת חיל".
ר א ו ב ן־ ה ע ר ש, איהר מאַן, אַ יודע ספֿר.
ע ט ע ל, זייער טאַכטער, אַ יונג ווייבעל.
מ א ט ע ל, זייער אויבעם, אַ פּויניר יונגערמאַנשטוק.
ל ו י־ ב נ י מ י ן, אַ יונגערמאַן אַ משכיל, מאַטעל'ס אַ חבר.
ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן, אַ איד אַ שדכן.
ר ב א ר ק ע, דער רב פון שטעדטעל.
פ ר ו מ ע־ ל י ב ע, די רביצין.
ר ב ז כ ר י ה, אַ סופר, אַ איד מיט אַ גרינער שאַל.
א י ד ע ל ד ע ר ש מ ש, אַ ריהרעוודיג אידעל מיט איין אויג.
צ ו ו י י ע ד ו ת.
א מ נ י ן א י ד ע ן.

די נעשיכטע קומט פֿאָר אין אַ קליין שטעדטעל אינ'ם פֿאַרינעז יאָהר־הונדערט.

דאָס ערשטע בילד.

אין א געוועהנליך ציטער, פשוט מעבלירט, אויף דעם אלטען אידישען אופן, זיצט ביי א גרויסען פיערעקעכיגען טיש, אויף א בענקעל, ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש איבער א ספר פון די ה י נ ט י ג ע ס פ ר י ם, שטארק פערטיעפט. ביי דער הרובע זיצט ש ר ה ־ ח נ צ י און ארבייט א זאק מיט גרויס מהירות, און דאס קנייטלבען בויטוואהל קאכשעט זיך כיי איהרע פים אויף דער ערד; זי איז פערטיעפט אין דער ארבייט און קוקט אויף די דרשלער, וואס מאנצען ארום אין איהרע פינגער.

1.

ש ר ה ־ ח נ צ י און ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש.

ש ר ה ־ ח נ צ י (צעהלט די אויגלעך פון זאק). איינס, צוויי, דריי, פיער, פינף... ראובן־הערש! זעכס, זיעבען, אכט, נייון, צעהן... ראובן־הערש!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (הויבט אויף די אויגען פון דעם ספר). הא?

ש ר ה ־ ח נ צ י. האק דיר אין קאפ אריין! צעהן מאל דארף מען דיך רופען, ביז דו וועסט זיך א מאל אנרופען.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. וואס־זשע איז דארטען?

ש ר ה ־ ח נ צ י. וואס זאל זיין? נאר ניט! ער האט זיך אנגעארעט מיט'ן נעניידעם, מע זאל מיך א לעבעדינע אריינטרייבען, שונאי ציון, אין דער ערד אריין — און נעגוג.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. שא, א נייעם! וואס נאך וועסט דו זיך אויסטראכטען?

ש ר ה ־ ח נ צ י. אויסטראכטען? איך טראכט זיך אוים? איא, ראובן־הערש? וועד איז נערעכט? דו מיט דעם נעניידעם דיינעם! וועד איז א הולטייקע? איך! וועד וועדד אויסגעריסען, אויסגעריסען זאלט איהר וועדען? וועד פרוירט א נאנצען טאג איז

קלייט, אויסגעפרוירען זאלט איהר ווערען אלע אייגציגוויים? — אלע איך! אלע איך! און אז סע קומט צו עפּיס, בין איך די שלעכטע! גיעה, האַרעווע, קריך אין דער ערד! א שענעם כבוד קאן מען זיך פון אייך דערלעבען, ברענען זאלט איהר אויפ'ן פייער, ווי מיר ברענט דאס פּנים, רבונו של עולם! אז טאג ווי נאכט ווייסט מען נאר זיצען איבער די שענע ביכלעך און פּאטשקען אין די גאזעטען! און אז איך קום פון מארק, קוקט מען אויף מיר, ווי אויף דעם הונט, און מע סוד'עט זיך מיט דעם ווייב, און מע שושקעט זיך מיט איהר — שו־שו־שו, שו־שו־שו... וואס שושקעט ער זיך מיט איהר? הא? דו מיינסט, איך ווייס ניט, אז ער רעדט פון מיר? האסט מורא, איך הער ניט? וואס פאר סודות איז דא פאר א שוויעגער? איך פרעג דיך, וואס האט זיך אין איידעם צו בעהאלטען פון א שוויעגער? ראובן־הערש? ראובן־הערש! (מיט א קוועפש). ראובן־הערש!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (תאפּט זיך אויף). הא?

ש ר ה ־ ח נ צ י. האק דיר אין מוח! איך רעד און רעד, ווער צעזעצט רערענדיג, און ער „האקעט" און „האקעט", גלייך ווי א הונט בילט! אין מיר ווערד מיין גאנ צע־פלאצט. מיין בלוט ווערד איבער־געזאדען, ווי איין אקריפ — און ער זיצט זיך מיט א גלאטען לונג און לעבער איבער די ספרים'לעך, און איך האווקע און האווקע, טאמער וויסט דו וואס? אפּנים, די ספרים'לעך זענען ביי דיר טהייערער פונ'ם וועיב? דאס איז דאך אין גאנצען דיין חיות! און ווער פאהרט אויף א יאריד?—שרה־חנצי! ווער ווארט זיך מיט א קארטאפּלי פאר א גאנצען טאג, דערווארגען זאלסט דו ווערען, ליעבער גאט? — שרה־חנצי! ס'זאל איהם אנהויבען, אשטייגער, אהרען, וואס דער שענער נעניידעם זיינער, ברענען זאל ער, פאטשקעט מיך אויף די גאזעטען... ראובן־הערש! (בויגט זיך אן צו איהם, אין אויהער אריין). ראובן־הערש! ראובן־הערש! ראובן־הערש!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש (רייסט זיך אפ פון'ם ספר). הא? הא? הא?

ש ר ה - ח נ צ י. קוק אן אביסעל א האקעז — האק דיר אין מוח! איך רעד פון דיין תכשיט, פון'ם גענייד עם דיינעם רעד איך, פערחאפט זאל ער ווערען!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש. וואס האסט דו צו איהם? וואס האט ער דיר געטהאן?

ש ר ה - ח נ צ י. וואס, האסט דו געוואלט, זאל ער מיר טהון? ער זאל מיך שלאגען? ס'איז נענוג דאס, וואס ער באשרייבט מיך אויף די גאזעטען!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש. וואר האט דיר געזאגט, אז ער באשרייבט דיך אויף די גאזעטען?

ש ר ה - ח נ צ י. וואס דען לויגט ער טאג ווי נאכט ביי לאה-דוואסי'ם גענייד עמעל, וואס שרייבט אין אלע בלעטער? צענויפ-געקאמפאניעט זיך מיט א שארלאטאן א שרייבער, אוז נאר מע לאכט, אוז נאר מע רזהאטשעט זיך, אוז אז מע דערזעהט מיך, ווערד מען אנשטומט, שטום אוז קרום זאלען זיי ווערען פאר כל-ישראל!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש. כלעבען, די טשעפעסט זיך אומזיסט. מאטעל איז א יונגערמאן א נאלד! אזא יאהר אויף מיר.

ש ר ה - ח נ צ י. אמן, אזא יאהר אויף אייך ביידען!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש. ער איז א יונגערמאן, וואס קאן גוט לערנען, אוז לייענען, אוז שרייבען, אוז... אוז... אוז...

ש ר ה - ח נ צ י. אוז... אוז... אוז! ... איך דארף ניט האבען קיין שרייבער, וואס זאל מיך באשרייבען! באליאפען!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש. טשעפע זיך אפ, ער האט דיך ניט אפילו אין זינען!

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואס איז ! סע שטעהט איהם אפשר ניט אן ? איך דארף אויך כפרות אייז אירעם, וואס קען צופיעל אוז פארשטעהט צופיעל אוז ווייסט צופיעל !

ר א ו ב ז ־ ה ע ר ש . וואס־זשע אהרט עס דיך, אז ער קען צופיעל אוז פארשטעהט צופיעל אוז ווייסט צופיעל ?

ש ר ה ־ ח נ צ י . אהרען אהרט מיך ניט : לאז ער זיך אנ־צינדען ! אבי ער זאל מיך לאזען צורוה. ניט פאטשקעז מיך אויף די גאזעטען !

ר א ו ב ז ־ ה ע ר ש . וואר האט דיר נעזאגט, אז ער פאט־שעם דיך אויף די גאזעטען ?

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואס דען טהוט ער טאג ווי נאכט ביי לאה־דוואסי'ס גענייד־עמעל, וואס אלע ווייסען, אז ער פאטשקעט אויף די קרויטבלעטלעך, מיין איך אויף די גאזעטען ?

ר א ו ב ז ־ ה ע ר ש (צרויס פון די כלים). א מעשה אהן איין עק מיט דיר ! עס וואלט טאקי נעווען א מצוה, כלעבען, מע זאל דיך טאקי באשרייבען אין די גאזעטען, און נוט באשרייבען, אזוי אז דו זאלסט האבען צו זינגען און צו זאגען !

ש ר ה ־ ח נ צ י (רויס פאר כעס). ניט דערלעבען וועט איהר דאס ביידע ! נא דיר א מתנה ! (ברענט איהם אונטער א פייג).

ר א ו ב ז ־ ה ע ר ש . עס געזונד ! (נעמט דעם ספר אונטער דער האנד און געהט אוועק, מהום א זעץ טים דער טהיר. פונ'ם אנדערען חדר לויפט ארויס ע ט ע ל).

2

ש ר ה ־ ח נ צ י אוז ע ט ע ל .

ע ט ע ל (איבערגעשראקען). וואס איז דער כאטש אזוי אין כעס ?

ש ר ה - ח נ צ י . ווייסט אויסן דער שוואַרצער יאָהר! דו קענסט איהם ניט, דעם כהן? ער ווילּ ניט לייִדען, למאי דיין מאַטעלּ איז נפש־אהת מיט דעם שאַרלאַטאַן.

ע ט ע ל . מיט וואָסער שאַרלאַטאַן?

ש ר ה - ח נ צ י . אַט מיט לאה־דוואָסי'ס נעניידעמעל, מיט לוי־בנימין'ן.

ע ט ע ל . מיט וואָס איז לוי־בנימין א שאַרלאַטאַן?

ש ר ה - ח נ צ י . איך ווייס, מיט וואָס? ער ווילּ ניט, דער טאַטע דיינער, אז דיין מאַן זאָלּ זיין באַקאַנט מיט א שלים־מזלּ, וואָס פּאַטשקעט אויף די קרויטבלעטלעך, שרייבט אויף די נאַזע־טען מיין איך... ער ווילּ ניט לייִדען, דער טאַטע דיינער, וואָס די שטאַדט האַלט דיך אין כּוילּ, דיך און דיין מאַן.

ע ט ע ל . מיין מאַטלען?

ש ר ה - ח נ צ י . דיין מאַטלען! וואָס, מיינסט דו, איז דיין מאַטעלּ? א בשר־ודאם גלייך מיט אלע.

ע ט ע ל . וואָס־זשע זאָגט מען אויף מיין מאַטלען?

ש ר ה - ח נ צ י . מע זאָגט... וואָס א שטאַדט קאָן זאָגען! מע שמועסט, אז ער לינט טאָג ווי נאַכט ביי לאה־דוואָסי'ן נישט אזוי צוליעב דעם איידעם, ווי צוליעב עמיצען אנדערש.

ע ט ע ל (אויפגערעגט). למשל, צוליעב וועמען?

ש ר ה - ח נ צ י . איך ווייס, צוליעב וועמען? ווייסט זיי דער רוח אלעמען!

ע ט ע ל (לאַכט מיט אַשטשערקעס). חא־חא־חא! לעדיגנעה־ערס, פּוסטעפּאַסניקעס, רכילות'ניקעס! האַבען שוין ניט וואָס אויסצוטראַכטען!

ש ר ה - ח נ צ י . אז מע קלינגט, איז א חגא... וועלט האַבען אויהרען, נאַסען האַבען אויגען!...

ע ט ע ל (אויסער זיך). הערסט דו מאמע? אט די, וואס זיי קאנען זאגען אזא זאך, מעג זיך זיי שטעלען דאס מויל אויף א זייט! א חרוש איז מיר נאר אויף דיר, מאמע, אז דו זאלסט קאנען גלויבען אזעלכעם אויף מיין מאטעלען...

ש ר ה ־ ח נ צ י. זעה נאר, ווי זי פארציהט איהם אביסעל אויף א שטריקעלע: ט א ט ע ל ע! מא־טע־לע! וואס איז דארט אזעלכעם? דו מיינסט, אז ער נעהט טאקי אוים נאך דיר, טאכ־טער, אזוי ווי דו נאך איהם?

ע ט ע ל. כאמע, דו האסט אין איהם א גרויסען טעות, מא־מע! דו קענסט איהם ניט! ער איז...

ש ר ה ־ ח נ צ י. אזוי? הייסט דאס, ווייסט דו מעהר פון מיר? גוטע יאהרען! אז אך אוז וועה דער מאמע! ניטא וואס צו רעדען! מיין טאכטער ווייסט מעהר פון מיר! זי איז די חכמה! זי ווייסט אלעס! נאר איך וויים גאר ניט! איך בין דער נאר! איך בין די בהמה!...

ע ט ע ל. וועה זאגט דען, מאמע? איך זאג נאר, אז אזא יונגערמאנן, ווי מיין מאטעל...

ש ר ה ־ ח נ צ י (נעמט די הענד צאדאקאם). נו?

ע ט ע ל. אזא יונגערמאן, ווי מיין מאטעל, דארף מען אויס־פאהרען די גאנצע וועלט, וועט מען נישט געפינען...

ש ר ה ־ ח נ צ י (קאכטעט זיך). חא־חא־חא־חא־חא! אזוי? דאס האט ער דיך אזוי איינגערעדט? איא? נו, גלויב איהם, טאכטער! ער האט דיר אפשר געשווארען אויך? חא־חא־חא! האסט זיך אין איהם אביסעל צופיעל איינגעגלויבט, פיהרט ער דיך ביי דער נאז. וועז דו זאלכט זיך צו איהם אזוי צוקוקען, ווי איך קוק זיך צו, וואלכט דו אפשר אויך געזעהן דאס, וואס איך זעה.

ע ט ע ל. וואס זעהסט דו אויף איהם אזעלכעם, מאמע?

ש ר ה ־ ח נ צ י . איך זעה? הלואי וואלט קיינער ניט זעהען! מע זעהט שוין!

ע ט ע ל (דערשראקען). וואס זעהט מען? ווער זעהט? וואס האט מען געזעהען?

ש ר ה ־ ח נ צ י . מע האט נעזעהען דאס, וואס קיינער דארף ניט זעהען.

ע ט ע ל (צעקאכט). מאמעניו! הארצעניו! ליובעניו! איך בעט דיך, זאג מיר, וואס האט מען געזעהען?

ש ר ה ־ ח נ צ י . אזוי? ווילסט דו טאקי, אז איך זאל דיר זאגען? א שענער כבוד פאר דער מאמע דיינער! לאזען דיר אנ־דערע זאגען, טאכטער מיינע!

ע ט ע ל (ווייכט). דו מוטשעסט מיך, מאמע! איך בעט דיך, זאג מיר האסיש איין ווארט, חאטש א האלב ווארט! איך בעט דיך, מאמעניו! הארצעניו! נשמה'ניו!

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואס זאל איך דיר זאגען, וואס? וואס האסט דו זיך צוגעטשעפעט צו מיר? נעה, לאז ער דיר זאגען, וואוהין נעהט ער אלע טאג נאכ'ן דאוונען?

ע ט ע ל . וואס הייסט וואוהין? צו לוי־בנימין, צו לאה־דוואסי'ס איידעם: דארט לערנען זיי צוזאמען, לייענען גאזעטען...

ש ר ה ־ ח נ צ י . האה־חא־חא! אזוי טאקי? ווער האט דיר גיזאגט? מע לערנט דארט אינאיינעם אוז מע לייענט גא־זעטען?!

ע ט ע ל . וואס זשע דען טהוען זיי? אדרבה, זאג, מאמע, לאם איך אויך וויסען!

ש ר ה ־ ח נ צ י . פון וואנען זאל איך וויסען? איך גיה איהם נאך, צי וואס? איך האב מיהר נישט וואס צו טהון, נאר נאכקוקען דעם גענייד־עם מיינעם, וואוהין ער גיהט — זיך זאג דיר! פראמענע מעג ער גיהן ניט נאר צו לאה־דוואסי'ס טאכ־

טער — אפילו אין דער ערד אריין, אהרט מיך אויך ניט, אבי מיר אוז מיין קינד זאל ניט שאדען!

ע ט ע ל. מאמע! דו ווייסט נאר ניט וואס דו רעדסט! וואס יענער וועט דיר דערצעהלען פזמונות, נעבעכיגע טענ...

ש ר ה־ח נ צ י (מיט פיוער). הער נאר, טאכטער מיינע. שוין לאנג ביזט דו געווארען אזא פרעכטארין, וואס דו דערצעהלסט מיר מעשיות? וואס מאכסט דו מיר אזוועק מיט דער האנט: „פזמונות"! איך דארף זיך ביי קיינעם ניט נאכפרעגען! איך פרעג נישט ביי קיינעם; מע קומט צו מיר אין קלייט אריין אוז מע דערצעהלט מיר — זאל איך מיר פארשטעלען די אויהרען? מאהל דיר, אז אך אוז וועה איז מיר, אז איך זיץ אוז הער אויס אט די אלע שענע מעשיות! איך בין דאך מעהר נישט ווי א מענטש. נו, א מאמע איז מסתמא נישט אייגענומעז, אז מע רעדט אויך איהר קינד. יענעם דאס מויל פארשטעלען קאן איך ניט, אוז נעהן זיך אפקריעגען מיט יערען בעזונדער בין איך אויך ניט משהמחויב. ווי זאגט מען: „שנייץ די נאז אוז שמיר דעם פנים"... ס'איז מיר אודאי גוט, זאג איך דיר!

ע ט ע ל (אויסער זיך). עמיצער האט דיר אויסגעקלערט א נעבטיגען טאג, אודאי א שונא מיינער, אוז דו גלויבסט!

ש ר ה־ח נ צ י (הייס). אויסגעקלערט? א שונא? א, כשר'ע בהמה'לע! גאה הער, וואס מע רעדט אויך דער גאס, אין אלע הייזער! די גאנצע שטאדט האט צו טהון מיט מיר — זאגט זי א שונא! מיר לייגען ביי יערען אין מויל, קינד אוז קיוק ווייסט פונ'ם סוד. יערער בעזונדער ווייזט אויף מיר אז מיט'ן פינגער, אוז אין שוהל הער איך הינטער מיינע פלייצעס, ווי מע שושקעט זיך אוז מע לאכט — אוז זי זאגט מיר, אז ע מ י צ ע ר האט אויסגעטראכט! יענער הענגט זיך לאה־דוואסי'ס טעכטערעל אויפ'ן האלז, אוז זי זאגט: אויסגעטראכט!

ע ט ע ל (ווייזט). ס'אליגען, מאמע, ס'אליגען! ס'אליגען!

3

די זעלבע און מאטעל.

מ א ט ע ל (לויפט ארויס א דערשראקענער). וואס איז? וואס שרייסט דו, עטעלע? דו ווייסט? וואס וויינסט דו, עטעלע? (נעמט אן ביי דער האנד, קוקט בויז אויף דער שוויעגער).

ש ר ה - נ צ י (שטעלט אויף). קוק איהם אן אביסעל, ווי ער מאכט דעם אנשטעל! א נעבאכעל, גאט די נשמה שולדיג... נעמאכט א תל פון מיין קינד, אוועקגעקוילעט, אראפגענומען דעם קאפ — און האט א פאטעפאלנעסט פרעגען, וואס זי ווייגט? ! רוצח! קוילער! מלאך־המות איינער! זאג מיר, מיט וואס אטוועטשאיעסט דו מיר פאר מיין קינד? פאר מיין קינד, פאר מיין אויג אין קאפ? וויין, טאכטער, ווויין! וועה איז דער מאמע דיינער! (תאפט די ארבויים, גיהט ארויס און טהוט א קלאפ מיט דער טהיר).

4

מ א ט ע ל און ע ט ע ל.

מ א ט ע ל (נעמט אן עטלען ביי בוידע העגד און ווייל איהר געבען א קוש; זי לאזט זיך גיט און הערט גיט אויף צו ווייגען). עטעלע! טהייערע מיינע! זאג מיר, וואס איז דא אזעלכעס? וואס וויינסט דו? איך בעט דיך, נשמה מיינע! זאג מיר! נו, זאג חאטש איין וואָרט! חאטש איין וואָרט!

ע ט ע ל (צעגעהט זיך פאר געוויין). אוי, לאז מיך! לאז מיך! אוי, נעה אוועק פון מיר! אוועק! אוועק! אוועק! (טשופט איהם אפ פון זיך).

מ א ט ע ל (טרעט אפ אביסעל, בלייבט שטיהן, לאזט אראפ דעם קאפ, לעגט צענויף די העגד און בלייבט אין א טראגישער פאזע). רבונו של עולם! רבונו של עולם! (געהט צו נעהנטער צום ווייב). עטעלע! עטעלע! האב רחמנות!... עס ווייזט אויס, אז די שוויעגער האט שוין וויעדער

אננערעדט אויף מיר... עטעל! למאי זאלסט דו פון מיר פארבארגען? ערשט נעכטען האסט דו מיר נעשוואָרען, אז וואס מע וועט דיר זאגען, וועסט דו מיר באלד דערצעהלען... אז דו וועסט שוין מעהר קיין שלעכטס אויף מיר נישט גלויבען... אז צווישען אונז וועט תמיד זיין א הייליגע ליעבע אויף אייביג... און אצינד, מיין טהייערע, שטעה איך פאר דיר און בעט רחמים, זאלסט חאטש איין קוק טהון אויף מיר, חאטש איין ווארט מיר זאגען, ווילסט דו נישט, עטעל! וואו זענען דיינע שבועות? וואו זענען דיינע נעכטיגע הבטחות, עטעל? (ער חאפט זי ארום און מהום זי א קוש. זי רייסט זיך אוים פון זיינע הענד מיט בעס).

ע ט ע ל. אוועק! אוועק צו לאה־דוואסי'ס טעכטערעל! אוועק פון מיינע אויגען!

מ א ט ע ל (ערשטויגט). צו לאה־דוואסי'ס טעכטערעל? וואס היסט דאס און וואס בעדייט דאס? וואס איז דאס פאר א נייעס, הא?

ע ט ע ל (מיט האַרץ). א נייעס, זאגסט דו? נעה הער, וואס די שטאדט רעדט!

מ א ט ע ל. די שטאדט רעדט! וואס רעדט די שטאדט? אדרבה, לאם איך אויך וויסען?

ע ט ע ל. דו פרעגסט נאך? הא? וואס נעהסט דו אהין עלע טאג? דו מיינסט, דו נארסט מיך אף? מיין ניט, אז איך בין אזא נארר, ווי דו מיינסט. א, איך וויים שוין! איך וויים שוין! צו לוי־בנימין'ען נעהסט דו? איא? צו איהר, צו לאה־דוואסי'ס פ ר א ס א ו נ י צ ע מיט דער רויטער נאז... א א א!!! (זי רייסט אויף זיך די הער און איז אויסער זיך).

מ א ט ע ל (חאפט זי ביי די הענד, נעמט זי ארום מיט היים עלעם־פיידיגע קושען). עטעל! ליובעניו! וואס רעדסט דו? איך? איך? צו לאה־דוואסי'ס טאכטער? צו אט דער דאזיגער?

איך וועל דיך פארבייטען אויף לאה־דוואסי׳ס טאכטער? דיך? טיין קעצעלע? מיין נשמה? מיין לעבען? מיין... איך...? א, איך וויים שוין, פון וועמען דאס וואכסט! איך וויים שוין! דאס האט זי אויסגעטראכט! זי! די שוויגער! יא, איך וויים שוין! איך וויים שוין! א, זי וויל אונז צעשיידען! זי וויל מיך אין דער ערד אריינטרייבען א לעבעדיגען! זי האט זיך נענומען אויף מיר! ערשט היינט אין דער פריה האט זי מיר דערצעהלט און אנגערעדט אויף דיר כל הצרות! אז דו האסט זיך איהר געקלאגט אויף מיר, אז דו קאנסט מיך ניט אנקוקען, אז לוי־בנימין האט א שען קול און קאן זינגען און איך ניט; אז לוי־בנימין... נאר איך גלויב ניט, אוז דו גלויבסט! איך זשאלעווע דיה. און דו מיך — ניט. איך האב דיך ליעב און בין דיר נעטריי ביז לעצט, און דו האסט אפילו קיין קאפ רחמנות ניט אויף מיר! ... דו האסט מיר נענעבען א שבועה, אז דו וועסט מיך אייביג ליעב האבען, תמיד גלויבען; צום סוף, ווילסט דו אפילו אויף מיר קיין קוק ניט טהון... א! איך בין דער אומגליקליכסטער מענטש אויף דער וועלט! (פאלט אויף א בענקעל און ווייגט).

ע ט ע ל (געהט־צו צו איהם און וויל איהם מהון א קוש; ער לאזט ניט). מאטעלע! נאט איז מיט דיר! טהו אויף מיר א קוס — דאס בין איך! דו ווילסט מיך ניט? מאטעלע! מאטעלע!

מ א ט ע ל (פאלט איהר אויף דעם האלז). עטעלע!...

ע ט ע ל (מע קושט זיך). מאטעלע!...

מ א ט ע ל (קושענדיג). קעצעלע!

ע ט ע ל (קושענדיג). קאטעקעל!

מ א ט ע ל (קושט זי). נשמה מיינע!

ע ט ע ל (קושט איהם). לעבען מיינם!

מ א ט ע ל (קושט זי). מיין ענגעל!

ע ט ע ל (קושט איהם). מיין הארץ!

מ א ט ע ל . און דו האסט זיך אויף מיר אזעלכעם גענלויבט, הא?

ע ט ע ל . א, זיי מיר מוחל, מאטעלע! דאס לעצטע מאל!

מ א ט ע ל . זעה זשע, עטעלע, דאס לעצטע מאל!

ע ט ע ל . דאס לעצטע מאל! דאס לעצטע מאל!

מ א ט ע ל . שוועך מיר!

ע ט ע ל . איך שוועך דיר!

מ א ט ע ל . ביי דיין לעבען?

ע ט ע ל . ביי מיין לעבען!

עבדע פוג'ם ערשטען ביולד.

דאס צווייטע בילד.

1.

ראובן־הערש זיצט איבער א ספר אין דעם זעלבען ציטער און איז צעקאַכט. ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן קוקט איהם גלייך אין די אויגען אריין.

ר א ו ב ן ה ע ר ש א ו ן ש ל ו ם ש ד כ ן.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. וואס זענט איהר אזוי צעטראגען וואס? מילא, וואס סע מאכט זיך וואס? אייער טאכטער איז ניט די ערשטע איז זי! איהר האט מורא האט איהר, זי וועט נישט קריגען קיין אנדערען וועט זי? בראד איז ניט אויסגעשטאַרבען בראד!

ר א ו ב ן־ה ע ר ש. וואס רעדט איהר? איהר ווילט מיר איינרעדען א קינד אין בויך? מאטעל איז א זעלטענער יונגערמאן; א זעלטען קינד, כלעבעו, א זעלטען קינד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. נו, ווער זאגט דען ווער? ער איז אודאי נישקשה פון א יונגערמאן איז ער: נאר כסתמא איז דאס ניט איהר זיווג מסתמא...

ר א ו ב ן־ה ע ר ש. נישט איהר זיווג, זאגט איהר? וואס איז? וואס געהט איהם אפ? איך פרעג אייך, רב שלום, מיט וואס איז דאס נישט גלייך? אדרבה, זאגט איהר אליין! (רוקט זיך צו איהם).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רוקט זיך אפ). וואס קאן איך זאגען וואס? נאט איז דער מזווג זיווגים איז ער. וואס קאן וויסען א מענטש וואס?

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (האפט אן רב שלום'ן פאר די לאצען און שרייסעלט איהם). גאט איז מזווג זיווגים, זאגט איהר? א י ה ר קאנט מיר אזעלכעם זאגען? א י ה ר ווייסט דאך יא, אפ דא טהום זיך, און ווילט מיך אפנארען? מיך???

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רייסט זיך אוים פון זיינע הענד א דערשראקענער). לאזט מיך צורוה לאזט מיך! וואס קאהר זיך מיט מיר אן וואס? איך דארף קריכען צו יענעם אין קעשענע דארף איך? איך וויים נאר ניט איך!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (געהט ארום הין און צוריק) אוי, ווייסט איהר ניט! איהר ווייסט גאנץ גוט פון מיין שלאק, פון מיין צרה! איהר מאכט זיך נאר, אז איהר ווייסט ניט!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. יא, אבער וואס קאהר זיך דאס מיט מיר אן וואס? מע האט מיך געשיקט רופען האט מען מיך — בין איך נעקומען בין איך: מע זאגט א גט, לאז זיין א גט לאז זיין...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (שטעלט זיך אפ). א גט, זאגט איהר?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (קאלטבלוטיג). נו, פארשטעהט זיך, א גט.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (א זעץ מיט דעם קולאק אין טיש אריין). איך ווילל ניט קיין גט! איהר הערט, רב שלום? איך ווילל ניט קיין גט! איך ווילל ניט! איהר הערט, צי ניין?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך הער, איך הער: פאר וואס זאלל איך ניט הערען פאר וואס? „זי" ווילל אבער, „זי"!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. ווער איז די „זי"? וואס איז פאר א „זי"? וואס מיר זי, ווער מיר זי?...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך מיין, שרה־חנצי מיין איך: אייער שרה־חנצי אייערע.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. שרה־חנצי? נו, און וואו בין איך?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. (באמאנעם טיט די פינגער אין טיש אריין). דאס וויים איך ניט דאס.

ראובן־הערש. וואס הייסט, איהר ווייסט ניט? איך זועל דערלאזען אזעלכעם ביי זיך אין שטוב? אזא רציחה איז נאך נישט געהערט געווארען אויף דער העלבער וועלט! מע זאל נעמען קינדער, אזעלכע צוויי טהייערע קינדער, וואס האבען זיך ליעב דאס חיות מיט דער נשמה, און פלוצים אין מיטענדרינען אפ'גט'ען זיי, צעשיידען זיי, צעריסען צייער גליק אויף אייביג! כאר וואס? פאר וועז? פאר וועמענס זינד? (ער טרייסעלט רב שלום'ן פאר די לאצען).

רב שלום שדכן (רייסט זיך אוים). וואס בין איך שולדיג וואס? וואס האט איהר צו מיר וואס?

ראובן־הערש (מים גרויס פייער). אזא צאצקע! אזא יונגערמאן! נו, און איך וועל דאס צוזעהן און אפשווייגען? הא? וואס מיינט איהר זיך? איך בין דאך א פאטער! איך בין דאך דער פאטער! איך האב עפים אויף א שטיקעל דעה, צי ניין? הא? איך וועל לאזען, מע זאל מיין קינד פיהרען פאר א קרבן? און וואו בין איך — פרעג איך אייך? רב שלום, וואו בין איך? (ער וויל אנטאפען רב שלום'ן פאר דער לאצ).

רב שלום שדכן (רוקט זיך אפ). איהר זענט נערעכט איהר, וואס אמת איז אמת, רב ראובן־הערש. איהר זענט אודאי נערעכט זענט איהר. הייסט נעבען אביסעל בראנפען און עפים פארבייסען אויך. איך האב נאך היינטיגען פריהמארגען איז מיין מויל ניט געהאט האב איך. (מע טראגט אריין א פלעשעל ווין מים פארבייסען. רב שלום שדכן גיסט זיך אן א כוסה). לחיים, רב ראובן־הערש, לחיים! לאז נאט געבען בעסערע נעשעפטען לאז ער... לחיים! לחיים! (ער טאכט א כוסה).

ראובן־הערש (גיסט זיך אן און נעמט א קאפ). לחיים, רב שלום! לחיים טובים ולשלום! עה, ברודער, א פאהאנע וועלט! פע, כלעבען, א פאהאנע וועלט! פע!... (טרינקט נאך א קאפ).

רב שלום שדכן (א כוסה). פע, רב ראובן־הערש, פע, פע!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (טרינקט נאָך אַ קאַפּ). אַבער נאָר אויף אייך אַנדער אופן פּע, רב שלום!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (טרינקט), זעהר פּע! זעהר פּע!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (נאָך אַ קאַפּ). אַבער טאַקי, רב שלום, וואָס פּע הייסט!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (נאָך אַביסעל). פּע, פּע, פּע! ביז'ן עק אַריין פּע!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (אַביסעל פּערשמאַכט). וואָס ווייסט איהר, רב שלום, ווי פּע דאָס איז! וויפּיעל איהר ווייסט פּע, איז אַפילו קיין שמינית שבשמינית, קיין צעהן־טויזענד־חלק אפילו! דאָס איז אזא מין פּע, וואָס זינט די וועלט שטעהט איז נאָך אזא פּע גיט געווען!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (מראה כהן: שאַקעלט צו מיט'ן קאַפּ אין שמייכעלט). איך וויים, רב ראובן־הערש! ס'איז שטאַרק פּע! איהר דאַרפט מיר גיט דערצעהלען איהר. איך האָב אויך די אייגענע מכה איך, פונקט אזא צרה פונקט, און אפשר נאָך ערגער אפשר...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. דאָך איז מיט אַ נאַנג; גיט אַזוי ווי ביי מיר. אוי, וואָס ווייסט איהר, וואָס ווייסט איהר? קיינער ווייסט גיט, רב שלום! אָט דא ליגט דאָס ביי מיר. (ווייזט מיט'ן פינגער אויף דעם האַרצעו). אָט דא, טיף־טיף!... און פּאַר וועו? (בויגט איין דעם קאַפּ). שוין עטליכע און צוואַנציג יאָהר, אז איך קום אפּ אויף דער וועלט... עטליכע און צוואַנציג יאָהר בין איך אין גיהנם... שבעה מדורי גיהנם... אויף הייסע סקאַוור־רעדעם בראַטען מיין לייב... קאַליסטראַי, רב שלום, קאַליסטראַי טרייבט זי מיך דריי מאָל אין טאָג... אַהן אַ שום רחמנות... קיין גוט וואָרט כמעט פון דער ערשטער שעה... אַ וועלט אויכצו־רעדעו — עטליכע און צוואַנציג יאָהר!... אָט וואו מע דאַרף אַ גט, רב שלום! (קוקט זיך אַרום מיט שרעק). אָט וואו מע וואַלט בעראַרפט ארויפּפּיהרען אויף אַ גט!...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אודאי גט! (גיסט אן א כוסה). ביי מיר אויך די אייגענע צרות ביי מיר...

(עס קומט אן ש ר ח־ח נ צ י).

2.

ד י ז ע ל ב ע א ו ן ש ר ה־ח נ צ י.

ש ר ה־ח נ צ י (פליהט אַרויין, ווי א וויכער, און בליבט שטעהן אין מיטען שטוב; א פליעסק מיט די העגד). ראובן־הערש! וואס איז דא ביי דיר פלוצים פאר א יום־טוב? גאט איז מיט דיר, ראובן־הערש! וועסט צייט האבען נאך דעם גט פארטרינקען... (קוקט אין דעם לעדיגען פלעשעל אַרויין). געמענט איבערלאזען אביסעל אויף שפעטער... וועסט נאך האבען גענוג צייט צו טרינקען. און איהר אויך, רב שלום! אם ירצה השם, צום צווייטען קנס־מאל און צו דער אנדערער חתונה ביי אונזער טאכטער... נאר לאז שוין גאט נעבען מיט מעהר הצלחה, ניט אזא געניידעם, ווי איהר האט מיר נענעבען, רב שלום!...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (לעפעטשעט מיט דער צונג). איך בעט איך, שרה־חנצי... איהר זענט דאך... א... א... איך מיין טאקי באמת מיין איך... א... א... ווי זאגט ער... א... א... אשה צנועה... א...

ש ר ה־ח נ צ י (ווייזט זיי אויף דער פהיר. זיי געהען בוידע מיט אַראָפגעלאָזטע קעפ, און זי געהט זיי נאך). נו, געהט שוין, געהט! שוין אלץ פארטיג... דער רב האט געשיקט צו מיר דעם שבש... דער גט איז שוין צום שרייבען... נו, ריהר זיך שוין, ראובן־הערש, ריהר זיך! קוק איהם אן אביסעל, ווי ער פלאנטעט מיט די פיס... איז מיטען דרינען זעצט מען זיך אוועק חלעפטשען ווייז... (שטילערהייר). פיאווקעם זאלען טרינקען אייער בלוט בייּ־דע... האט זיך צענויפגעקאמפאניעט מיט דעם דאזיגען זולל־

וסובא'ניק און כיא האט אויסגעראמט וואו ס'איז דא א שטיקעל לעקאך אין שאפע, עסען זאלען אייך ווערעם ביידע אייער לייב, זיסער גאט!...

3.

פריהער קומט ארויס מאטעל, פאלט אויפ'ן בענקעל און בליבט זיצען אין א מראגישער פאזע; כאלה נאך איהם קומט ארויס לוי־בנימין מיט א שמייכעלע.

מאטעל און לוי־בנימין.

מאטעל (וויינט און רייבט אויך זיך די האר). פארפינסטערט בין איך געווארען! אז אך און וועה איז מיר, אז איך דארף מיין עטלעך נעבען גט!

לוי־בנימין. וואס־זשע האסט דו געוואלט? אז עמעל זאל דיר נעבען גט?

מאטעל. יא? דו לאכסט? דו מרייבסט קאטאווע? אצינד?

לוי־בנימין. וואס דען? משוגענער, וואס קלאנסט דו? וואס האסט דו זיך צעיאמערט, ווי א אידינע? אדרבה, זאג!

מאטעל. וואס־זשע דען? מאנצען זאל איך?

לוי־בנימין. אודאי מאנצען!... דו ווערסט פטור פון אזא שוויעגער, ווי שרה־חנצי, מענסט דו געווים נעהן מאנצען... ווער קען זי ניט? איך בין באוואהרענט, אז דו ווענסט דא אפויין נאך א האלב יאהר אין שטוב, ווענ דיך דיין שוויעגער פאטשען, אזוי ווי זי פאטשט דעם שווער דיינעם, אט דעם עהרליכען טפש, וואס איז ערגער פון איהר, אז ער לאזט זיך אזוי טרעטען מיט די פיס.

מאטעל. ס'איז דיר גרינג צו רעדען, יא. זאלסט אבער זיין אויף מיין ארט, וואלסט דו...

לוי־בנימין. איך זאל זיין אויף דיין ארט, לעקיש, וואלט איך מיך אויפ'ן דריטען טאג נעג'גט און מז'פטר'ט איין עול

פונ׳ם קאפ! איין מאל פאר אלע מאל! (ער שפאנט ארום איבער דער שטוב).

מאטעל (פערטראכט). זיך נע׳נט?... נו, און עטעל? אך, לוי־בנימין! וואם וווייסט דו, וואם וווייסט דו, ווי טייער, ווי ליעב זי איז מיר!?...

לוי־בנימין (שפאנט ארום הין און צוריק). קוק איהם אן אביסעל, ווי ער מאכט דאם העויות, די ליעבע האט זיך אין איהם צעפלאקערט! ווער מיר ליעבע? וואם מיר ליעבע? וואם האסט דו זיך איינגעבילדעט, משוגענער? א שענע ליעבע, אז די טאמע קאן זי ארויפפיהרען צעהן מאל אין טאג אויף גט? אויך מיר א ליעבע! חא־חא־חא!

מאטעל. מענסט דיר לאכען וויפיעל דו ווילסט. און דאם, וואם דאם הארץ פיהלט? (ער חאפט זיך ביי׳ם הארצען).

לוי־בנימין. חא־חא־חא! וואם פיהלט דאם הארץ? וואם?... ער האט זיך אנגעליעגט מיט ראמאנען, ווי א פויק, און שרייעט אויף אלע גאסען „ליעבע"! גלאט, טע ווילט זיך דיר שפיע־לען א ראמאן, נעמסט דו אליין אויף זיך צרות מיט שלעק!... נו, ווילסט ניט קיין גט? ווי דו ווילסט זיך! זיץ דא! אט ווען באלד קומען דער אשמראי, די שוויעגער דיינע, און ווען דיך ארויינלענגען נייען אילען אין דער ערד ארייז און ווען אנשטעלען די טאכטער, אז זי זאל דיר ווארפען דעם גט פאר די פיס; און נאכדעם ווען איהר זיך איבערבעטען, צעקושען, און שפעטער מיט צווויי טעג וויעדער די זעלבע נעשיכטע, ביז פון דיין נעליעבטער ווען ווערען א מין שרה־חנצי און פון דיר א מין ראובן־הערש שרה־חנצי׳ם... א לעמעשקע... א שענער סוף!... שעם זיך! (לוי־בנימין דרוקט זיך מאטלען דאם היטעל ביז איבער די אויהרען). א פיינער יונגערמאן! א יונגערמאן ביזט דו? א ווייבעל ביזט דו! א אידינע! מאטעל די אידינע! „סענדערעל די אידינע", חא־חא־חא! דו נעדענקסט „סענדערעל די אידינע" ביי אבראמאוויטשען? חא־חא־חא! „שהיה יושב על הספסל" — אז סענדערעל די אי־

דינע איז נעוועסען אויפ'ן בענקעל אונטערנעבונדען מיט א טיכעל די צייהן, „וקולף קאַרטאָפּלים" — און האָט נעשיילט קאַרטאָפּלים — חא־חא־חא!

מאָטעל. גוט איז דיר צו לאַכען! דו האָסט זיך אריינגעחאפט אין א שטוב צווישען לייט, ניט צווישען אויעלכע, ווי איך בין אריין...

לוי־בנימין. האָסט א גרויסען טעות, מאָטעל, איך האָב שוין דיר טויזענד מאל געזאָגט, אז סע ווייזט זיך דיר אויס. גלויב מיר, ברודער, אז איך קום נענוג אפ. ניט אזוי פיעל, וויפיעל דו, פאַרשטעהט זיך, אָבער קיין האָניג לעק איך אויך ניט... סע ווילט זיך מיר אזוי זיצען און קוועטשען די באַנק, אזוי ווי דיר גלוסט זיך אַצינד געהן טאַנצען. נאָר וואָס זאל מען טהון? מיר זענען אידעמס, מאָטעל, מיר זענען איידעמס!... מע האָט אונז געגנומען פאַר א ציערונג אין שטוב אריין, מע האָט אונז געגעבען ווייבער און מע זאָגט אונז: געהט, קינדערלעך, צוויי מאל אין טאָג אין שול אריין! טהוט אייך דאָרט וואָס איהר ווילט, אָבי לאָזען לייט זאָגען, אז איהר זענט שענע אידעמלעך, זיידענע יונגע־לייט; און מיר, קעלבלעך, לאָזען זיך פיהרען פאַר'ן שטריקעל. טהון טהוען מיר נאָר ניט, עסען לאָסקאָווע ברויט, טונעיאדצעס, פוסטעפאַסניקעס! און אזוי געהען אוועק טעג מיט יאָהרען, עס ווערד א קינד און צוויי... און מיר, קאָן זיין, וואָלט זיך נאָר געגלוסט אַצינד זיין ווייט־ווייט פון דאָנען, ערגיץ אין א ד ע ס, אָדער אין א פ י י ט ע ר ב א ר ג... שטודיערען... עד, ברודער, ניטא וואָס צו רעדען, מאָטעל, מיר זענען ביידע גוט אין דער נעץ. מיר איז אביסעל בעסער, דיר איז ערגער — נעה זשע, נאַרעלע, פלאַנטע זיך ארויס, ביז דו קאַנסט נאָך, — ווייל שפעטער נאָט ווייסט?... קום שוין, קום מאָטעל, מאַך זיך ניט נאַריש!... (ער נעמט אן מאָטלען ביי דער האַנד, זיי געהען אפ).

ענדע פונ'ם צווייפטן בילד.

דאס דריטע בילד.

קומט פאר ביי ר ב ש ר ק ע ד ע ם ר ב אין שטוב, וואס איז אויבערגע־ צאמט מיט א רעדנע אויף צווויי צימערן: א „זאל" מיט א „קיך". אין „זאל" שטעהט א שאפע מיט ספרים, אויף דעם טיש ליגט א „יורה־ דעה" מיט איין „אכן־העזר". א קאנאפע, בעצויגען מיט קעסטעלדיגען פיטן; א סזופא אויף דער וואנט; א זיגער מיט א קוקושקע; א טיזליק מיט א טולופעל פון פיי מיט וווידעלעך; א שטרוימעל; איין אטלעסענע קאפאטע מיט א גאלדען אונטערשלאק; די רביצינ'ס יופע אויף וואטע; א גרויסע קוואדרט מיט א פיטש־נאסען האנדטוך מיט א פאמוניצע און מיט א בעזעם.

1.

פרומע־ליבע די רביצין און שרה־חנצי.

ר ב י צ י ן. זיצט, שרה־חנצי. זעצט זיך צו, וואס שטעהט איהר?

ש ר ה ־ ח נ צ י (מיט'ן בורנעס אויף איין ארבעל). נישט־ קשה, איך קאן באשטעהן. (זי סמארעט מיט דער נאז).

ר ב י צ י ן. וואס אהרט איהר, שרה־חנצי? אט שטעהט א בענקעל, נעמט, זעצט זיך צו. ביז דער גט וועט נאך פארטיג וועי־ רען, וועט אביסעל נערוויערען. אך־אך־אך! (שפארט־אונטער די באק אויף צווויי פינגער און שאקעלט זיך).

ש ר ה ־ ח נ צ י. אך־אך־אך! (מאכט פיסקעס אויף צו וויינען און זעצט זיך צו מיט א זיוס אוף דעם שפיץ בענקעל).

ר ב י צ י ן (מיט רחמנות). למאי זאלט איהר זינדיגען, שרה־ חנצי? מסתמא איז דאס א באשערטע זאך. מסתמא הייסט דער אויבערשטער, הקדוש־ברוך־הוא, ברוך הוא וברוך שמו! מסתמא איז דאס נישט קיין זיווג...

ש ר ה ־ ח נ צ י (וויש־זיך די אויגען און שניצט די נאז). נישט קיין זיווג, זאגט איהר? אוי, פרומעניו, נשמה'ניו! איהר קענט מיך דאך ניט פון נעכטען און ניט פון פאר־א־יאהרען... איך קאן דאס איך גאר אזוי פיעל נישט למנצח זיין, איך בעט אייך איבער וויי איין אייגענע שוועכטער. וועז איהר זאלט וויסען, וויי אזוי ער באגעהט זיך מיט מיין טאכטער, מיט מיין לייב און פלייש, וואלט איהר אליין געזאגט, אז... אז עס איז אויך מיר א „מחזיר נשמות", עפיס א מין פירעניות פון זיין ליעבען נאמען, עפיס איין „עוטר ישראל" איז ער, נאך ערגער פון א משומד, ניט דא נעדאכט. איך וויים? איין אויסווירפלינג, א „נשמת־כל־חי", א ווילדע חיה רעה, א וואווקעלאקע!...

ר ב י צ י ן (שמוציעט מיט די ליפען און מאכט מיט דעם קאפ). מע זאל גאר בעהיט ווערען, רבונו של עולם פון דער גאנצער וועלט, ברוך הוא וברוך שמו! סע איז דאך עפיס גאר איין אנ־שיקענישׂ איז דאס! א מכה בכורה פון מצרים!

ש ר ה ־ ח נ צ י (מיט חיטין). פון מצרים, זאגט איהר? פון סדום, זאג איך אייך! פון סדום! עפיס א מין, א מין... „ורחצו"! א פיפערנאטער, וואס איז דורס מיט'ן קוק, א לינדענווארעם, וואס ליגט אין חריין און מיינט, אז סע איז גאר קיין זיסערס נישטא אויף דער וועלט! ער ליגט אזוי טאטשעט, ווערעם זאלען טאטשען זיין לייב אין דער פינסטער, ליעבער גאט!

ר ב י צ י ן. באהיט מיך גאט, ברוך הוא וברוך שמו! (זי חויבט אויף די אויגען מיט די הענד צו דער סטעלי). איך וויים? איהר דארפט נאך דאנקען אזוי ליובען דעם וואס לעבט אייביג, ברוך הוא וברוך שמו, וואס איהר ווערד פטור פון אזא צרה שלא תבוא! אט נעמט, אשטייגער, חיים־מאיר ליפא־הזקאל'ס אויידעם, מע זאל באהיט אזוי באשירמט ווערען, רבונו־של־עולם, ברוך הוא וברוך שמו!

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואס איז דען מיט חיים־מאיר ליפא־חזקאל׳ס אויידעם?

ר ב י צ י ז (פארגלאצט די אויגען, שפייעט אויס און מהום זיך א ווייש חאס מויל). ס׳זאל מיר נור נישט פארריעכענט ווערען פאר קיין לשון־הרע חלילה. שוין זינד חיים־מאיר ליפא־חזקאל׳ס חאט געבראכט דעם איידעם, האבען אנגעהויבען צו פאלען קליינע קינדער, ניט היינט געדאכט, אזוי ווי שטרוי. גאט זאל זיך דערבארעמען, ברוך הוא וברוך שמו!

ש ר ה ־ ח נ צ י (שמוציערט מיט די ליפען, שאקעלט זיך מיט׳ן גאנצען קערפער). וואס רעדט איהר, אוי, פרומעניו, נשמהניו? וואס זשע איז מיט איהם אזעלכעם, למשל? וואס חאט ער געטהאן, דער ימח־שמו׳ניק, פארחאפט זאל ער ווערען?

ר ב י צ י ז . וואס חאט ער געטהאן, פרעגט איהר? פרעגט ביסער, וואס חאט ער ניט געטהאן? א קליינינגקייט — יענער חאט אפגערעדט די לבנה!

ש ר ה ־ ח נ צ י . א, פארחאפט זאל ער ווערען! וואס הייסט ער חאט אפגערעדט די לבנה?

ר ב י צ י ז . ווייסט איהם דער גוטער יאהר! מיט אזא כשוף, צי וואס! זינט ער חאט איהם געבראכט צו פיהרען, איז ניט געווען איין לבנה.

ש ר ה ־ ח נ צ י . א, פארחאפט זאל ער ווערען! וואו איז אהינגעקומען די לבנה?

ר ב י צ י ז . איך ווייס וואו זי איז אהינגעקומען? וואס ווייס א אשה? איך ווייס נור, דער רב חאט כיר געזאגט, אז ס׳איז נישטא קיין איין לבנה מחדש צו זיין; ביז חיים־מאיר ליפא־חזקאל׳ס חאט נישט אפגע׳גט דעם איידעם, איז נישט געווען קיין לבנה. און אז כיא חאט איהם אפגע׳גט, חאט גאט ברוך הוא וברוך שמו א נס געטהאן. ס׳איז שוין וויעדער דא אלץ חודש א לבנה...

דאָס אייגענע איז מיט אייך, שרה־חנצי: אָט ווערד איהר פון איהם פּטור, אם ירצה־השם, מיט'ן אויבערשטענס הילף, ברוך הוא וברוך שמו...

ש ר ה - ח נ צ י. איך ווער פּטור? סע קאָסט מיך קאַרג בלוט? וואָס רעדט איהר, פּרומע לעבען? א ווערטעלע, א שידוך געטהאָן, התונה געמאַכט, אַנגעטויטשעט זיך — און וואָס, איך בעט אייך? אַציגד, געה טהו נאָך אַמאָל א שידוך, וויעדער איין איידעם, א ציערונג אין שטוב אַריין, איין עבודה־זרה, א לעשות־נקמה'ניק, א בייזער שטערן... ששא, אן געהט ער, דער תכשיט מיינער. לאָס איך זיך באהאַלטען, פּרומע־לעבען, ביי איך אין קיך, מיינע אויגען זאָלען איהם נישט אַנקוקען אין זיין טרפה'נעם פּרצוף. א סבה איהם אין פּנים אויף דריי יאָהר מיט א האַלבען!... (זי גייט אַוועק אין צווייטען צימער).

2

ר ב אַ ר ק ע ד ע ר ר ב קומט אַריין געשווינד, וואָשט די הענד, זאָגט „אשר יצר" אויף א קול און זעצט זיך אויבענאָן אויף דער קעס־טעלדיגער קאַנאַפּע מיט גרויס פּאַראַד. נאָך איהם גייט אַריין ר ב זכריה סופר און שטעלט זיך אן א זייט. נאָך דעם כופר גייהען נאָך עווויי עדות, און דער ש מ ש טראָגט אַריין דעם ג ט מיט א גרויסען גלעזערנעם טינטער, אין וועלכען סע שטעקט א גענזענע פּע־דער. עס הויבען אָן אַרויפצוקומען אויפצוגוויז אַלערלייי אידען; הויבע און נידעריגע, אַלטע און מיטעלע, שוואַרצע און גרעלע — ביז עס קלויבט זיך צענויף א מנין. ל ו י - ב נ י מ י ן, ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן און ר א ו ב ן - ה ע ר ש קומען אן בעזונדער. פּ ר ו מ ע - ל י ב ע ד י ר ב י צ י ן הויבט אויף דעם פּאַרהאַנג פון דער קיך־טהיר און לאָזט אַריין ע ט ל ע ן, וואָס געהט טריט ביי טריט, אַנגעפּרוקט דאָס טיכעל ביז דער נאָז. פון דער טהיר קומט אַריין מ א ט ע ל, בלאָס און צע־

מראגען. דער שמש ווייזט זיי זייערע ערטער. רב אַרקע דער רב אויפֿט זיך און שניידט אויס די נאַז און איז זיך מכין צום סדר הגט.

רב אַרקע דער רב, רב זכריה סופר, אידע׳ל דער שמש, ראובן־הערש, מאַטע׳ל, לוי־בנימין, די רביצין, עטע׳ל, צווי עדות אונ׳ אַ מנין אידען.

דער רב (נעמט דעם גט). דו, סופר זכריה בר טוביה, איז דאָס דער גט, וואָס דו האָסט דא געשריבען, האָסט דו געשריבען?

דער סופר (קוקט זיך אין דער געדיכטער באָרד). יאָ.

דער רב. קענסט דו דעם גט און האָסט דא אַ סימן מובהק?

דער סופר. יאָ.

דער רב. האָט דיר דער בע׳ל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, געגעבען דאָס פּארמעט, דעם טינט און דאָס טינטערע׳ל און דאָס גאַנצע שרייב־נעצייג פּאר די עדים?

דער סופר. יאָ.

דער רב. האָט דיר נעהייסען דער בע׳ל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, אז דו זאָלסט דעם גט שרייבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

דער סופר. יאָ.

דער רב. האָסט דו אַזוי נערעדט, אז דער גט, וואָס דער בע׳ל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האָט געשריבען, איז געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

דער סופר. איך האָב נערעדט, אז דער גט, וואָס דער בע׳ל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האָט געשריבען, איז געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין.

דער רב (צו די עדות). האָט איהר נעהערט פונ׳ם מגרש, משה מרדכי בר אפרים מנשה, אז ער האָט מבטל׳ נעווען אלע

טודעות, און אז דער נט, וואָס ער האָט נעשריבען, איז נעשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

ד י ע ד ו ת (בויזט צוזאַמען, איינער אויף אַ גראָבער און דער אַנדערער אויף אַ דינער שטימע). יאָ.

ד ע ר ר ב. האָט איהר נעזעהען, אז דער מנרש, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האָט מוסר נעווען דעם טינט און פּאַן און דאָס טינטערעל, בכדי דער נט, וואָס ער האָט נעשריבען, זאָל זיין נעשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

ד י ע ד ו ת. יאָ.

(מע דעקט אַ עטלעך די פּאַטשוילע).

ד ע ר ר ב. דו, חיה עטעל נענענדעל בת ראובן הערש, וויל־סט דו מקבל זיין דעם נט פון דיין מאַן משה מרדכי בר אפרים מנשה פון נוטען וויל־עך, אַהן אונם און אַהן תנאי?...זאָג: „יאָ".

ע ט ע ל (שוויי־גט אַ היבש וויל־ע, ביז אידעל דער שמש מהום זי אַ מאַרק ביי־ם אַרבעל). יאָ.

ד ע ר ר ב. האָסט דו געטהאָן אַ נדר, אַדער אַ שבועה, אַדער איין איסור? זאָג: „ניין".

ע ט ע ל (שאַקעלט טים־ן קאַפּ). ניין, ניין!

ד ע ר ר ב. האָסט דו נערעדט מעולם אַ דבור, אַדער אַ שבועה, אַדער איין איסור, ס־זאָל דעם גט ניט מזיק זיין?... זאָג: „ניין".

ע ט ע ל (טים מרערען). ניין!

(אידעל דער שמש פּיהרט צו מאַטלען).

ד ע ר ר ב. דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, וויל־סט דו נעבען דעם גט דיין וויי־ב חיה עטעל נענענדעל בת ראובן הערש פון דיין נוטען וויל־עך, אַהן אונם און אַהן תנאי? זאָג: „יאָ".

מ א ט ע ל (דרשהט אויס דעם קאַפּ צו עטלעך און זיפצט. אידעל דער שמש מהום איהם אַ שטורך פון הינטען טים־ן עלענבויגען. ער שאַקעלט טים דעם קאַפּ אויף „ניין" און זאָגט „יאָ"). יאָ!

ד ע ר ר ב . האסט דו נערעדט מעולם א דבור, אדער א שבועה, אדער איין איסור, ס'זאל דעם גט ניט מזיק זיין ?... זאג : „ניין".

מ א ט ע ל (רוקט זיך צו נעהענטער צו עפלען. דער שטש נעמט איהם אן פאר די אכסלען און פיהרט איהם אף אביסעל ווייטער). ניין ! איך האב נעוואלט זאגען... (ער וויל עפים זאגען ווייטער, טהום איהם דער שטש א ציה ביי דער האנד).

ד ע ר ר ב (גיט איהם איבער דעם גט על־פי דין). נא דיר דעם גט, האלט איהם, ביז איך וועל דיר זאגען... (דער רב וועגט זיך שוין צו עפלען). גיב איהם אף די כתובה, אדער זיי איהם מוחל. טהו אוים דאס פינגערעל, ס'זאל ניט זיין קיין שום חציצה, און דער ארבעל זאל ניט אנריהרען, די הענט הויב אויף, אוף זאלסט זיי ניט פארמאכען, ביז איך וועל דיר זאגען... (צום עולם). וועה סע האט עפים א פכול אויפ'ן גט — זאגט ! ... (דער עולם שווייגט מים שטילשווייגעניש. דער רב צו מאטלען). דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, הויב אויף די הענט העכער פון דיין ווייב. (מאטעל רוקט זיך צו עפלען און פארקוקט איהר אונטער'ן טיכעל ; ביידע וויגע מעכשען וויינען און שלינגען די טרערען. דער רב צו מאטלען). דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, זאג מיר נאך ווארט אין וואס זאג : „הרי זה גיטך"...

מ א ט ע ל (ער וואגט זיך). הרי זזה גגיטך...

ד ע ר ר ב . „והתקבלי גיטך"...

מ א ט ע ל (מים א קוויטש). והתקבלי גיטטך...

ד ע ר ר ב . „ובו תהיי מנורשת"...

מ א ט ע ל . ובו תהיי מנגנורשת...

ד ע ר ר ב . „ממני מעכשיו"...

מ א ט ע ל (מים א יאמעריך געוויין). ממממני מעכשיו...

ד ע ר ר ב . „והרי את"...

מ א ט ע ל (חליפעט ווי א קליין קינד). והחרי את... (דער גאַנצער פּאַלאַט פּלוצים אַרויס פון זיינע העכער. מאַטעל פּאַלאַט עטלעכע אויפֿן האַלז — און דאָס פּאַרפאַלק ווערט אומגעריכט צעקנויפּגעגאַסטן אין א לאַבעדיקן, הייסען, פּלאַם־פּייערדיגען קוש).

ד ע ר ע ו ל ם (בלויבט לכתחילה ערשטוינט, אַפּהענדיג, אַהן לשון, קוקען אויפֿנער אויף דעם אַנדערען און אַלע צוזאַמען אויף דעם רב). אי־אַ־נו־פּע! ...

ד ע ר ר ב (אין אויפֿגעבּ מינוט ארום). נו, נו! א מעשה! א מעשה! (קניטשט מיט די פּלייצעס). איך בין שוין דאָ, ברוך השם, באַלד זיבען און דרייסיג יאָהר רב, און האָב שוין אויף מיין לעבען געטוג פּאַרלאָפן אַפּגע'גט, — האָט זיך מיר נאָך אזא מעשה ניט פּאַרלאָפען! א מעשה! א מעשה! נו, נו!...

ד י ר ב י צ י ן (קוקט ניט אויף קיינעם). מן השמים! מסתמא איז דאָך דאָס א זיווג מן השמים, פון השם יתברך, ברוך הוא וברוך שמו...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. מזל טוב! אידען, זאָגט מזל טוב, אידען! און שטעלט משקה שטעלט!

ד ע ר ע ו ל ם (אויפֿנער דעם אַנדערען). מזל טוב! מזל טוב! מזל טוב!

ד ע ר ס ו פ ר. רב ראובן־הערש! רב ראובן־הערש! שיקט נאָך משקה, וועלען מיר טרינקען „לחיים".

ד ע ר ע ו ל ם. נאָך משקה! נאָך משקה! אידעל, משקה ברענג צו טראָגען!

א י ד ע ל ד ע ר ש מ ש. אָט געה איך! אָט לויף איך! וואָס זאָל איך ברענגען אויף צו פּאַרבייסען?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. ברענג קיכלעך ברענג, און הערינג ברענג, און א ביסעל דאָרע קישקע אַביסעל...

ר א ו ב ן - ה ע ר ש (צו שלום שדכן). נו, רב שלום! וואס האָב איך נעוואָגט? אַיא? וועד איז נערעכט, רב שלום? הא, רב שלום? נא דיר גאר גט'ען זיך?!

ר ב ש ל ו ם. אבער מיין רח"ש מיינער? רב ראובן-הערש, מיר קומט רח"ש קומט מיר! א שדכן אז ער שטעהט אפילו פון דער זייט א שדכן, קומט איהם שוין אויך שדכנות קומט איהם! וואס זאגט איהר, רב אַרקע, ניט אזוי, וואס? ע ל ע ה י י א נייער שידוך ע ל ע ה י י! ... (צום שמש). און פארגעסט נישט, רב אידעל, דאַרע קישקע, למען-השם, קישקע דאַרע!

ד ע ר ע ו ל ם (אַכ קולות). וואו איז אהינגעקומען דאָס פּאַרפּאַלק? וואו זענען זיי? האָסט דו געהערט איין אקציע? חא-חא-חא! א קאַמעדיע! א ריינע קאַמעדיע! (האַלטען זיך ביי די זייטען לאַכענדיג).

ל ו י - ב נ י מ י ן (צו מאַטלען). מזל טוב דיר, מאַטעל! וועד ס'איז דיר מקנא, דער זאל אַליין ניט האָבען... איך האָב דיר שוין פאַרזאָרגט אויף אייביג... (צום עולם). א קאַמעדיע זאָגט איהר? ס'איז טאַקי צו מאַכען פון אייך א קאַמעדיע! ס'וועט זיך שוין געפינען אזעלבעה, וואס וועט פון אייך אמאל באשרייבען, מאַכען פון אייך א קאַמעדיע...

ש ר ה - ח נ צ י (ערשיינט פון יענער זייט פאַרחאַפּט. צום מאַן). ראובן-הערש, דו הערסט? האָב איך דיר נעזאָגט, אז ער וועט אונז באשרייבען אויף די גאזעטען, אט דער כלי-בוניק!? (בעוויזט מיט די קולאַקעס אויף לוי-בנימינען און אויף מאַטלען און לאָזט זיך צו דער טהיר).

פ א ר ה א נ ג.

צעזעעט אוֹן צעשפּריִט. בילדער פּונ׳ם
אידישען לעבען. אין דריי אקטען.

נעשריבען אין יאהר 1905.

צו דער צווייטער אויפלאגע.

מיט אויניגע יאהר צוריק האט זיך נעדרוקט פון מיר א פע־
ליעטאן אין דער „יודישער פאלס־צייטונג" אונטער דעם נאמען
„צעזעעט און צעשפריים, בילדער פונ'ם יודישען לעבען". הגם די
דאזינע בילדער זענען נעשריבען אין א דראמאטישער פארם, דאך
האט זיך מיר אפילו ניט גע'חלומ'ט, אז איך וועל אמאל זוכה זיין
צו זעהען זיי אויפגעפיהרט אויף דער סצענע.

אין עטליכע יאהר ארום האט מען די פיעסע איבערגעזעצט
אין דער פוילישער שפראך און מע האט זי געשפיעלט אין פוילישען
טהעאטער אין ווארשא. אמת, דאס פובליקום האט אויפגענומען
די פיעסע און דעם כאבר פון דער פיעסע זעהר ראשענד, די נא־
לעריע האט געפאטשט „בראוא", ווי געוויינטליך, נאר וואס מעהר
דער עולם האט גענוואלדעוועט, אזוי מעהר האט דאס דעם מחבר
פערדראסען: ער האט געפיהלט, אז דער פיעסע פעהלט א סך מעהר
וויפיעל זי פערמאגט: ער האט געפיהלט, אז אויף דער ביהנע
ווערד געשפיעלט א פעליעטאן, נישט קיין דראמא. דאס, וואס איך
האב דעמאלט געליטטן, קאן מען באמת אנרופען „חבוט הקבר".
„קיינער ווייסט ניט, זאגט מען, וועמען דער שוך קוועטשט". איך
בין נעווען דענסמאל אויב נישט דער אייניגינגער, וואס האט אויס־
נעפייפט דעם מחבר פון דער פיעסע.

איצט, ביי דער צווייטער אויפלאגע, צום אויפפיהרען זי אויף
דער אידישער ביהנע, האב איך זי נענומען צום אויסבעסערען.
דאס „אויסבעסערען" האט מיך אבער אזוי ווייט פערשלעפט, אז
איך האב כמעט אננעשריבען א נאנץ נייע פיעסע, כמעט נאר
איבערגעלאזט דעם הויפטגעדאנק, די נעמען פון די פערשוינען אוז

א צוויי־דריי כצענעם אומגעענדערט. איך האב נעוואלט, אז מיין ערשטע פיעסע אויף דער אידישער ביהנע זאל האבען חאטש א שטיקעל פנים פון א פיעסע, אזוי, אז אויב די נאלעריע וועט זיך גיט קאנען איינהאלטען און וועט אמאל וועלען „פאטשען בראווא", זאל זי נים פאטשען אומזיסט... „יוננע דראמאטורגען — זאנט טשעכאוו — בעדארף מען ווינצינער אפלאדירען און מעהר אויספייפען". גאלדענע ווערטער!...

קיעוו, מאי, 1905.

ש ל ו ם - ע ל י כ ם.

די פּאַרשוינען:

מ א י ר ש א ל א נ ט, א איד א סוחר, אַיין אויפגעקומענער גביר, א פּראַסטער חי־וקים, שניידט זיך אויף אין אריסמאַקראַם.

מ ל כ ה, זיין ווייב, א אידינע אין עהרליכע, א כשר'ע נשמה.

מ א ט ו י י, זייער עלטערער זוהן, א „פּראַנט".

פ ל א ר א, זייער עלטערע מאַכטער, א גרושה „פּען־דע־סיעקל".

ח נ ה, זייער איצגערע מאַכטער. געשאַרענע האָר. רייסט זיך אויף די קורסען.

ח י י ם, זייער איצגערער זוהן, א ציוניסט.

ו ו א ל א ד י, זייער דריטער זוהן, א „חברה־טאַן".

ס א ש ק ע, זייער מיזיניקעל, א צעבאַלעוועט בר־מצוה־בחור'ל.

מ ש ה ' ל ע ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר, שאַלאַנט'ס מחותן, אין אַפּגעפּוצט אידעל, איינגעטונקען אין יחוס.

א י ט ע ל ע, זיין ווייב, מראַגם פּערל אין דערוואַכטן.

א ר א נ ט ש י ק, זייער זוהן, תנה'ס חתן, א „סמאַטעטשנע" בחור.

פ ע ס י ל, אַיין אַרעמע קרובה מלכה'ס, א ווייבעל מיט א פּאַטוויילע.

ד א ו ו י ד ק ע, באַטוויי'ס א חבר, א קאַרטענשפּיעלער.

ב ע נ י, א איד מיט א זאַנטיק, האַלב מעקלער. האַלב שדכן.

מ א ש ע, א שטובמויידעל בוי די שאַלאַנטס.

בחורים מיט שוואַרצע העמדלעך, מיידלעך מיט רויטע בלוזקעס און גלאַט פּאַרשוינען.

די גאַשיכטע קומט פּאַר אין א גרויסער שטאָדט.

ערשטער אקט.

ביי אַ גרויסען, רייך־געדעקטען טיש זיצט מאיר שאַלאַנט אין אַ חאַלאַט, פערטיעפט אין חשבונות. — מלכה איז בעשעפטיגט ביים סאַמאָוואַר, טראָגט אונטער איטליכען טיי. — פלאַרא, איין אַנגעפודערטע, מיט בריוף צעשניטענע אַרבעל, זיצט אין אַ ווייגשטוהל, וויעגט זיך און זינגט שטילערהייד. — חנה, פערטיעפט אין אַ ביכעל, לייענט. — מאַטוויי, אַ צעקאָשמעטער, פיפט אונטער שטילערהייד.

ערשטע סצענע.

מלכה (אויף רוסיש). שאַשע! שאַשענקע?

סאַשקע (פוני אַנדערען חדר, אויף רוסיש). וואָס איז, מאמאשא?

מלכה. וואָס טהוסט דו דאָרטען?

סאַשקע. איך וואַש די קאַץ. וואָס איז דען?

מלכה. געה טרינקען טיי! (מאַטוויי און פלארא לאַכען).

חנה (צו דער מוטער). אַנדערש קאַנסט דו טאַקי מיט איהם ניט רעדען, נאָר אויף רוסיש?

מלכה. ווי אזוי דען זאָל איך רעדען, אז איהר רעדט אַלע אזוי? איך וואָלט אודאי געוואָלט בעסער רעדען אויף אידיש, אויף מאַמע־לשון, נאָר וואָס זאָל איך טהון, אז איהר אַלע, און אפילו אט דער אַלטער נאַרר (זי בעווייזט אויף מאיר'ן), האָט זיך אַנגעוואַרעט, מע זאָל אַרויסטרייבען אונזער הייליגען לשון. און וואָר שמועסט, פון זינט מיר זענען אַריבערגעפאָהרען אַהער, איז דער דאָזיגער פאַרשאָלטענער שטאָרט! וואָס, אפשר ניט אזוי, מאיר?

מאיר. וואָס ניט אזוי? אז דו ביזט א בהמה? (מאַטוויי און פלארא לאַכען).

מלכה. לאַכט, לאַכט! דאָס עפעלע פאַלט ניט ווייט פון בוימעלע. „יאַקי טאַטקא, טאַקי דזיעצקא"...

מ א י ר . שוין? האסט שוין אנגעהויבען מיט דיין מוסר, מיט'ן טייטש־חומש און מיט'ן פעטשענע־ווארענע? (מאטוויי אין פלארא לאכען). וואו איז חיים? וואו איז וואלאדי? (קוקט זיך ארום). פאר וואס זעהט מען זיי ניט?

מ ל כ ה . שלאפען נאך מן הסתם.

מ א י ר . אווי שפעט? טאמער וואלט מען זיי אויפגעוועקט טרינקען טיי?

מ ל כ ה . א רחמנות, זיי האבען זיך שפעט געלעגט שלאפען.

מ א י ר (קוקט אין די פאפיערען). געלערנט?

מ א ט ו ו י י . פארשטעהט זיך! ווי דען? מיר דאכט, אז זיי זענען ביידע נעקומען אהיים מיט'ן טאג גלייך.

פ ל א ר א . מיט'ן טאג גלייך? געווען שוין גרויסער טאג.

מ א י ר (צו מלכה'ן). וואס הייסט דאס? וואו איז מען דאס נעווען? וואוהין נעהט מען דאס ארום נאנצע נעכט? וואס פאר ארומגעהנכטסעז ביי נאכט?

מ ל כ ה . ווייס איך וואס — קינדער פלאפלען!

מ א ט ו ו י י . מאמאשע! וואס דארפסט דו זיי פארענטפע־רען? זיי זענען געווען אויף א „זאסעראניע". וואס איז דער אומגליק?

מ א י ר . וואס פאר זאסעראניעס גאר?

פ ל א ר א . שפיעלסט זיך מיט זיי? יענע קעהרען וועלטען!

מ א ט ו ו י י . מע ברענט די באד!

ח נ ה (נישט צוגענומען די אויגען פון'ם בוך). אלץ בעסער ווי שפיעלען נאנצע נעכט אין קארטען.

פ ל א ר א (צו מאטוויי'ען). דאס איז שוין אין דיין נארטען אריין, מאטוויי...

מ א ט ו ו י י . „לאנגע הער, זאגט מען, קורצער שכל". ביי איהר איז ביידע זאכען: אי קורצע הער, אי קורצער שכל.

ח נ ה . אי פלאטשיג, אי אהן טעם.

מ א ט ו ו י י (ציהט אויס אַ לאַנגען פויף). פי־יו־יט!

מ א י ר (הויבט אויף דעם קאַפּ). וועי פייפט עס? וואָס פאַר אַ פייפערי?

מ ל כ ה (צו די קינדער מיט אַ געבעט). לאָז זיין שטיל, זיך בעט אייך! (עס קומט אַן ח י י ם, טהוט אַ קוש דעם פאַטער. גיט הנה'ן די האַנד. מ ל כ ה טראָגט איהם אונטער טיר).

צוויטע סצענע.

מ א י ר. וואו ביזט דו דאָס געווען, חיים? וואָס פאַר זאַ־סעראַניעס ביי דיר?

ח י י ם. פון ציוניסטען.

מ א ט ו ו י י. פון ארץ־ישראל־אידען.

מ א י ר (אירַאַניש). וואָס זשע איז געבליבען דאַרטען ביי אייך אויף דער אסיפה?

מ א ט ו ו י י. מע זאָל אריבערפעקלען אלע אידען קיין ארץ־ישראל.

ח י י ם. ניט אלע... די אידען, וואָס זיי געפעלט ניט ארץ־ישראל, קאָנען בלייבען דאָ.

מ א ט ו ו י י. עס געהט זיי אַפּ צום רומעל נאָר אַ ווייס פערדעל. (פלאָקט לאַנגזאַם נערווועז. עס קומט אַן ו ו א ל אַ ד י מיט אַ פּעקעל ביכער, טהוט אַ קוש דעם פאַטער, קיועטשט חיים'ן און הנה'ן די האַנד. מ ל כ ה טראָגט איהם אונטער טיר).

דריטע סצענע.

ו ו א ל א ד י. וואָס איז דאָ אזוי פרייליך?

ח י י ם. וואָס פעהלט זיי?

מ א י ר (צו וואַלאַדי'ן, כושט אויפגשטויבעט די אויגען). נו, און דו, וואַלאַדקי? וואוהין ווילסט דו אריבערפיהרען די אידען? אויף קיין ארץ ישראל? צי אפשר נאָר קיין מצרים?

ו ו א ל א ד י . וואס דארף מען קיין מצרים? מע קאן ניט זיין קיין שקלאפען דא?

מ א ט ו ו י י . פאפא! דאס מיינט מען אונז און דיך זעלבסט בתוכם...

מ א י ר (צו וואלאדין אין גובען מיטה). מיט א טאטען רעדסט דו אזעלכע ווערטער, דו שיינאץ אייבער?

ו ו א ל א ד י . וואסערע ווערטער? (מאמוניו פיפס, פלאראַ לאכט).

מ א י ר (שטרענג). וואס פאר א פיפערי? וואס פאר א געלעכטער?

מ ל כ ה (לויפט צו). אבער לאז זיין שטיל! קינדער, לאז זיין שטיל, איך בעט אייך! (עס קומט אן ס א ש ק ע מיט צוויי קעצלער אונטער בוידע העגד. ער קושט פריהער דעם פאטער, נאכדעם די מוטער. מ ל כ ה באזעצט אויפן, דרעהט זיך ארום אויפן, גיט אויפן טיי, ער האדעוועט די קעץ מיט מילך).

פיערטע סצענע.

מ א ט ו ו י י . אהא! ער איז שוין דא מיט דער משפחה!

פ ל א ר א. סאשקע מיט די קעץ!

ס א ש ק ע (קוקט ניט אויף קיינעם). פאר וואס קויפט מען מיר ניט קיין וועלאסיפעד?

מ ל כ ה (לויפט צו צו אויפן). לאז זיין שטיל, סאשענקע! וואס טויג דיר זיך האלטען מיט אזא מיאוסקייט? וואלף זיי ארויס! שאדט צום זכרון! א שרץ!

ס א ש ק ע (הערט זי ניט). פאר וואס קויפט מען מיר ניט קיין וועלאסיפעד? (הויך). קיין וועלאסיפעד פאר וואס קויפט מען מיר ניט?! (אלע לאכען, חוץ מלכה'ן).

מ א י ר (רייסט זיך אפ פון די פאפיערען). הא? וואס האט ער געזאגט? וואס זאל מען אויפן קויפען?

מ ל כ ה . ווייס איך וואס א קינד פלאפעלט! ... א לעסיפער האסט דו צוגעזאגט איהם קויפען, וואס?

מ א י ר . וואסערע לעסיפעדעז! וואסערע פלאמעז! אזא קלייגער וועווריק ווי דו דארפסט נאך לערנען, ניט ארומפאהרען אויף לעסיפעדעז און שפיעלען זיך מיט אזא פאסקודסטווע! (וואַרפט אַראָפּ די קעץ; סאַשקע הויבט זיי אויף איין מאָל און צוויי מאָל און דריי מאָל. אַלע לאַכען, חוץ מלכה'ן). וואו זענען דיינע לעהרערס וואו?

ס א ש ק ע . לעהרערס? חא־חא־חא! געווען איינער א לעהרער, איז ער אויך נישטא.

מ א י ר . וואס הייסט איינער א לעהרער? נו, אזן דער מלמד — וואו איז דער רבי?

ס א ש ק ע . וואסער מלמד? וואסער רבי? שוין לאנג דורכגעטריבען!

מ א י ר (איבערשטט). הא? וואס? דורכגעטריבען? ווער האט איהם דורכגעטריבען? ווער האט דאס געהאט א העזה ארויס־טרייבען א מלמד אהן מיר? (קלאפט מיט די הענד אין טיש). איך בין דא בעל הבית, צי ניין? וואס שווייגט איהר? ווער איז דא בעל הבית? (ער גיהט ארויז וואס ווייטער אין אלץ מעהר כעס, וואַרפט די קעץ פון'ם טיש; סאַשקע ווייל זיי אויפהויבען, דער פאטער טרייבט איהם דורך). גיה דיר, דו פידסווינעק איינער, מיט דער פאסקודסטווע! (סאַשקע מיט די קעץ גיהט אַוועק, מורקעט אונ־טער דער נאז: „א פערמאלטענע שטוב"...).

פינפטע סצענע.

ט א ט ו י י (ציהט אויס א לאנגען פויף). פיי־יריט!
פ ל א ר א . (שטיקט זיך שטילערהייד). חי־חי־חי!
ח י י ם (צו וואלאדי'ן). א זעלטען בחור'ע!
ח נ ה . זעלטענע ערציהונג!

ו ו א ל א ד י (דעקלאַמירט). „וואָס זלאַנראַוויא דאַסטאַיניא פלאַדי"... (אַפאַר מינום העהשט אַ שטילשוויגעניש).

ח י י ם (צו וואַלאַדי'ן). וועז מאַכען מיר א דיסקוסיע?

ו ו א ל א ד י. נישטא דערווייל קיין פלאַץ... (צו חנה'ן). נעמסט איין אַנטהייל אין אונזערע דעבאַטען?

ח נ ה. מיט פערגניגען. וועז וועט דאַס זיין?

פ ל א ר א. וואָס? א ספּעקטאַקל?

ח י י ם (צו וואַלאַדי'ן). וואָס חלומ'ט זיך א הוהן?

ח נ ה. פּראַסע.

פ ל א ר א (צו מאַטוויייען). וואָס זאָגסט דו אויף אונזער קורסיסטקע? זי מיינט, אז ווי באַלד מע שערט זיך אונטער די האָר, אזוי נעמט מען שוין צו אויף די קורסען...

מ א י ר. הא? קורסען? וואָס פאַר קורסען?

מ ל כ ה. וויים איך וואָס קינדער פלאַפלען!

מ א ט ו י י. זי פארגעסט, אז דערווייל איז זי א אידישע טאַכטער, דאַס הייסט, א „זשידאַווקע מיט איין אַטעסטאַט".

ח י י ם. אַלץ שענער ווי וואַלגערען זיך אין אַלע קלובען.

ו ו א ל א ד י. אוז שפּיעלען אין קאַרטען.

מ א י ר. וואָס פאַר קלובען? וואָס פאַר קאַרטען?

מ ל כ ה. וויים איך וואָס קינדער פלאַפלען! (צו די קינדער). איך בעט אייך, לאָז זיין שטיל! (עס ווערד אויף א ווייל שטיל. יונגווארג רעדען צווישען זיך שטילערהייד).

מ א י ר (שטעהט אויף פונ'ם טיש). ווער וועט מיר אנשרייבען עפּים א רעכטען בריעף צום פּריץ, צום גראַף מיין איך?... ער שרייבט מיר, דער גראַף, אז מע דינגט ביי איהם וואַלד, מע גיט איהם, זאָגט ער, איין אייזערנעם פּרייז... ער מיינט, איך וויים ניט, וואָס ער מיינט!... עס ציהט איהם שוין אהין, קיין „מאַנטע־קאַרלע" ציהט עס איהם! א קערטעלע!... בעראַרף ער מאַבען

נעלר... בלאטע! איך וועל נישט דערלאזען, מע זאל האקען דעם וואלד, מאכען איהם א תל פון דער אימעניע, אבער גאר לא!... (געהט צו צו א שרייבמישעל, וואס ביי דער זייט). מע בעדארף איהם אוועקשרייבען אזא בריוועל, ס'זאל איהם נעמען! ... נו, קינדער! ווער שרייבט?

מ א ט ו י י. איך האב גאר פארגעסען, אז כ'האב היינט קיין צייט ניט. (הויבט זיך אויף און גיהט צוועק).

פ ל ק ר א. איך וועל מיך היינט אמאל אנטהון, צי ניין? (הויבט זיך אויף און גיהט צוועק).

מ א י ר. נו?

ח י י ם (צו וואלאדי'ן). נו? וועסט אפשר שרייבען?

ו ו א ל א ד י (צו חיים'ן). פאר וואס ניט דו?

מ א י ר. נו?

ח נ ה (גיהט צו צום טישעל). אט וועל איך. (נעמט זיך צו דער פען).

מ א י ר. שעמען מעגט איהר זיך! מילא יענע צוויי עלטערע האבען זיך אפגעטראגען, איז חאטש דער פארדראס ניט אזוי גרויס: ס'איז פאר זיי א סוף, זיי קאנען נעבאך נישט... אבער איהר, יחתשמו'ניקעם? איהר יכול'ט דאך יא! קארג קאסט איהר מיך אפ?... א וואוילן קינד איז טאקי חנה'לע... (צו חנה'ן). שרייב... (שטעלט זיך אויף אין א פארטראכטע פאזע, דיקטירט). שרייב איהם אזוי: „יעווא סיאטעלסטוואו יאסנאוועלמאושנעמו פאנו חראביא"... שוין?

ח נ ה. שוין.

מ א י ר (מים די העבר). „ראשית חכמה קום איך דיר, יאסנאוועלמאושנע פאן חראביא, צו מעלדען... ניין! ערנידעריגסט צו מעלדען מיין איבערנעבענהייט... ניין! מיין אלערטיעפסטע איבערגעבענהייט"... שוין?

ח נ ה. שוין.

מ א י ר . „מיין אלערטיעפסטע איבערנעבעניים און נער־ טריישאפט... ניין! מיין שטענדינע נעטרייישאפט צו דיר, יאכנאד וועלמאושנע פאן חראביא, און צו דיין הויזנעזינד... ניין! צו דיין יאסנאוועלמאושנע הויזגעזינד...“

ח י י ם (הויך). איך פארשטעה ניט, צו וואס זאל א איד זיך מאכען אזוי נידעריג פאר א פריץ?

ו ו א ל א ד י . וואס עפיס א איד? און נלאט א מענש פאר א מענשען?

מ א י ר (אויפגעהויבען דעם קאפ). הא? שרייבען קען איך נישט — מע האט מיך ניט געלערענט. נאר ו ו א ס און ו ו י א ז ו י צו שרייבען צו א פריץ — דאס בעדארף איך מיך ביי אייך ניט לערנען. איך וועל מיך נאך אויסגלייכען מיט אלע אייערע קענערס דארטען, און אפשר נאך מיט א סמיטשיק. צי איהר מיינט מאקי, אז ווי באלד איך קען ניט קיין נעאגראפיע, אזוי בין איך שוין נאר א בהמה און פארשטעה שוין נאר ניט?

ח י י ם . וועד זאגט דען? מע שמועכט נאר פון דעם, למאי זאל א איד אזוי אנבויגען דעם קאפ פאר א פריץ היינטיגע צייטען?

ו ו א ל א ד י . וואס עפיס א איד? יעדער מענש בעדארף זיך האלטען מענשענגלייך. א מענש בעדארף קודם־כל אכטען זיך אליין, אליין קוקען אויף זיך, ווי אויף א מענשען.

מ א י ר . גוט, גוט. דער נראף קען מיך, ברוך השם, נישט דאס ערשטע יאהר, און חאטש איך האב אין די „גימנאזיעס“ ניט געלערענט, וועט ער פון דעסטוועגען אוועקגעבען פאר מיר דריי הונדערט פאר פיינע בריות אזעלכע ווי איהר, וואהרום ער וויסט, פארשטעהט איהר מיך, אז איך בין איהם נעטריי און איבערגענעבען ווי א הונט...

ח י י ם און ו ו א ל א ד י (בייזע מיט אמאל). אט־אט, אט דאס מיינט מען מאקי! אט דאס וואהרט „הונט“ אין איבעריג.

מ א י ר (אויפגערעגט). ווילט איהר מיך לערנען שכל, היימט עס? די נאז שנייצט אויס, יונגע צוציקעס וואס איהר זייט! (שרייט אלע מאל העכער). וואס פאר א העזה האט איהר דאס גאר אזוי צו רעדען מיט א טאטען, הא? וואס שווייגט איהר?!...

מ ל כ ה (לויפט אונטער אין אימפעט). אבער געגוג! לאז זיין שטיל, אין גאטעס ווילען, מאיר! (שיקט ארויס חיים'ן און וואר־לאדי'ן, נעמט צו די פען בוי הנה'ן). נו, גענוג. לאז איבער אויף שפעטער. מע וועט שוין שפעטער שרייבען. (חנה געהט אפ, מאיר און מלכת בלייבען אליין).

זעכסטע סצענע.

מ א י ר (שפאנט ארום איבער'ן שטוב). נו, א שטוב! נו קינדער!

מ ל כ ה. דיין שטוב, דיינע קינדער...

מ א י ר. און דיין השגחה.

מ ל כ ה. נישט דו האסט דאס בעראפט זאגען!

מ א י ר. און דו וואלסט בעסער שווייגען.

מ ל כ ה. שווייגען? איך האב שוין גענוג געשווייגען. אייך־נעמיעדט זיך שווייגנדיג. צייט איך זאל שוין עפיס רעדען. איהר לאזט מיך דען אויסרעדען א ווארט? איך האב דען אויך עפיס א דעה? און ווער איז שולדיג, אז ניט אט די שטאדט מיט דער שטוב מיט דעם נייעם שניט? נישט געווען קיין געלד, איז נישט געווען קיין טארראם, מיט קיין הארמידער, מיט קיין פוסטעקראטישע ענגע. נישט געווען די גרויסע שטאדט, האב איך נישט געוואוסט פון קיין שפיגלען, מיט קיין פאטעלען, מיט סיין צאצקעס,מיט קיין טאפטשאנעס, מיט קיין לעסיפערען...

מ א י ר. ווער האט דאס אויסגעטראכט, אז ניט דו, צוליעב'ז טייערען מיזיניקעל?

מ ל כ ה (א פליעסק מיט די הענד). אוי, איך וועל מיר נאר א מעשה אנטהון! איך האב אויסגעטראכט? איך? דו האסט שוין, אפנים, פארגעסען, מאיר, אז דו ביזט געקומען צו פאהרען אנומעל־טען פונ׳ם גראף, האסט דו אליין געזאגט, אז דו וועסט איהם קויפען א לעסיפער. איך וויים? איך זאל, דאכט מיר, לעבען דריי הונדערט יאהר, וואלט איך מיך בעגאנגען אהן דעם! אדרבא, איך האב גע־זאגט, מע דארף ניט, איך האב נאר מורא געהאט, דאס קינד זאל זיך סך הכל ניט אויסברעכען א האנד אדער א פוס, האט מען נאך געמאכט פון מיר דאס גרעסטע געלעכטער!

מ א י ר . פארשטעהט זיך, מע האט געלאכט. ביזט א נע־שליירטע האנדזי, לאכט מען!

מ ל כ ה. און דו ביזט דאך דער גרויסער חכם מיט׳ן גרויסען פוסטעקראט! זינט מיר האבען באקומען געלר און ארויסגעפאה־רען אין דער דאזיגער שטאדט, זענען מיר נעווארען מיט נאטס הילף נאנצע פוסטעקראטען!

מ א י ר . און אז מיר זענען, ניט הייבט נעראכט, נעזעסען אינ׳ם פארשטונקענעם שטעדטעל און נע׳פנר׳ט פאר א דרייערעל, איז דיר געווען בעסער? עס לויבט דיר ניט, אפנים, וואס איך היים איצטער „פאני שאלאנט" און בין א מחותן מיט משה׳לע זיידענשטאמער? צי נאך דיין שכל קומט אפשר אויס, אז ס׳איז נע־ווען שענער דעמאלט, אז איך האב נעהייסען „מאיר טשאלענט", און דיך האט מען גערופען „די טשאלענטיבע" — א יא?

מ ל כ ה . איך זאל האבען די ברכות, רבונו של עולם! ס׳איז מיר נאר נעווען בעסער, אז איך האב נעהייסען „טשאלענטיבע" און בין מיר נעשטאנען ביי די פיש...

מ א י ר . ש ש ש!... בהמה! דארפסט, אז די קינדער זאלען נאך דערהערען?

מ ל כ ה . איז וואס? לאזען זיי הערען! איך דארף מיך שעמען פאר זיי? איך האב עפים נע׳גנבה׳ט? חלילה צוגענומען

פרעמדם? איך האב עהרליך, כשר פארדיענט... הלואי וואלטען מיר ניט אוועקגעוואַרפען די אלטע פרנסה, נישט פארגלוסט קיין נרינגע פויגעלעך מיט קיין פריצים, מיט קיין גראפען, מיט קיין אימעניעס, און ניט אריבערגעפאהרען אהער, אין דער דאזיגער פארשאלטענער שטאדט, צווישען הולטייעס, וואס מע וועיסט נאר אויסברענגען, טרענצלען קערבלעך דער רוח וועיסט אויף וואס, אויף שפיונלען מיט טאפטשאנעס, מיט „טרעיאטערס", מיט ניטנאזיעס, מיט סאבראניעס, מיט נוליאניעס — טפו!

מ א י ר (לאכם). „סאבראניעס־נוליאניעס"? חא־חא־חא!

מ ל כ ה. לאכסט? אז אך און וועה צו דיין געלעכטער!... איך זאל האבען די טויזענדער, וואס ס'איז נעווען בעסער דעמאלט אהן געלד, ווי אצינד מיט געלד... ניט נעווען קיין געלד, זענען די קינדער נעווען קינדער; אצינד זענען די קינדער קיין קינדער ניט, די מאמע איז קיין מאמע ניט. איטלעכער נעהט וואוהין ער ווייל; אייגער אין ליסי, דער אנדערער אין סטריסי. משטיינס נעזאגט, צעזעעט און צעשפריים אויף אלע זיבען ימין!... (ווייגט, לאוט זיך צו דער פהיר, בעגעגענט זיך טיט די טחותנים, טשה'לע זיי־רע נשטאטער און זיין ווייב איטעלי, טהוט זיך א נעם צוריק).

זיבעטע סצענע.

מ א י ר (שטעהם אויף, געהם זיי אקעגען, רייבט א האנד אן א האנד). א? ברוך הבא, נעסט! זיצט, זיצט, מחותן! מחותנת'טע, זיצט! מלכה! היים נעבען טיי, היים מאכען קאווע, היים דער־לאנגען עפיס פארבייסען! (טלכה שאפט. עס ווערד אריינגעשאגען א גרויסע זילבערנע טאץ מיט אלהאם גוטס). וואס זשע מאכט איהר עפיס, מחותן? ווי גהט עס אייך אין עזונד? וואס מאכט עפיס דער חתן? פאר וואס זהט מען איהם ניט?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. וואס זאלען טיר מאכען? מע לעבט, דאנק גאט. (צעלעגט זיך גאנץ בריטליך אין א ווייכען פאטעל.

מראָגט אונטער א זילבערן פּושקעלע מיט מאַטעקע צו דער נאַז, רעדט הויך, געזעהלטע ווערטער, אין לאַזט אויס אַלע מאָל מים א לאַנגען „אין יאָאָאָ!!!". ביידע מחותנת'טע זענען זיך אוועק איינס אַקעגען דאָס אַנדערע מים צענויפגעלעגטע העכד און מע רעדט שטילערהייד).

מ א י ר . וואָס זשע הערט זיך עפּים ביי אייך? זעהט, נעמט עפּים אין מויל אַריין, מחותן. מחותנת'טע, נעמט עפּים! מלכה! בעט, זיי זאָלען עפּים נעמען אין מויל אַריין!

מ ל כ ה . נעמט עפּים, פּאַר וואָס נעמט איהר עפּים ניט, אויך בעט אייך!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . ס'איז אַזוי די מעשה. נעגאַנגען פּערבי. וואָלט נישט אַריינגעגאַנגען. רופט זיך אַן צו מיר זי: „לאָמיר אַריינגעהן". זאָג איך: „וואָס עפּים פּלוצים אין מיטען דרינען?" זאָגט צו מיר זי: „וואָס אהרט דיך? מיר זענען שוין דאָ, לאָמיר אַריינגעהן". זאָג איך: „מילא, לאָמיר אַריינגעהן"... און יאָאָאָ!... איך בין, דאַרפט איהר וויסען, נישט קיין ליעבהאָבער אויף געהן. מיר אַלע האָבען נישט ליעב געהן. די זיידענשטאָמערם האָבען פּיינט געהן. האָטש אפילו דער דאָקטאָר האָט מיר אַנגעזאָגט, איך זאָל דוקא געהן, און דוקא אסך! צוליעב דער לופט. וואָרום לופט איז א גרויסער ענין... און יאָאָאָ! נאָך מיין זיידע, עליו השלום, פלעגט זאָגען, אַז לופט — דאָס איז אַזא מין זאָך, וואָס סאי א מענטש, סאי, להבדיל, א בהמה אדער א חיה, אדער אַזוי א לעבעדיגע זאָך, קאָן זיך אָהן דעם נישט באַגעהן. מחמת לופט איז אַזא מין זאָך, וואָס, וואָס... פּארשטעהט איהר מיך... נאָך דער רמב"ם ברענגט, אַז על פּי חכמת הדאָקטאָריע קומט אויס, אַז בשעת א מענטש חאָפּט דעם אָטעם... און יאָאָאָ!... איהר האָט דאָך געהערט מסתמא פּונ'ם רמב"ם?

מ א י ר . געהערט, ווי דען? ... פּאַר וואָס נעמט איהר עפּים ניט אין מויל אַריין, מחותן? מחותנת'טע, פּאַר וואָס נעמט איהר עפּים ניט? מלכה! בעט, זיי זאָלען עפּים נעמען אין מויל אַריין!

מ ל כ ה . נעמט עפּים, פּאר וואָס נעמט איהר עפּים ניט, איך בעט איך?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . ברענגט ער, דער רמב"ם הייסט עס, ערגיץ אין אַיין אָרט, אז עלי פּי „חכמת הפּילוסופּיע" איז לופט כמעט אַזוי נויטיג, ווי וואַסער. און וואַסער איז דאָך מים, פּון די ארבעה יסודות, הייסט עס... (צעהלט אויף די פּינגער). רוח—לופט, מים—וואַסער, אש—פּייער, עפּר—ערד... (טהוט א ניס).

א י ט ע ל י . צו נעזונד און צו אריכת ימים!

מ א י ר א ו ן מ ל כ ה . צו נעזונד און צו אריכת ימים!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . א דאנק... און יאָאָ!... איז וואו האלט איהר, הייסט עס? ביי די ארבעה יסודות...

א י ט ע ל י . יא! דו האסט דאָך נעוואלט, דאַכט מיר, שמועסען מיט זיי פּון עפּים איין אַנדער ענין נאָר?...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . וואָס זשע האבען מיר אַזוי קיין צייט ניט? מיר וועלען נאָך רעדען. דו וויסט דאָך, אז די זיי־דענשטאַמערס האבען פּיינט האַפּ־לאַפּ. די זיידענשטאַמערס האבען צייט. די זיידענשטאַמערס האלטען פּונ'ם גלייכווערטעל: „נעה נישט ניך, וועסט דו נישט רייסען קיין שיך". איהר האָט נעהאַרכט אַמאל דאָס דאַזיגע גלייכווערטעל? דאָס איז מיין זיידענס א וואָרט. מיין זיידע, עליו השלום, האָט נעהאַט אין זיך וועלטער— וואָס וויסט איהר? וואָס וויסט איהר?... און יאָאָ!... „דאָס עפּעלע, פּלענט ער זאָגען, פּאָלט נישט וויט פּונ'ם בוימעלע". אוו „יחוס־אבות, פּלענט ער זאָגען, נא בית הקברות". אדער: „אז נאָט וויל, שיסט א בעזעם". האָט איהר נעהערט אמאל דאָס וואָרט? איז דאָס אויך זיינס... הא, איטעל, וואָס זאָגסט דו?

א י ט ע ל י . זיינס, זיינס, זכר צדיק לברכה! נאָר מיר דאכט, אז...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . האָב קיין יסורים ניט, איך וויס וואו איך האלט... און יאָאָ!... איז מיין זיידע, זכר צדיק לברכה,

נעווען א איד א חכם און א גרויסער מיוחס, ווי אייך איז בעוואוסט, דעם אלטען רושישטשעווער רעגדאר'ס איין אייניקעל. איהר פאר־שטעהט? פון איין זייט דער „בעל השור שנגח", פון דער אנדערער זייט דער רושישטשעווער רעגדאר, וואס געהייבען האט ער אהרן און נערופען האט מען איהם „רב אהרן". דאס איז ער טאקי נאך איהם א נאמען, דער חתן אייערער, א שקאץ א גרויסער! וועדליג דער נאמען זיינער, וואלט ער נעמענט זיין א קאפעטשקעלע פרו־מער, חע־חע, נאר גאר נישט, מע קאן מיט היינטיגע קינדער נאר נישט מאכען. אז ס'איז גאר נעווארען א מאדע — אלע ווילען לערנען זיך! אלע ווילען לערנען!

א י ט ע ל י. שטונדירען אין די קלאסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. און יאאא!... האב איך נעזאגט מיין זוהן: לערנען — וויפיעל דו ווילסט, אבי ניט אין די קלא־סען! ווארום אונזער משפחה, ווי אייך איז ירוע, איז קיין עין הרע א היבשע משפחה, וועט איהר פון דעסטוועגען ניט געפינען ביי אונז נישט קיין דאקטאר, נישט קיין אדוואקאט. נישט מחמת מיר זענען, חלילה, אזעלכע פארברענטע חסידים; אדרבה, מהיכי תיתי, פאר וואס נישט? נאר גאר נישט, מיר זענען נישט גורם, מיר האלטען עפים נישט דערפון! (שהוא א מאך מיט דער האנד). און יאאא!... קאנט איהר דערפון פארשטעהן, וואס פאר א פנים עס האט ביי מיר, אז ער קומט צו נעהן צו מיר, דער התן הייסט עס, און זאגט מיר, אז באשר אזוי ווי זי, הייסט עס, וויל, ער זאל זיך לערנען נאך...

א י ט ע ל י. שטונדירען, הייסט עס, אין די קלאסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. און יאאא!... זי איז איהם מסית ומדית, רעדט איהם צו, הייסט עס, ער זאל זיך מכין זיין, צונרייי־טען זיך הייסט עס, אין די קלאסען. און די חתונה, זאגט זי, זאל מען אפלעגען אויף שפעטער, אויף אמאל, הייסט עס. זי האט ציים. חע־חע!...

מ א י ר (צעטראָגען). ווער? ווּאו?

א י ט ע ל י . טאקי אייער טאכטער מיינט מען, די כלה, הייסט עס, דרודעלט אַן דעם חתן...

מ א י ר (חאַפּט זיך אויף). הא? ווּאס? ווער? חנה? ... סלכה, דו הערסט?

מ ל כ ה . ווייס איך ווּאס קינדער פלאַפלען!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . קינדער, זאגט איהר, פלאַפלען? עס קאן זיין. מכתמא קענט איהר בעסער אייערע קינדער... איטליכער קען זיינע קינדער... איך ווייס, אז מיינע קינדער פלאַפלען נים, חס־חש! אט, למשל, מיינע קינדער זענען נישט קיין ציוניסטען. די זיידענשטאמערס האלטען עפּים נישט פון דעם ציוניזם... נישט מחמת איך האב עפּים חלילה צו די ציוניסטען א טענה? אדרבה, מהיכי תיתי, פאר ווּאס נים? נאר נאר נישט, איך בין נישט נורס, איך האלט נישט דערפון! (א מאַך מים דער האַנד). צי אשטייגער, כדומה למשל, די היינטיגע ווייסע־חברה'ניקעס מיט די היינטינע נענג זייערע, ווּאס ווילען איבערקעהרען די גאנצע וועלט מיט'ן קאפ אראפ, מיט די פים ארויף, ווילען זיך צעטיילען מיט אייער נעלד, דרינגען, אז אלסדינג, ווּאס איהר האט, איז דאס ניט אייערס, פריהער גאטס און נאכדעם פרעמדס, הייסט עס, ס'איז ביי אייך סאמע גנבה, גזלה... און יאאא!...

מ א י ר (אויפגעבראכט). איך האב ביי קיינעם נישט גענגבה'ט, קיינעם נישט בע'נזל'ט. איך האב מיין געלד כשר פערדיענט! איך האב נענג געהאַרעוועט דערויף! איך בין נענוג...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר (שלאגט איהם איבער). איך ווייס, איך ווייס! ס'ניט איך זאג עס! דאס זאגען זיי, די ווייסע־חברה־ניקעס, הייסט עס... און יאאא!...

מ א י ר . ווּאסערע ווייסע־חברה'ניקעס?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . אט א די דאזיגע, ווי, למשל, אייערע, די איננערע.

מ א י ר (מחוט זיך א ווארף). הא?...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. איהר דארפט זיך ניט אפעסען דאס הארץ, מחותן! ס'איז נישט כדאי, כלעבעז... (צו מלכה'ן). ווי אזוי זאגט איהר? קינדער פלאפלען, חע־חע?... (ניסט).

א י ט ע ל י. צו געזונד און צו אריכת ימים!

מ א י ר און מ ל כ ה. צו נעזונד און צו אריכת ימים!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. אראנק... אן יאמא!... איז וואו האלט איך, הייסט עס? רעדט זי איהם צו, מיינעם, הייסט עס, ער זאל זיך נאך אביסעל צולערנען...

א י ט ע ל י. שטונדירען אין די קלאסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. אן יאמא!... אן איך וויל נאר אפשטעלען די חתונה, פארשטעהט איהר מיך, אויף ראש חודש אלול, מחמת איך האב נישט ליעב קיין קלאסען, נישט מחמת איך האב עפעס צו זיין; אדרבה, מהיכי תיתי, פאר וואס ניט? נאר גארנישט, איך בין נישט גורם. איך האלט נישט דערפון! (א טאך מיט דער האנד). אן יאמא!... (א קוק אויפ'ן זייגער, חאפט זיך אויף). אוי־וואי! אביסעל פארזעסען. מיר וועלען זיך נאך אומקעהרען מסתמא צו דעם ענין נאך אמאל, אז עס וועט האלטען ביי אפ־שטעלען די חתונה, אם ירצה השם... אן יאמא!... איך האב פיינט דוחק את השעה זיין, איך האב נישט ליעב האפ־לאפ על רגל אחת. די זיידענשטאמערם האבען צייט. „וואר עס לויפט, דער מיערט זיך איין". האט איהר געהארכט אמאל דאס ווארט? ס'איז אויך מיין זיידענס, זכותו יגן עלינו. הא, איטעל, וואס זאגסט דו?

א י ט ע ל י (גרייט אויף אוועקצוגעהן). אלץ, אלץ איז זייגס, זכר צדיק לברכה!...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר (צו מלכה'ן מיט א זויג). ווי אזוי האט איהר געזאגט? קינדער פלאפלען? חע־חע! נישט אלע קינדער פלאפלען. מיינע קינדער פלאפלען נישט. די זיידענשטא־מערם פלאפלען נישט... א גוטען! (זוכט א מזוזה, געהען אפ. טאיר אוז מלכה בלייבען א מינוט אהן לשון, ווי געשלעפט).

אכטע סצענע.

מ א י ר (צו מלכה'ן). נו?
מ ל כ ה (צו מאיר'ן). נו?
מ א י ר . וואס נו?
מ ל כ ה . וואס וואס נו?
מ א י ר (א שטארקען שפיי אין דער זייט). טפו!...

סוף פון ערשטען אקט.

צווייטער אקט.

א רייך מענלירטער זאל ביי די שלאנטס, אנגעשטעלט און אנגע־פאקט, ווי אין א מעבעל־מאגאזין. שפיגלען הויכע; פארטעפיאנעס צוויי; שטוהלען געגילטע; בילדער אויף די ווענט א סך; אויבענאן, אין גילדענע ראמען, צווי גרויסע פארטרעטען: דער בעל־הבית אין א יאר־מעלקע און די בעל־הבית'טע מיט א סך פערעל אויפ'ן האלז; ביי'ם קאמין זיצט א בייזער הונד מיט א מוראדיגען קוק — סכנות נפשות; א גליק, וואס פון גיפס.

ערשטע סצענע.

מ א ש ע (דרעהט זיך ארום מיט א בארשט, שטעלט צענויף דאס מעבעל, קעהרט און ראמט און רעדט צו זיך אליין). א שטוב! דרויסיג מאל א טאג דארף מען נאך זיי ראמען, אויסראמען זאל עס זיי!... און קינדער? נו, קינדער! מע זאל זיי געדיכט זייען און שיטער אויפגעהען! פאהרט אוועק דער בעל־הבית — קעהרען זיי אויבער די גאנצע שטוב הארע־קארע! (שטעלט אוועק א שטוהל אן צעברעכט א פיסעל). א בראך פאר א בראך... לאז עס זיין די כפרה פאר מיר און פאר כל ישראל, זיי האבען געזונ!... בעכער פון אלע אין מאטוויטשיק, מיט'ן קאפ זאל ער אנלעגען! טאג ווי נאכט נאר געקנייפט זיך!... און א פלארעניו! ס'זאל אויף איהר קומען איין אויסחאפענויש! טאמער וויל די בעל־הבית'טע אמאל שענקען א קלוידעל איין אלטס, צי אפאר שיך, לאזט זי נישט... זי מעג טאקי נישט פארמאגען קיין מאל!... א שטיקעל גליק, וואס די „בארישני" שטעלט זיך איין אמאל, די כפרה זאל זי זיין פאר דער „בארישני" אינאיינעם מיט דעם קליינעם סאשקע, פארברענט זאל ער ווערען! מיר צעשניטען אפאר נייע קאלאשען!... אנגערוי־בערט ווי אין א באד! (עפענט אויף א פענכטער און טרייבט ארויס דעם רויך מים'ן האנטוך). טאמער פאהרט אוועק דער בעל־הבית

אויף איין טאָג, קלויבען זיך צענויף אהערצו, צו די „פּאַניטשלעך", גאַנץ קעקעלי־קהל, פון דער וועלט בחורים; דער רוח ווייסט זיי, וואָס זיי טהוען דאָ; ווישען ניט אַפּ די שטיוועל אפילו; רייסען זיך אויף די גאַרנלען און רויכערען, און רויכערען, און רויכערען! (טרייבט אַרויס דעם רויך מיט'ן האַנטוך, פערטשעפּעט און צעברעכט אַ וואָזע). אַ בראָך פאר אַ בראָך! (פארקעהרט די שטיקלעך וואָזע). לאָז זי זיין די כפּרה פאר מיר און פאר כל ישראל, ס'איז ביי זיי דאָ געזונ!...

הערט זיך א קול פון אינווענדיג: „מאַ־שע! מאַ־שע!" — מאשע חויך אויף אַ קול). איך געה! איך געה! (שטיל פאַר זיך). ס'איז אודאי פלאַרעניו מיט איהרע האָר... דרייי שעה דארף מען שטעהן אויף די פים בשעת זי פארקעמט זיך!... א מענטש האָט ביי זיי אַ וועדטה פון אַ הונט... עס מעג שוין קומען אויף זיי אַ חלירע אויף אַלע בעלי־בתים, מע זאָל שוין פון זיי אַמאָל עפּים אויפגערעכט ווערען, לייבער גאָט!... (דורך איין טהיר גשמט משמע אַוועק; עס קומט אַן פון דער אַנדערער טהיר מ ל כ ה, נאָך איהר — פּ ע ס י ל. פּעסיל קוקט זיך ארום אויף אַלע זיטען איבעראַשט, רעדט ניך, מאַהלט ווי אַ מיהל).

צווייטע סצענע.

מ ל כ ה. ווען זשע, הייסט עס, קומסט דו אַן? זיין, פּעסיל. האָ? וואָס זיצסט דו נישט?

פּ ע ס י ל. אַראָנק, איך קאָן באשטעהן. (זעצט זיך אַוועק מיט אַ זיוט אויף איין עק בייגקעל). ווען איך קום אַן — פּרעגט איהר מיך? מיט'ן באַהן קום איך אַן. איך בין געפּאַהרען פּאַרבי בין איך געפּאַהרען, און האָב מיך אַנגעהויבען דערפּרעגען, צי ווייסט איהר ניט, וואָס מאַבט עפּים טשאַלעמט? זאָגען זיי: וואָסער טשאַלעמט? זאָג איך: מאיר טשאַלעמט. איהר קענט ניט מאיר טשאַלעמט? זאָגען זיי: מיר ווייסען ניט קיין טשאַלעמט; אפשר מיינט איהר, זאָגען זיי, שאַלאָמט, מאיר שאַלאָמט?... זאָג איך: איהר ווילט

שאלאנט, לאז זיין שאלאנט. ביי אונז האבען זיי נעהייסען טשא־
לענט: ער טשאלענט און זי — טשאלענטיכע...

מלכה (רייסט זי איבער). וואם זשע מאכט עפּים דיין
לייזער?

פּעסיל. וואם זאל ער־מאכען? א מוכר־תבואה'ניק!...
וואם מע טהוט און וואם מע מאכט — איז שלים־שלים־מזל! האט
ער נעהאנדעלט מיט ווייץ, איז ווייץ געלענגן נייען אייגען איז דער
ערד. אהוץ וואם די ווייץ אליין האט נעטויגט אויף כפרות, איז
ניט געווען קיין קונה אויף קיין ווייץ, חאטש נעם די ווייץ און
וואַרף ארויס די ווייץ. זאג איך איהם: וואם האסט דו זיך אנ־
געקלעפּט אין ווייץ? זעהסט דאך, אז די ווייץ איז ניט קיין ווייץ;
נעמט מען, זאג איך, און מע קויפט פראסע, און מע קויפט הירזש.
נעהט ער און קויפט הירזש. וועדר א זול אויף הירזש; אומערום
הירזש, וואו מען טהוט זיך א וואַרף — איז הירזש און הירזש! צו
וואם האט דיר נעטויגט, זאג איך, הירזש? הירזש נעהט דיר אפ?
זאגט ער: האסט דאך מיר אליין נעהייסען קויפען הירזש! האב
איך דען געמיינט, זאג איך, דוקא הירזש?...

מלכה (רייסט זי איבער). נו, און די קינדער דיינע וואם
מאכען?

פּעסיל. די קינדער? לאזען זיי זיין געזונד און שטארק.
איהר וועסט נישט היינטיגע קינדער? היינטיגע קינדער איז ניט
דאם, וואם אמאליגע קינדער. אמאליגע קינדער זענען געווען קינ־
דער, און היינטיגע קינדער וואם? היינטיגע קינדער וויי־
סען נאר נעהן אויף „מענישטראציעס", נאר לויפען, און נאר
שרייען, אוז נאר ליארעמען, און נאר פילדערען! אז עס קומט
אונטער א יום־טוב אדער א חאגע, פאלט מיר ארויס די נשמה:
קינדער, נעהט נישט! קינדער, לויפט נישט! קינדער, שרייעט
נישט!...«

מ ל כ ה . וויפיעל קינדער האסט דו?

פ ע ס י ל . וויפיעל קינדער איך האב? לאזען זיי זיין נע־זונד און שטארק! איהר האט דען געזעהען אמאל א סך קינדער? נישטא קיין צופיעל קינדער! וויפיעל קינדער ס'זאלען ניט זיין, זענען זיי קינדער! איינע האב איך די עלטערע, רופט מען זי סאסיל, נאך דער באבע סאסי, איהר צו לענגערע יאהר; איז דאס א סאסיל — וואס זאל איך איהר זאגען? זינט גאט האנדעלט מיט סאסילעך, האט ער נאך אוא סאסיל נישט געהאט, מעגט איהר מיר גלויבען אויך נאמנות! און א חתן נעמט זי — שוין איין מאל א חתן, פון חתן־לאנד א חתן! (עס קומט אן פ ל א ר א, זעהט נישט פאר זיך קיינעם, דרעהט זיך אקעגען שפיעגעל, זינגט א ליעדעל און טאנצט אונטער).

דריטע סצענע.

פ ל א ר א (נעמט ארויס א בריוועל און ליעגט אויף רוסיש). „ליעבסטע, טייערסטע פלארא! דיין זיס בריוועלע האט מיך דער־קווikט. איך בין זעהר צופריעדען, וואס דיין פאטער איז אוועקגע־פאהרען און וואס איך וועל זיך קאנען זעהן מיט דיר היינט אויף דער אפערעטקע. צווישען טאג און נאכט וועל איך מיך אראפחאפען צו אייך און וועל דיך נעמען אין טהעאטער ארײן. האב קיין פאר־איבעל ניט, וואס איך קום נישט באלד; איך וויל נישט באגעגענען זיך מיט דיינע ברידערלעך, וואס מיינען, אז זיי מאכען גליקליך די וועלט מיט זייערע „סאבראניעס" און מיט זייערע „זאסע־דאניעס". איך האב פיינט דיינע ברידער און האב פיינט דיין שוועסטער מיט די געשערענע האר. איך האב ליעב נאר דיך אליין, מיין טהייערער ענגעל, מיין נשמה, מיין הארץ, מיין לעבען פלארא!" (לעגט צעריוויף דאס בריוועלע, קוועטשט דאס צו צום הארצען). אך, מיין ליעבער טייערער מאקס!

פ ע ס י ל . אט דאס איז די ג'ג'נט'ע אייערע? די גרושה? א בארליאנט דאס איז!

פ ל א ר א (דערזעהט, מהוט זיך א וואַרף צוריק). וואָס איז דאָס פאר א שלים־מזל? אלע מאל, וועז דער פאפא פאהרט אוועק, טראגט אז דער רוח איין אנדער שווארץ יאהר!

פ ע ס י ל. שלים־מזל זאגסט דו? שלים־שלים־מזל! וואָס זאל מען טהון, אז גאט וויל נישט נעבען קיין מזל? ווי זאגט מען דאָס: אהן מזל זאל מען נאר ניט נעבוירען ווערען! איידער א פונט גאלד איז בעסער א לויט מזל... פונדעסטוועניגען האט זיך יעדער מענטש זיין מזל, און אפילו א קינד, אז ס'ווערד נעבאָרען, אזוי שטעהט, זאגט מען, ביי אונז נעשריבען אין די ספרים, ווערד דאָס אויך געבאָרען מיט זיין מזל...

פ ל א ר א. זי האָט זיך עס אביסעל צע'מזל'ט! ווער איז די אידינע, מאמע?

מ ל כ ה. דאָס איז פעסיל דער מוהמע סאסי'ס, אונזערע איין אייגענע, א קרובה דיינע.

פ ע ס י ל (אויף פלאַרא'ן). א בארליאנט דאָס איז! (צעהט צו, מהוט א קוש פלאַרא'ן אין האַנד).

פ ל א ר א. וואָס זשע טהוט זי דא? וואָס דארף זי?

פ ע ס י ל (אויף פלאַרא'ן). א בארליאנט דאָס איז! וואָס איך טהו דא? וואָס זאל איך טהון? נאר ניט, איך בין נעפאהרען פארבייי, האב איך מיך אנגעהויבען צו דערפרעגען: „וויסט איהר נישט, וואָס מאכט עפים ביי אייך משאלענט?" זאגען זיי: „וואָסער משאלענט?"...

מ ל כ ה (רייסט זי אַפ). קום, פעסיל, וועלען מיר עפים נעמען אין מויל ארויין. ביזט אודאי הונגעריג...

פ ע ס י ל. הונגעריג? ביז מיין לעבען זאל איך אזוי זיין הונגעריג, ווי איך בין איצטער הונגעריג! פאר פרייד איז דער גאנצער הונגער אוועקגעפלויגען, גלייך ווי ס'איז נאר קיין מאל קיין הונגער נישט געווען אויף דער וועלט! (מלכה נעמט זי אוועק).

פ ל א ר א (האלט זיך ביי די זייטען). חא־חא־חא!

פ ע ס י ל (אויף פלאַראַ'ן). א באַרליאַנט דאָס אין! (גשמם אַוועק מים מלכה'ן. פלאַראַ דרעהט זיך אַקעגען שפיעגעל. עס קומען אַריין ט א ט ו ו י י און ד א ו ו י ד ק ע).

פערטע סצענע.

ד א ו ו י ד ק ע (קוקט, ווי פלאַראַ דרעהט זיך פאַר'ן שפיעגעל. רעדט צו מאַטוויייען שטיל). הערסט דו, וואָס איך וועל דיר זאָגען, מיין טייערער שפיעלפויגעל? דיין שוועסטער איז דאָך נאָך עפּיס מאַקי נאַר א „שקאַשקעוואַטע שטוטשקע!"

מ א ט ו ו י י. פי! וואָס איז דאָס פאַר מין אויסשפראַך ביי דיר?

ד א ו ו י ד ק ע. טאַקי באמת? אויף וואָס דען פאַר א שפראַך ביזט דו נעוואוינט געווארען צו רעדען, דו דזשענטעלמען מיינער?

פ ל א ר א (דרעהט זיך אויס, דערזעהט א פרעסדען מענשען, סהום זיך א וואַרף צו דער טהיר). אך, פאַרדאָן!

ד א ו ו י ד ק ע (צו פלאַראַ'ן). פאַרדאָן איז א לאַקשענבערעט... (פלאַראַ וועדד אנטרונען).

פינפטע סצענע.

מ א ט ו ו י י. אט אזוי רעדט מען מיט א דאמע, דו אונגע־בילדעטער מענטש וואָס דו ביזט?

ד א ו ו י ד ק ע. וואָס זאָגט איהר אויף דעם תר־ננו! למאי האָסט דו מיך ניט פאַרגעשטעלט פאַר דיין שוועסטער? עס שטעהט דיר ניט אָן, דו שוטה בן פיקהאַלץ, דו שאַרלאַט שבשאר־לאַטים, דו פאַנסקי צאפ איינער?

מ א ט ו ו י י. נאַהאַ! קומסט צו מיר אין שטוב אריין מיך זידלען?

ד א ו ו י ד ק ע. חא־חא! צו איהם אין שטוב אריין! (בע־קוקט די שטוב). א גרויסען חלק האָסט דו אין דער דאזיגער שטוב!

מ א ט ו ו י י . מיין מאטענס שטוב...

ד א ו ו י ד ק ע . אז אך און וועה איז דיין מאטע, וואס פאר א זוהן ער האָט אויסגעהאדעוועט! הער נאר, דו ווייסט חאטש, דו גרינער אגרעס אייגער, וואס איך בין צו דיר אזוי פריה געקומען?

מ א ט ו ו י י . דהיינו? זאג, וועלען מיר השרעו.

ד א ו ו י ד ק ע . איך האָב צו דיר א בקשה, מיין ליעבער רב אליקום, א טובה'לע.

מ א ט ו ו י י (ווערד בלויבליך). אך, מיט'ן גרעסטען כבוד!

ד א ו ו י ד ק ע . מיט'ן גרעסטען בזיון קעהרסט דו מיינען? מע האָט מיך נעכטען „צעלעגט", ווי א שעפס, געשלאגען „צו דער אדער", כ'האָב געגליהט א גאנצע נאכט ווי „אויף פאקעו", און ביז ארוים „נקי", ריין ווי א טעלער, נאך קיין מאל נישט געווען אזוי „אפען", ווי היינט.

מ א ט ו ו י י . ווער האָט דאס דיך אזוי אפגעריניגט?

ד א ו ו י ד ק ע . ווער ניט? תחילת האָב איך נעהאט שויז אנגעשלאגען א היטעל מיט גאלה; טראגט אן דער רוח דעם שוואר־צען „קאטער", און ווי באלד דער שוואַרצער קאטער שטעלט זיך אוועק און הויבט אן „שמירען" פאר מיר, אזוי וויים איך פריהער, אז איך וועל אריין ווי קורח, איך וועל ברענען ווי א שטרויענער דאך — אזא שלים־מזל איז דאס, ברענען זאל ער! טהוט ער א קוק אין וואסער — הויבען אן פנר'ען פיש... וואס טויג דיר גרויס— איך האָב מיך „ארויפגעריסען" אויף די ריינע דרייצעהן „פאסען"!

מ א ט ו ו י י (מיט ברענענדיגע אויגען). דרייצעהן פאסען?!

ד א ו ו י ד ק ע . ווי די בערען!

מ א ט ו ו י י . ווער האָט „געווארפען" די „באנק?"

ד א ו ו י ד ק ע . דו ווייסט ניט ווער? אליז דער פלאקענ־שיסער! פארשטעהרט זאל איהם ווערען! איהם, אז עס נעהט אוועק דאס „בלעטל", קאן ער אויסטהון די גאנצע „קוליסע" אדם־

נאקעט. צונעמען וואו ס'איז דא ערגיץ א העלפער און לאזען זיצען דעם עולם אויפ'ן קלאץ!... איך שאדף אויך איהם די צייהן שוין פון לאנג; איך מוז איהם אמאל חאפען און אפביסען איין אויהער! זיין גליק, וואס איך בין איצטער איין „אראפטשיק", נעה ארום אהן קליינגעלד... און אויפ'ן „פאנף" וויל ער מיט מיר ניט שפיעלען; קרייר איז א רפואה, זאגט ער, צו ווערעם, ווערעם זאלען עסען זיי לייב!... וועסט מיך דערהאלטען ביי מיין לעבען, הערסט דו, אז דו וועסט מיר נעבען אביסעל גאלד.

מ א ט ו ו י י (דערשראקען). ווי קומט צו מיר גאלד?

ד א ו י ד ק ע . מאך נאר נישט קיין אנשטעלעז, דו זויערע קיסליצע, און נעב אהער צוויי „שמאטעס". זיי נאר נישט דאס, וואס סע קוויטשעט!

מ א ט ו ו י י (חאפט ארויס דעם טויסטער). איך זאל אווי ריין זיין פון שלעכטס! נא, זעה!

ד א ו י ד ק ע (שטופט איהם אף דעם טויסטער). די קונצען נעהען ביי מיר נישט אז! ווייסט דאך, אז איך בין א מבין אויף א טשאד, היינט וואס מאכסט דו אנשטעלעז, דו פראי־אדם, דו פוסטע גלאק, דו „באסיאק" איינער? און אז עס מאכט זיך, ד ו בלייבסט זיצען אין קלוב אהן פארעם, נעב איך דיר נישט, דו יאקעל בן פלעקיל, דו הונט איינער, דו כלב שבכלבים!? (עס קומען אף פון איין אינוועניגסטער מיר ח י י מ און ו ו א ל א ד י ; נאך זיי — פארלעבוויז יונגע לויט און בחורים מיט שוואנצע און פלויע העמדלעך— חיים'ס און וואלאדי'ס חברים; אויך מיידלעך מיט אונטערגעשערענע האר און מיט צעפלעך און מיט רויטע בלומקעס; אויניגע געהען ארום חיז און צוריק, רעדען מיט חיטץ, מאכען מיט די הענד; אויניגע וויעגען זיך אין די וויעגשטוהלען; אויניגע צעלעגען זיך אין די וויכע פאטעלען, וויי ביי'ם טאטען אין ווינגארטען, און רויכערען. א פאר מיידלעך זעצען זיך אוועק צום פארמעפיאן; אויף קלאפט מים די הענד איבער די בייני־

לער. בעזונדער, אן אַזויס, שטעהט חנה; אַקעגען איהר — אַראַנ־ טשיק, טענה'ט עפּיס, האַלט אַ פּאַפּיער. מאַמווי און דאַוונדקע בליי־ בען שטעהן אין אַ ווינקעל הינטער די בלומען; מע זעהט זיי נים).

זעכסטע סצענע.

ערשטע בלוזקע. וואס טהוסט דו?

צווייטע בלוזקע. איך שפּיעל אויפ'ן בורזשואזנע אינסטרומענט.

ערשטער חבר. אינטערנאַציאָנאַליזם! אינטערנאַציאָ־ נאַליזם!... פּאַר אַ פּאַלק, וואס האט אַ טעריטאריע, זיצט אויף זיין ערד, איז גרינג צו רעדען פון אינטערנאַציאָנאַליזם, זיך מישדך זיין מיט אנדערע פעלקער; פּאר אונז, אידען, איז דאס אַ שחיטה!

צווייטער חבר. מיט וואס איז דאס אַ שחיטה?

חיים. אזוי. וואַרום אַלע גרויבע פעלקער, נאך אַלע טענות. בלייבען פּאַרט בעל־הבית ביי זיך זען לאנד. איינגלענדער וועלען תמיד זיין איינגלענדער; פראַנצויזען וועלען תמיד בלייבען פראַנ־ צויזען. און פון אונז וואס וועט בלייבען? אט דאס א! (בלאזט פונ'ם פּאַפּיראס).

דריטער חבר. איין אומגליק מיט די ציוניסטען! באלד זענען זיי דא מיט זייער נאציאנאליטעט! מע רעדט פון פּאראייני־ גען זיך קעגען קאפיטאל, פיהרען א מלחמה מיט דער בורזשואזיע, קומען זיי צוגעהן מיט זייער פאלקסגעפיהל און מיט זייער גאט... א סך האט איהר גע'פּוע'ט מיט אייער נאציאנאליזם? וואוהין זע־ נען אהינגעקומען אונזערע גרויסע אידען: שפּינאזא, היינע, בערנע, לאסאל, מארקס און נאך כדומה? איהר האט געזארגט פאר אייער נאציאנאלנאסט, און זיי זענען זיך דערווייל אווענ צו פרעמדע...

וואלאדיא. וואסערע פרעמדע? נישטא קיין אייגענע! נישטא קיין פרעמדע!

פ ע ר ט ע ר ח ב ר . אהא! קאסמאפאליטיזם האט זיך שוין צערעדט!

פ י נ ע ט ע ר ח ב ר . מע איז אריינגענאנגען אהער זיך אפּרוהען פון דער דיסקוסיע, האבען זיי פארבונדען דא א פרישע דיסקוסיע. משוגעים!

ז ע כ ס ט ע ר ח ב ר (לאכט). חא־חא־חא! חא־חא־חא!

א ל ע . וואס איז אויף איהם אזא נעלעכטער?

ז ע כ ס ט ע ר ח ב ר . קומט אהער, וועט איהר עפּים הערען א שענס! (אלע לאזען זיך צו איהם). זעהט איהר? (ער נעמט ביי הנח'ס חתן א פאפּיער פון די הענד). דאס האט זיידענשטאמער גע־ברענט צו טראגען אהער א „פּעטיציע"!

א ל ע . א „פּעטיציע"?

א ר א נ ט ש י ק (רויב. ווישט זיך דעם שוויים, שטעלט ארויס א שווערע גאלדענע קייט מיט א גרויסען מעדאליאן). וואס איז פאראהאן וואס צו לאכען? אלע געהען היינט מיט פּעטיציעס. פאר וואס זאלען מיר ניט נעהן מיט א פּעטיציע? מיט גוטען אז מיר וועלען נעהן, וועלען מיר תמיד בעסער מאכען... דאס האט איהר נומער איינס... (האלט דעם פינגער אזוי, אז מען זאל זעהען, ווי דער ברילליאנט פונ'ם רינג פינקעלט).

ע ר ש ט ע ר ח ב ר . ווילט איהר, אז מיר זאלען חתמ'ענען אויף אייער פּעטיציע?

א ר א נ ט ש י ק . פאר וואס ניט?

צ ו ו י ט ע ר ח ב ר . אבשר וואלט איהר זיך מטריח נע־ווען זי איבערלייענען?

ד ר י ט ע ר ח ב ר (צום צווייטען). האסט, אפנים, מעהר ניט וואס צו טהון? (דער עולם לאכט).

ח נ ה (גיהט צו). וואס איז דא? (צום חתן). וואס איז? (זיי רעדען ביידע שטילערהייט. ארא נטשיק בעהאלט דאס פאפּיער צוריק

אין בוזעמקעשענע, ווישט דעם שווייס, שמעלפ ארוים די גאלדענע קויט מיט'ן גרויסען מעדאליאן).

ו ו א ל א ד י (קוקט אויפ'ן זייגער). שוין באלד איבערנענאכנען די מינוטען. קינדער, קינדער, צו דער ארבייט! די צייט שטעהט ניט! (קליבט מיט א גלעקעל. אלע הויבען זיך אויף פון די ערטער, יוארפען אוועק די פאפיראכען אויף דער ערד, צעטרעטען מיט די פיס, און לאזען זיך געהן אלע אין איין טהיר. חנה מיט'ן חתן געהען פון חינטען).

זיבעטע סצענע.

ד א ו ו י ד ק ע . וואס איז דאס? וואס פאר א קאטערע ביי אייך? וועד זענען די דאזיגע לייט?

מ א ט ו י י . ס'איז ביי זיי איין אסיפה... חברה יונגווארג... ציוניסטען... סאציאל־דעמאקראטען...

ד א ו ו י ד ק ע . וואס ווילען זיי?

מ א ט ו י י . ווייסט ניט וואס זיי ווילען?

ד א ו ו י ד ק ע . איך זאל אזוי ווייסען פון דיר.

מ א ט ו י י . האסט קיין מאל ניט געהערט דאס וואהרט פראי פעמאריאט?

ד א ו ו י ד ק ע . איך זאל דיך אזוי האבען פאר א מאטען.

מ א ט ו י י . זיי ווילען, פארשטעהסט דו מיך... זיי שטעלען זיך איין פאר די ארעמע ארבייטער. זיי ווילען איינפיהרען, ס'זאל זיין ווינציגער נעארבייט און מעהר נענומען געלה. היינט פארשטעהסט דו שוין, דו גוייעשער קאפ?

ד א ו ו י ד ק ע . אט דאס איז נאר? דו פוסטע כלי וואס דו ביזט! דאס איינענע ווילען מיר דאך אויך!...

מ א ט ו י י . וואס דען מיינסט דו? קום, וועלען מיר מאכען איין עקארטע.

ד א ו י ד ק ע . האסט דאך געזאגט, אז דו האסט קיין נעלד ניט, דו שקרן, דו כזבן, דו ליגנער וואס דו ביזט!... ווייסט דו, וואס איך וועל דיר זאגן, פאני פיפערנאטער? ס'איז ביי אייך א שטוב פון סאמע משוגעים, לאם איך אזוי לעבעז מיט דיר אינאיי־ נעם. קום,יאקים!... (גשהען אף. עס קומען אן מלכה טיט פעסלען).

אכטע סצענע.

פ ע ס י ל (מאהלט ווי א מיהל). נאט זאל אייך העלפען, מלכה'־ ניו, איהר זאלט תמיד זיין רייך, אוז תמיד געזונד, אוז תמיד אויפ־ נעלעגט, אוז תמיד פרייליך. איך זעה, ס'איז ביי אייך א שטוב, קיין עין הרע, וואס ס'איז תמיד פרייליך, קיין עין הרע, אזוי פיעל געכט ביי אייך. (ווייזט מיט דער האנד אויף דער טהיר, ווען עס הערען זיך קולות פון יונגווארג).

מ ל כ ה (קוקט אויף יענער טהיר, זיפצט). נעסט? הלואי וואלטען זיי בעסער ווינצינגער נענאנגען אהער, וואלט איך נעווש רוהיגער...

פ ע ס י ל (מאכט זיך גוט ערעדיג, מאהלט ווייטער). קיין עין הרע, אוא ראסקאש ווי ביי אייך, קיין ביין אוינ זאל ניט שולט זיין. וואס פעהלט אייך?

מ ל כ ה . זאל עס מיר צוקומען! אונז פעהלט נאר שלום־בית. ווייסט דו שוין, וואס אונז פעהלט?...

פ ע ס י ל (מאכט זיך נוט ערעדיג). היינט די קינדערלעך אייערע, קיין עין הרע, קיין ביין אוינ, בארליאנטען! אוז דעם נחת, וואס איהר האט פון זיי, מיט'ן כבוד, קיין עין הרע, קיין ביין אוינ!

מ ל כ ה . וואו איך האב ערגיץ א שונא, רבונו של עולם!... נחת זאגסט דו? א שענער נחת! די עלטערע טאכטער נע'נט זיך... די זיהן ווילן ניט חתונה האבען... ביי'ם עלטערען שיט זיך שוין א בערדל... די אינגערע האלטען אין איין לערנען מיט איין

נעהן אויף סאבראניעס־נולייאניעס... ציטערט אויף מיר דאס לייב פאר זיי... רעדען אזעלכע ווערטער, אז מע קאן שטארבען!... אז ער איז אין דערהיים, מאיר הייסט עס, האט מען חאטש אביסעל דרך־ארץ, פארט א מאנסביל! און פאהרט ער אוועק אויף איין טאג, קעהרט מען איבער די שטוב! מע קלויבט זיך צענויף, וואו ערגיץ א שלעפער, א בעל־מלאכה, אויף טיש און אויף בענק! און פרוב זאגען א וואָרט, ביזט דו ניט זיכער מיט'ן לעבען!... ס'איז עפים גאר הפקר נעווארען, עפים א פארקעהרטע וועלט: טאטע־מאמע האבען היינט מורא פאר די קינדער... וואס, ניט אזוי?

פ ע ס י ל. וואס זאלט איהר קלעהרען, מלכה'ניו, ס'איז אין אונזער גראד אויך ניט בעסער. מע דארף היינט פאר קינדער האלטען דאס היטעל: אניט, חאפען זיי א שטעקעו מיט א רויטע פעטשייע און מע נעהט ארוים אויף „א מענסטראציע"...

מ ל כ ה (ציטערט אזוי). מעהר ווי פאר אלע האב איך מורא פאר מיין וואלאדי'ן — אט א יענער, וואס כ'האב דיר אנגעווייזען. מיט'ן העמדעל... מילא, דער עלטערער איז מאקי אפילו א גרויסער נארנישט, ווערד פארפאלען א מאל אויף א נאנץ כעת־לעת; ווער ווייסט וואו ער איז געווען? איז ער אבער דערפאר א שטילער, מישט זיך ניט אהין, וואו מע דארף ניט... וועט קומען די צייט, וועט ער מסתמא חתונה האבען, ווערען א מענטש... דער אנדערער איז זעהר א וואויליער, איז ער אבער א „צענסט", א פייערינער „צענסט"!

פ ע ס י ל (שאקלט מיט'ן קאפ). אוי־אוי־אוי! ווי קומט עס צו־נ־אייך?

מ ל כ ה. לאם איך אזוי וויסען שלעכטס מיט דיר אינאיי־נעם... למאי וואלאדי? פון וואנען קומט צו מיר אזא וואלאדי? דער וואלאדי האט אויך זיך א קאפ, וואס מע זאל אויספאהרען די נאנצע וועלט! ער האט איהם ליעב דאס חיות, מיין מאיר הייסט

עס... ער זאל אבער הערען, וואס דער וואלאדי רעדט! ער זאל וויסען, וואס דער וואלאדי טהוט! (בויגט זיך צו צו פעקלען אויפ'ן אויהער). ער לערענט זיך שיסען...

פ ע ס י ל (שאקעלט מיט'ן קאפ, שמוצערט מיט די ליפען). דער אויבערשטער זאל שומר ומציל זיין! פונקט דאס אייגענע, וואס ביי אונז. באלד עפים — שיסען זיי!...

מ ל כ ה . איין שטיקעל נחת וואלט איך נעהאט פון מיין קלענערער טאכטער, פון מיין חנה'לען; קוים דערלעבט א שדוך טהוו, און נאך וואס פאר א שדוך! משה'לע זיידענשטאמער — דער ערשטער יחוס ביי אונז! און א חתן — אזא יאהר אויף מיר! א שטיק גאלד! האסט דאך איהם געזעהען?

פ ע ס י ל . א בארליאנט דאס איז! קיין עין הרע, קיין בייז אויג!

מ ל כ ה . איז אבער מיין מזל אזוי גרויס, אז זי וויל נישט התונה האבען.

פ ע ס י ל . וועה איז מיר! וואס הייסט, זי וויל ניט חתונה האבען?

מ ל כ ה . זי וויל זיך לערנען ווייל זי... מיינסט, זי איז ווינציג געלערענט? געלערענט מיט סכנת־נפשות! נאר וואס דען? פאר איהר איז קארג, זאגט זי, זי וויל נאך! טענה איך מיט איהר: נו, און די חתונה? זאגט זי: די חתונה וועט מעגען זיין שפעטער מיט עטליכע יאהר... דו הערסט? א נליק, הערסט דו, וואס ער, מאיר הייסט עס, וויסט נישט דערפון. ער וויסט נאר נישט, מע בעהאלט פון איהם, מע האט פאר איהם דרך־ארץ. פארט א מאנס־ביל! א מאנספארשוין! (עס פליהט ארויין וווי א ווייבער ס א ש ק ע, גלייך צו דער מופער).

נייענטע סצענע.

ס א ש ק ע . מאמע, געלד! געלד. מאמע! דאוואי דיענגי!

מ ל כ ה (צו דער קעשעני). שא! וואס פאר געלד? אויף וואס איז געלד?

ס א ש ק ע . אויף וואס? (ברעכט אביסעל). אויף... טינט!

מ ל כ ה . טינט? קאנג טינט אין שטוב. מאטעניו? ערשט נעכטען געקויפט א פלאש טינט! ווער טרינקט אויס אזוי פיעל טינט?

ס א ש ק ע . נו, פענעם!

מ ל כ ה . פארשטעהט זיך, אז נים קיין טינט, איז פענעם.

פ ע ס י ל . אט דאס איז אייער מיזיניקעל, לעבען זאל ער? א באריאנט דאס איז, קיין עין הרע, קיין בייז אויג! (מלכה צעהלט איהם געלד, פעסיל שאקעלט מיט'ן קאפ, מאכט גרימאסען; כאשקע, היבשער איהרע פליויצעם, מאכט איהר נאך. מלכה ווינקט צו איהם, ער זאל אוועק־געהן. סאשקע אנטלויפט. עס לויפט ארויין מאשע דאס שטובמיידעל מיט איין איבערגעשראקענ פנים).

צעהנטע סצענע.

מ א ש ע . נעקומען אהער דער נאדזיראטע! מיט'ן „טשעסנע פריסטעוו"... א פולער הויף... ארומגערינגעלט די נאנצע שטוב ארום און ארום...

מ ל כ ה (א פליעסק מיט די הענד). א דונער האט מיך דער־שלאגען! (לאזט זיך אין יענעם חדר, זואו די קינדער. פאלט חלשות).

פ ע ס י ל (וואשט זיך צו מלכה'ן). גאט איז מיט אייך, מלכה'־ניו! האר צעבאות! נשמה'ניו! וואסער! ניכערט! ברענגט אהער צו וואסער!... (עס הערט זיך א רעש אין יענעם צימער, זואו קליוטוואר

איז. — גיך שפריצט ארויס פון דאַרמען אַראַנטשיק, כּלומר וויי דיר מוידם, לויפט אַרום, וויי אַ פער'סט'טער איבער'ן זאל; אלע טהירען זענען צו).

א ר א נ ט ש י ק (רעדט צו זיך אַליין). מע דאַרף זיך בעציר־טענס אָפּטראָגען פון דאַנען... וואָס האָב איך דא צו טהון?... נישט מחמת איך האָב מורא! וואָס האָב איך מורא? נאָר נאָר נישט, איך האָב עס פיינט!.... (שפריצט ארויס דורכ'ן פענסטער).

סוף פונ'ם צווייטען אקט.

דריטער אקט.

די זעלבע דעקאראציע, וואס אין עריטען אקט. — מ א י ר געהט ארום צעטראגען, די הענד ארונטער. — מ ל כ ה , אין א פארוק און אין ברילען, זיצט איבער א גראבען קרבן־מנחה און דאוונט שטילערהייט מיט א פרום פארווינט פנים, מישט איין בלעטל נאכ'ן אנדערען.

ערשטע סצענע.

מ א י ר . יא, פיין פיין... האסט זיך שוין אויסגעפיינט, מאיר שאלאנט, שוין!... די טאכטער אנטלאפען — און מיט וועמען? מיט עפים א נאקעטען פראוויזאר, צי א צייהנרייסער, א דאנטיסט. דער רוח וועיסט זיי דארטען! און דער זוהן זיצט... (שטעלט זיך אפ א ווייל, ברעכט די העמד). און וואר איז שולדיג, אז ניט דו?

מ ל כ ה (דאוונט). איך?

מ א י ר . וואר דען? איך?

מ ל כ ה . נו, לאז זיין איך.

מ א י ר . זאג אפשר, אז ניין? דו ביזט דאך די מאמע!

מ ל כ ה . נו, יא, איך בין א מאמע. (דאוונט).

מ א י ר . וואר דארף אכטונג געבען אויף קינדער, אז ניט די מאמע? א מאמע בעדארף צו וויסען וואס ביי איהרע קינדער קאכט זיך. אלסדינג, אלסדינג בעדארף א מאמע וויסען! (שרייט אלע מאל העכער).

מ ל כ ה . ביזט גערעכט, גערעכט. אלסדינג בעדארף א מאמע וויסען. נאר וואס דען? איין זאך וועל איך פון דיר בעטען: אהן געשריי. טאקי דער אייגענער גוואלד, נאר אביסעלע שטילער. לאז חאטש די גאס נישט וויסען אונזער אומגליק!

מ א י ר . א סוד פאר נאנץ בראד!... עס וויסט שוין מסתמא פון דעם די גאנצע שטאדט פון אייז עק ביז'ן אנדערען עק... אזא־נ־

אומגליק! אזא בזיון! וואס וועט מען זאגען? שען נעלעזענט קינדער! (שטעלט זיך אפ, טהוט א זעץ מיט דער האנד איבער'ן טיש). מלכה!

מ ל כ ה (טהוט זיך א וועזרף). הא? וואס איז דיר?

מ א י ר. דו דאוועגסט? די מאכטער דיינע שפאציערט ארום ערגיץ דער רוח ווייסט מיט וועמען, דער זוהן זיצט גאט ווייסט וואו און מיט וועמען — און דו דאוועגסט?

מ ל כ ה. איך דאוועז, וואס דען? אזוי ווי דו? אזוי ווי איהר, וואס האט אייעקגעוואלפען דאס דאוועגען מיט'ן גאנצען אי־דישקייט? אלייז געוואלען אויס איה, און די קינדער געמאכט פאר גויים... מאיר! מיר האבען פארזינדיגט פאר גאט, מאיר, בעדארף מען איהם דאוועגען. דאוועגען דארף מען איהם!...

מ א י ר. נו, דאוועז, דאוועז. געזונדערהייט. וועך לאזט דיך ניט?... (געהט ארום). אויך איין טאג נאר ארויסגעפאהרען איז וואלר — וואס דא טהוט זיך! איין איבערקעהרעניש: מע בעדארף עפים טהון... לויפען... שרייבען... בעטען... שיטען געלד... ראטעווען א קינד... אזא קינד! איך וועל נישט זיצען דא בשעת ער וועט זיין דארטען, גאט ווייסט וואו און מיט וועמען!... (חאפט זיך פאר'ן קאפ). מע דארף שרייבען א בריף, א פראשעניע... וואו זענען ערגיץ די קינדער? וואו איז מאטוויי?

מ ל כ ה (דאוועגט). מאטוויי איז ניטא.

מ א י ר. וואס הייסט, ער איז ניטא? וואו איז ער?

מ ל כ ה. איך ווייס וואו ער איז?

מ א י ר. וועך דען ווייסט? ביזט א מאמע, צי ניין? וואו איז מאטוויי, פרעג איך דיך?

מ ל כ ה. שא, שרי נאר ניט אזוי, מע וועדט פון דיר ניט גליקליך... איך בעדארף ווייסען, וואו מאטוויי איז! מע פרעגט ביי מיר, צי מע דערצעהלט מיר? ביזט נאר אוועקגעפאהרען פון דער הייס, קוק איך איהם נישט אן אין די אויגען שוין דריי מעת־לעת!

מ א י ר (אויסער זיך). האָ? וואָס? דריי מעת לעת?! וואו זענען דיינע אויגען? א קינד געהט אַוועק אויף דריי מעת לעת פון שטוב — עס זאל זי אפילו אַנהויבען אהרען! זי זאל דאָס אפילו א פרעג טהון, וואוהין מע גענהט! וואָס פאר א כאַמע ביזט דו, פרעג איך דיך? ביזט א כאַמע, צי ניין?

מ ל כ ה. טשעפע זיך אָפּ, איך בעט דיך! וואָס פאר א כאַמע בין איך דיר, אז מע הערט מיך ווי דעם הונט, פונ׳ם גרעסטען ביז׳ן קלענסטען! וואָס פאר א כאַמע בין איך איך, אז איהר אלע לאַכט פון מיר, מאַכט מיך דער בלאָטע גליך? וואָס פאר א כאַמע קאָן איך שוין זיין, אז דו אליין האָסט זיי געלערענט פון קינדווייז אויף שטעלען דער כאַמע א פיינ? אליין געמאַכט א תל פון די קינ־דער — און טשעפעט זיך! וואָס? זאָג אפשר, אז ניין?

מ א י ר. נוט־נוט. ביזט געהעכט, נערעכט... וואו איז חיים? (שרייעט). חיים! חיים! (עס קומט אריין ח י י ם).

צווייטע סצענע.

מ א י ר (צו חיים׳ן). וויסט ניט, וואו איז ערניץ מאַטוויי דעם דריטען טאָג?

ח י י ם. פון וואַנען זאל איך וויסען?

מ א י ר. וואָס הייסט, פון וואַנען זאלסט דו וויסען? ער קעהר דיר, דאַכט מיר, אזוי אן א ברודער, ווי דו איהם? צי ניין?

ח י י ם. א ברודער קעהר ער מיר אָן, נאָר וואו ער איז וויים איך נישט.

מ ל כ ה. וואָס ווילסט דו פונ׳ם קינד? פון וואַנען זאל ער וויסען?

מ א י ר. פאר וואָס זאל ער נישט וויסען? פאר וואָס וויסט ער צו מאַכען סאַבראַניעס מיט זאסעראניעס, אז איך פאהר אַוועק? (צו חיים׳ען, איראָניש). וואָס הערט זיך עפּים מיט דיין ארץ־ישראל?

ח י י ם . סיין ארץ־ישראל? ארץ־ישראל איז אזוי מיינס ווי דיינס.

מ א י ר . נעווים! (מיט גיפט). רעכענסט אפשר אין ניכטן טאקי זיך דורכפאהרען אהינצו, הא?

ח י י ם . פאר וואס ניט?

מ א י ר . און טאקי אין איין וועגס דאהטען בלייבען זיצען?

ח י י ם . מיט'ן גרעסטען כבוד.

מ א י ר (צום ווייב). מלכה, דו הערסט?

מ ל כ ה . וויים איך וואס א קינד פלאפלט!

מ א י ר (צו חיים'ן). וואס רעכענסט דו, אשטייגער, דאהטען צו טהון, כדומה למשל?

ח י י ם . דאס, וואס אלע קאלאניסטען: בעארבייטען די ערה, פלאנצען בוימער, ווייננערטנער.

מ א י ר (צום ווייב). מלכה, דו הערסט? (נעמט חיים'ס האנד). ער וועט נראבען ערד! פלאנצען בוימער! חא־חא־חא! וואס זאגסט דו אויף דעם ערדנראבער? אויף דעם בוימערפלאנצער?

מ ל כ ה . וויים איך וואס קינדער פלאפלען!

מ א י ר (מיט כעס צום ווייב). בהמה! יענער רעדט ווערטער. און זי זאגט (קרימט זי איבער): קינדער פלאפלען!... (צו חיים'ן). זאג מיר נאר, זוהניו, קיין שענערע פרנסה האסט דו דיר שוין נאר נישט נעקאנט נעפינען, אחוץ ערד נראבען און בוימער פלאנצען?

ח י י ם . מיט וואס איז ערד ארבייט מיאוס'ער, ווי זיין דעם פריצ'ס א איד? מיט וואס איז קויפען און פארקויפען וואלד איז גלות שענער, ווי פלאנצען בוימער ביי זיך אין הערהיים, אינ'ם אייגענעם לאנד, צווישען אייגענע ברידער און שוועסטער?

מ א י ר (צו מלכה'ן). דו הערסט? איך האב איהם נאר קיין מאל ניט געהאלטן אזוי רעדען! (צו חיים'ן, אירגיש). וועז זשע רעכענסט דו מאכען די רייזע, אם ירצה השם, אין א גוטער שעה?

ח י י ם . אפילו היינטיגען טאג... מע דארף פריהער דאס פאלק ריהרען פונ'ם ארט, צונרייטען אונזערע ארעמע ברידער, די ארבייטער.

מ א י ר . ביזט דו דאס פון די דאזיגע, וואס ריהרען דאס פאלק? פון די דאזיגע, וואס נרייטען צו די ארעמע ברידער?

ח י י ם . וועך דען? איהר, וואס זענט שטענדיג פארנומען: נאר מיט אייער נעלד און נאר מיט אייערע נעשעפטען? צי אזעלכע, ווי מאטוויי, וואס איז פארנומען מיט זיך אליין? צי אפשר זיידענ־שטאמער מיט זיינע קינדער?...

מ א י ר . ביזט דו דאס מחויב זיך אננעמען די קריוודע פון אלע ארעמע לייט? ווי נעפעלט עס דיר!

ח י י ם . מחויב זענען מיר אלע, ווארום מיר אלע זענען קינ־דער פונ'ם ארעמען אידישען פאלק, וואס ליידט שוין באלד צוויי טויזענד יאהר און וואס האט ערשט נישט לאנג אויפגעוואכט פונ'ם שווערען מורא'דינען שלאף, ערשט ניט לאנג אויפגעפענט די אויגען און דערזעהען וואו ער איז אין דער וועלט.

מ א י ר . וואס איז דאס מיט אייך נעווארען אזעלכעם? אויך מיין דיך... וואלאדי'ן... חנה'ן... אויך האב קיין מאל נישט געהערט פון אייך אזעלכע ווערטער!

ח י י ם . וואורום דו האסט זיך קיין מאל ניט אינטערעסירט, מיט אונז קיין מאל ניט גערעדט פון אזעלכע עסקים...

מ א י ר . אזעלכע עסקים? וואס פאר עסקים ביי אייך? ווי קומט צו אייך עסקים? דער — מיט ציוניזם! יענער — מיט ביכלעך! וואס פאר ביכלעך האט מען דאס נעפונען ביי וואלאדי'ן? דו מוזט דאך וויסען! אפשר וועט מען עפים קאנען טהון? רעדט מעוועז איהם?

ח י י ם . איך האב דיר שוין נעזאגט, אז איך קאן דיר, לייבער, נאר נישט זאגען, וואס מיט וואלאדי'ן איז נעווען. וואורום איך מיט וואלאדי'ן נעהען אין פארשיעדענע וועגען...

ט א י ר . אין פארשיידענע וועגען? נאס אייך א נרעשעז פאר אלע אייערע וועגען!...

ח י י ם . איטליכען מאהלט זיך אוים, אז ער נעהט אין רעכטען וועג...

ט א י ר . אזא יאהר אויף אלע מיינע שונאים. אייניר בעסער פונ'ם אנדערען! די עלטערע זענען אוועק דער שוואַרץ יאהר ווייסט וואוהין; האב איך נערעכענט פון אייך חאטש א שטיקעל נחת; צום סוף האבען זיי זיך נענומען צו פרעמדע עסקים נאר! נעשעפטען!

ח י י ם (מיט פייער). פאר וואס עפּים פרעמדע? ס'איז אייניענע, ניט קיין פרעמדע! וועמען שלאגט מען? אייגענע, צי פרעמדע? וועמענס ברידער לייגען? אייגענע, צי פרעמדע? צי מיינסט דו, אז אלסדינג, וואס קומט פאר אצינד ביי אידען, מיינט מען דאס יענעם, ניט דיך?

ט א י ר (ארויס פון די כלים). שטיל זאל זיין, דו שנעק אייניר! אט אזוי רעדט מען מיט א טאטען?! (לאז זיך צו איהם).

ט ל כ ה (שטעלט זיך אוועק אין מיטען). מאיר! זאל איך שלעכטס האבען, זאל איך שטארבען, אויב דו וועסט מיר אנריהרען דאס קינד! (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט ארויס ב ע נ י מיט'ן זאכיק. חיים נעהט אפ).

דריטע סצענע.

ב ע נ י (מאכט א „בואי־בשלום"). א נוטער מארגען זאל אייך זיין, רב מאיר! א נוטער מארגען זאל אייך זיין, מלכה! א נוטער מארגען זאל אייך זיין ביידען! וואס הערט זיך, וואס מאכען עפּים אייערע... דאס? (קוקט זיך ארום אויף אלע זיימען). אייערע קינדער מיין איך?

ט א י ר . גוט מארגען—גוט יאהר. זיצט, וואס מאכט א איד?

ב ע נ י . עט! וואס זאלען מיר מאכען? (זעצט זיך שווער). נישט גוט. דאס הייסט, ס'וואלט נעווען גוט, מע זאל פארדיענען. פארדיענט זיך אבער ניט, איז שלעכט... גוט איז אייך, אז איהר זיצט זיך, קיין עין־הרע, מיט אייער אלטעטשקע און מיט אייערע קינדערלעך, קיין עין הרע. ווי שטעהט דארטען געשריבען ביי אונז. הא? אשתך—דיין ווייב, כגפן — ווי א ווייגשטאק, פוריה — וואס זי פרוכפערט זיך, בנים — די קינדער, כשתילי זיתים — ווי די אייל־בירט־צווייגען, סביב לשולחנך — רינגלעז זיי ארום דיין טיש. (קוקט זיך ארום). וואו זענען זיי ערגיץ אייערע דאס... די קינדער מיין איך?

מ א י ר (קוקט אויף סלכה'ן. סלכה דאווענט). וואס איז דען? וואס דארפט איהר זיי?

ב ע נ י . וואס איך דארף זיי? נלאט אזוי: איך זעה, מע זעהט זיי ניט, — פרעג איך... נעראטענע קינדער ביי אייך, קיין עין־הרע, איינס בעסער פון'ם אנדערען. ס'איז נאר, הערט איהר, א מזל. דער נגיד, זאגט מען, האט נליק צו אלכדינג, אפילו צו קינדער. די עלטערע איז ביי אייך, קיין עין הרע, א פארשוין; שאדע, וואס זי זיצט ביי אייך אזוי לאנג א דאס, איין אלמנה מיין איך; איך האב שוין וויפיעל מאל געוואלט צו אייך ארייננעהן שמועסען מכח... איך האב פון איהרעטוועגען א דאס, א שדוך מיין איך; ווייל זי ניט, האב איך געהערט זאגען, חתונה האבען דורך א דאס, דורך א שדכן הייסט עס... (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען). וואו איז זי ערגיץ אייער עלטערע דאס, די טאכטער מיין איך?

מ א י ר (קוקט זיך איבער מיט סלכה'ן). וואס איז דען? וואס דארפט איהר זי?

ב ע נ י . נלאט אזוי, איך זעה, מע זעהט זי נישט, — פרעג איך... נאר פאר וואס ע ר האט ניט חתונה — דאס קאן איך שוין ניט פארשטעהן. איך מיין אייער עלטערען דאס, דעם זוהן מיין

איך... דעם פּריזיוו האָט ער שוין, ברוך השם, גע'פּטר'ט לאנג, קומט איהם שוין, דאַכט זיך, א דאָם, א כּלה מיין איך? שאדע, וואָם מע טרעפט איהם קיינמאל נישט אין דערהיים... (קוקט זיך ארום אויף אַלע זייטען). וואו איז ערגעץ אייער עלטערער דאָם, אייער זוהן מיין איך?

מ א י ר . וואָם איז דען? איהר דאַרפט איהם עפּעס?

ב ע נ י . אויף וואָם דאַרף איך איהם? נלאָט אזוי, איך זעה, מע זעהט איהם ניט, — פּרעג איך. זעהט איהר, דער אנדערער — דער איז ביי אייך נאָר א נעראָטענער. דער חסרון, וואָם ער איז א דאָם, א ציוניסט מיין איך. דאָם הייסט, קיין חסרון איז דאָם נישט; אדרבה, ס'איז נאָר א מעלה. אייַדער לינען אין די קלובען און שפּיעלען אין קאָרטען, איז שוין גלייכער זיין א דאָם, א ציוניסט מיין איך... מיינע קינדער אַליין זענען אויך ציוניסטען, חאטש סע נעפּעלט מיר ניט דער דאָם... דער נעדאַנק מיין איך. דאָם הייסט, נעפּעלען נעפּעלט ער מיר, פּאָר וואָם זאל ער מיר ניט נעפּעלען? אדרבה, זעהר שען פּון זייער זייט, וואָם זיי פּארנעמען זיך מיט אזעלכע זאכען, זארגען זיך פּאָר'ן דאָם, פּאָר'ן כּלל הייסט דאָם. דער חסרון, וואָם מע רעדט צופּיעל... אט בין איך נעווען אנומעלטען אויף א דאָם, אייַן אסיפה הייסט עס: האָט אייער זוהן נעהאַלטען א דאָם, א דרשה מיין איך — צוקער־זיס!... דער דריטער אייערער איז אויך א גוטער שקאץ! נאָר, דאַכט מיר, שוין ניט קיין דאָם, קיין ציוניסט מיין איך? מכּתמא וווייסט איהר דאך בעסער וואָם ער איז?... א חברה־מאן איז ער א גוטער! ער קען זיך מיט אַלע דאָם, חברה־לייט מיין איך... (קוקט זיך ארום אויף אַלע זייטען). וואו איז ער ערגיץ אייער דאָסיגער דאָם, אייער יונגערער זוהן מיין איך?

מ א י ר . וואָם פּרעגט איהר זיך אזוי נאָך? איהר דאַרפט איהם דען?

ב ע נ י . וואָם איז שייך, איך דאַרף איהם? נלאָט אזוי, איך זעה, מע זעהט איהם ניט, — פּרעג איך... איז אויסנעשפּיעלטע,

זאגט מען, איז ביי אייך די קליינע, אט די וואס מיט די גישערענע דאם, האר מיין איך... א מאנסביל־שער קאפ אויף איהר, זאגט מען: אוו א קענערין — א שארפע! אוו נעמט א דאם, א חתן מיין איך, אויך זעהר א נעראטענעם... אוו חאטש איך בין דא קיין שדכן ניט געווען אוו קיין געלד ביי אייך נישט פארדיענט, נאר פונדעסטוועגען קאן מען פונ'ם אמת ניט אוועקגעהן: איהר האט מיט'ן דאזיגען שדוך ניט שלעכט געדאסט, געטראפען מיין איך... וואהרום לאמיר זיך ניט נארען, איהר זענט טאקי א איד איין עושר, קיין עין הרע, מע קאן זאגען א גביר, חאטש איך האב אייער געלד נישט געצעהלט... נאר ווי קומט איהר צו רב משה'לע זיידענשטאמער? יענער איז איינגעטונקען אין דאם, אין יחום מיין איך... דער חכרוז, וואס ער נעמט זיך שוין צופיעל איבער, אוו פארגעסט, אז טאמער זענט איהר נישט אזא גרויסער יחכן, ניט איהר אבער דערפאר אייער קינד א סך דאם, נדן מיין איך... וואו איז זי ערגיץ (בוקט זיך ארום אויף אלע זייטען) אייער קלענערע דאם, טאכטער מיין איך?

מ א י ר. אויך וואס קאנט איהר זי, אשטייגער, דארפען?

ב ע נ י. איך? חס ושלום! גלאט אזוי, איך זעה, מע זעהט זי ניט, — פרעג איך... דאם הייסט, אז מע ווייל שמועסען דאם אייענע צוריק, בעדארף איך גראדע צו איהר יא האבען. דאם הייסט, איך האב צו איהר א שטיקעל דאם, א בריעף הייסט עס...

מ א י ר. א בריעף? פון וועמען איז א בריעף?

ב ע נ י. עס רעדט זיך אזוי א בריעף. טאקי פון איהם, פון אייער דאם, פונ'ם מחותן מיין איך.

מ א י ר און מ ל כ ה. פונ'ם מחותן?

ב ע נ י (נעמט ארויס פון דער אונטערשטער קעשענע א פאפיער). ער האט מיך געבעטען, איך זאל אייך איבערגעבען, אזוי ווי אייער דאם, טאכטער הייסט עס, האט נישט אין זינען אפילו צו טראכטען מכח דאם, חתונה הייסט עס, זי ווייל נאר פאהרען אויף די דאם,

אויף די קורסען הייסט עס, — זאָל זי פּאָהרען, זאָגט ער, געזונדער־הייט... און אזוי ווי מיט אייער עלטערע טאָכטער די נרושה האָט זיך נעפֿראָפּען א מעשה... און אייער זוהן האָט מען איינגעזעצט אין דאָס, אין טורמע הייסט עס, און די נאָנצע שטאָדט, זאָגט ער, האָלט איך אין די דאָס, אין די מיילער הייסט עס; לכן בעט ער, איהר זאָלט קיין פּאראיבעל ניט האָבען און זאָלט מוחל זיין איבער־נעבען אייער דאָס, אייער טאָכטער הייסט עס, איהרע תנאים הייסט עס. (גיט איבער מאיר'ן דאָס פּאַפּיער).

מ א י ר (אויסער זיך פּאר בעס). מלכה! דו הערסט? (צע־קניטשט די תנאים אין די העכד). געהט זאָגט איהם, אייער גרויסען יחסן, אז איך לאָך פון זיין באבעל איך דארף איהם אויך זיבענ־כוויזענד כפּרות מיט זיין נאָנצען יחוס! זאָגט איהם, לאז ער נאר נישט פּארגעסען אפּשיקען דאָס ביסל ציערונג, די מתנות, אוו טאָקי היינט! און אז איהר זענט שוין יא א שילאָטען־שמש, טא נעהט זשע טאָקי פון דאנעז גלייך אהין, און טאָקי באלד, און טאָקי שוין! (ווייזט איהם אויף דער טיר).

ב ע נ י. וואָס דארפט איהר זיין אזוי דאָסיג? איך בין דאָך נישט מעהר ווי א דאָס, א שליח מיין איך. מע זאָגט מיר, איך זאָל דאָסען — דאָס איך, מיין איך, איך זאָל נעהן — נעה איך...

מ א י ר. דאָסט זשע נעזונדערהייד! (בעני רוקט זיך ארויס פון דער טהיר מיט א זויטעל).

פּערטע סצענע.

מ א י ר (צו מלכה'ן). נו? דו שווייגסט?

מ ל כ ה. (קוקט אין סידור אריין). וואָס זאָל איך שרייען?

מ א י ר. וואָס זאָלסט דו שרייען, פּרעגסט דו? אודאי דארף מען שרייען! אין אלע נאָסען דארף מען אויסשרייען! קינדער זאָלען אזוי מוטשען א טאָטען! וואו זענען די קינדער אלע? חנה! חיים! וואו זענט איהר?!

מ ל כ ה . שא! מע וועט זיך דאך טאקי צענויפלויפען כוז דער גאס!

מ א י ר . לאז מען לויפען! לאז מען זעהען, וואס קינדער טהוען מיט א טאטען! נישטא זיי? נישטא די קינדער? נישטא קיין קינדער, מלכה! נישטא! צעלאפען זיך, ווי די מייז צעלאפען זיך!

מ ל כ ה . צעזעעט אוז צעשפרייט אויף אלע זיבען ימין... (עם קומט פֿריין ח נ ה, קוקט אויפ'ן פֿענסטער אוז אויף דער בוטער).

פינפטע סצענע.

ח נ ה . פֿאפֿא! ... דער מחותן האט אפֿגעשיקט די תנאים?... כ'האב שוין געהערט. ס'איז אמת?

מ א י ר . א גדולה אויף דער באבע! וואס זשע ביזט דו אזוי לעבעדיג?

ח נ ה . וואס זשע? ווייגען זאל איך?

מ א י ר . ניין, טאנצען דארף מען. מע דארף נעהן א פרייליכס! זאג מיר, חנה, וואס טהוט זיך עם מיט אייך? חתן־כלה איז ביי אייך עפּיס שפּיעלעכלעך, צי וואס?

ח נ ה . ס'איז ביי א י ך שפּיעלעכלעך, נישט ביי אונז. אייך האט זיך געגלוסט א שדוך טהון מיט משה'לע זיידענשטאמער, איינקויפען זיך אין יחוס. עס איז אייך דען איינגעפאלען, איהר זאלט פרעגען מיך, צי נעפעלט מיר זיידענשטאמערם זוהן? אבי גאט האט אייך געהאלפען, איהר האט א שענעם מחותן... אייער מחותן איז א נידעריגער מענש! ער האנדעלט מיט יחוס, ווי מיט אתרוגים. אנשטאט דעם, וואס ער זאל קומען דיך טרייסטען איז דיין אומגליק, וואס האט אונז געטראפען, האט ער אונז אפּגעשיקט די תנאים. איך דאנק איהם זעהר אוז זעהר, וואס צוויי ביז דריי

געוואָרעז פּוֹן א חתן, וואָס טראָגט בריליאַנטענע פּינגערלעך אוֹן שרייבט פּעטיציעס. אַצינד בין איך פּריי אוֹן קאָן מיר פּאַהרעז לערנען.

מ א י ר (צו מלכה'ן). דו הערסט? זי איז פּריי!... זי קאָן פּאַהרעז לערנען!...

מ ל כ ה. וויים איך וואָס א קינד פּלאַפּעלט.

ח נ ה. ניין, מאַמע, איך פּלאַפּעל נישט. איך רער ערנסטע ווערטער.

מ א י ר. וואוהין, אייגענטליך, פּאַהרסט דו, חיים עס, אויב מע קאָן ווייסען?

ח נ ה. קיין בערז פּאַהר איך. דא נעמט מען נישט צו, מוז מען פּאַהרעז אין דער פרעמד.

מ א י ר (צו מלכה'ן). דו הערסט ווערטער? קיין בערל פּאַהרט זי. דא איז פּאַר איהר ווינציג תורה, דאַרף מען פּאַהרעז אוֹש קיין... ווי אַווי הייסט עס?

ח נ ה. בערז.

מ א י ר. בערל! זעהר שעז, א שענער נאַמען! דו קיין בערל, אוֹן חיים קיין ארץ ישראל.

ח נ ה. איך נעב נישט אַף קיין דין־וחשבון פּאַר חיים'ן, אוֹן חיים — פּאַר מיר. איטליכער פּאַר זיך.

מ א י ר. די אייגענע ווערטער האָב איך געהערט פּוֹן חיים'ן. איטליכער פּאַר זיך, איטליכער פּאַר זיך. נו, אוֹן פּאַר אונז ווער? אוֹן פּאַר וועמען מיר? איהר קאַהרט אונז עפּים אַן שטיקלעך אייגענע, צי ניין? איהר זענט אונזערע קינדער, צי ניין?

ח נ ה. אייערע.

מ א י ר. אוֹן מיר זענען אייערע פּאַטער אוֹן מוטער, צי ניין?

ח נ ה. אונזערע.

מ א י ר . האבען מיר עפּעס אויף איך צו שאפען, צי ניין? נוי מיינסט דו, אשטיינער?

ח נ ה . איך מיין, אז א מענש אויף א מענשען קאן נישט האבען צו שאפען.

מ א י ר . נישט דאס מיין איך. איך מיין, צי קאנען מיר אייך זאגען, למשל, דאס מענט איהר אוו דאס ניט? דאס ווילען מיר אוו דאס ניט?

ח נ ה . ניין, איהר קאנט ניט.

מ א י ר . ניין? מיר קאנען ניט? דו הערסט, מלכה, וואס די מאכטער דיינע זאגט? מיר קאנען נישט! מיר האבען נישט אויף זיי קיין שום דעה, קיין שום שליטה!

מ ל כ ה . ווייס איך וואס א קינד פלאפּעלט!

מ א י ר (לאזט אויס דאס האַרץ צו מלכה'ן). בהמה וואס דו ביזט! יענע רעדט, ווי איין אלטער, ווי א בר־דעת, אוו זי (קרימט אויהר איבער) — ווי א קינד פלאפּעלט! (צו הנה'ן). זאגסט דו, הייסט דאס, אז נאך דיין שכל נאך קומט אוים, אז מיר מיט אייך קעהרען זיך גאר נישט אז, לחלוטין גאר נישט? איהר זענט זיך — איהר, אוו מיר זענען זיך — מיר?...

ח נ ה . וואר זאגט דאס רעז? איהר זענט אונזערע עלטערען. אוו מיר זענען אייערע קינדער, וואס זענען פערפליכטעט האלטען אייך בכבוד, ליעב האבען אוו...

מ ל כ ה (אויפגעלעבט). נו־יא, ווי מיר זאגען אלע אין דער־פריה: „איך וועל פאלגען אלסדינג, וואס דער מאטע הייסט, וואס די מאמע הייסט, וואס גוטע־פרומע לייט הייסען"...

מ א י ר (רייסט איהר איבער, לעגט צעבויף ביידע הענד, קוקט אדויף). „א ברכה־הצלחה זאל קומען אויף מיין קעפּעלי, אמן סלה"... אודאי וועט זי דיך באלד פאלגען! דו זעהסט ניט?

ח נ ה . אבי נאר א גלייבע זאך — כאר וואס ניט?

מ א י ר . נוט. למשל, אז מיר וועלען דיר זאגען: חנה'לע, פאהר ניט אהינצו אין יענער שטאדט, וועסטו דו דאך מסתמא דוקא יא פאהרען ?

ח נ ה . אודאי, וואהרום אין דעם העננט אף דאס גאנצע לעבען מיינס !

מ א י ר . פארשטעהט זיך! וואהרום ווי קאן מען גאר לעבען אויף דער וועלט, אז מע פאהרט ניט צוועק אהין... ווי אזוי הייסט די שטאדט ?

ח נ ה . בערח.

מ א י ר . בעריל. אזן דיין ברודער חיים מוז פאהרען קיין ארץ ישראל פלאנצען ווייננערטנער ?

ח נ ה . איך האב דיר שוין נעזאגט, אז איטליכער פאר זיך.

מ א י ר . פארשטעהט זיך, איטליכער פאר זיך: דער קיין בעריל, דער קיין ארץ ישראל, דער וועט זיצען אין טורטע, דער וועט גלאט פארפאלען וועלען אויף דריי מעת לעת; אזן די וועט לויפען אין דער וועלט אריין — הכלל איטליכער וואוהין די אויגען וועלען איהם טראגען. (צו מלכה'ן). נו? אזן מיר, מלכה? מיר וועלען זיך בלייבען דא אינצווייען, ווי זאגט ער: „דיד דא באבא". די קינדער אלע באווהרענט, וועמען הערען מיר? (לאבט מיט גאל). חא־חא־חא! (צו חנה'ן). ווי אזוי רעכענסט דו, למשל, פון וועמענס וועגען איז דאס אט דאס אלעס, דאס גאנצע פארמעגען מיט'ן גאנצען נעלד? איך מיין נישט איצטער, איך מיין שפעטער, איבער הונדערט צוואנציג יאהר?

ח נ ה . א מענש, כל זמן ער לעבט, דארף ער זארגען פאר'ן לעבען, ניט פאר'ן טוידט.

מ א י ר . ביזט קלוג מאקי נאר ווי שלמה המלך, כלעבען. לכן וואלט איך וועלען, זאלסט מיך קלאר מאבען. פון וועכענס וועגען, איינענטליך, האבען מיר דאס גאנצע לעבען נעהארעוועט, אויס־

נעריסען נעוואָרען, אפּטמאל נישט דערשלאָפען, נישט דערעסען, א סך מאל געליטען בזיונות, הכלל — זיך ספּקיר נעווען, נעקלויבען א קערבעל צו א קערבעל — אייך נאכנענעבען אלסדינג, וואס אייער הארץ נעלוסט, בכדי איהר זאלט זיך אויפהויבען אין א שענעם פריהמארגען, צעקריכען זיך דער אהער, דער אהין, און אונז איבער־לאזען אליין, עלענד, אהן א זיינעזונה, ווי סע זאגט... (מלכת בויבט זיך אן איבער'ן סידור און ווייניט שטילערהייד).

ח נ ה (געהט צו צו איהר, נעהמט זי ארום, קושט זי). מאמע, ווייז נישט, איך קאן נישט זעהן, ווי דו ווייניסט.

מ א י ר . דו קאנסט ניט זעהן, ווי זי ווייניט? און אז איך קאן נישט שלאפען קיין נעכט פון זיניט מע האט צוגענומען וואלא־די'ן, וואס איהר ווילט אפילו ניט זאגען מיר. פאר וואס און פאר וועז? אלץ איהר? אלץ פון אייערטוועגען?...

ח נ ה . וואס זשע ווילסט דו, פאפא? אז צוליעב דיר זאל די זונן אויפהערען וואַרעמען די ערד, נאר פארקעהרט?... דו ווילסט, אז צוליעב דיר זאל די נאנצע נאטור זיך איבערבייטען, און קינדער זאלען וועהרען צוגעוואכסען צו זייערע עלטערען, ווי צווייגען צו־נא־בוים? ניט היינט, איז מארגען, שיידען זיך מוז מען דאך אמאל!

מ א י ר . רעדסט ווי א בר־דעת. לאם איך האבען אזא יאהר... נאר אלץ הייסט ביי דיר שיידען זיך? שיידען זיך הייסט ביי מיר, אז קינדער האבען חתונה, באזעצען זיך ווי מענטשען, דער ביי אזא בעשעפט, דער ביי אזא געשעפט... אבער ניט אזוי ווי מיר. אויף מיך איז עפּים אין אויסנאם... (רעדט מיט א ווייניעדינג פאר־דומפּטען קול). א נאט'ס שטראף אויף מיר... איוב'ס צרות... און ועל כולם אט דער וואלאדי האט מיר נאר דעם קאפ אראפּנענומען!... איך ווייס נאר ניט, ווי איך האלט דאס אויס... (ווישט זיך די אויגען. מלכת ווייניט. אויף איהר קוקענדיג — אויך חנת צויזץ דויערט א מינוט. כאיר נעמט פלוצים חנה'ן פאר א תאנה, ציהט זי צו צו זיך.

חנה קושט איהם). זאג מיר צו, טאכטער מיינע, זאג מיר צו, אז דו ווּעסט ניט פאהרען אהין...

ח נ ה (דאנגעלט זיך מיט זיך אַ ווייל). ניין, פאפּאַ! ניין! אלסדינג יא, אלסדינג ווּעסט דו ביי מיר פּועל'ן, נאר דאס נישט, דאס נישט, איך מ ו ז פאהרען! איך קאן נישט! איך קאן נישט זיין דא מעהר, אין דער דאזיגער שטוב!...

מ א י ר (שפּרינגט אַף). הא? דו קאנסט ניט זיין דא מעהר? אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב? מלכה! דו הערסט? זי קאן ניט זיין דא מעהר, זאגט זי, אין דער ד א ז י נ ע ר שטוב! ס'איז איהר דא איינג, ס'איז זיי דא אלעמען מיט אמאל געווארען איינג אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב!... (חאפּט זיך אויף, שרייעט מיט כעס). שוין לאנג, אז ס'איז אייך נמאס געווארען די ד א ז י ג ע שטוב?!...

מ ל כ ה. (שטעלט זיך אוועק צווישען פאטער און צווישען דער פאכטער). מאיר!... (הנה געהט אַף, עס פליהט אַריין כאשקע מיט אַ גדולה).

זעכסטע סצענע.

ס א ש ק ע. דו ווייסט, מאמע? מע האט דאך מיר טאקי געבראכט צופיהרען א הונט! אוי, זאלסט זעהען וואסער א הונט! געב מיר, מאמע, געלד! האסט דאך מיר צוגעזאגט, אז מע וועט מיר קויפען א הונט!

מ ל כ ה (ווינקט צו איהם, ער זאל אוועקגעהן). אט האסט דו דיר די אנדערע טעג יום־טוב!

מ א י ר (אין כעס פון פריהער). וואס פאר הינט?

ס א ש ק ע. א מאפּס. איין אמת'ער מאפּס!

מ א י ר. איך וועל דיר נעבען א מאפּס! הינט פעהלט דא נאך אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב! אוועק, דו וועווריק, דו פּידס־ווינק איינער! וואו!!!....

ס א ש ק ע . אויב אזוי, געה איך נאר זיך טרינקען! (אנטלויפט).

מ א י ר (שרייט איהם נאך). זיך טרינקען? טרינק זיך! היינג זיך! היינגט זיך אלע! אלע זאלט איהר זיך אויפהיינגען אויף איין שטריקע! אזעלכע קינדער, ווי איהר, זאלען נאר ניט געבארען ווערען!... (מלכה גוויל זיך לאזען לויפען נאך סאשקען; מאיר האלט זי אפ). שא! לויף ניט! ציטער ניט! האב קיין מורא ניט פאר'ן מיזיניקע! עס וועט איהם נאר ניט זיין. דעם קדיש דיר־נעם!... (עס קומט ארויס טאטע דאס דיעקסמוידעל).

זיבעטע סצענע.

מ א ש ע . דא איז געקומען צוגעהן א מענטש פון גראנד־האטעל זאגען, מע זאל אייך זאגען, אז דער פריץ, דער גראף הייסט עס, איז געקומען צו פאהרען, אין גראנד האטעל הייסט עס, און ער רופט אייך, דער פריץ, דער גראף הייסט עס, איהר זאלט באלד קומען צו געהן אהינצו, אין גראנד האטעל הייסט עס.

מ א י ר . הא? וואס? דער פריץ? דער גראף איז געקומען צו פאהרען? וואס זשע שווייגט איהר? דאס אנטהון גיט אהער! די שטיוועל! דאס היטעל! גיכערט! דער פריץ! דער גראף איז געקומען צו פאהרען, און איהר שווייגט!? (ער וואפט זיך אויף אלע זויבען. מע טראגט איהם צו דאס אנטהון. ער שלעפט אויף זיך די מלבושים, טרעפט ניט וואו מיט דארף אין ווערד נאך מעהר צו טראגען און נאך מעהר אין בעס). בהמות! פערד! וואס שטעהט איהר. ווי די טאקען? פאר וואס העלפט איהר מיר ניט אנטהון זיך? איהר הערט דאס, אז דער פריץ, דער גראף איז געקומען צו פאהרען, דער גראף! דער גראף!!... (זיך אנגעטהאן, לאזט ער זיך צו דער טהיר און בליבט שטעהן מיט'ן ציליגדער א ווילע ווי פארטראכט). מלכה! (רייבט זיך אין שטערן). וואס האב איך דיר געוואלט זאגען? איך האב דיר עפעס געוואלט זאגען... (הערמאנט זיך). און וואלאדי זיצט?... און די איבעריגע קינדער?...

מ ל כ ה . צעזעעט אוז צעשפריים אויף אלע זיבעז ימין...
מ א י ר . הא? וואס זאנסט דו? מלכה! וואו זענען אונ־
זערע קינדער?... (פאלט צו אינ'ם גאנצען אנמהון צום טיש אוז ווייגט).
מ ל כ ה (לויפט צו צו איהם אין שרעק). מאיר! נאט איז טויט
דיר! מאיר!!...

סוף פונ'ם דריטען אקט.

א דאקטאר. א שפאס
אין איין אקט.

נעשריבען אין יאהר 1887

די פֿאַרשוינען:

חיים־לייב קרעגדעלמאן, איין אויפגעקומענער גביר פון א יאַהר פֿופציג. א איד מיט ַ קאַפּאָטע, נאָר אָהן א היטל.

חנה־לאה, זיין ווייב. קיין יאַהרען ווייסט מען נישט. האָלט זיך יונג, רייבט זיך צווישען „היינטיגע". בעהאנגען מיט גאָלד, דימענטען, בריליאַנטען און פּערל.

ווי ער אַטטשקע, זייער מעכטערעל. ַ שען מיידעל פון „היינטיגער וועלט".

אַבראַמטשיק, זייער זוהן. ַ גייציג בחור'על, א „משכיל".

רב שלום שדכן, ַ איד א שדכן מיט א יאַרמעלקע און מיט א גרינגער קאפּאָטע.

זלאָטקע דאָס מיידעל, ַ פּאָקאָיוועט ביי די קרעגדעלמאַנס.

ברוינע די אידינע, ַ קעכין ביי די קרעגדעלמאַנס. א אידינע מיט וואַנסעס

א גרויסער זאַל. מהייער מעבעל מיט סאַמעט בעצויגען. גוטע דיוואַנעס, בראַנזענע שפּיגלען. א סך מישען מיט קליינע טישעלעך. גלעזערנע שאַפֿעס, אַנגעשמעלטע מיט פּיעל זילבער, כוסות, טעצעלעך, געגילטע לעפּעלעך, גרינע און רויטע גלעזער. די פאַטעלען פּערוואַרפּען מיט פּיעל פּערשיעדענע, זייר־ דענע און סאַמעטענע דאַמען־קליידער. אויפֿ'ן טיש אַ „בלאַט לאַקשען". אויפֿ'ן פּענסטער א גרויסע קופּערנע קוואַרט מיט צוויי אויהערען. פּער־ שריקענטע, נאַר מהייערע וואַזענעס, אויך וועלבע עס הענגען אַ פּאַר אויס־ געבערשמעלטע הויזען מיט א ווייסען זשילעט. אויף א גוטער עסאַזשערקע מיט ספּרים וואַלגערען זיך א סך אַנגעשיטענע שטיקלעך קויללעבש מיט אַ סלאַי אויסגעמאכטס. אויפֿ'ן פּאַרטעפּיאַן — אַ קישען. דורך — אַ זעלטענער „פּאַראַדעק".

ערשטע סצענע.

ח י י ם ־ ל י ב (מאַכט מיט די הענד און לויפֿט ארום איבער דער שטוב). וואָס דולט ער מיר מיין קאַפּ ?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (לויפֿט איהם נאָך מיט א בריקֿ אין די הענד). נאָט, זעהט אַליין, וואָס מע שרייבט מיר וואָס; איך וועל אייך אָפּנאַרען וועל איך אייך ?

ח י י ם ־ ל י ב. אַבער אז איך בעט אייך ניט ! איך דארף ניט קיין שידוך ! איך וויל ניט ! וואָס דולט ער מיר מיין קאַפּ ?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אז איך פערלאַנג אַבער פון אייך גאָר ניט, בלתי וואָס איהר זאָלט זיך נאָר מטריח זיין איבערלייענען אָט דאָס דאָזיגע בריוועלע, וואָס מע שרייבט מיר וואָס.

ח י י ם ־ ל י ב. וואָס האָט איהר צו מיר ? אַבער טשעפּעט זיך אָפּ פון מיין לעבען ! איך האָב קיין ציים נישט מיט אייך צו רעדען ! איהר וועט קומען איין אנדערס מאָל, איך בעט אייך ! וואָס דולט ער מיר מיין קאַפּ ?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך אַליין). עס פּאַסט איהם ניט האַרבען פּאַסט איהם ניט... ער וויל ניט נעבען קיין נדן, דער דבר־

אחר!... (צו חיים־ליב'ן). הונדערט און צוואנציג יאהר זאלט איהר מיר לעבן! עטליכע שורות, עטליכע ווערטער, בעצעהלטע דריי ווער־טער, רב חיים סערדצע, וואס אהרט איהר עס וואס? טהום מיר צו ליעב טהום מיר! גלויבט מיר, איך זאג איהר בנאמנות זאג איך איהר, ס'איז א גליק, א זעלטענע זאך, כלעבן. איין מאל אין צעהן יאהר מאכט זיך אזא גליק. נאט, טהום זייט מוחל א קוק אליין סיט אייערע אויגען, זעהט, אטא...

ח י י ם ־ ל י ב (חאפט זיך סיט בוידע הענד פאר'ן קאפ). נוואלד! נוואלד! וואס איז דאס פאר איין אומגליק? וואס איז דאס פאר איין אנשיקעניש אויף מיר? וואס דולט ער מיר מיין קאפ? נוואלד!... נוואלד!... נוואלד!... (עס לויפט ארויס ח נ ה ־ ל א ה).

צ ו ו י י ט ע ס צ ע נ ע.

ח נ ה ־ ל א ה (א דערשראקענע). שא! וואס איז דארטען?

ח י י ם ־ ל י ב (וויל רעדען, לאזט איהם נים רב שלום שדכן. ער האלט איהם צו סיט איין האנד דאס סויל, און אין דער אנדערער האלט ער דאס בריוועל). ס ס ס...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. פארשטעהט איהר מיך, חנה־לאה קרוין, נעזונד זאלט איהר מיר זיין, איך ווייז זיי דאס בריוועל ווייז איך זיי; למאי זאלען מיר זיך נארען למאי? איך מיין טאקי באמת מיין איך, א גליק, א גליק פאר אייער טאכטער, איך זאל אזוי נע־זונט זיין סיט אייך אינאייניעם! אט נעסט, נאט, לייענט, לייענט, ווער איהר זעהען, אז איך זאג אייך ניט קיין ליגען זאג איך אייך! צו וואס טוג עס מיר, איך זאל אייך ארייניפיהרען חלילה זאל איך אייך? אט זעהט, נאט, לייענט, נאט, נאט...

ח נ ה ־ ל א ה (נעסט דאס בריוועל און גים דאס איבער דעם מאן אין די הענד ארויין). פאר וואס זאלסט דו טאקי ניט איבערלייע־נען, חיים־ליב? וואס אהרט דאס דיך? עס קאסט דיך נעלד, צי וואס?

ח י י ם - ל י ב (נעמט דאָס ברייוועל; מהום אַן אַ פּאָר זילבערנע ברילען אויף דער נאָז; זעצט זיך אַנידער און הויבט אָן צו לייענען הויך, אויף אַ קול. חנה־לאה זעצט זיך נעבען איהם, און רב שלום שדכן שטעהט און שאָקעלט צו מיט'ן קאָפּ נאָך יעדען וואָרט און מאַכט מיט די ליפּען; עס קומט איהם צו אַ שטיק געזונד). „לכבוד ידידי היקר הנכבד והמופלג הנגיד והקצין איש חסיד וירא שמים כש"ת מוהר"ר שלום נ"י! ראשית אודיעכם, אז איך בין ברוך השם בקו החיים והשלום, געב נאָט דאָס נעמליכע פון אייך צו הערען אויף וויטער ניט ערגער, אמן. והשנית, זייט וויסען, אז השדוך עם הנביר שלכם, וואָס איהר האָט מיר געהאָט געשריבען, ועם הנביר שלנו, האָב איך מורא וועט ניט געהן, מחמת ערשטענס האָט איהר מסתמא נעהערט די מעשה, וואָס האָט זיך געטראָפען מיט'ן מחותן של הנביר שלנו, וואָס זיין אלטערע מאכטער האָט זיך..." צו וואָס טויג עס מיר? צו וואָס דאַרף איך עס וויסען?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (חאַפּט איהם ביי דער האַנד). וואָס אַהרט עס אייך וואָס? לייענט, וועט איהר זעהן וויטער, וועט איהר זעהן.

ח נ ה - ל א ה. אָנו? לייען, לייען, וואָס האָט זיך דאָס אזעלכעס געטראָפען מיט איהר? עס קאָהר זיין אַ שענע מעשה.

ח י י ם - ל י ב (לייענט וויטער). „...זיין אלטערע מאכטער האָט זיך אַנגענקלעפּט, רחמנא ליצלן, אין אַ לעהרער און איז מיט איהם מחילה אַנטלאָפען אין אַ שטאָדט אַריין און האָט דאָרטען געוואָלט שטעלען אַ חופּה. איז ער געקומען מיט זיין פּלוניתי'טע צום רב שטעלען אַ חופּה. האָט איהם דער רב מסתמא נישט געוואָלט נעבען קיין חופּה וקדושין. איז ער אַוועקגענאַנגען צום קאָזיאָנע רב שטעלען אַ חופּה, האָט איהם דער קאָזיאָנער רב געזאָגט..." וואָס קאָהר זיך דאָס אַן מיט אונז, איך בעט אייך?...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. וואָס אַהרט אייך וואָס? אָט לייענט וויטער, לייענט!

ח נ ה - ל א ה . נו, מילא, לייען שוין אז דו לייענסט.

ח י י ם - ל י ב (רויט ווי פייער פאר כעס, לייענט ווייטער). „... האט איהם דער קאזיאנע רב נעזאגט: וואס ווילט איהר? האט ער איהם נעזאגט: איך ווייל, איהר זאלט מיר נעבען חופה וקדושין. האט איהם דער קאזיאנער רב נעזאגט: וואס הייסט, איך זאל אייך נעבען חופה וקדושין? איך קען אייך? האט ער איהם נעזאגט... האט איהם דער קאזיאנער רב נעזאגט... האט ער איהם נעזאגט...“ טפו זאלט איהר ווערען! „האט איהם ער נעזאגט! האט ער א י ה ם נעזאגט!“ צו וואס טויגען מיר די אלע זאנאבצעז? וואס ווילט איהר האבען פון מיינע יאהר און טעג? (ער טהוט א שטיק דאס בריוועל און ווייל אנטלויפען. רב שלום שדכן לאזט איהם נישט. ער האלט איהם צו ביי דער האנד און נעמט אליין לייענען דאס בריוועל).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (לייענט גיך און פארחלינעם זיך). „...אר־אי־אי! אט דאס האט איהר פון היינטינע לעהרערס מיט היינטינע דאקטוירים...“ על כל פנים... יא... „איז הגביר שלנו ניט קיין מחותן פאר הגביר שלכם; על כן האב איך א בעסערען, א שענערען, א פיינערען און א נרעסערען שידוך בעבור הגביר שלכם אין אלע אופנים, היינו: עס איז דא אין דער שטאדט ליפעווע זעהר א פיינע אלמנה מרת בוילה שתחיה, בוילה גאלדשפינער, און הגם זי איז ניט אזוי רייך, ווי הגביר שלכם, דערפאר שטאמט זי אבער פון גאר א הויך ארט, פון רב פינחס'ל ליפעוויצער, און איבערהויפט — וואס זי האט א זוהן, א בן־יחיד, איין אנטיקעל, וואס מע קרינט דאס ניט בכל קצוי ארץ, היינו: שען, פיין, שרעקליך געבילדעט מיט כבנות־נפשות! א נעשטודירטער, פארשטעהט איהר מיך, אויף אלע לשונות, נעבילדעט כמעט ווי א דאקטאר, און אפשר נאך מעהר ווי א דאקטאר, וועט פארשטעקען אלע דאקטוירים אין נאר־טל...“ (צו חנה־לאה'ן). נו? וואס וועט איהר עפיס זאגען אויפ'ן שדוך? איהר זענט דאך, ווי זאגט מען, קיין עין־הרע, א קלוגע אידינע, א חכמה...

ח נ ה ־ ל א ה (דרעהט מיט דער נאז). נייז, ניט דאס מיינען מיר.

ח י י ם ־ ל י ב. ניט דאס האבען מיר נעמיינט.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). אט האסט דו דיר! הויב זיך אן מיט די אויפגעקומענע נגידים! דאס טעלערעל פונ׳ם הימעל איז זיי קאַרג! (צו זיי ביידען). וואס דען האט איהר נעוואלט וואס?

ח נ ה ־ ל א ה. מיר האבען נעוואלט, ס׳זאל זיין עפּיס... עפּיס... אועלכעס וואס... איין אנטיק!

ח י י ם ־ ל י ב. עפּיס איין אנטיקעל זאל זיין!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. פאר צעהן טויזענד ווילט איהר אנדלעז מציאות ווילט איהר?

ח נ ה ־ ל א ה. צעהן טויזענד? צוואנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב. צוואנציג טויזענד? צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). היינט דערגעה א טאלק! צעהן טויזענד, צוואנציג טויזענד! צוואנציג טויזענד, צעהן טויזענד!

ח נ ה ־ ל א ה (הויך). אז מע זאגט אייך צוואנציג טויזענד, איז צוואנציג טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צוואנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב (הויך). אז מע זאגט אייך צעהן טויזענד, איז צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צעהן טויזענד!

ח נ ה ־ ל א ה (נאָך העכער). צוואנציג טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צוואנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב (נאָך העכער). צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צעהן טויזענד! (צו זיך). דול און משוגע קאן מען פון זיי ווערען! (עס קומט אַן א ב ר א ם מ ש י ק מיט א פּאַק ביכער אונטער די הענד, געהט צו דער שאַפע).

דריטע סצענע.

ח י י ם - ל י ב . פון וואנען קומט דאס אן אזא איה, ווי דו?

א ב ר א ם ט ש י ק (קוקט נישט אויף קיינעם). אזא איה, ווי איה, קומט אן פון דער ביבליאטעקע... פו! א היטץ! (דערזעהט רב שלום שדכן). א? רב שדכן? וואס טהוט איהר דא? וויע־דער א שדוך? וויעדער שדוכים? נוואלה, ביז וואנען וועט איהר האנדלען מיט לעבעדינע מענשען? ביז ווי לאנג וועט איהר פאר־קויפען כלות מיט חתנים? איהר זענט דאך ערנער פון אזיאטען, ווילדע מענשען, דעספאטען!

ח י י ם - ל י ב (לעגט צו איין אויהער, קוקט אויפ'ן שדכן מיט גרויס גדלות). הא, וואס האסט דו נעזאגט?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . וואס האסט דו נעזאגט וואס?

א ב ר א ם ט ש י ק . אז איך וועל אייך זאגען, וועט איהר שוין וויסען?

ח נ ה - ל א ה . פאר וואס ניט? רב שלום זענען דען אזא בהמה?

א ב ר א ם ט ש י ק . ווער זאגט דען, אז ער איז א „בהמה"? איך זאג נאר, אז ער ווייסט ניט, וויל ס'איז א „אינאסטראענע" ווארט.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . א וואסער א ווארט זאגסט דו?

א ב ר א ם ט ש י ק (בויגט זיך צו צו רב שלום שדכן). א י נ צ א - ס ט ר א נ ע — ווייסט איהר שוין? אינאסטראנאציע סלאווא!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (פינטעלט מיט די אויגען). אהא! (פאמער און טופער קוועלען).

א ב ר א ם ט ש י ק . אהא? וואס אהא? א איד זאגט דיר באלד „אהא"!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . איך מיין דאס ווארט מיין איך. הייסט עס, א פנים, אזא ווארט, וואס דער פשט איז דערפון... (ער מאכט מיט די פינגער). ע־ע־ע...

א ב ר א ם ט ש י ק (חאפט זיך מיט ביידע הענד ביים בויך). חא־חא־חא! אוי, פאנאטיקער! אוי, פאנאטיזם! אוי, חסידיזם! אינאסטראנע וועלטער וועלען אנגעפופן פרעמדע וועלטער, וועלטער פון פרעמדע שפראכען, למשל, „דעספאט", „דעספאטען". פון וואנען נעמט זיך דאס, ווייסט איהר?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אדרבה, פון וואנען, אדרבה? איך בין א איד א פראסטער בין איך, אין די שקאלעם האב איך ניט נעלערנט און אין די אוניווערסיטעטן בין איך ניט נענאנגען... נעב מיר נאר א פאפיראס נעב מיר. (נעמט ביי איהם א פאפיראס).

א ב ר א ם ט ש י ק (סיס גדלות). דאס וואלט „דעספאט" נעמט זיך פון דעספאטיזם... היינט ווייסט איהר שוין?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (שאקעלט מיט'ן קאפ). אזוי? פס!!!... וואס זשע הייסט דאס „דעספאטיזמא"?

א ב ר א ם ט ש י ק. דעספאטיזם איז דאס זעלבע, וואס דעספאט.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אהא, אויב אזוי ווייס איך שוין! אפשר האסט דו א שוועבעלע? (נעמט ביי איהם א שוועבעלע). וואס זשע הייסט דאס דעספאט? (פיפקעט דעם פאפיראס). אדרבה, מאך מיך קלאר, אדרבה!

א ב ר א ם ט ש י ק. א דעספאט הייסט אזא מענש, וואס פיהרט זיך דעספאטיש, און שוין!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך פערשטעה, איך פערשטעה! (רויכערט דעם פאפיראס און בלאזט מיט די ליפען). איז וואס זשע הייסט דאס דעספאטיש?

א ב ר א ם ט ש י ק. דעספאטיש הייסט, אז ער פיהרט זיך ווי א דעספאט, און א דעספאט הייסט א טיראן, דעספאט און טיראן איז כמעט אלץ איינס, און לאזט מיך צורוה! (קוקט אין די ביכלער אריין און מישט בלעטלער).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . איך פערשטעה שוין, איך פערשטעה שוין ! עס הייסט, דער שורש דערפון איז אזוי, נאר דער פשט איז איין אנדערער. על פי דקדוק, הייסט עס... (מאכט מיט די פינגער). זאג זשע מיר, אבראמטשיק, זאלסט מיר נעזונד זיין זאלסט דו מיר, פון וואסער א שפראך נעמט זיך דאס דאזיגע וואָרט פון וואסערער ? פון דייטשעס, צי פון פראנטשעיזשעס ?

א ב ר א מ ט ש י ק (קוקט אין ביכעל ארויס). הא ? דעם־פאטיזם ? פון לאטיין.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . אזוי ? מצא־מצא־מצא ! אוש פון לעטיין ! (צו רב חיים־ליב'ן מיט זיין ווייב). א ? זעהט איתר ? אט דאס הייסט געפענט שפראך אט דאס ! אט דאס הייסט היינ־טינע וועלט אט דאס ! אין אונזערע יאהרען, רב חיים־ליב, האבען מיר עפים א סך נעוואוסט פון א שפראך מיט א לעטיין ? הא ? (דער פאטער מיט דער מומער קוועלען).

א ב ר א מ ט ש י ק (קוקט פון אויבען ארא). וואס איז דער חתן אייערער, וואס איהר רעדט מיין שוועסטער : א דאקטאר מע־דיצין, צי א יוריסט ? צי אפשר נאר א אינזשענער טעכנאלאג ?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (בלאזט דעם פאפיראס). נישט דאס און נישט יענץ און נישט נאר נישט.

א ב ר א מ ט ש י ק . נישט דאס און נישט יענץ און נישט נאר נישט ? טא וואס דען איז ער ? א קופטשיק ? א טונעיאדעץ ?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . חס וחלילה ! ער איז א גבירישי קינד, וואס איז שייך — א קענער, א מורא'דיגער קענער ! לשונות מיט שפראך, מיט אידיש, מיט רוסיש, מיט דייטש, מיט פראנצויז, מיט סכנות־נפשות !

א ב ר א מ ט ש י ק . זענט איהר דאס דער מבין ? טטע יאה־רען ! אומזיסט אייער טרחה ! מיין שוועסטער וועט ניט נעמען קיינעם, א חוץ א דאקטאר, און דוקא א דאקטאר מעדיצין.

ח י י ם ־ ל י ב . וואָר פרענט דיך ? וואָס ביזט דו פאר א מחותן אהער אויף זאַנען דעות ?

א ב ר א ם ט ש י ק . וואַרום אזוי ! איך וויים, אז וויעראַטשקע וועט נישט נעמען קיין אַנדער חתן, א חוץ א דאקטאר מעריצין.

ח י י ם ־ ל י ב . יא. אבער וואָס ביזט דו פאר א שילאַטען־שמש? דיין נעשעפט איז ביכער און ביכלעך. נעם נעזונטערהייט !

ח נ ה ־ ל א ה (שמעלט זיך איין). וואָס אהרט דיך, אז דאָס קינד רעדט ?

ח י י ם ־ ל י ב . איך האָב פיינט איין עזות־פנים ! ס'איז ניט זיין באַבע'ס דאגה !

א ב ר א ם ט ש י ק (לאַזט זיך געהן, בלייבט שטעהן אויף א ווייל אין א פּראַגישער פּאָזע, שאָקעלט מיט'ן קאָפּ און רעדט צו זיך אליין). א, דעספּאָטיזם, פּאַנאַטיזם, חסידיזם, אבסקוראַנטיזם!... (געהט צוועק. דער פּאָמער און די פּומער קוועלען).

פ ע ר ט ע ס צ ע נ ע .

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . אט דאָס הייסט א טושלם ! אט דאָס הייסט געקענט אט דאָס ! הקצור, איז ווי אזוי בלייבט דאָס ווי אזוי ? איהר האָט מיר פּאַרשלאָגען די פּאָמערקעס האָט איהר מיר... יא ! קלאָפּ איך, הייסט עס, אוועק א דעפּעש, אַדער איך שרייב אריין אין אטקריטקע צו מיין שותף וועגען דעם דאזיגען שדוך, אז... ח נ ה ־ ל א ה (שלאָגט איהם איבער). זייט זיך ניט מטריח, קלאָפּט ניט קיין דעפּעשען אוו שרייבט ניט קיין אטקריטקעס — דער שדוך איז ניט פּאר אונז.

ח י י ם ־ ל י ב . ס'איז ניט פּאר אונז דער שדוך.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . פּאר וואָס איז ?

ח נ ה ־ ל א ה . דערפּאר, וואָס מיר ווילען א דאקטאר. הייסט ווייסט איהר שוין ? איין מאל פּאר אלע מאל — א דאקטאר.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . א דאקטאר? מילא, אויך די אייגענע מעשה; איהר זאגט א דאקטאר? לאז זיין א דאקטאר לאז זיין.

ח י י ם - ל י ב (צו חנה-לאה'ן). א דאקטאר? אנדערש לוינט דיר ניט?

ח נ ה - ל א ה . אנדערש לוינט מיר ניט.

ח י י ם - ל י ב . נו, וויל איך דוקא א סוחר. איך האב דיר וויפיעל מאל געזאגט, אז איך וויל נעמען א סוחר, ניט קיין דאקטאר! א טהייערע מציאה א „יאקטער"! ער האט געשטודיערט און נע־שטודיערט, קוים אויסגעשטודיערט — און פון דעסטוועגען וועט קומט צו וועמען, אז עס טהוט איהם וועה דער בויך? וועט נעמט ביי וועמען א קערבעל? איך ביי איהם, צי ער ביי מיר? ניין, אדרבה, זאגט שוין איהר אליין, רב שלום! הקצור, איך נעם ניט פאר מיין טאכטער קיין דאקטאר! איך נעם איהר א סוחר! פארשרייבט אייך, רב שלום: א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . א סוחר? מילא, אויך די אייגענע מעשה! איהר זאגט א סוחר? לאז זיין א סוחר לאז זיין.

ח נ ה - ל א ה . איז דוקא וויל דו ווילסט א סוחר, וויל איך א דאקטאר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . א דאקטאר.

ח י י ם - ל י ב (הויך). איהר הערט, רב שלום? א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . א סוחר.

ח נ ה - ל א ה (הויך). א דאקטאר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . א דאקטאר.

ח י י ם - ל י ב (נאך העכער). א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . א סוחר.

ח נ ה - ל א ה (נאך העכער). א דאקטאר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). משוגע צו ווערען פון זיי! (צו זיי בוידעז). ווייסט איהר נאר וואס? איך וועל אייך געבען א

סוחר וועל איך אייך געבען אזעלכען, וואס היילט, אדער א דאקטאר, וואס האנדעלט, און לאז דאס האבען איין עק לאז דאס, און הייסט עפים דערלאנגען צום טיש, דורכשוויינקען דעם גארגעל, טרוקען גע־ווארען אין האלז רעדענדיג מיט אייך, און טאקי... (חנה־לאה טהוט א קלונג. מע טראגט ארויין לעקאך מיט בראנפען. עס קומט אן פון דער גאס ווי ער א טשקע טיט'ן היטעלע, טיט'ן זאכטיקעל און מיט די הענטשקעלעך).

פינפטע סצענע.

ווי ער א טשקע (צום שדכן). באנזשור, מאנסיע!

ר ב שלום שדכן. מע רופט מיך רב שלום, ניט מאסיו.

ווי ער א טשקע. חא־חא־חא! אט א ניעווועזשדא! „באנזשור מאנסיע" הייסט — גוט מארגען אייך, מיין הערר.

ר ב שלום שדכן. א שענער גוט מארגען אויף איהר; שוין באלד נאכט... א גוטער אבענד זאל דיר זיין! לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה! נו, לאז גאט געבען ביי איהר צו דער חופה.

ווי ער א טשקע. חא־חא־חא! אט א קאמיק! וואס טהוט איהר דא? אלץ מכח חתנים? אומזיסט אייער מיה, אומ־זיסט ברעכט איהר פיס.

ר ב שלום שדכן. די פיס זיינען מיינע, ניט קיינעמס.

ווי ער א טשקע (געהט אוים פאר געלעכטער). חא־חא־חא! חא־חא־חא!

חנה־לאה. וואס לאכסט דו אזוי, טאכטער?

חיים־ליב. וואס איז דער גענעכטער?

ווי ער א טשקע (צו דער מוטער). א קאמיטשעסקע פיגור! חא־חא־חא! פון וואנען נעמען זיך אזעלכע ניעווועזשדעם? וואס טהוט דא ביי איהר דער שדכן?

חנה־לאה. וואָס טהוט א שדכן? ער רעדט שרוכים.

ווי ערא טשקע. וועמען רעדט ער דאָס שדוכים?

חיים־ליב. וועמען? מיר!

חנה־לאה. זיי רעדען דיר א חתן, ווי ערא טשקע.

ווי ערא טשקע. וואָס הייסט, ער רעדט מיר א חתן? א חתן דארף זיך רעדען אליין. (טהוט אוים די הענמשקעלעך). וועמען, א שטיינער, רעדט ער מיר?

חנה־לאה. זיי רעדען דיר א דאָקטאָר.

חיים־ליב. א סוחר רעדט ער דיר.

חנה־לאה (הויך). א דאָקטאָר, ניט קיין סוחר! (רב שלום שדכן רעדט נאָך: „א דאָקטאָר").

חיים־ליב (הויך). א סוחר, ניט קיין דאָקטאָר! (רב שלום שדכן זאָגט נאָך: „א סוחר").

חנה־לאה (נאָך העכער). א דאָקטאָר! (רב שלום שדכן: „א דאָקטאָר").

חיים־ליב (נאָך העכער). א סוחר! (רב שלום שדכן: „א סוחר").

רב שלום שדכן (צו זיך). יאָ! עס הויבט זיך שוין אן א טרעאטער! (צו פאָטער אין מובער). שאָט! ווייסט איהר נאָר וואָס? לאָמיר פרענגען ביי איהר אליין לאָמיר. (צו ווירא'ן). וואָס ווילסט דו בעסער, מיידעלע, א סוחר, צי א דאָקטאָר?

ווי ערא טשקע. איהר זענט א נאָאַלע!

רב שלום שדכן. א וואָס?

ווי ערא טשקע. א נאָאַלע!

רב שלום שדכן. ניין, דו האָסט א טעות, מיידעלע, איך בין א שדכן בין איך, ניט קיין נעהאָלע; איז אויב דו ווילסט, קאָן איך דיר געבען אויך אויסצוקלייבען קאָן איך דיר; רב שלום שדכן האָט ברוך השם נענוג. איך קאָן דיר געבען א סוחרישען דאָקטאָר, אדער א דאָקטאָרשען סוחר. די ברירה איז ביי דיר די ברירה.

ווי ער א ט ש ק ע (קייכט פאר גע'לעכטער). חא־חא־חא! א סוחרישער דאקטאר, אדער א דאקטארשער סוחר! חא־חא־חא!...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). דאס מיידע'לע איז מיר עפּים פרייליך דאס מיידע'לע... (צו פאטער און מוטער). לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה! נו, לאז גאט געבען אין גיכען צו דער חופה!...

ח נ ה ־ ל א ה. וואס שווייגסט דו, טאכטער? זאג איהם, דעם טאטען דיינעם, דעם טיראן, דעם דעספאט, אז דו וועסט נעמען א דאקטאר, ניט קיין סוחר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א דאקטאר, ניט קיין סוחר").

ח י י ם ־ ל י ב. א סוחר וועט זי נעמען, ניט קיין דאקטאר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א סוחר, ניט קיין דאקטאר").

ח נ ה ־ ל א ה (תויך). א דאקטאר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א דאקטאר").

ח י י ם ־ ל י ב (תויך). א סוחר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א סוחר").

ח נ ה ־ ל א ה (א מוס מיט'ן פוס). א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (זאגט נאך). א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר! לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה'ניו!

ווי ער א ט ש ק ע (קאטשעט זיך פאר גע'לעכטער). חא־חא־חא! א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר! (פון יענער זייט וואנד הערט זיך א קול פון אבראמטשיקען: „א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר!" — עס עפענט זיך די קיכטהיר און עס לויפט ארויס איין אי־בערגעשראקענע זלאטקע דאס דיענסטמיידל מיט א האנדטוך און מיט א פלעדערווישׂ, און נאך איהר ברייגע דיא־דיגע מיט א האנטשערקע און מיט א ראהאמט).

זעכסטע סצענע.

זלאטקע דאס מיידעלע. א דאקטאר? וועמען איז א דאקטאר? וועלכען דאקטאר? אט לויף איך ברענגען דעם דאקטאר!

ברייענע די אידינע. א מכה איז מיר א נרויסע! א דונער האט מיך דערשלאגען! וואס איז דא? מע חלש'ט? וואר חלש'ט? פאר וועמען דארף מען דאס דעם דאקטאר? (וויינט זאטשקע הערט ניט אויף צו קאטשען זיך פאר געלעכטער).

חנה־לאה (לאזט זיך צו די דיענסטען מיט ביידע קולאקעס). א בייזער! א וויסטער! א פינסטערער חלום צו אייער קאפ און צו אייערע הענד און פיס! וואו, שלים־מזלען! ארויס פון דאנען, דראנקעס! חצופות! (ביידע דיענסטען לאזען זיך צו דער טהיר, באגעגענען זיך מיט רב שלום שדכן, צעבוצקען זיך מיט די נעז).

רב שלום שדכן. ביז עפיס וואס, קאן מען דא חאפען צווישען יא און ניין א פאר פעטש קאז מען... א שטוב פון נאלע משוגעים, כלעבען... זיי דארפען אלע א דאקטאר דארפען זיי... ווי איז לעבען אריין א דאקטאר!

פארהאנג.

מענשען. א טהעאטער־
שטיק אין איין אקט.

נעשריבען אין יאהר 1907.

די פּערזאָנען:

ד נ י א ל . אַיין אלטער הויזדיענער, אַיין עקאָנאָם און אַיין אויפּ־זעהער אויף די „טענטשען" אין הויף. א בחור שוין אין די יאָהרען, וואָס וויל אויסזעהען יונג. טראָגט אַ רויטע וועסטע מיט מעשענע קנעפּלעך, קעסטעלדיגע הויזען, אַ גרינעם שניפּס. האַלט זיך גרויס און רעדט שטרענג מיט קלענערע פון זיך; מיט גרעסערע וועדר ער קליין, רעדט וויך.

ה ע ר ץ . אַיין עלענאַנטער משרת. טראָגט א פּראַק, א ווייסע וועסטע, שענע וואָנסען.

ר י ק ע ל . אַ קעכין. טראָגט אַ ווייסען פּאַרטוך, אַ ווייסען שלויער. אַ פּריוליכע נשמה.

פ י ש ע ל . איהר מאַן. דיענט אין צוויטען הויף. אַ פּערזאָנרגטער נפש.

ל י ז א . אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט נאָר־וואָס אָפּגעשאָפט.

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט נאָר־וואָס צוגענומען.

פ א נ י ט ש ק ע . אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט שוין לאַנג אָפּגעזאָגט.

ר ב ס ע נ ד ע ר . אַ מלמד. אַ בעוואכסענער ווי אַ חיה. רעווטשקעס פּאָטער.

י ו כ ב ד . זיין ווייב. רעווטשקע'ס מוטער.

מ א ד א ם ג א ל ד . אַיין אויפגעקומענע נגידית. מע זאָגט — אַ מיליאָנערקע.

די האַנדלונג שפּילט זיך אָפּ ביי די נגידים אין אונטערשטען שטאָק. אין אונזערע ציטען.

א גרויסאַרטיגע קיך. אַ וויסע פּליצע מיט מעשענע רעהרען און גלענצענדע גאַלקעס. אלע זאַכען און כלים פון א רייכער קיך: ריין, וויס און זויבער. דער אויוועז רעכטס, מיט'ן פּנים צום פובליקום. — לינקס, אין וואַנד, טרעפּ אַרויף אויפ'ן צווייטען שטאָק. — צווישען די טרעפּ און צווישען דער ראַמפּע בילדעט זיך וויַ אַ מין חדר'ל, אַפּגעזונדערט פון'ם אויוועז. דאַרטען שטעהט אַ קליין כישעל מיט אַ גרויסער וויסער וואַלטער־שטוהל (אַיין אַלטמאַדישע קרעסלע). אויף דער שטוהל זיצט אַלע מאָל ד נ י א ל. אַקעגען דעם אַלקערל, ביי דער צווייטער וואַנד, רעכטס, שטעהט א גרויסער גרינער קאַסטען. נעבען דעם קאַסטען, געהענגטער צו דער ראַמפּע, אַ קליין רויט קעכטעל. אין מיטען קיך שטעהט אַ גרויסער לאַנגער טיש מיט עטליכע בענקלעך. ביי'ם טיש, אַראָפּגעוואַרפען דעם פּראָק און פּערקאַשטעט די אַרבעל, זיצט ה ע ר ץ און שרייבט אַ ברייף. ר י ק ע ל שטעהט הינטער איהם און דיקטירט איהם.

ר י ק ע ל. „...און שרייב מיר, ליעבע שוועכטער, ווי געהט דיר אין דעם דיענסט? און צי ס'איז עפּעס ביי אייך א כּה „מענטשען" און וואַסערע „מענטשען"? און ווי אזוי בעגעהט מען זיך ביי אייך מיט די „מענטשען"?..."

ה ע ר ץ (שרייבט און דערהט מיט דער צונג אַהין, וואו די פּען גייט). „און שרייב מיר, ליעבע שוועסטער..." נו? וויטער?

ר י ק ע ל (דיקטירט). „ביי אונז זענען מיר פיער „מענטשען", אחוץ וואַס ביי'ם גרעט וואַשען א בעזונדער „מענטש", און ביי די פערד א „מענטש", און ביי'ם טויער א „מענטש", און אין גארטען א „מענטש"..."

ה ע ר ץ. טרררר!... זעה נאר, ווי זי האַט זיך עס אביסעל צעמענטשעלט! איך האַלט נאָך נאָר פון פּאַרינט, און זי מאַהלט ווי א מיהל!

ר י ק ע ל. וואו זשע האַלסט דו, שלים־מזל?

ה ע ר ץ. איך האַלט ביי דער ליעבע שוועסטער...

ר י ק ע ל . וואָס הייסט, אַט דאָ ערשט האָלסט דו? וואָס ס'האָט זיך מיר גע'חלומ'ט יענע נאַכט און היינטיגע נאַכט! וועז זשע וועלען מיר קומען צו נאַט?

ה ע ר ץ . וואָס זשע האָט איהר געמיינט? אַזוי ווי איהר בארעבאנעט, אַזוי זאָל זיך שרייבען? א פען איז ניט קיין צונג, וואָס זאָל מאהלען! איידער מע שטעלט אוועק אייז אות, דאַרף מען נוט צוהאַרעווען! (קוקט אויף דער פעדער צו דער ליכט). און דערצו איז נאָך די פעדער פון אונזער עקאָנאָם געראָטען אַן איהר בעל־הבית: האַרטלייביג, שווערפיסיג און פוזאָטע. (בעוויזם מיט די הענד אויפ'ן בויך. עס קומט אַן ל י ז א פון די מרעף אַראָפּ, געהט צו צום רויטען קעסטעל, זעצט זיך אַוועק, דאָס פנים אין די הענד, ווייגט).

ר י ק ע ל (צו ליזא'ן). נאָט איז מיט דיר, וואָס ווייגסט דו? אויף חורבן בית־המקדש?

ה ע ר ץ (צו ליזא'ן). ביזט משוגע, צי חסר־דעה? אין מיטען דאָנערשטאָג האָט זי זיך צעווייגט? זאָלסט בעסער וועלען זייז מיין כלה...

ר י ק ע ל . האָסט, אַפּנים, געהאַפט א פעטשאָטעק פון דער מאדאָם? א נאַווינע! אז מע איז ביי יענעם א „מענטש", דאַרף מען אַלסדינג איבערטראָגען!

ה ע ר ץ . האָב זיי אין דער ערה, נארעלע, אַזוי ווי איה. (ציהט זיך אויס). איה האָב קיין מורא ניט פאר קיינעם! איבער מיר איז נישטא קיין עלטערס און קיין גרעסערס און קיין שטארקערס... וואָס מיר בעל־הבית! וואר מיר מאדאָם! וואו מיר עקאָנאָם! דו האָב בעסער חתונה פאר מיר, נאריש מיידעל וואָס דו ביזט, וועט דיר זייז נוט ווי די וועלט.

ר י ק ע ל . אליין דער חתן — אליין דער שדכן !... (ד נ י א ל אראפ פון די טרעפ. הערץ חאפט זיך אויף, טהוט אן דעם פראק, שטעלט אוועק די טיכט און פעגן צוריק אויפ'ן קלויגעם טישעל, ווערד איין אנדער מענש. ריקעל שטעלט זיך אוועק צום אויוועז).

ד נ י א ל (צו הערצ'ן). הער נאר דו, פיינער בחור מיינער, קום נאר אהער! (פיהרט איהם צו צום פענסטער, קוקט איהם גלייך אין די אויגען אריין, ווייזט איהם מיט'ן פינגער אויף ליזא'ן). נו?

ה ע ר ץ . וואס „נו"?

ד נ י א ל . זיך שען אויסגעפיינט.

ה ע ר ץ . ווער?

ד נ י א ל . איך!

ה ע ר ץ . איהר?

ד נ י א ל (טהוט איהם אן שמיר איבער דער נאז). קלאון! פאיאץ! נעה שוין גנעה ארויף, מע רופט דיך! פארברענט זאל דאס ווערן!

ה ע ר ץ . די רגע! (ער גענהט צו די טרעפ ארויף).

ד נ י א ל (בעזעצט זיך פעכט אין דער קרעכלע, פערקאטשעט די ארבעל, שליסט אפ דאס טישקעסטעל מיט אן קלונג, נעמט ארויס א ביכעל. טהוט אן אן פאר קיילעכיגע ברילען. רופט צו ליזא'ן צום טיש, קוקט אין ביכעל ארויין). דיר קומט פאר פיער חדשים מיט דריי וואכען. פיער מאל אכט איז, א פנים, צוויי און דרייסיג; און פאר די דריי וואכען צו צוויי רובעל א וואך — איז דריי מאל צוויי האבען מיר, אפנים, זעכס. צוויי און דרייסיג און זעכס איז, אפנים, אכט און דרייסיג. צוועלף האסט דו צו א גלייכען חשבון, איז, א פנים, פופציג. נא, אט האסט דו געלה. (נעמט ארויס געלה, שטעלט אוועק אויף ליזא'ן די קיילעכיגע ברילען). דו ווייסט? דו ביזט נאך נערעכט? הא? ... (שטרענג). מאך ניט קיין אנשטעלען און נעם נעלה!

ל י ז א (נעמט דאָס געלד, הערט ניט אויף צו ווייגען). וואָס בין איך שולדיג? ער האָט מיר געזאָגט, אז איך בין א שענע. ער האָט מיר געשווארען, אז ער האָט מיך ליעב...

ד נ י א ל. א נדולה! ער האָט זי ליעב! אט דער לץ. דער פּאיאץ, דער משולחת? פארברענט זאל דאָס ווערען!...

ל י ז א (הויבט אויף דעם קאַפּ). וועמען מיינט איהר דען?

ד נ י א ל. און דו וועמען מיינסט דו?

ל י ז א (לאָזט אַראַפּ דעם קאַפּ). נאטאנע'ן מיין איך, נאטאן מאיסעיעוויטש...

ד נ י א ל (חאַפּט זיך אויף). הא? וואָס האָסט דו נעזאָגט? נאטאן מאיסעיעוויטש?

ל י ז א (שטיל). ער...

ד נ י א ל (שטיל). שוטה! וואָס זשע האָסט דו געשווינען, נאריש ציענדל וואָס דו ביזט? (מיט כעס). פּאר וואָס האָסט דו ניט נעזאָגט מיר? נאריש קעלבל! מ י ר האָסט דו בעראָרפט זאָגען, מ י ר! פּארברענט זאל דאָס ווערען!...

ר י ק ע ל (לויפט צו פּונ'ם אויוועז). וואָס איז? וועה איז מיר! (ברעכט די חענד).

ד נ י א ל. ניט אייער באבע'ס דאגה! צו אייער ארבייט נעהט!

ר י ק ע ל. טפו! (נעמט צוריק צום אויוועז).

ד נ י א ל. ווי אזוי איז דאָס געווען? דערצעהל, פּאר מיר האָב קיין מורא ניט; מיר קאַנסט דו דערצעהלען אלץ. (שטיל). הייסט דאָס, האָט ער דיר איינגערעדט, אז ער האָט דיך ליעב? און דו האָסט איהם נעגלויבט אויף נאמנות? אומגליקליכע וואָס דו ביזט!... און איך האָב נעמיינט, אז דו האָסט זיך פערבונדען מיט אט דעם פּוסטען בחור, מיט דעם שלים־מזל! קום נאר אהער, זיץ...

(ווייזט איהר אויף אַ בענקעל נעבען זיין שוהל). זאָג מיר נאָר דעם ריינעם אמת, געדענק! דו רעדסט מיט מיר... ס'איז ער? נאָטאָז מאיסעיעוויטש, זאָגסט דו?

ל י ז א (ווייזט). לאָמיך שוין אזוי לעבען אוז נעזונד זיין מיט אייך אין איינעם... אט האָט ער מיר נעשענקט אַ פינגערעל... (זי ווייזט איהם דעם פינגער).

ד נ י א ל (נעמט איהר האַנד, בעטראַכט דעם פינגער מיט'ן רינג). אומגליקליכע וואָס איהר זענט!... שאַף! ציענען! קעלבלעך!... לאָזט זיך איבערעדען פון יעדען איינציגען!... (מהום איהר אַ וואַרף אַף די הענד). געהאַלטען דאָס בסוד פון מיר?!... סודות? זיך צע־נויפנערעדט? נעגליוויבט? געמיינט, זי איז אויפ'ן זיבעטען הימל?! פאַרבראַנט זאָל דאָס ווערען!!... (חאַפּט זיך אויף, שפּאַנט אַרום). אט אזוי נאָרט מען אייך אַריין, אומגליקליכע נפשות וואָס איהר זענט! (געהט־צו צו איהר, רעדט הויך). וואָס האָבט דו געמיינט? זואָס האָסט דו זיך געטראַכט? האָסט גערעכענט, אז ער וועט דיך נעמען? אַ מאַראַם גאָלד האָסט דו זיך נעריכט צו זיין, חא־חא־חא! וואָס שווייגסט דו, וואָס? (זעצט זיך אַוועק אַקעגען איהר, נעמט איהר האַנד, רעדט וויכער). דערצעהל מיר, קינד, דערצעהל מיר אַלץ.

ל י ז א (זעצט זיך אַוועק נעבען איהם אויף אַ בענקעל, חליפּעט. ריקעל גנב'ס זיך אונטער, לעגט צו אַיין אויער). די ערשטע צייט, אז איך בין אַנגעקומען, איז ער מיר נאָר נאָכגענאַנגען אוז נעזאָגט, אז איך בין אַ שענע, אַ פּאַרשוין... אז איך בין אַ ציערונג אין שטוב, אז ער וואָלט אויף מיר נאָר נעקוקט אוז נאָר נעקוקט... נאָכדעם האָט ער אַנגעהויבען זיפצען אוז צו קרעכצען, זאָגען, אז ער האָט מיך ליעב, אז ער נעהט אויס נאָך מיר, אז ער קאָן אָהן מיר ניט לעבען... מיך נעפרעגט, אויב איך ווי'ל זיין זייגע... נעבעטען, איך זאָל אויף איהם האָבען רחמנות... צוגעזאָגט, אז ער וועט איבער־רעדען מיט זיי... אוז אז זיי וועלען ניט וועלען, וועט ער זיך סט'ען,

אדער שיסען... ער וועט זיך נעמען דאס לעבען... אפגעלעגט אזוי פון טאג אויף טאג... ס'איז אויף איהם געווען א גאט'ס רחמנות...

ד נ י א ל . זי האט אויף איהם נעהאט רחמנות? חא־חא־חא! פארברענט זאל דאס ווערען! נו, און ער אויף דיר? פאר וואס האט ער אויף דיר קיין רחמנות ניט? הא?... וואס־זשע האט ער דיר געזאגט היינט, נעכטען, עהערנעכטען? האסט געוואלט מיט איהם? זאג!

ל י ז א . נעוואלט, וואס דען, איך האב ניט געוואלט? איך האב איהם אלסדינג נעזאגט... איך האב געווייגט... (וויינט).

ד נ י א ל . זי האט געווייגט!... נו, און ער?

ל י ז א . ער האט נעבעטען פריהער מיט גוטען, איך זאל שווייגען, מיר צונעזאגט מתנות, געלד... און אז איך האב מיך אפגעזאגט פון די מתנות, האט ער אנגעהויבען מיט בעזעם. ער האט מיר געזאגט, אז טאמער מאך איך א סקאנדאל, וועט ערגער זיין פאר מיר, פאר מיין שוועסטער...

ד נ י א ל . פון וואנען וויים ער פון דיין שוועסטער?

ל י ז א . איך האב איהם דערצעהלט, אז איך האב א שוועסטער א קאסירערין. טאמער וועלד מען געווארה, פערליירט זי די שטעלע...

ד נ י א ל (חאפט זיך אויף מיט כעס, טהוט א זעץ אין טיש אריין. הויך). וואו זענען געווען מיינע אויגען, פארברענט זאל דאס וועלד ווערען!... און פאר וואס האסט דו מיר פריהער ניט געזאגט, אומגליק־ליכע וואס דו ביזט! (זעצט זיך אוועק, רייבט זיך דאס פנים, רעדט אביסעל ווייבער). זאג מיר נאר, קום אהער, דו נאריש מיידעל וואס דו ביזט, וועמען האסט דו דא אחוץ דער שוועסטער?

ל י ז א (דורך טרערען). קיינעם ניט. איך האב דאך אייך נעזאגט, אז איך האב דא נאר איין שוועסטער, דיענט זי אין א קליניק. א קאסירערין איז זי, א איינגערע פון מיר; איז טאמער וועלד מען געווארה פון מיין אומגליק, פערליירט זי די שטעלע (יאמערט).

ד נ י א ל (שטילט זי איין). האָב קיין מורא ניט, ס'וועט דיין שוועסטער ניט שאַדען... גוט, וואָס דו האָסט מיר נעזאָגט. איך וועל שוין פון דיינעטוועגען זעהען. איך וועל שוין זעהען... (מרמט א ווייל). ווייסט דו וואָס? איך וועל דיר נעבען א קוויטל צו מיינע א בעקאַנטע... דאָרט וועסט דו זיין, ביז איך וועל זעהען... איך וועל שוין זעהען... (נעמט ערויס א שטיקעל פאַפּיער. שרייבט און כאַפּט. ליזא זיצט און ווייניט. פון די טרעפּ הערט זיך א פרויען־קול: „דניאל! דניאל!").

ד נ י א ל (לעגט־ארויס דאָס שטיקעל פאַפּיער צוריק אין טישקעס־טל, טהוט אויס די ברילליען, ווערד מיט א קאַפּ נידעריגער). באַלד! באַלד! (לאָזט זיך ערויף אויף די טרעפּ).

ר י ק ע ל (געהט־צו מיט'ן לעפּעל צו ליזאַ'ן, שאַקעלט מיט'ן קאַפּ). מיינסט, איך האָב נישט נעהערט? כ'האָב נעהערט אַלסדינג... אט אזוי האָט מען, אז מען איז א „מענטש" ביי יענעם. קומען זאל אויף זיי א חלירע, אויף אַלע בעלי־בתים, רבונו של עולם!

ל י ז א (ווייניט). אוי, ריקעל־קרוין, נשמה'ניו, האַרצעניו! איך בין אומגליקליך! וואָס וועל איך טהון? וואוהין וועל איך נעהן? וואָס וועל איך זאָגען?... (ברעכט די הענד).

ר י ק ע ל. ווייז נישט, נארעלע! איך האָב פיינט מיך מישען אין פרעמדע נעשעפטען, דו ווייסט דאָך; נאָר וועז ס'זאל קומען אויף מיר... (בויגט זיך אין צו איהר אויפ'ן אויהער). וועז עס קומט אויף מיר אזא זאַך, וואָלט איך ביי זיי אַפּגעצאַפּט דריי אַכטעל בלוט! פאַסטען וואָלט איך פון זיי נעשניטען! (ווייזט מיט'ן לעפּעל). פאַסטן! קינדס־קינדער וואָלטען זיי פערזאָגט, זיי זאָלען זיך ניט בענעהן אזוי מיט „מענטשען"! א חלירע זיי אין פנים!

ל י ז א (ברעכט די הענד). וועה איז מיר, איך האָב מורא פאַר דער שוועסטער, פאַר מיין שוועסטער, זי וועט פערלירען די שטע־לע... וואָס וועל איך טהון? וואָס וועל איך מהון?...

ר י ק ע ל . אוי, גאָט'ס בהמה'לע וואָס דו ביזט! האָסט א געלעגנהייט זיך בעוואָהרענען איצט מיט נדן! זיי האָבען גענוג, נישקשה, אויסקרענקען מעגען זיי! און נעמען א חתן, נארעלע; אויף מיר אזא יאָהר, חתונה האָבען און אויפהערען זיין א „מענטש" ביי יענעם... ווערען א בעל־הבית'טע, נארעלע, און אַליין האָלטען „מענטשען"... בעטראכט זיך!... אוי, מע געהט... (לויפט אַף צוריק צום אויוונען. ד נ י א ל און ה ע ר ץ געהען ביידע פון די טרעפ).

ה ע ר ץ . דאָס איז יא גאָט די נשמה און דעם הונד דעם לונג און לעבער! (מאַכט אַ מאַדנע גרימאַסע, נעמט זיך צו אַיין ארבייט). בלבולים נאָר!!

ד נ י א ל (שטרענג). זאָל זיין שטיל! (צו ליזא'ן). אייננעפאָעוועט ביי דיר די זאכען? (עפענט אויף דאָס טישקעסטעל). נאָ, אָט האָסט דו נאָך א פופציגער... אויף הוצאות ווועסט דו בעקומען אחוץ... איך וועל שוין זעהען... אומגליקליכע בעשעפענישען וואָס איהר זענט! פערבלאָנזעטע שעפעלעך, גאָט'ס בהמה'לעך, פאָרברענט זאָל דאָס ווערען! (ליזא ווייניט, וויל געהן, ער האַלט זי אַף). האָב צייט. איך וועל דיר געבען א קוויטעל, א בריעף וועל איך דיר געבען. (וויל שרייבען. קומט־צו ריקעל).

ר י ק ע ל (לויפט־צו צו דניאל'ן מיט'ן לעפעל אין האַנד). איהר ווייסט דאָך, אז איך האָב פיינט מיך מישען אין פרעמדע געשעפטען. נאָר זי האָט איצט א געלעגנהייט זיך בעוואָהרענען חאָטש מיט נדן. א כשר בהמה'לע, איהר זעהט דאָך...

ד נ י א ל (שטרענג, קוקט דורך די בריל'ען). ווער פרעגט ביי אייך עצות? אייער ארבייט איז ביים אויוועז! גרייט נאָר צום טיש נאָך אויף דריי פּאַרשוין. דא קומט באלד אַראָפּ דער מאַראָם'ס קרובים, אַרעמע קרובים, דאַרף מען זיי געבען עסען אין קיך מיט די „מענטשען".

ה ע ר ץ . א גליק חאטש, וואס ניט מיט די הינט... (ר ב ס ע נ ד ע ר , י ו כ ב ד און ר ע ו ו ע ט ש ק ע לאָזען זיך אַראָפּ אַלע דריי, מהוען זיך אויס. רב סענדער וויקעלט זיך אויף פון די שאַלען, און מע דערזעהט אַ בעוואַכסען פּנים. ריקעל און הערץ בעטראכטען איהם, ווי אַ ווילדע חיה).

ר י ק ע ל . וואָס איז דאָס? (ווייזט מיט די אויגען אויף די בעסט).

ה ע ר ץ . זאָל מיך אַזוי וויסען א בייזע וועטשערע! קיין עין־הרע, א געראטע אויפ'ן פּנים, נוט בעוואַכסען...

ד נ י א ל (צו די בעסט). זעצט זיך אַוועק אַט דאָ ביי'ם טיש, וועט מען אייך געבען עסען... ריקעל! גיט עסען! (רב סענדער וואַשט זיך, מאַכט המוציא הויך אויף א קול. הערץ ענטפערט „אמן יהא שמיה רבה"... ריקעל לאַכט אין פויכסט. — מ א ד א ם ג א ל ד קומט אַרויס באלד נאָך זיי. בשעת די מאדאם גאָלד בעווייזט זיך, וועדט אַיין איבערקעהרעניש אין קיך: ריקעל מהוט זיך א וואַרף צום אויוועג. הערץ חאַפּט זיך צו די טעלער, קלאַפּט מיט די גאַפּלען, וואַרפּט מיט די לעפּלען. ליזא האַט זיך אויפגעהויבען פונ'ם רויטען קעכטעל, האַט זיך אַרויסגעגליטשט פון קיך אין דרויסען אַרויס. דניאל האַט אַראָפּגעוואַרפען די ברילען, אויפּגעשטאַנען, געוואַרען מיט א קאַפּ קלענער. רב סענדער האַט אַוועקגעוואַרפען דאָס עסען).

מ א ד א ם ג א ל ד (אויף די אונטערשטע טרעפּ, אַביסעל העכער פונ'ם באַדען). ריקעל! וועסט זיי געבען עסען אזן צו גלעזעלע טיי. (צו יוכבד). איך האָב גאָר פערגעסען פרעגען, ווי אַזוי הייסט זי, אייער טאַכטער?

י ו כ ב ד . ריווע.

ר ב ס ע נ ד ע ר . רבקה הייסט דאָס.

מ א ד א ם ג א ל ד . ריווע? רבקה? ניט שען!... רעווענקע. רעווענטשקע — זאל זי הייסען רעווענטשקע.

י ו כ ב ד . איהר ווילט רעווענטשקע, זאל זיין רעווענטשקע! ווער קאן אייך זאגען א דעה? זי אין דאך אייערע...

ר ב ס ע נ ד ע ר . מיינע ווערטער. אבי ס'זאל איהר זיין גוט און קיין זאך ניט פעהלען. לא המדרש עיקר, אלא המעשה.

מ א ד א ם ג א ל ד . דאס ווענדט זיך אן איהר. ווען זי זיין גוט, ווען איהר זיין גוט; ווען זי זיין שלעכט, ווען איהר זיין שלעכט.

ד נ י א ל . (האפט אונטער). ווען זי דיענען גוט, ווען איהר זיין גוט; ווען זי דיענען שלעכט, ווען איהר זיין שלעכט. (טהום א וואונק צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל (בוידע אין איינעם). ווען זי דיענען גוט, ווען איהר זיין גוט; ווען זי דיענען שלעכט, ווען איהר זיין שלעכט.

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף א זייט). אזא יאהר אויף זיי!

מ א ד א ם ג א ל ד . מיינע מענטשען האבען זיך נאך קיין מאל אויף מיר נישט באקלאגט.

ד נ י א ל . אונזערע מענטשען האבען זיך נאך קיין מאל נישט באקלאגט! (ווינקט צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל (בוידע אין איינעם). קיין מאל נישט באקלאגט זיך נאך.

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף א זייט). אזוי פיעל מכות זיי!

מ א ד א ם ג א ל ד . בייי מיר, עם קומט־אונטער א יום־טוב, א אימעניגעם, נעם איך אן אלע מענטשען מיתנות.

ד נ י א ל . דא בעקומען אלע מענטשען מיתנות! (ווינקט צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל . מיר בעקומען אלע מאל מתנות!

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף אַ זייט). ניט מעהר זאָלען זיי פֿאָר־מאַנען!

ר ע ו ע ט ש ק ע. צו וואָס מתנות? מתנות איז ניט נויטיג...

י ו נ ב ד (צו דער טאָכטער, טיט אַ ציה ביי׳ם אַרבעל). ריוועלע, וואָס טהוסט דו? דו דאַרפֿסט שוויינען!

ר ב ס ע נ ד ע ר. מיינע ווערטער. יפה שתיקה...

ה ע ר ץ (אויף אַ זייט). דער איר רעדט, אַפּנים, תרגום־לשון...

מ א ד א ם ג א ל ד. און דאָס, וואָס זי קאָן שרייבען, איז זעהר גוט. עס מאַכט זיך אַ מאָל, מע דאַרף פֿארשרייבען דאָס גרעט פון דעם בוידעם, וואַרום מע טראָגט, מע שלעפּט, מע גנב׳עט.

ד נ י א ל. מע גנב׳עט! (ווינקט צו הערצ׳ען און צו ריקל׳ען).

ה ע ר ץ און ר י ס ע ל. נאָך אַ מין גנב׳נען!

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף אַ זייט). אַז אָך און וועה איז צו די גנבים!

מ א ד א ם ג א ל ד (צו רעזעטשקען). עס אַפּ און נעם זיך צו דער ארבייט. (צו דניאל׳ן). דניאל! זאלכט אַכטונג געבען צו די פערד, צי מען גיט זיי האָבער, צי מע שרייבט גלאַט אַזוי אַ גוט יאָהר. זיי האָבען זעהר ליעב שרייבען חשבונות... (מאַדאָם גאָלד אַפּ. נאָך דער מאַדאָם׳ס אַפּגאַנג ווערד אוין אנדערע שטימונג: דניאל מהוט אָן די ברילען, ווערד מיט אַ קאַפּ העכער, זעצט זיך אַוועק אין זיין גרויס־סען שטוהל, שרייבט. ריקעל גיט־אויף צו׳ם טיש. די געסט עסען. הערץ עסט מיט זיי. עס הערט זיך פון אויבען אַ קול: „דניאל"! „דניאל"!...)

ד נ י א ל (וואַרפֿט אַראָפּ די ברילען, ווערד מיט אַ קאַפּ קלעגער, פֿער־שפּילעט זיך, גההט אויף די טרעפּ). באָלד! באָלד! איך נעה! איך נעה! (דניאל אָפּ).

ר י ס ע ל (הערלאַנגט צו׳ם טיש). עסט, מיינע ליעבע נעסט!

י ו נ ב ד. וואר איז אָט דער בייזער איה, אַס דעה, וואָס מע רופט איהם דניאל? אָט איז ער גרוים און אָט איז ער קליין...

ה ע ר ץ . דאָס איז אונזער חצי בעל־הבית.

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אַוועק דעם לעפעל). חצי וואָס?

ר י ק ע ל . דאָס איז אונזער עקאָנאָם; ער האָט צו שאָפען אויף אַלע „כענטשען". דורך זיין האַנד נעמען מיר וואָס אונז קומט... זענט איהר, הייסט דאָס, טאָקי נאָהענטע קרובים מיט אונ־זערע בעל־־בתים?

י ו כ ב ד . ניט שטאַרק נאָהענט. נאָר מיר געהערען זיך אַן שטיקלעך פריינדלעך.

ר ב ס ע נ ד ע ר . שני שבשלישי׳ס. איהר ווילט וויסען, ווי אַזוי? (לעגט אַוועק דעם לעפעל). אָט וועל איך אייך אויסרעכענען.

ה ע ר ץ . מהכתיתי, רעכענט אונז אויס, ס׳איז כדאי צו ווי־סען. (עכט). א מענש דאַרף אַלסדינג וויסען וואָס אויף דער וועלט טהוט זיך. (עכט).

ר ב ס ע נ ד ע ר . מיין פעטער, דאָס הייכט, אונזער ביידענס פעטער, — מחמת איך מיט מיין ווייב זענען אויך אייגענע גע־שוועסטערקינדלעך, — האָבען זיך אַנגעקאָהרט מיט אייער מא־דאָמ׳ס מוהמע שוועסטער און ברודער. היינט פאַרשטאָהט איהר שוין? (לעגט זיך צו׳ם עסען).

י ו כ ב ד . פונקט קאָפויר! (לעגט אַפּ דעם לעפעל). אונזער מוהמע מיט אייער מאדאָמ׳ס פעטער זענען געווען שוועסטער און ברודער.

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אַפּ דעם לעפעל). מיינע ווערטער! ווי אַזוי האָב איך דען נעזאָגט?

ה ע ר ץ (צו יוכב׳ן). ווי אַזוי האָבען זיי דען נעזאָגט? (עסט).

י ו כ ב ד (לעגט אַפּ דעם לעפעל). דו האָסט נעזאָגט, אַז אונ־זער פעטער מיט איהר מוהמע...

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אַפּ דעם לעפעל, ווערד אין כעס). איך האָב נעזאָגט? ווי האָב איך נעקאָנט אזעלכעס זאָגען?

ה ע ר ץ (צו יוכבד'ן). ווי האבען זיי נעקאנט אזעלכעם זאגען? (עסט).

י ו כ ב ד (לעגט אפ דעם לעפעל, רעדט צו דער כאבטער). נו? האט ער נישט געזאגט אזוי? זאג שוין דו, ריוועלע, וואס שווייגסט דו?

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. וואס איז דער אונטערשיעד, אזוי געזאגט, אדער אזוי געזאגט? עסט בעסער, איהר האט שוין א כיעת־לעת ניט נענעסען...

ה ע ר ץ (צו רב סענדער'ן). אייער טאכטער איז נערעכט, לאם איך האבען אזא יאהר! פאר'ן עסען, זאגט מען, געהט קיין טאנץ נישט... הכלל, זענט איהר, הייסט דאס, אייגענע. וואס זשע? זיי האבען אייך טאקי געשריבען, איהר זאלט קומען צו פאהרען?

ר ב ס ע נ ד ע ר. חס ושלום! מיר זענען אליין געקומען צו פאהרען, געבראכט אהער די טאכטער זוכען איין ארט. דערווייל האבען מיר זיך דערמאנט, אז מיר האבען דא רייכע קרובים, זענען מיר געקומען צו געהן. תחילת האבען זיי אונז אפילו נישט דערקענט...

י ו כ ב ד. פון וואנען זאלען זיי אונז קענען? יענע זענען, קיין עין הרע, אזוי רייך! מיליאנטשיקעם! (עס הערט זיך א קליינגען פון אויבען).

ה ע ר ץ. דאס מיינט מען מיך! זיי לאזען דען אפעסען? (עסט געהענדיג). אזוי ווי א הונט מוז מען האפען און ווארגען זיך, דערווארגען זאלען זיי ווערען! (אפ).

ר י ק ע ל (צו יוכבד'ן). קומט דאך אוים, אז איהר זענט טאקי עפים גאר...

י ו כ ב ד. וואס דען האט איהר געמיינט? אונזער משפחה זענען לויטער בעלי־בתים. אונזער משפחה...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. וואס דארפען זיי וויסען די משפחה? דו טהוסט מיט מיר א שדוך?

י ו כ ב ד . וואס דען? זיי דארפען וויסען אלסדינג. זאלען זיי ניט מיינען, אז דו ביזט גלאט אזוי א „מענטש", גלייך מיט אלע „מענטשען".

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . מאמע! ס'איז נאר שווער ביז מע פועל'ט ביי זיך צו זיין ביי יענעם; נאר קוים האב איך מיך גע־שטעלט, בין איך גלייך מיט אלע... (אפגעגעסען, נעמט זיך צו איין ארבייט, וואשט און ווישט די טעלער).

ר ב ס ע נ ד ע ר (בענשט מיט א ניגון, מאכט מיט'ן קאפ). אור־הום... אמת, אמת... „על הארץ ועל המזון... רחם נא..." (שאקעלט זיך).

ל י ז א (קומט פון דרויסען, ברעכט די העגד, געהט צו צום רויטען קעפטעל, זעצט זיך צוועק, שפארט אן דעם קאפ אויף דער האנד).

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . ווער איז אט דאס מיידעל?

ר י ק ע ל . דאס איז אונזער נעווועזענע פאקאיאווע... היינט ערשט האט מען זי אפגעזאגט...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . פאר וואס?

י ו כ ב ד . א נאוויינע וואס מען שאפט אפ א „מענטשען"! זיי נעמען צו, זיי שאפען אפ.

ר ב ס ע נ ד ע ר (האלט אין מיטען בענטשען). אור־אום... אור־הום... כחומר ביד היוצר... „הר־חמן..."

ר י ק ע ל (צו יובב'ן). וואס זאגט אייער מאן?

י ו כ ב ד (צו ריקלען). איהר וועט ניט פארשטעהן. ס'איז פון דער גמרא. (דניאל קומט אן פון אויבען).

ד נ י א ל (גיהט ארום הין און צוריק א מינוט אהן ווערטער. שטעלט זיך אווועק אקעגען ליזא'ן. רעדט שטיל). אומגליקליכע וואס דו ביזט!... זאלסט מיר געווען זאגען פריהער חאטש, פארברענט זאל דאס ווערען!... קום אהער... (ליזא גיהט צו. ער זעצט זיך צוריק צום בריף). אט דא האסט דו איהר אדרעס... אהין זאלסט דו

צופאהרעז... וועסט לאזען גריסען פון מיר. וועסט זאגען, איך וועל דאָרט זיין אפשר היינט נאָך, אויב איך וועל קאָנען, אָניט — איז מארגען... אומגליקליכע וואס איהר זענט! (ליזא נעמט צום רויסען קעכטעל, עפענט אויף, זוכט עפּעס אין פערשליסט צוריק).

ר ב ס ע נ ד ע ר (האָט אָפּגעבענקט, שטעהט אויף פון טיש, וויפט זיך אָפּ די הענד אָן דער קאָפאָטע, געהט־צו צו דניאל'ן). נאָט איך אָפּ שלום־עליכם. איך האָב געהערט, איהר זענט דאָ דער צווייטער בעל־הבית...

ד נ י א ל (טהוט אָן די בריללען, ווערד מיט אַ קאָפּ העכער). וואס וועט איהר זאגען?

ר ב ס ע נ ד ע ר. גארנישט. איך האָב איך נאר נעוואלט בעטען, איהר זאלט אַכטונג געבען אויף אונזער קינד, השגחה געבען.

ד נ י א ל. אַכטונג געבען? השגחה נעבען? (קוקט אויף איהר אין אויף ליזא'ן). אַכטונג געבען אויף אייער קינד? (זיפצט). יא־א־א! אַכטונג נעבען, אַכטונג נעבען.

י ו כ ב ד. זי איז ביי אונז טהייער... זי איז חליפה נישט קיין בת יחידה, נאר זי איז די עלטערע ביי אונז אין כאָטש די נעראָטע־נע... איך בעט אייך, גיט אַכטונג...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. אויף מיר דאַרף מען ניט אַכטונג געבען: איך קאָן, ברוך השם, מיין שטעדטעל אַליין באשטעהן...

י ו כ ב ד (צו דער מאַמעס). נארעלע וואס דו ביזט! (צו דניאל'ן). איהר פארשטעהט... אַ שען מיידעל איז דער פרעמד...

ד נ י א ל. אַ שען מיידעל איז דער פרעמד... (קוקט אויף איהר אין אויף ליזא'ן). דאָס איז דוקא פון די קליינע מעלות...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. מאַמע! דאגה ניט פאר מיר. קיינער וועט מיך ניט אויסחאפען. איך בין ניט אַלט קיין צעהן יאהר...

י ו כ ב ד (צו ריקלען). וואס זאגט איהר אויף איהר? קיין עין הרע, א ברדעת! (צום מאָן). סענדער, טהו דיך אַן, מיר דאַרף

פעז פאהרען. (צו דער מאַמער). זיי נעזונד, ריוועלע, שאַנעווע דיך, וועט דיר זיין, אם ירצה השם, גוט, בעסער ווי אין דערהיים.

ר ב ס ע נ ד ע ר . מיינע ווערטער: הכל תלוי במזל... (צו דניאל'ן). זייט נעזונד, רב דניאל, אוז גיט השגחה אויף מיין קינד. (זיפצט).

ד נ י א ל . נעבען השגחה אויף אייער קינד... יא־א־א! נעבען אכטונג אויף אייער קינד. (רעזועטשקע בעגלייט איהר פאַטער אוז מוטער ביז אויף יענער זייט טהיר, קומט צוריק אוז נעמט זיך וויעדער צו דער ארבייט. — רב כענדער אוז יוכבד אַפּ. — פוז אויבען, פוז די פֿורעפּ, קומט אַן הערץ).

ה ע ר ץ . די מאַדאַם האַט געהייסען שפּאַנען א וואַגען אוז אַרויסבעגלייטען אונזער ליזא'ן מיט כבוד. (נעמט זיך צום רויטען קעסטעל. צו דניאל'ן). אוז אייך האַט מען נעלאַזט בעטען מחילה אַרויף. נאַטאַן מאַיסעיעוויטש ווייל אייך זעהן וועגען די פערד.

ד נ י א ל . וויעדער פערד! ער האַט מיך שוין פערמוטשעט מיט די פערד! א פערד איז ביי זיי טהייערער פוז א מענטשען! (לאַזט זיך געהן). פאַרבערענט זאַל דאַס ווערען! (דניאל אַפּ).

ה ע ר ץ . חא־חא־חא! דעם ערנסטען הונט קומט אַז דער בעסטער ביסען... (צו ליזא'ן). מיך האַסט דו ניט נעוואַלט פאַר קיין חתן, ניין? שטעהט דיר ניט אַז דער יחוס! דערפאַר, ווייל איך בין א „מענטש"? אודאי איז א בעל־הבית בעסער פוז א „מענטשען". נאַר אַז די „מענטשען" וועלען אנהויבען חתונה האַבען פאַר די בעלי־בתים, אוז די בעלי־בתים פאַר די „מענטשען", היינט וואַס פאַר א פּנים וועט דעמאַלט האַבען די וועלט?

ר י ק ע ל (צו הערץ'ן). טאַמער וואַלסט דו שוין איינגענומען אַביסעל שטומעניש, דו משומד איינער? א מענטש איז נעבאַך אַזוי אומגליקליך, קומט ער צו געהן מיט א מענה לשון!

ל י ז א (פאלט צו מיט א געוויין צו ריקל'ען). מאכט מיינע טהייערע!

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (צו הערץ'ן). וואס ווייגט זי?

ה ע ר ץ. זי האט זיך דערמאנט א ווייגענדינס

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (צו ריקל'ען). וואס ווייגט זי?

ר י ק ע ל. ס'איז איהר אנגעזאלעט אויפ'ן האַרצען, ווייגט זי.

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (געהט צו צו ליזא'ן). וואס איז אייך? (בערעכט די הענד). זאגט מיר...

ל י ז א (בערעכט די הענד). אוי, זאל אייך נאט היטען... איהר זאלט נישט ווייסען דאס, וואס איך!... (קוקט ארויף אויף די טרעפ א ווייל, מיט טרערען פולע אויגען, פאלט צו ריקל'ען אויף די הענד, ווייגט ווי א קינד). זייט געזונד, מאמע מיינע נעטרייע!... איהר זענט מיר געווען א מאמע!...

ר י ק ע ל (גלעט ליזא'ן איבער'ן קאפ). נו, נענוג, נענוג ווייגען, קינד! ס'א נאט'ס זאך, א נאט'ס זאך... פאהר נעזונד. זאל דיר נאט באגליקען, ווי דו ווינשט זיך אליין... אודאי, ווען דו זאלסט מיך פאלגען!... פאהר נעזונד!... (קאן נים רעדען מעהר. בעהאלפ דאס פנים אין פארטוך. עס הערט זיך א צוגעפאהרענע פוהר. הערץ טהוט א תאפ דאס רויטע קעסטעל אויף די פליצעס. אויף זיינע אויגען שטעהען טרערען. ער מאכט זיך פרויליך).

ה ע ר ץ. דאס קעסטעל איז, קיין עין הרע, גוט געפאקט. אפנים, קיין מאל נישט געקרענקט... (מראגט דאס ארויס פון דער טהיר. ליזא געהט נאך מיט א גע ווין, בערעכט די הענד, קוקט צום לעצטען מאל ארויף, אויף די טרעפ. ריקעל וויינט אין פארטיך. רעזעטשקע בעטראכט אלעמען, הערט נים אויף צו ארבייטען).

ר י ק ע ל (צו זיך אליין). אט־אזוי־א באגעהט מען זיך מיט א „מענטשען". א „מענטש" און א הונט איז ביי זיי אלץ איין שווארץ יאהר... א מצוה אויף אי„ר — אליין שולדיג... א „מענטש"

דאַרף געדענקען, אַז ער איז ניט מעהר ווי אַ „מענטש“!... (צו רעוועשקען). הערכט דו, מיידעלע? אַז דו וועסט זיין דאַרטען (ווייזט איהר אַרויף, אויף די טרעפּ), זאָלסט דו אין זינען האָבען, אַז דו ביזט אַ „מענטש“, און אַז דיין אָרט איז אָט-אַ-דאָ...

ה ע ר ץ (קומט צוריק פון דרויסען מיט רויטע אויגען). ווינציגער ביי אונז מיט אַ „מענטשען“... (צו ריקלען). מיך פערדריסט נאָר איין זאַך: נעבוג זיי זינדיגען, לעבען זיי נאָך אַרויף די באָר אויף יענעם...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע ן. אָט דאָס מיידעלע האָט עפּיס געזינדיגט? מע האָט זי געהאַפּט מיט אַ ננבה? (ריקלע און הערץ שיסען אויס בוידע אַ געלעכטער).

ר י ק ע ל (צו רעוועשקע'ן). ביזט נאָך נאָר אַ ציענגעל, ווי איך זעה ארוים!

ה ע ר ץ. אַ תמ'עוואטע מיידעל. אַ וואהל מיידעל, ווי איך בין אַ מענטש! איך האָב לייב אויפּלעבט!... (וויל געבען רעוועשקען אַ גלעזל אין בעקעל. ריקעל גיט איהם איבער די הענד).

ר י ק ע ל. אָהן הענט! ביזט ניט נאָטאָן מאיסעיעוויטש...

ה ע ר ץ. נערעכט! זיי (ווייזט אַרויף) מענען אַלסדינג, מיר טאָרעז ניט.

ר י ק ע ל. זיי זענען בעלי-בתים, מיר זענען „מענטשען“...

ה ע ר ץ. הערט איהר, ריקעל סערדצע? איך האָב שוין אַ צייט ניט געהאַלטען די כלי. די פינגער זענען מיר שוין פארקליאַקנעט, צו אַל-די שווארצע יאהר! מיט דאַרף אַרויסנעמען דעם אינסטרומענט. (נעהמט אַרויס פון אונטער'ן בעט די גיטאַרע). ס'איז פּאַסקודנע אויס'ן הארצען, דאַרף מען צעטרייבען אַ ביסעל די מחשבות... שפּיעלען אַ פרייליכס... וואָס זאָל איך אייך שפּיעלען? (שטעלט אַן די גיטאַרע). מיך אַז מע הערט שפּיעלען, וועלט מען די כפּרה!... (קוקט אויף רעוועשקע'ן און וויגט אויף איהר מיט די אויגען). איך

וואלט א בעלן נעווען, אז אלע שענע מיידלעך מיט אלע שענע ווייב־לעך זאלען מיך הערען... ריקעל קרוין! וואס זאל איך אייך זינגען אועלכעס, ס'זאל אייך נעמען?

ר י ק ע ל. נעמען זאל דיך שוין — ווייסט דו ווער? זינג אונז א אידיש ליעדעל — און א סוף.

ה ע ר ץ. א אידיש ווילט איהר? וועל איך אייך זינגען יקום פורקן. (שפּיעלט און זינגט א פרייליכס, קלאַפּט מיט'ן פוס און מאַכט מיט'ן קאָפּ).

יקום פורקן —
חיים, שמעיה,
חנא וחסדא!
בעריל איז דא?
דא — דא — דא!
שמעריל איז דא?
דא — דא — דא!
אוי־וועה, בעריל,
אוי זשע, שמעריל!
בעריל, שמעריל,
חיים, שמעיה,
חנא וחסדא, —
יאקעל איז דא?
דא — דא — דא!
טאדרעס איז דא?
דא — דא — דא!
אוי־וועה, בעריל!
אוי זשע, שמעריל!
אוי זשע, יאקעל!
אוי זשע, טאדרעס!
בעריל, שמעריל,

חיים, שמעיה,
יאָקעל, טאַדרעס,
חנא וחסרא!...
נעציל איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
פייוועל איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
אוי־וועה, בעריל!
אוי זשע, שמעריל!...

(וואָס וויטער וועלן דאָס שפּיעלען אַלץ שטאַרקער און פּריוליכער. **הערץ** כאָכט זיך, ריקעל און רעוועטשקע קאָטשען זיך פּאַר געלעכטער, בעמערקען נישט, אַז פּון דרויסען־טהיר איז אריינגעקומען ריקעל'ס מאַן — פּ י ש ע ל).

פ י ש ע ל (קוסט אַן מיט שטילע טריט, שטעהט און הערט, ווי הערץ קאָכט זיך אינ'ם ליעדעל און ווי ריקעל מיט רעוועטשקען לאָכען, טהוט אַ הוסט). קיין עין הרע, ביי אייך פּרייליך! גוט יום־טוב אייך!

ה ע ר ץ. גוט יאָהר. נישטא וואָס צו טהון, שפּיעלט מען אַביסעל אויפ'ן אינסטרומענט.

פ י ש ע ל (אויפגעבראַכט). נישטא וואָס צו טהון. שלאָגט מען זיך קאָפּ אַן וואַנט! (צום ווייב). פּרענגט נאָר נישט אויפ'ן קינד, וואָס טעט מאַכט? אַבי ס'איז, דאַנקען גאָט, דאָ אַ ניטאַרע, און אַט דער פּוסטעקראַט ברעטזעט אויף איהר!

ר י ק ע ל. זעה נאָר, זעץ דיך אַוועק פּריהער, רוה זיך אָפּ. (**הערץ** טראָגט איהם אונטער אַ בענקעל).

פ י ש ע ל (קוקט אויף הערץ'ן, ווי אַ גזלן, ווייל זיך נים זעצען אויף דעם בענקעל, וואָס הערץ האָט איהם אונטערגעטראָגען, טהוט דאָס אַ וואַרף־אָפּ. נעמט זיך איין אַנדער בענקעל, זעצט זיך אַוועק). זאָג מיר נאָר, דו פּיפּערנאָטער, דו שמינדער בגעין, דו גרינער אָגרעס, דו

פוילע קיסליצע! וואס ביזט דו מיר א רב שמעלקע מיט מיין ווייב. וואס דו אונטערהאלסט זי מיט ליעדלעך אזוי מיט אינכטרומענטען?

ה ע ר ץ. ערשטענס, אונטערהאלט איך ניט נאר אייער ווייב אליין. צופיעל כבוד פאר איהר. אזוי צווייטענס, דארף מען ניט פארגעסען, אז מע איז ביי יענעם א „מענטש". איז נישטא קיין מאן, נישטא קיין ווייב, נישטא קיין שוועסטער, נישטא קיין ברודער.

פ י ש ע ל. אזוי נאר? הפקר ציבעלעם?

ה ע ר ץ. וואס דען? הוליע קבצן! ס'איז היינט א פרייע זועלט!

ר י ק ע ל (צום מאן). ווייס איך, וואס ער וועט דיר דערציהלען, אט דער חושים!

פ י ש ע ל (אויסער זיך). וואס פאר א חושים איז ער? ער איז ניט קיין חושים; ער איז אויכגעלאזענער יונג, א הולטיי, א שמד'ילניק, א כל־בו'ניק מיט אויכגעדרעהטע וואנצעס, וואס פארדרעהט דעם קאפ פרעמדע ווייבלעך מיט נאריש מיידלעך!

ה ע ר ץ. זעהט נאר! איך בין שולדיג, אז אלע מיידלעך מיט אלע ווייבלעך זענען נאך מיר די כפרה!

ר י ק ע ל. די כפרה מעגסט דו שוין זיין פאר אלע אידען! שלים־מזל!

ה ע ר ץ. סע טהוט זיך אביסעל! למאי דארטען? (ווייזט מיט די אויגען ארויף). וואס איך זעה מיך דארטען אן — טאטעניו! נישטא קיין מאן, נישטא קיין ווייב, מיינס אוז דיינס — שותפות'דיגס... וואס דארפט איהר מעהר — איך האב אליין נעוועהן, ווי אונזער מחותן האט ארומגענומען די מאדאם אט אזוי א, אט וועל איך אייך ווייזען... (ציהט אויס די העכד צו ריקל'ען).

ר י ק ע ל (טהוט איהם א שלוידער־אפ פון זיך). מיט'ן קאפ אין דער ערד! (דניאל קומט אן פון אויבען).

ד נ י א ל (האַפּט אַן הערצ'ן פאַר'ן קאָלנער פון הינטען). אָט וועל איך דיר געבען א נעם־אַרום, וועט דיר ווערען פינסטער אין די אויגען! געה אַרויף, מע רופט דיך, פארברענט זאָל דאָס ווערען!

ה ע ר ץ. אָטאָ געה איך. (צו פישלען). זייט געזונד, האָט א גוטען יאָריד!

פ י ש ע ל (צו הערצ'ן פון דער ווייטען). מיט'ן קאָפּ אין דער ערד! ברעך דיר אויס א פוס, אַדער אהינצו אַדער צוריקוועגס! (הערץ אָפּ).

ד נ י א ל (לעגט אויס אויפ'ן טיש געלד אין עמליכע קופּקעלעך. רעדט צו פישל'ען). איהר דאַרפט ניט זיין אַזוי דאָסיג פון דעם משוגע'נעם לײַ. זיינע ווערטער האָבען א ממשות, פונקט אזוי ווי דער הונט בילט. (עפענט אויף דאָס טיש־קעסטל, נעמט אַרויס די ביכער).

פ י ש ע ל. נײַן. איהר פארשטעהט א מעשה? ביי זיי א „מענטש" האָט דען א ווערטה פון א מענטשען? מע איז פערקויפט צו זיי. מע וויסט נישט פון קיין שבת, פון קיין יום־טוב. מע קוקט נישט אַן קיין וויב, קיין קינד. אוּן טאָמער מאַכט זיך, מע האָפּט זיך אַרויס איין מאָל אין א יובל, מע קומט צו נעהן — טרעפט מען איהם, אָט דעם שארלאַטאַן, ברעמזען אויפ'ן צימבעל, אוּן זיי שטעהען. די טעלעצעס, אוּן קוקען אויף זיין ביין וואונדער!...

ד נ י א ל. נאַרישקייטען! (צעהלט געלד אוּן ווערפט אויף בויגדלעך). נאַרישקייטען!...

ר י ק ע ל. (צו דניאל'ן). נו, זאָגט שוין איהר אַליין!

פ י ש ע ל (צו דניאל'ן). ביי איהך איז דאָס נאַרישקייטען. אוּן ביי מיר איז א וועהטיג מיט א פארדראָס! מע מעג טאָקי זיין ביי יענעם א „מענטש". אָבער א מענטש איז מען דאָך, אוּן א מענטש האָט א נאָל מיט איין אמביציע! (שלאָגט זיך אין האַרצען).

ד נ י א ל . וואסער אמביציע? (וואַרפט אויף בוינדלשד). אט־ביציע!... א מענטש מיט אמביציעס! ווי קומט צו א „מענטשען" אמביציעס?

ר י ק ע ל (צו דניאל'ן). זאגט שוין איהר אליין טאקי, אט־ביציע גאר!

פ י ש ע ל . אודאי אמביציע! מע איז טאקי ניט מעהר ווי א „מענטש" ביי יענעם, א „מענטש" האט אבער אויך א נשמה! א גאנצע וואך איז מען איינגעשפאנט, ווי איין אייזעל, און טאמער מאכט זיך איין מאל איז א דאנערשטאג א האלבע שעה, אז מע חאפט זיך אמאל ארויס זעהען זיך מיט'ן קינד, צי מיט'ן ווייב, טרעפט מען זיך דער שוואַרץ יאהר ווייסט מיט וועמען!... (וויקעלט אויס פון אַ פּאַפּיער אַ שאל, גיט ריקלען). נאַ, דאס האב איך דיר נע־קויפט א שאל. קאסט א דרייערעל. א מציאה פון א גנב!...

ר י ק ע ל . טאקי? אוי, איך וועל דאס אוועקגעבען פיי־געלע'ן, זי גענהט נעבאך נאקעט... איך האב זיך געזעהן מיט איהר יענע וואך אין מארק אויף א מינוט. ווייזט אויס, אז קיין האנג לעקט זי דאַרט ניט... אז אך און וועה צו די יאהרען, אז מע איז אליין א „מענטש" ביי יענעם אזו מע דארף נאך האלטען א קינד הינטער די אויגען. מע איז פארקויפט. (נעמט זיך צוריק צו דער ארבייט).

פ י ש ע ל . פארקויפט? פון דעסטוועגען וואלסט דו נאך געקאנט אויספיהרען, מאהלט אייך, זיך זעהן מיט איהר אביסעל אפטער. האסט קיין צייט ניט נעהן צו איהר? דו שלאפסט אין שלייער? קאן זי קומען צו דיר. מע טאר זיך ניט דערווייטערען פון א קינד.

ר י ק ע ל . אט זאגט ער מיר מוסר. דערווייטערען זיך פון א קינד. די מאדאם וויל ניט וויסען פון קיין קינדער. די מאדאם האט פיינט א „מענטשען". וואס האט קינדער. דאס וויסט דו, צי ניין?

פ י ש ע ל . זיי האבען אלע פיינט! וואלסט בעסער געזעהען אפגעבען זי אהער, בעשטעלען פאר א „מענטשען", זאל זי זיין מיט דיר...

ר י ק ע ל . דא? פאר א „מענטשען" מיט מיר? א, ניט דערלעבען זאל איך דאס נאר, רבונו של עולם! מיין קינד וועל איך אוועקגעבען צו אט די וועלף, ס'זאל פון איהר ווערען חלילה אזא תבלית, ווי ס'איז געווארען פון פאניטשקען, אדער פון ליזא'ן... (צום מאן. זאגט איהם עפּיס אויפ'ן אויער, ניט אוועקלעגענדיג די ארבייט).

פ י ש ע ל (מהוט א שפּרונג־אפּ). א חלירע! א מיתה משונה! זיעבעצעהן חלירע'ס! אכצעהן מיתה משונה'ס! (מיט די קולאקעס ארויף אויף די טרעפּ). ס'זאל אייך אנחאפּען און ס'זאל אייך קויקלען און אויסקויקלען איינציגוויז, און ס'זאל ניט בלייבען פון אייך קיין שריד ופליט! ס'זאל א רוח אין אייער... (עס הערט זיך פון די טרעפּ אראפּ א פרויען־קול: „דניאל!" „דניאל?").

ד נ י א ל (וועדר מיט א קאפּ קלענער, שרייענד ארויף). איך נעה! איך נעה! (אין א זייט, געהענדיג ארויף). אראפּ און ארויף! אראפּ און ארויף! פארברענט זאל דאס וועדר! (דניאל אפּ).

פ י ש ע ל . אומערום דאס אייגענע!... (גלויבט זיך אויס די בייגער, קלויבט זיך געהן). דארט זוכט מען מיר שוין. מע שרייט שוין: „פישעל!" פון אלע זייטען: „פישעל! פישעל!" פישלעען זאל זיך זיי אין קאפּ, רבנו של עולם! ס'זאל זיך זיי אזוי גלוסטען צו לעבען אויף דער וועלט, ווי מיר גלוסט זיך אוועקצוגעהן פון דאנען, חאטש די גרויסע פארגעניגענס וואס מע האט, אז מע קומט אהער... (זיפצט). אך־אך־אך! מילא, אז מען איז „מענטשען" ביי יענעם, דארף מען טאקי אזוי זיין פארקויפט? אפּגעריסען מאז פון ווייב, מאמע פון קינדער, שוועסטער פון ברידער... פע! א

פּאסקודנע וועלט! (צו רעוועטשקע'ן). הערסט דו, מיידעל! ביזט דא א נייע פּאקאיאווע מסתמא? דו וועסט דאך אמאל חתונה האבן? גאט זאל דיך היטן, זאלסט זיין נאך דער חתונה א „מענטש" ביי יענעם! דעם דריטען טאג א שטיקעל ברויט — אבי אלייו. (צו ריקל'ען). און דו? מעגסט זיין, נישקשה, אביסעלע מעהר פון דער ווייטען מיט דעם מוזיקאנט, וואס האט ארויפגעדרעהט די וואנצעס ארויף, ווי עפּים רעכטס... א גוטען! (פישעל אפּ).

ר י ק ע ל. (קוקט איהם נאך א ווייל, צעלאכט זיך). אט וועל איך מיך געהן אוועקזעצען קלאגען אויף חורבן בית המקדש, האַ־חאַ־חאַ!

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (איבערראשט). וואס לאכט איהר?

ר י ק ע ל. וואס זאל איך ווייגען?

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. ער איז דען ניט געראכט, אייער מאן?

ר י ק ע ל. ווער זאגט דען, אז ער איז אומגעראכט?

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. למאי זשע טהוט איהר איהם אן יסורים?

ר י ק ע ל. איך איהם? וואס מהו איך איהם? וואס בין איך שולדיג, אז מיר זענען ביידע פארקויפּטע מענטשען? פריהער, מיידעלווייז, בין איך געווען אלע יאהרען א „מענטש" ביי יענעם. געקלויבען, געקלויבען נדן, חתונה געהאט באר איהם, געזאהן, ס'איז קיין תכלית ניט, ער וועט זיין ביי יענעם א „מענטש", און איך וועל זיצען ווי א פריצה מיט צענויפגעלעגטע הענט, האב איך מיך געשטעלט פאר א „מענטשען". און אז מיין פייגעלע איז אוכטער־געוואכסען, האב איך זי אויך באשטעלט פאר א „מענטשען"...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. פאר א „מענטשען"?

ר י ק ע ל. פאר א „מענטשען". מיר זענען „מענטשען", און אונזערע קינדער זענען „מענטשען", און אונזערע קינדס־קינדער, אפּנים, וועלען אויך זיין „מענטשען". שוין אזוי באשערט פון גאט מיר זאלען זיין „מענטשען"...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. באשערט פון גאט, מיר זאלען זיין „מענטשען"?

ר י ק ע ל . נו, יא. נעם, למשל, אט דו אליין טאקי. אט ביזט דו איצט א „מענטש" ביי יענעם. וועסט אנקלויבען עטליכע קערבלעך, וועסט דו מסתמא חתונה האבען אויך פאר א „מענטשען"?

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . פאר ו ו ע מ ע ן זאגט איהר?

ר י ק ע ל . פאר א „מענטשען".

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . פאר וועמען דען האט א מענטש חתונה? ניט פאר קיין מענטשען?

ר י ק ע ל (א פלעסק מיט די הענד). אוי, אידען! איז דאס מיידעל נאריש — מע קאן בלויבען אהן א בויך לאבענדיג! (עס קומט אן פון די טרעפ הערן מיט א פאק מלבושים).

ה ע ר ץ . דער ארעפ, דער ארויף! דער ארויף, דער ארעפ! איך האב עס געהאפט פון איהר א פעטשאטעק! דניאל האט זיך אויך נישט געקאדט פון איהר! פריהער פון איהם, דערנאך פון איהר... דער ארעפ, דער ארויף! דער ארויף, דער ארעפ! (נעמט זיך צו די מלבושים, שפייעט אויפ'ן בערשטעל און בערשטעלט). ארויף און ארעפ! ארעפ און ארויף!

ר י ק ע ל . ווען קאיעט דאס מיט זיי היינט ווי א קדחת!

ה ע ר ץ (בערשטעלט). ווייכט זיי דער רוח—ארויף און ארעפ! ארעפ און ארויף! מע ריכט זיך אויף געסט. די קראקאוועצקים דארפען באלד זיין. די כאמע מיט דער טאכטער. ארויף און ארעפ! ארעפ און ארויף! נאטאן כאיסעיעוויטש האט זיך אויסגעפוצט ווי א מויד. ס'איז א כברה, אז ס'וועט זיין א שדוך. ארויף און ארעפ! ארעפ און ארויף! (צו רעוועטשק'ן). בארישני, ביזט געבלויבען אהן ארבייט? עפעס זיצסט דו מיר, ווי א מחותנת'טע אויף א פרעמדער חתונה? נשמה מיינע, העלף מיר פוצען די מלבושים, קעצעלע! (גיט איהר דאס בערשטעל). אונזער מאדאם

האט פיינט, אז מע זיצט, ווי א פריצה. זיצען, זאגט זי, איז כאר א „מענטשען" אומגעזונד. (ער טהוט זי א קניפ אין בעקעל). בעק־לעה, ווי די פאמפעשקעס!

ר י ק ע ל (גיט איהם איבער די העגד). אזאס, דו משומד! מיינט, ס'איז איהם ליזא.

ה ע ר ץ. מע דארף זי איינגעוועהנען בים־לעבוויז, איידער זי וועט קומען ארויף אוז איידער אונזער נאטאז מאיסעיוויטש וועט זיך מיט איהר בעקענען... שאט! אז געהט פאניטשקע! א גאסט!... ריקעל, צעווארפט דעם אווועז! (עס קומט אן פ ע ־ כ י פ ש ק ע פון דרויסען, איין אויסגעפוצטע, איין אנגעפארבטע, פאלש ריקלע'ן אויף האלז).

פ א נ י ט ש ק ע. באז זשור, מאדאם!

ר י ק ע ל. טהו נאר א קוק — א גאנצע פריצה! פאניטשקע! פאר וואס זעהט מען דיך ניט? די גאנצע צייט כורא געהאט זיך בעווייזען? וואו ביזט דו אצינד? וואס מאכסט דו?

ה ע ר ץ. זעה נאר, אין איין קלאפ, ווי די עשרת בני המן! לאזט איהר איבערהאפען דעם אטהעם. (גיט איהר די האנד, טראגט איהר אונטער א בענקעל).

פ א נ י ט ש ק ע (צו הערצ'ן). מערסי, מאסיע! (פערנייגט זיך צו איהם).

ה ע ר ץ. דו רעדסט שוין אויף פראנצויזיש?

פ א נ י ט ש ק ע. חא־חא־חא! קיין אנדער שפראך רעד איך ניט אצינד, א חוץ פראנצויזיש. באז זשור, זשע וואו פרי, קעסקע־סע דאניי מאא, קעלקשאז ארעוואור ל'ארזשאז מאסיע — הא? פערשטאנען וואס איך האב דא געזאגט?... איהר קוקט אויף מיר אזן וואונדערט זיך? בלאטע! ס'איז שוין ניט די פאניטשקע וואס אמאל!... אטאנדע! פאניטשקע איז שוין מעהר נישט קיין „מענטש" ביי יענעם! איך בין מיר אליין פאר זיך א „מענטש"!... וואאליא!

(מהום אַ זעץ איבער די קעשענע). האַ־חאַ־חאַ! (צו רעוועטשקע'ן). וואָס קוקסט דו אַזוי אויף מיר מיט אָפענע אויגען? וועט ביזט דו? אַ נייע פּאַקאַיאוע? און וואו איז ליזא?... (מהום אַ פּייף אוף אַ מאַך מיט דער האַנד). דורכגעטריבענע? חאַ־חאַ־חאַ! מיר איז בעסער פון אייך אלעמען אַט־דאַ־אַ, טשאַרט פֿאַבערי!... איך האָב מיר מיין שטוב, פיער צימער מיט אַ קיך, פֿאַראַל דע אַנאַר, מיט אַ פּולע קאַסטען מיט גרעט, מיט אַ פּולע שאָפע מיט קליידער, און ציערונג קעלקשאַן דע מאַניפיק!... ערשט נישט לאַנג האָט מען ביי מיר אַוועקגענב'עט אַ פֿאַר בריליאַנטענע אויהרינגלאַך, טאַקי מיינער אַ חתן, אַ טשערקעס פון קאַווקאַז מיט ברענענדיגע אויגען, חאַ־חאַ־חאַ!... זעה נאָר, ווי זי קוקט אויף מיר!... (ווייזט אויף רעוועטשקע'ן).

ר י ק ע ל (צו הערצ'ן). זי איז מיר עפּעס צו פריילעך!

ה ע ר ץ. איך האָב מורא, אַז זי איז אונטער'ן גלעזעל.

פ א נ י ט ש ק ע. סע נעפּא וורו! איך טרינק נישט! איך טרינק נישט קיין בראַנפּען, איך טרינק וויין! שאַמפּאַנסקאַיע, פֿאַראַל דע אַנאַר!... (חאַפּט ארויס אַ סיגאַרעטעל, הערץ טראָגט אוג־מער פּייער).

ה ע ר ץ. אַזוי? האָסט דו שוין אַ חתן, פאַניטשקע?

פ א נ י ט ש ק ע. פֿאַשאַ! וואָסער פאַניטשקע? אויס פאַ־ניטשקע! פאַניא יעפּימאַוונא, טשאַרט פֿאַבערי! אַלע אפּיצערעז, פֿאַלקאַוניקעס, נענעראַלען — ווייסען נאָר פאַניא יעפּימאַוונא, אי באַסטא!... פאַר פאַניא יעפּימאַוונא האָבען זיך צוויי סטודענטען געשלאָגען, פֿאַראַל דע אַנאַר! מיך האָט מען אויך געשלאָגען, איהר זעהט? (פערקאַטשט די אַרבעל, ווייזט אַ בלויען צייכען). נאָט, קוקט, טשאַרט וואָס פֿאַבערי, חאַ־חאַ־חאַ!... (לאַכט היסטעריש).

ר י ק ע ל (נעמט זי פאַר אַ האַנד, זעצט זי אַוועק ביים אויוועז נעבען זיך). דערצעהל נאָר, קינד, וואו ביזט דו געווען די גאַנצע צייט? פאַר וואָס זעהט מען דיך ניט?

פ א נ י ט ש ק ע . וואס זאל איך דערצעהלען? איך האב שוין דא אויסדערצעהלט אלסדינג!... נאר וואס דא טהוט זיך (ווייזט אויפ'ן הארצען) — דאס איז נישט קיינעמס עסק! חא־חא־חא!... און דארט אויבען וואס הערט זיך? (בעווייזט ארויף אויף די טרעפ). ליזא'ן אפנעשאבט און די צונעמונען?... (ווייזט אויף רעווטשקע'ן). זיי שאפען אפ און נעמען צו... אלע מאל נייע „מענטשען"? אלע מאל נייע „מענטשען"? חא־חא־חא! „מענטשען", חא־חא־חא!... וואס האט איהר אראפגעלאזט די נאז אלע? וואס קוקט איהר מיך אן? וואס איך לאך, חא־חא־חא? ס'איז מיר גוט, לאך איך!... חא־חא־חא! ס'זאל זיי זיין אזוי גוט, ווי מיר! (ווייזט ארויף אויף די טרעפ).

ה ע ר ץ . אמן!

פ א נ י ט ש ק ע . חאטש האלב ווי מיר!

ה ע ר ץ . אמן יהא שמיה רבה!

פ א נ י ט ש ק ע . דאס האב איך זיי, זיי צו פארדאנקען מיט דעם נוטסקייט, וואס מיר איז אציינד, חא־חא־חא! ניט קיין טאג, ניט קיין נאכט, תמיד אויסגעפוצט, תמיד אנגעפארבט, תמיד פרייליך! און מיין ברודער? מיין ברודער איז פאר הרפה אוועק פון דאנען. אוועק, מע ווייכט ניט וואוהין. ס'איז א סברה, אז ער זיצט... (רעדט שמיל). ער איז א פ א ל י ט י ־ ט ש ע ס ק י . פריהער איז ער נעווען א שמילינקער, איצט איז ער נעווארען א פ א ל י ט י ט ש ע ס ק י ... פאר בזיון, פאר צרות... (פויזע). אוי, האט ער מיך אמאל ליעב נעהאט! ליעב נעהאט! ליעב נעהאט! (צעווייגט זיך היסטעריש).

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (געהט צו צו איהר, ווייל זי בערוהיגען). ווייניגט נישט... וואס איז אייך? זאגט, וואס איז אייך?...

ר י ק ע ל (ווייניגט אין פארפור). אזא סוף אויף אלע אונזערע שונאים!

פ א נ י ט ש ק ע (צו רעווישקע'ן). צווועקט! צווועקט פון מיר! ריהר מיך נישט אן! דו ביזט א הייליגע!... איהר קאנט זיך נאך אלע אננעמען פון מיר, חא־חא־חא! ווי מיין חתן זאגט... איך האב א חתן א פאעטן, א דיכטער, שרייבט ער ליעדלעך, חא־חא־חא!

ה ע ר ץ. וויפיעל חתנים זי האט!

פ א נ י ט ש ק ע. וויפיעל חתנים, זאגסט דו? און דו האסט זיך ניט גע'שדכ'ענט אמאל צו מיר, מאן שער אמי?... עי טי ראושא מיט די אויסגעדרעהטע וואנצעס, קום מיט מיר א וואלס, סיל וואו פלא! (הפּנט הערצ'ן מצנצען. אויף די טרעפ בעווייזם זיך מדאם גאלד, נאכדעם דניאל. מדאם גאלד שמעהט א וויילע אויף די טרעפ, קוקט זיך איין, דערקענט פאניטשקע'ן).

מ א ד ם ג א ל ד (שטארק אויפגערעגט). וואס איז דאס? ביי מיר אין קיך?? מיינע „מענטשען" זאלען זיך ערלויבען??? מיט אזא ???? דניאל, היינטיגען טאג זאלען מיר אפגעשאפט ווערען אלע „מענטשען"! דו הערסט? אלע „מענטשען"!!

ד נ י א ל (אויסגעבויגען אין דריי). אלע „מענטשען". אלע „מענטשען"!...

פ א נ י ט ש ק ע (ארויף צו דער מדאם). דורכטרייבען אלע „מענטשען"? אייך איז גרינג „מענטשען" צונעמען אוז „מענטשען" אפשאפען! איהר וואלט זיך מיט „מענטשען", מא שער מדאם! אויב ס'איז איבער מיר, ארעוואאר אוועק פלעזיר! (מצכע איהר א קניקסען). גריסט אייער עהרליכקן תכשיט נאטאן מאיסע־יעוויטש. מיר וועלען זיך נאך אמאל בעגענענען מיט איהם!... אוז איהר וואלט זיך נאר ניט אזוי מיט „מענטשען", מדאם, וואלם „מענטשען" זענען אויך מענטשען, טשארט וואס פאבערי!...

מ א ד ם ג א ל ד (טופעט טיט די פיס). דניאל! וואס שטעהסט דו, ווי א לעהמענער גולם? וואלף זי ארויס! וואלף זיי אלעמען ארויס! אלעמען! אלע „מענטשען"! אין דער ערד אריין!

אין דער ערד אַריין די „מענטשען“. איהר מאַכט מיר אַ תל פון מיין שטוב! איהר פֿארפֿאַסקודיגט מיר מיין שטוב!!!...

ד נ י א ל (אַראָפּ צום טיש, חאַפּט אַרויס דאָס געלד פון טישקעס־פֿעל מיט די פּאַפּיערען מיט די ביכלעך, מחזט דאָס א וואַרף דער מאַדאַם צו די פֿיס אינאויינעם מיט'ן בינבעל שליסלען, פֿערשפּיעלט זיך פון אויבען ביז אַראָפּ). נענוג! נענוג האָב איך געשוויגען, פֿארבראַנט זאָל דאָס ווערען! (צו די דינענטען הויך). איהר מאַכט זיי אַ תל פון זייער שטוב! איהר פֿארפֿאַסקודיגט זיי די שטוב! מיר, „מענטשען“, פֿארפֿאַסקודיגען זיי זייער שטוב!... טהוט זיך אַן! קומט! קומט אַוועק פון דאָנען! מיר טאַרפֿן דאָ ניט זיין! וואַר זענען מיר? וואָס זענען מיר? מיר זענען ערגער פון ערגער! מיר זענען נאָר־ניט! מיר זענען דער רוח וואָס וויכט! מיר זענען „מענטשען“! „מענטשען“ זענען מיר! (אויסער זיך, די אויגען אַגגעגאָסען, שרייעט הויך). מענטשען! מענטשען!...

(פֿאַרחאַנגן).

דאָס גרויסע געוויגם. א פּאָלקס־
שפּיעל אין פּיער אַקטען.

נעשריבען אין יאָהר 1915.

די פֿאַרשוינען:

שימעלע סאַראַקער. אַ שנוידער בן שנוידער, אַ מענש אין די מיטעלע יאָהרען, מיט אַ קול נגינה.

עטי־מעני. זיין ווייב. אַ טשיקאַווע אידענע.

ביילקע. זייער טעכטערעל. אַ מיידעל אַ פֿאַרשוין.

מאטעל קאסאי. | שנוידערייונגען. טשעפּקע בחורים.
קאפּעל פּאלבאזן. |

אסקאר סאלאמאנאוויטש (רב אשר) פיין. אַ איד אַ נגיד, איין אַריכטאָקראַט, מיט אַ ביכעל אוּן מיט א ליסינע.

נערטרודא וולאדימיראוונא (נאָלדע) פיין. זיין מאַדאָם. גרין ווי גראָז.

סאלאמאן אסקארוויטש פיין. זייער זוהנדעל. אַ שענער יונג.

קאלטון. אַ פֿרויקאָטשיק בויִ די פּוינס. אַ בחור אַ פֿערזעהענישׂ.

סאלאוויטשיק. אַ מאַדערנער שדכן מיט אַ קאַפּעליש.

נאלדענטאלער. אַ דירעקטאָר פון א באַנק.

הימעלפּארב. אַ ביכהאַלטער. אַ מענטש מיט אַ צינגעל.

ווינדארטשוק. אַ געוועזענער מוזיקאַנט. אַ מענטש מיט געדאַנקען.

רובינטשיק. אַ געוועזענער פֿאַריקמאכער. זייגער אַ חבר.

פֿערל די מיטנישקע. אַ אידענע וואָס פֿערקויפט מעהל אוּן מאַהלט ווי אַ מיהל.

מענדעל דער לאקיי. אַ געוועזענער משרת, איצט אַ „לאָקיי".

יוכבד די מויד. אַ שטובמיידעל, אַ האָנאָריסטע נקבה.

א קצב, א באקאליישטשיק, נבאים פון
תלמוד תורה, העררען און דאמען, און
גלאט אידען און ווייבער.

א ר ט — א אידישע שטאדט אין דער אלטער הויט.

צ ו י ם — פאר דער מלחמה.

ערשטער אקט.

א גרויס חדר, אין בעל־מלאכה'שען צושטאַנד מעבלירט. א לאַנגער טיש. אויפ'ן טיש אַנגעוואַרפען שניט־סחורה, א גרויסע שער מיט א קרייזעל. ביי'ם טיש זיצען ביידע יונגען, מאַטעל קאסאַי און קאַפּעל פאלבאַן, פערפיעפט אין דער אַרבייט און זיפצען. ביי'ם פענסטער שטעהט א נייה־טאַשין. צווישן טירען: אויבן אין דרויסען אַרויס, די אנדערע צו דער קיך צו.

מאטעל קאסאי. אויף גוי'שע קעפ! וואס זיפצסט דו, קאפּעל?

קאפּעל פאלבאן. וואס זיפצסט דו, מאטעל? דו טענסט?

מאטעל קאסאי. לאמיר זיך וועטען, אז איך וויים, וואס דו זיפצסט.

קאפּעל פאלבאן. אז דו וויסט, היינט וואס פרעגסט דו? (פויזע).

מאטעל קאסאי. קאפּעל! אז דו וועסט מיר געבען דאס ווארט, אז דו וועסט קיינעם ניט דערצעהלען, וועל איך דיר עפּעס זאגען.

קאפּעל פאלבאן (גיט איהם די האַנד). אט האסט דו מיין האנד.

מאטעל קאסאי (קוקט זיך ארום). קאפּעל! ביז וואַנען וועלען מיר זיך שפּיעלען אין בעהעלטעניש? צו־וואס קאמערירעם? צייט מיר זאלען זיך דורכשמועסען... איין מאל פאר אלע מאל — וואס וועלען מיר דערמיט פּועל'ען? נאַרנישט מיט נארנישט. מיר ביידע האבען ליעב איין מיידעל, אז דער רוח נעמט אונז אוועק!

קאפעל פאלבאן. דו טיינסט ביילקען? (לאזט אראפ די אויגען).

מאטעל קאסאי. מיר פאר דיין שכל. ליכטינער פנים! וועמען דען מיין איך — דעם רב'ס טאכטער? פערשטעהט זיך, אז איך מיין ניט קיין אנדערע, נאר אונזער בעל־הבית'ס טעכטערעל, ביילקען מיין איך... איז דאך ממה־נפשך: אדער איך, אדער דו... ביידע קאנען מיר דאך פאר איין מיידעל ניט התונה האבען... ווי מיינסט דו, קאפעל?

קאפעל פאלבאן. איך מיין, אז ניין.

מאטעל קאסאי. אויף מיר אזא יאהר, וואס פאר א שטיק חכם דו ביזט! וועמען, הייסט דאס, זי האט ליעב, דעם וועט זי נעמען... איז דאס קלאר?

קאפעל פאלבאן. קלאר, ווי דער טאג.

מאטעל קאסאי. לעבען זאלסט דו מיר, ביזט קלוג. ווי די וועלט! וואס זשע טהוט מען אבער, קאפעל סערדצע, טאמער האט זי אונז ביידען גלייך ליעב?

קאפעל פאלבאן. נו־יא. וואס טהוט מען דעמאלט?

מאטעל קאסאי. אט אזוי האב איך דיך ליעב! דעמאלט איז דא נור איין עצה.

קאפעל פאלבאן. דהיינו, וואס פאר איין עצה, מאטעל?

מאטעל קאסאי. מיר'ן וואפענען נורל, ציהען קניפלאך. אוו וועט ס'וועט ארויסציהען דאס קניפעל — דער וועט זיין דער גליקליכער... האסט דו עס צעקייט? (קאפעל שאקעלט מיט'ן קאפ). אויב אזוי, דאפענ מיר זיך ביידע געבען תקיעת־כף, אז וואס מיר האבען אפגעמאכט איז הייליג, און אז מיר דאפענ נעהן ביידע האנד ביי האנד, זיך העלפען איינס דאס אנדערע אין א נויט און אנוועג־דען אלע מיטלען, אז ביילקע זאל זיין אונזערע... דאס הייסט, זי זאל זיין מיינע אדער דיינע! איז דאס געמאכט? געב מיר נור דיין יד! (קאפעל ציהט איהם אויס די האנד). געב אהער די מאדע, לאם

איך דיך חאטש א קוש טהון! (זיי צעקושען זיך מיט א פעטען הויכען סמאצקעדיגען קוש. עס עפענט זיך די דרויסען־טהיר־און עס קומט־אן ב י י ל ק ע מיט א פעקעל סחורה, ווייס־גרעטע. זי לעגט אוועק דאס פעקעל אויפ'ן טיש, טהוט אויס דאס היטעלע, מאכט צו־רעכט די האר, גרייט זיך זעצען צו דער מאשין).

ב י י ל ק ע. מאטע! קאסאי! קאפע! פאלבאן! וואס זיצט איהר, ווי די חתנים? פאר וואס צענעמט איהר ניט דאס פעקעל? (ביידע יונגען טהוען זיך א וואנדר צום פעקעל. ביילקע צעלאכט זיך).

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו ביילקען). מיר האבען איך נעוואלט עפים פרענגען א זאך.

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (זיפצט). יא, עפים א זאך פרענגען.

ב י י ל ק ע. ביידע איין זאך? צי יעדער בעזונדער א זאך?

מ א ט ע ל ק א ס א י. ס'איז איין זאך, נאר עס נעהער זיך אן מיט יעדען בעזונדער... פון אונז ביידען...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. טאקי פון אונז ביידען, הייסט עס...

ב י י ל ק ע (פערשטעלט זיך די אויערען). טרא־טא־טא־טא־טא! אז איהר'ט רעדען ביידע מיט אמאל!...

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו קאפלען). לאז מיך — איכ'ל רעדען.

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (צו מאטלען). רעד דו, רעד!

מ א ט ע ל ק א ס א י. אוי, ביילקע! וואס ווייסט איהר?... מיר קלויבען זיך שוין פון לאנג!...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (זיפצט). נאך פון פאראיאהרען!...

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו קאפלען). שלאג זשע ניט איבער! ממה נפשך — אדער איך, אדער דו...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (צו מאטלען). נו, רעד, רעד! וואר לאזט דיך ניט?

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו ביילקען). האבען מיר נעוואלט פריהער א שמועס טהון מיט'ן טאטען...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. מיט'ן בעל־הבית, הייסט עס...

מ א ט ע ל ק א ס א י (קוקט אויף קאפלען בייז). דערנאך האבען מיר זיך בעטראכט — נייז, ס'טוינ ניט: אויף צו פריהער דארפען מיר איבערערען מים איך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. וואלום מיר ווייסען דאך ניט, וועד פון אונז ביידען...

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו קאפלען). וואס זשע האפסט דו ביי מיר פונ'ם מויל?

ב י י ל ק ע. שא! ווייסט איהר וואס? לאמיר נאר וואפען גורל, ציהען קניפלעך. (מאכט א קניפעל אין נאז־טיכעל). וועד ס'וועט ארויסציהען דאס קניפעל, דער וועט רעדען.

מ א ט ע ל ק א ס א י. אוי! לעבען זאלט איהר, ביילקע, נשמה טייערע! מיר האבען טאקי נאר־וואס אפגערעדט צווישען אונז ביידע, אז מיר זאלען ציהען קניפלעך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. ניט אויף רעדען — אויף איין אנ־דער זאך...

ב י י ל ק ע. אויף וואסער זאך?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. אז מיר... אז איהר...

מ א ט ע ל ק א ס א י. א ביסעל א לשון! (קרימט איהם איבער). אז מיר... אז איהר!... אט וועל איך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. נו, זאג דו, זאג!

מ א ט ע ל ק א ס א י. איז געבליבען ביי אונז אפנעמאכט: אזוי ווי מיר ווייסען ניט וועד, דאס הייסט, וועמען, איך מיין, וועד וועמען... זאלען מיר אויף צו פריהער וואפען גורל, וועד ס'וועט ארויסציהען דאס קניפעל, דער לאז איך... מיין איך. דעם זאלט איהר... טפו — אז ער לאזט ניט רעדען!

ב י י ל ק ע. חא־חא־חא! (עס עפענט זיך די דרויסען־טהיר און עס קאטשעט זיך אריין ע ט י ־ מ ע נ י מים א גרויסען קאשעק, אנגעלאדען מים כל המינים גרינס פונ'ם מארק. די יונגען מהוען זיך א וואדף צו דער ארבים. ביילקע — צו דער מאשין).

ע ט י ־ מ ע נ י . דער מאַטע נאָך ניטאָ? (נעמט זיך צום קאָשעק, לעדיגם איהם אויס). אַ יקרות נעווארען אויף קנאַבעל — זאָל נאָט היטען! אַ שטיקעל גליק חאטש, וואָס ציבעלעם איז וואלוועל. אוו רער מיט איהם, זאָגט ער — דוקא קנאבעל! אָט איז ער, דער ברויטגעבער, מע זאָל דערמאָנען משיח'ן! (עס קומט אַן ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר מיט אַ מאָדנעם גרויסען קאָשקעט אויפ'ן קאָפּ און מיט איין אַלטער גע'לער ריפּסענער קאָפּאָטע. ווי ער קומט אריין וואַרפט ער אראָפּ די קאפּאָטע, בליבט מיט די ווייסע ארבעל, און אַ ציצה פון טלית־קטן קוקט אַרויס פון אַ ליבעל, וואָס שפּיעלט אַ ראָלע פון אַ זשילעט, מיט גרויסע קעשענים און מיט נאָדלען אין דער רעכטער לאַפּ. אין באָרד זעהט זיך אַ ווייסער פּאָדים. איבער'ן האַלז הענגט ביי איהם אַ לאָנגע סאַנטימעטער־מאָס, אויף דער נאָז סהוט ער אַן אַ פּאָר ברילען, אויפ'ן קאָפּ — אַ יאַרמעלקע, וואָס מע זעהט זי קוים ארויס פון די געדיכטע האָר, און ער נעמט זיך גלייך צו דער שער, מאַהלט פריהער מיט'ן קרייד־דעל אויף דער שוואַרצער מאַטערייץ, וואָס ליגט גרויס אויפ'ן טיש).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (שניידענדיג, זינגט ער אונטער דער נאָז). עמך — אונזער פאַלק, שער און אייזען — עמך!... (צום ווייב). וואָס האָסט דו נעזאָגט — משיח?...

ע ט י ־ מ ע נ י (געבראָכט פון קיך אַ פּאָר טעפּלעך, זעצט זיך אַוועק אַן אַ זיים, שיילט קאַרטאָפּלים). איך זאָג, מע זאָל דערמאָנען משיח'ן. מע האָט נערעדט פון קנאבעל, ביזט דו אנגעקומען.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (צייכענט מיט'ן קרייד). אַ סמיכות הפּרשה! דערימאָך געהען קאטשקעם באַרווים און גענז אהן פּלודערען... (די טאָכטער און די יונגען לאָכען).

ע ט י ־ מ ע נ י (בעלעדיגט). ער דרשנ'ט, און זיי קוועלען אַז. מאָמער ווייסט דו, וואָס איז דער נעלענדער?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר . וואָס זשע? אַז מע רעדט פון קנאבעל, דערימאָך איז וואָס?

ע ט י ־ מ ע נ י . זאג איך, אז קנאבעל איז מיט נאלד נלייך, און דו האסט אקוראט ליעב קנאבעל...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דעריבער דארף קומען משיח? (קלאפט אין טיש). וואו איז מיין שער? (געפינט די שער). די שער איז דא! (ער נעמט זיך מיט דער שער שניידען איבער די ציינערנס, חאפט ארא שלעכט מיטוט די פאפיערענע מאס פון האלז, זינגט בעת מעשה א ליעדעל. ביידע זינגען און די מאבטער האלטען אונטער).

ע ט י ־ מ ע נ י (זיפצט). אט באלד וועט קומען א זאקויציע— דער שענער פריקאזטשיק בונ'ם שענעם בעל־הבית'על, א חליירע זאל קומען אויף זיין קאפ און אויפ'ן בעל־הבית'ס הענט און פיס, און אויפ'ן בעל־הבית'ס זוהנדעל אויף אביסעל !... (ביידע זינגען לאבען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואס האבט דו צום בעל־הבית? וואס איז ער שולדיג, אז ער האט א דירה אין מיר זיצען אין איהר? (צו די זינגען, וועלבע לאבען). טאמער וואלט איהר זיך נענומען בעסער צו די אייזענס? עס קומט באלד ציגעהן דעם בעל־הבית'ס זוהנדעל געבען א מעסט־אן דעם גארניטער... (די זינגען מהוען זיך א נעם צו די אייזענס). איך האב איהם צוגעוואגט אויף היינט, בעדארף מען האלטען וואך. שימעלע כאראקער איז ניט פון יענע בעל־מלאכות, וואס קאטארע שער אין אייזען אונזער פאלק עמך... (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט ארויין ס א ל א ־ מ א ן פ י י ן , א גלאזער, א ריינער, אוין אויסגעפוטצער פון קאפ ביז פיס, זוי א ליאלקע. שימעלע כאראקער בעגעגענט איהם מיט א שמויבעל). מע זאל דערמאנען משיח'ן... נאר וואס גערעדט פון אויך.

ס א ל א מ א ן (העכער האלב גערעדט אויף רוסיש). ניעאוושעלי? (קוקט אויף בויקען). פאקראיניי מיערייע, צו גוטען?

ע ט י ־ כ ע נ י . וואס זשע, צו בייזען וועט מען אויך חלילה דערמאנען? וואס האבען מיר צו אייך?

ס א ל א מ א ן (צו דער שניידערין). אטשען ראד! (צום שניידער). אוך וואס הערט זיך, דאראגאי סאסיעד. וועגען מיין ליעטני קאסטיום?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אייער זומערדיגער קאסטיום? הלואי וואלט איך שוין אזוי זיין באוואהרענט מיט דירה־געלד צאה־לען אייער פאפאשע, ווי איהר זענט באוואהרענט מיט א זומער־דיגען גארניטער.

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאן). טאמער וואלסט דו איהם טאקי גע'דבר'ט, אז ער זאל דבר'ען זיין אבי, אז דער אבי זאל דבר'ן דעם שענעם פרויקאזטשיק, ער זאל אזוי גוט זיין נישט דעקוטשען מיט'ן דירה־געלד?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נעמט אראפ פונ'ם פלעקעל א זומערדיגען, נאך ניט קיין פערצעדיגטען אנצוג. צום ווייב). הערסט דאך, אז ער איז מבין כל דבור!... (ער מעסט אן אויף סאלאמאנען דעם וויכטען פידושאק). אויף מיר אזא יאהר, ווי עס ליגט אויף אייך אויסגענאסען! איך, אז איך נעם זיך צו א שטיקעל ארבייט, זעה איך, כ'זאל זיין עמך — שער און אייזען אונזער פאלק! אזא יאהר אויף מיר!

ע ט י ־ מ ע נ י. אמן!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שפיעגעלט זיך אין דעם פידושאק). כ'וואלט א בעסן געווען אין דעם גרעסטען קלייד־מאגאזין זאל מען אייך דערלאנגען אזא מין שטיקעל ארבייט. נאר ווי לאנג קרענ־קען זיי! שער און אייזען אונזער פאלק — עמך!

ע ט י ־ מ ע נ י. אמן!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ברוך הוא וברוך שמו אמן! ביזט אין שוא, להבדיל, וואס דו האסט זיך צע'אמנ'ט?

ס א ל א מ א ן. קאנדא זשע?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וועז איהר'ט עס האבען פאר־מיג? הלואי וואלט איך שוין אזוי גיך געווען פארטיג מיט דירה־

נעלד, וואס איך דארף צאהלען אייער טאטען, און אייער אויפראזור־ליאוושטשי דעקוטשעט, לאזט נישט לעבען!... אפשר וואלט נע־וועז א סברה, איהר זאלט א רעד טהון מיט אייער פאפאשע, אז...

ס א ל א מ א ן (שלאגט איהם איבער). עטא ניע מאיא דיעלא...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ער זאגט, ער מישט זיך נישט אין זיין טאטענ׳ס געשעפטען.

ס א ל א מ א ן (צום שניידער און צו דער שניידערין). לאזט ניט ארא קיין אויג פון ביילקען). דא סווידאניא.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (בעגליט איהם ארויס, נייגט זיך). דאסווידאניע, פראשטשאיטיע, לאזט גרישען אייער פאפאשע. זאגט איהם, אז ער זאל זיין רוהיג — כ׳וועל איהם מיט גאט׳ס הילף אין גיכען מסתמא אפצאהלען...

ע ט י ־ מ ע נ י (שרייט איהם נאך). און נאך מיט גרויס דאנק!...

ס א ל א מ א ן (ארא־פגעלאזט דעם קאפ, שוין בוי דער טהיר). עטא מעניא ניע קאסאיעטסא. (אפ. — עס הערשט א קורצע אונאנגענעהמע שטילקיים. יעדער טהום זיך זיין ארבויט).

ע ט י ־ מ ע נ י (שיילענדיג די קארטאפלים). דער רוה וואלט איהם געגומען, ער זאל זאגען דארטען דעם פאפאשע א גוט ווארט פאר אונז!...

מ א ט ע ל ק א ס א י (פרעסענדיג). דאס עפעלע פאלט ניט ווייט פון ב׳ומעלע...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (שפייעט אויפ׳ן פינגער און אויפ׳ן פרעסעל). בורזשוק בלייבט בורזשוק...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (לעגט אוועק די שיר, צו די יונ־גען). בורזשוק? איך וואלט א בעלן געווען זעהן, וואס וואלט איהר בעזאגט, האלערראנצים, וועז איהר האט א טאטען רב אשר פיין, צי וואלט איהר בעסער געווען? גלאט אין דער וועלט ארויס — בורזשוק! עמך! (צום ווייב). און דו פארנעמסט זיך אויך מיט „קריטיקעס", פעטי־מעטי? (טהוט א קוק ארויס צו איהר אין טאג

ארויז). טהוסט, דאבט מיר, איז אוידעלע ארבייט — שוילסט קאר־טאפלים — טא שוין! דו ווייסט דען איז אנדער מאכל א חוץ קארטאפלים? (זינגט). זונטאג בולבעם! מאנטאג בולבעם! דיענ־סטאג בולבעם!...

ע ט י ־ מ ע נ י. שטעהט איהם ניט אן! אפשר געבראטענע טי־בעדיך כיט מארצעפאנעם? (הערט אויף צו שוילן די קארטאפ־ליכ, כאר זי בראכט זיי אויף קלייניע שטיקלעך, איבערלעגעדיג פון איין מא אוים אנדערען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואס זשע מיינסט דו? אז גאט וויל נאר, קאנען מיר נאך היינט האבען געבראטענע טייבעלעך מיט כארצעפאנעם... היינט איז דאך דער צווייטער מאי... היינט קעהר מען שוין וויסען. (קוקט אויפ'ן וואנט־זייגער). נישטא נאך קיין צעהן אזייגער. וווייטער וואלט איך געשיקט אין באנק אריין א פרעג טהון, וויפיעל האט אויסגענומען מיין בילעט...

ע ט י ־ מ ע נ י. חא־חא! ו ו י פ י ע ל ער האט אויסגע־נומען? פריהער וער געוואויר, אויב ער האט עפים אויסגענומען, און דערנאך ערשט — „וויפיעל"?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שטעלט אן די ברילען אויפ'ן זייב). אזוי? חכמה מיינע! אז מיין בילעט האט אויסגענומען — דאס פערשפאר איך שוין פרעגען...

ע ט י ־ מ ע נ י. פון וואנען וויסט דו דאס? עמיצער האט דיר געשריבען א בריוועל?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (קוקט שפאטיש דורך די ברילען, וויי א מענטש, וואס וויסט עפים א סוד). אז איהר זאלט וויסען, וואס פאר א חלום מיר האט זיך היינטיגע נאכט געחלומ'ט, וואלט איהר זיך אויפגעהערט צו ווערטלעך... נאר וואס איז מיט אייך צו רעדען? (צעשפיליעט דאס לייבעל, וואס זעהט אוים ווי א זשילעט. בינדט אויף א אינווענדיגסטע קעשעני, נעמט ארויס פון דארטען א פא־טשילע, וואו עס ליגט אוינגעוויקעלט א גרעל פאפיער, צעהאקט און פער־

סמאלצעווסע). אט וועט איהר הערען, וואס פאר א חלום עס חלומ׳ט זיך שימעלען. (אלע וואַרפען די ארבייט, גרייט אויכהערען זיין חלום). איך האב פיינט פוסטע חלומות! שימעלען אז עס חלומ׳ט זיך א חלום, איז דא וואס צו הערען! שער אזן אייזען אונזער פאלק עמך... (מהוט אויס די ברילען). עס חלומ׳ט זיך מיר, הערט זשע, אז איך שטעה מיר אזוי ביי מיין טיש, ווי איהר זעהט מיך אטא, מיט מיין שער אזן אייזען, אזן שנייד מיר צו א שטיקעל ארבייט. א געוועלטיגער „פרינץ אלבערט" פון פיער אכציג איין ארשין. דער־ווייל, אזוי ווי איך שטעה פארטראכט מיט דער שער אין האנד, הויב איך אויף די אויגען אזן טהו א קוק, גלאט אזוי אין דער וועלט אריין, — דערזעה איך א בוים אין מיטען שטוב...

ב י י ל ק ע. אין מיטען שטוב א בוים?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אזן אויפ׳ן בוים וואכסען רענדלעך...

ב י י ל ק ע. אויפ׳ן בוים רענדלעך?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. גאלדענע רענדלעך. רוף איך מיך אנעט צו דער מאמע: עטי־מעני, זאג איך, זעהסט רענדלעך? זאגט זי: איך זעה. זאג איך: וואס זשע שווייגסט דו? זאגט זי: וואס זשע זאל איך טהון? זאג איך: קריך, זיי מוחל, ארויף אויפ׳ן בוים אזן טרייסעל, אזן איך וועל, זאג איך, קלויבען... זאגט זי: קריך דו, וואס עפים איך? זאג איך: וואס האסט דו מורא? ס׳וועט דיר חלילה אפפאלען? זאגט זי: לאז פון מיינע שונאים פאלען גאנצע שטיקער...

ע ט י ־ מ ע נ י. ס׳א ליגען. איך האב עס ניט געזאגט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום וויב). בהמה וואס דו ביזט — ס׳איז דאך א חלום! (צו דער מאכמער). אט דא האסט דו די קוויטאנצייע... אז דו וועסט ענדיגען דאס שטיקעל ארבייט אויף דער מאשין, וועסט דו זיך מטריח זיין אין דער באנק — דו וועסט דאך וואו?...

ב י י ל ק ע (אַרבייטענדיג). אין דער טשאסנע קאַמערטשעסקי?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . טשאסנע קאַמערטשעסקי... און וועכט זיי א וויין געבען די קוויטאַנציע, ניט אַוועקגעבען, נאָר א וויין געבען... און א פּרעג טהון, וויפּיעל האָב איך אויסגענומען?

ע ט י ־ מ ע נ י (טהוענדיג איהר אַרבייט). וויעדער אַמאָל „ווי־פּיעל“? — א קאַמעדיע מיט איהם!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויפגעבראַכט). גוטע יאָהרען, וואָר ס׳א מבין אויף קאַמעדיעס! אז מיר חלומ׳ט זיך א חלום, דערצעהלט זי מיר מעשיות — „א קאַמעדיע!“... זי מיינט, איך בין גלאַט אויפגעשטאַנען אין דער פּריה פּלוצים פון דער העלער הויט און האָב זיך איינגערעדט א לונג און לעבער... איך בין טאַקי א שנייידער, נאָר שכל אויף אויסצונעמען דעם גרויסען געווינס האָב איך גלייך מיט׳ן גרעסטען נגיד! דאָס אַליין איז שוין א בריה־שאפט — האַלטען א בילעט עטליכע און צוואַנציג יאָהר, פּגר׳ען פּאָר א נראַשען און דעם בילעט א מכה פּארקויפען — דאָס קאָן נאָר שימעלע סאַראַקער, אונזער פּאָלק שער און אייזען עמק־... (פּרעסט זיך גט בעת מעשה אונטער דער נאָז עפּיס א ניגון. חברה האַלטען אונטער. נאָך א פּויזע צו דער טאַבעטער). האָסט שוין געענדיגט? אַצינד קאַנסט דו גהען. (גיט איהר איבער די קוויטאַנציע פּאַרזיכטיג). זעה נאָר, זאַלסט הלילה ניט פּאַרליירען די קוויטאַנציע — ס׳איז געלד! און א סך געלד!... (בויגט אָפּ).

ע ט י ־ מ ע נ י . שמעון! וויפּיעל בעטרעפּט דאָס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואָס?

ע ט י ־ מ ע נ י . אָט דאָס גרויסע געווינס, וואָס דו זאָגסט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שטעלט אָן אויף איהר די ברי־לען). און אז איך וועל דיר זאָגען, וועסט דו וויסען? צווויי מאָל הונדערט טויזענד.

ע ט י ־ מ ע נ י (דערשראָקען). צווויי מאָל טויזענד הונדערט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ניט צוויי מאל הונדערט טויזענד הונ־
דערט, נאר צוויי מאל הונדערט טויזענד! אוי, אט די ווייבער!
נאר א באשרייבונג פון זיי צו מאכען, א קאמעדיע מיט איהר!

ע ט י־מ ע נ י . אזוי? איז שוין גאר מיט מיר א קאמעדיע?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואס דען? מיט מיר? (עס
עפענט זיך די טהיר און עס קומט ארויין ק א ל ט ו ן דער פריקאזטשיק,
א שווארצער יונגערמאנטשיק, אביסעל א סאבולעוואטער, אנגעהאן אין
נייעס פון קאפ ביז די פיס, נאר אלסדונג העכסט אויף אויהם, ווי א זאק.
אז ער רעדט, שמייכעלט ער און האפט זיך מאל ביי די לאנגע ארבעל,
קאטשעט זיי ארויף. רעדט אביסעל מיט דער כין און גיך, שלינגט די
ווערטער, ניט געקויט. אויפ'ן קאפ איז ביי איהם א פליק, נאר צור־
געדעקט מיט די עטליכע איבערגעבליבענע לאנגע שווארצע גלאנצענדיגע
האר. כסדר שוויצט ער. שימעלע כאראקטער מים ארויסגעקומענעם). א?
מע זאל דערמאנען משיחן! נאר־וואס געדענקט פון אייך.

ק א ל ט ו ן . האטשבי צום גומען, העחע? (קוקט זיך ארום
אויף אלע זייטען).

ע ט י־מ ע נ י . וואס זשע? צו ביזצען וועט מען פון אייך
רעדען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (ווייזט איהם אויף א שטוהל).
זיצט, פאני קאלטון.

ק א ל ט ו ן . א דאנק. איך בין נישט געקומען זיצען, חע־חע.
איך בין געקומען פא דיעלו. (קוקט זיך ארום, זוכט עמיצען). איהר
וויסט שוין, מן הסתם, וואס איך בין געקומען?

ע ט י־מ ע נ י (קוקט איהם נאה, ווי ער זוכט). הלואי וואלטען
מיר אזוי ניט געוואוסט! וועמען זוכט איהר, וואלט איך געוואלט
וויסען — דעם נעכטיגען טאג?

ק א ל ט ו ן (מאכט זיך ניט הערענדיג). היינט איז שוין דער
צווייטער מאי, חע־חע.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (דורכגעצויגען א פאָדעם און א לעק דעם פינגער). איך האָב א גוטען סימן, אז היינט איז דער צוויי־טער מאי, ווארום נעכטען איז געווען די ציהונג. (קוקט אויפ'ן זוי־גער).

ק א ל ט ו ן . וואָסער ציהונג? (פערוויבערט א גראָבע ציגאָר).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (פערהוכט זיך פון קאָלטונס צי־גאָר). ווי טייער צאָהלט איהר, פאָני קאָלטון, פאר אייערע האָלע־ווענקעס?

ק א ל ט ו ן . ערשטענס, רופט מיך ניט „פאָני קאָלטון", דע־חע, רופט מיך ביי'ם אמת'ן נאָמען: יעפים פאָנטעלמאָנאָוויטש— אזוי רופען מיך אלע.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . האָט קיין פאראיבעל ניט, יעפים פאָנטאָלאָנאָוויטש...

ק א ל ט ו ן . ניט פאָנטאָלאָנאָוויטש, נאר פאָנטעלמאָנא־ווייטש.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . לאָז זיין פאָנטעלמאָוויטש... אין חלומות גלויבט איהר? צי ניין?

ק א ל ט ו ן . פאר וואָס ניט? אט האָט זיך מיר אנומעלטען ג'חלומ'ט, אז מע ציהט מיר א באקצאָהן, איז טאקי געשטאָרבען ביי מיר א שוועסטער נאָך פריהער אייידער עם האָט זיך מיר ג'־חלומ'ט. אקעגען וואָס איז דאָס געקומען צו רעד? (קוקט זיך ארום). וואו איז דאָס אייער טאכטער, וואָס מען זהט זי ניט? (די יונגען קוקען זיך איבער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . מיין בייליקע? זי וועט באלד קומען. (זיפצט). אי, אז גאָט זאל נאר וועלען, בין איך היינט א גביר און שיט אן אט אזא היטעל מיט געלד! (ווייזט איהם מיט בויד העגד). עמה!...

ק א ל ט ו ן . זהט איהר, דאָס וואלט געווען א שכל אוז ס'וואלט טאקי געווען. חע־חע, זעהר־זעהר גוט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (קוקט איהם אן). וואס וואלט נעווען די גוטסקייט?

ק א ל ט ו ן. וואלט איהר פארשפארט, העכט, מיר אפלענען פון איין וואך אויף דער אנדערער און פון איין חודש אויפ'ן אנדערען. נאר פון וואנעט, למשל, וועט זיך עס ביי אייך נעמען פלוצים אזא גבירה'שאפט? א רייכער פעטער איז ביי אייך געשטאר־בען אין אמעריקע? צי וואס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (לעגט אפ די ארבייט). ניין! מיין פעטער אין אמעריקע לעבט נאך ביז הונדערט צוואנציג יאהר! (קוקט אויפ'ן וואנד־זייגער). אט נאך א האלבע שעה וועלען מיר ווי־סען... איך האב, פארשטעהט איהר מיך, א ווינריזשנע בילייעט האב איך.

ק א ל ט ו ן (איבערראשט). איהר האט ווינריזשנע בילייעטען, האט איהר, און אז סע קומט צו דירה־געלט...

ע ט י־ מ ע נ י. בילייעטען? משטיינס נעזאגט — איינעם א בילייעט! אי דאס — ליגט ער פארצעצט און פאר'משבונ'ט פון מתושלח'ס יאהרען... מיינע שונאים טענען דאס פארמאגען, וואס ער האט אין דעם בילייעט!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. פון דעסטוועגען קאן אזא בי־לייעט אויסנעמען דאס נרויסע נעווינס... קיינער ווייסט ניט וועי־מען מארגען ס'איז...

ק א ל ט ו ן (שטעהט אויף). אויב איהר מיינט דערמיט סלוק'עז מיר דירה־געלד, האט איהר א טעות, מיין ליעבער שניידער. קיין ווינריזשנע בילייעטען נעווינען ניט. בלאטע! דאס האבען די קאנ־טארען און די בענק אויסגעטראכט. גיכער וועט אויף אויף אייני־פאלען אט די סטעלי, זעהט איהר?...

ע ט י מ ע נ י. א קאץ וואשט זיך, א גוטער פריינד בענטשט. פאלען זאל אויף מיינע שונאים א דונער אין קאפ! — האסט דו נעהערט אביסעל?!...

ק א ל ט ו ן . אידינע! עס רעדט זיך אזוי בדרך משל... מיינע בעלי־בתים האבען אביסעל מעהר ביליעטען, און עס האט נאך פון זיי קיין איינער נישט געוואונען. פון די זאכען פארגעסט. איהר זוכט בעסער איין עצה, וואו קריגט מען דירה־געלה, וואהרום איך. דארף איך זאגען, חאטש ס'איז מיר זעהר ניט איינגענעהם, אז (קוקט אויפ'ן זייגער) אין א האלבע שעה ארום קום איך צו זייך מיט'ן סודעבנע פריסטאוו און וואהרף איך ארויס פון דער דירה... (די וועהרער זעגען וויי א דונער. אלע טהוען זיך א וואהרף, בליי־בען וויי געלעהמם. קיינער קאן קיין וואהרט נישט אויסרעדען, אויסער איין עמיי־מעני).

ע ט י ־ מ ע נ י (שטעהט אויף, געהט צו צו קאלטופען). ארויס־וואהרפען? מיט'ן פריסטאוו? וואס הייסט עס ארויסוואהרפען? און נאך מיט פריסטאווס? הפקר פעטרישקע? שמעון! וואס שווייגסט דו איהם? איך קאן אליין אויך טרעפען צו די פיינערס! איכ'ל זיי פרעגען, צי ס'איז טאקי א יושר ארויסוואהרפען שכנים, וואס זי־צען שוין עטליכע יאהר? איכ'ל זיי...

ק א ל ט ו ן (די הענד אין די קעשענים). האט קיין פאראיבעל ניט, מיין ליעבע אידינע! מיט די פיינערס, ווי איהר זאגט, קעהר זיך עס ניט אן גאר ניט! ס'איז איננאנצען איבערגעגעבען געוואהרען צו מיר; דאס האב א י ך אייננגענעבען אויף אייך דעם איסק, און דאס ברענג א י ך צו אייך דעם סודעבנע פריסטאוו, און דאס וואהרף א י ך אייך ארויס פון דער דירה, אויב איהר צאהלט מיר נישט אף חאטש פאר דריי חדשים...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . אזוי? דאס זענט א י ה ר נאר? ווי באלד אזוי, טא געהט זשע מיר אין דער ערד אריין! עמך — אונזער פאלק שער און אייזען עמך! (נעמט איהם אן הינטען פאר'ן קאלנער און טהוט איהם א וואהרף ארויס פון דער טהיר. עס דער־הערט זיך דאס א שטארקער קלאפ און א גערעדעריי פון עטליכע קולות. אין א האלבע מינוט ארום קומען ארויין ש ט ו א ל ־ י א ס י ד ע ר

קצב, אַ איד אַ גבר, נאָך מיט'ן פּאַרטוך פֿון דער יאַטקע, נאָך איהם משה־וועלווילן דער באַקאַלייטשטשיק, אויסגעשמירט אין הערינג, און פּערילן דיי מיטנישטקע, אַ אידינע, אויסגעשמירט פֿון קאָפּ ביז דיי פּיס אין מעהל).

שמואל־יאָסיקצב. וועהר האָט דאָס געזעבען אזא וואַרף ארויס דעם שמינדער בגעץ? ער האָט אונז אַלעמען שיער גע'מזיק'ט! אַ גליק, וואָס איך האָב איהם געזעבען אַ שטויס־אַפּ צוריק, אזוי אז ער האָט ביי מיר געקליבען די צייהן...

שימעלע סאַראַקער. דאָס האָב איך איהם געווייזען וואו ינגע זייט טהיר געפינט זיך... זיצט, רב שמואל־יאָבי! זיצט, רב משה־וועלווילן! וואָס הערט מען עפּיס נייעס אויף דער וועלט?

שמואל־יאָסיקצב. אַ שענעם דאַנק איך, וואָס איהר בעט אונז זיצען. מיר האָבען אַבער קיין צייט ניט צו זיצען — מיר זענען געקומען נאָך גאַלט... איהר דאַרפט וויסען, מיין ליעבער חייט, אז איך האָב איך שטענדיג געגעבען פּליישׁ, ניט קיין ביינער...

משה־וועלווילן. און איך האָב איך געגעבען באַקאַליי...

עטי־מענו (צו פּערלען). זיצט, פּערעל, פּאַר וואָס זיצט איהר ניט?

פּערילן. אַ דאַנק, שוין גענוג געזעסען. (זעצט זיך אזוינ אין מאַהלט וויי אַ מיהל). איהר מיינט, איך וואַלט נעקומען? מיינע שונאים אזן אייערע שונאים אזן אונזערע אַלעמענם שונאים זאַלען אזוי צייט האָבען אַ שטיקעל ברויט אויפצועסען, ווי איך האָב צייט אַוועקצולאָזען מיין קליידעל מיט מיין מעהל אזן געהן מאַנען אַלטע חובות מיט נעכטיגע טעג, אז סך הכל איז נישטאַ ביי מיר קיינער, אויף וועמען צו איבערלאָזען דאָס קליידעל אפילו, טאָמער טראָגט אזן דער רוח אַ שוואַרץ יאָהר טאָמער, וואָרום דער זוהן איז ביי די ביכלעך, טאָג ווי נאָכט ביכלעך אזן ביכלעך, אזן די טאָכטער איז אין שטוב — אַ שטוב? וואָס שטוב? וועהר שטוב? משטיינס נעזאָגט, אַ חורבה ניט קיין שטוב! דערווייל זעה איך משה־וועלווילן גהט,

משה־וועלוועל דער באקאליישטשיק. גוט מארגען — גוט יאהר. וואוהין איז? זאגט ער: צום שניידער, צו שימעלע סאראקער נאך געלט. פרעג איך איהם: ער האט שוין געלט האט ער שוין? זאגט ער: יא...

ע ט י ־ מ ע נ י (צום באקאליישטשיק). וואס הייסט דאס?

מ ש ה ־ ו ו ע ל ו ו י ל (וויל אנהויבען דערצעהלען). דא איז אזא מעשה: דער שדכן סאלאוויטשיק...

פ ע ר י ל (לאזט איהם ניט רעדען, מאהלט). ווי באלד אזוי, דארף מען געהן, טראכט איך מיר, וואהרום מיר קומט ניט פאר רויכווארג און ניט פאר בריליאנטען. מיר קומט פאר מעהל קומט מיר, און מעהל איז דאס נויטיגסטע פונ׳ם נויטיגסטען. אט ליגט א ברויט. (דערזעהט אויף דער פאליצע א האלבען ברויט; זי שטעהט אויף און נעמט דאס ברויט, האלט אין איין מאהלען). דאס ברויט איז פון מיין מעהל געבאקען, מיין נוטס, מיין בלוט, מיין חיות, וואס פערמאג איך דען א הוץ דאס ביסעל מעהל? אז יעדער איינציגער וועט קומען און וועט נעמען ביי מיר מעהל אויף בארג, וואס וועט מיר בלייבען וואס? ואו וועל איך נעמען אויף אפצוצאהלען איז מיהל ארויס וואו? וואר וועט מיר אויסהאלטען מיינע קינדער זוער?...

ע ט י ־ מ ע נ י. שאט! לאזט נאך עמיצען אויסרעדען א ווארט. (צו משה־וועלוולען). וואס האט איהר עפעס געזאגט דער שדכן סאלאוויטשיק?

מ ש ה ־ ו ו ע ל ו ו י ל. דער שדכן סאלאוויטשיק האט מיר נעזאגט, אז ער האט פאר איך געלט...

ש י כ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). וואס איז דאס פאר א שווארץ יאהר? עמך!

ע ט י ־ מ ע נ י. מיינע צרות אויף זיין קאפ!

פ ע ר י ל. בין איך שוין ניט משוגע בין איך? (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין כ א ל א ו ו י ט ש י ק דער שדכן,

אַ איד אין אַ קאַפּעלישעל, אפילו אויך אַפּגעבאַרעצעס, אַ קורין וויטיקעל, חאַטש ניט אַזוי נייַ, הויזען ברויטע נאָר קורצע, שטיוועל אויסגעדרעהטע).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ברוך הבא, אַ איד אַ שדכן! מען זאָל דערמאָנען משיח'ן! נאָר־וואָס, אָבער טאָקי די רגע, האָט מען דאָ גערעדט פון אייך.

ס א ל א ו ו י ט ש י ק. ניעאו־זשעלי?

ע ט י ־ מ ע נ י. זאָגט נאָר, פּאַני כאַלאַוויטשיק, וואָס מיר נעאוושעלי־שמעלי? וואָס האָט איהר דאָס אַרויסגעלאָזט פּאָר אַ קלאַנג אין שטאָדט, אַז איהר האָט פּאָר אונז געלט?

ס א ל א ו ו י ט ש י ק. אַט אַזוי פּיעל געלט! (וויוזט טיט ביידע הענד). איהר קאָנט זיך נאָר ניט פּאָרשטעלען — ס'איז טשטאַ ניבוד אַסאָבענע! (מאַכט מיט די פינגער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אודאי אַ שידוך פּאָר אונזער מאַכטער? איך קען שוין סאַלאַוויטשיק דעם שדכן אויסנעבוכ־דען!... (די שניידער־יונגען קוקען זיך איבער, נעמען זיך צו די פּרעס־אייזענס, זיפּצען שטאַרק).

ס א ל א ו ו י ט ש י ק. טשטאַ זאָ וואָפּראָם? נאָר אַלץ הייסט ביי אייך אַ שידוך! דאָס איז טשטאַ ניבוד זאָמעטשאָטעל־נאַ — לאָם אייך אַזוי לעבען מיט אייך אוֹן מיט אייער ווייב, ווי אייך זאָג אייך ניט קיין דבר שקר! אייך וועל אייך דערצעהלען וועד דאָס איז, אוֹן איהר, אויב ס'איז אייך ניט שטאַרק הייס, וועט איהר זיך בעטראַכטען אוֹן וועט זיך אַנחאַפּען מיט ביידע הענד! איין חסרון — צופיעל עולם... (צו די פּרעמדע). איוווויניטיע, גאַספּאַדא! (דער קצב אוֹן דער באַקאַליושטשיק רוקען זיך אַף אויף אַ זייט. נאָר פּערייל בלייבט זיצען. סאַלאַוויטשיק געהט צו צו איהר). איוווויניטיע, מאַדאַם! (זי ריהרט זיך ניט).

פּ ע ר י ל. וואָס מיר איוווויניטיע? וועד מיר מאַדאַם? איהר האָט נעבראַכט, זאָגט איהר, געלט דעם שניידער, וואו איז אייער געלט? מיר קומט פּאָר מעהל קומט מיר, נישט פּאָר בריליאַנטען!

אט דאָס ברויט, וואָס איהר זעהט, איז פון מיין מעהל :בעשאַפֿן, מיין גוטס, מיין בלוט, מיין חיות!...

ס א ל א ו י י ט ש י ק (שטופּט אַוועק פון זיך די מיטנימשקע, וואָס הערט ניט אויף צו מאָהלען). א מין אַנשיקעניש אט די מיטנימשקע — וואזמוטיטעלנא! (צום בעל הבית). דער חתן, וואָס איהר פּרעדלאַגאיע אייער טאָכטער, איז א מענטש א סאמאסטאיאטעלנע... ער האָט א טייערע דאלזשנאסטי... ער איז א פּאלנע אופּראוויאוישטשע אויבער א הויז. אדנים סלאוואָס, איהר קענט איהם גאָנץ גוט — דאָס איז דער אופּראוויאוישטשע פון דעם דאזיגען הויז, ק א ל ט ו ן. (ביי די שניידער־ונגען פּאלען ערויס די פּרעסאייזענס פון די הענד. עס ווערד א סומאַטאַבע).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שפּרינגט אוש אונטער). אט דער יעפּים פּאנטאלאנאוויטש? אט דער פּאסקודניאק, וואָס כ'האָב איהם נאר וואָס ארויסגעשמיסען פון יענער זייט טהיר, שער אוז אייזען אונזער פּאלק עמק???... (עס קומט אַן ביולקע).

ב י י ל ק ע (פּערויבטעלט, קוים וואָס זי רעדט). טאַטע! א נוטע בשורה!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (טהוט זיך א וואַרף צו דער מאַכטער). הא? וואָס? וויפיעל?...

ב י י ל ק ע. דאָס גרויסע געווינס! דאָס גרעסטע געווינס!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נאָך צעטומעלט). עטי־מעני! דו הערסט?

ע ט י־ מ ע נ י (א פּלעסק מיט די הענד). גאָט!...

פ ע ר י ל. וואָס איז שוין ווייטער וואָס? א נייער אומגליק? וועה איז מיר!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויסער זיך). אידען! גיט מיר אַפּ מזל טוב — מיין ביליעט האָט אויסגענומען! געוואונען!! דאָס גרויסע געווינס!!! דעם גרעסטען פון אַלע געווינסען!!! (לאָזט זיך לויפען איבער דער שטוב).

פ ע ר י ל . לאזט! לאזט! וואו?

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק (שטופט אַף פערלען). איזוויניטיע, מאַראַם! (וויל עפּעס זאָגען. אָבער איבעריגע קוקען זיך איבער אַהן וועדטער, שטוינען. מאַטעל קאַסאַי און קאַפּעל פּאַלבאַן האָבען זיך פער־שלאָגען אין אַ ווינקעלע, שטעהען בעטריבט, אַהן לשון).

ב י י ל ק ע (נאָך אַלץ אין היטעלע, פרויליך אויפגערעגט). די גאַנצע שטאָדט וווייסט שוין דערפון... דער דירעקטאָר, דער בוכהאַל־טער, די פיינט... זיי קומען אָבער באַלד אַהער...

ע ט י ־ מ ע נ י (א פּלעסק מיט די הענד). אָבער אַהער? וועה איז מיר!... (פּון גרויס צעטומלטקייט זעצט זי זיך צו אויף אַ בענקעל, וויגט זיך מיט'ן פּאַרטוך דעם שוויים. עס עפּענט זיך די טהיר און עס קומען אַריין ה י מ ע ל פּ א ר ב דער בוכהאַלטער, נאָך איהם — ג א ל ־ ד ע נ ט אַ ל ע ר דער דירעקטאָר).

ה י מ ע ל פּ א ר ב . וואו איז דאָ דער שניידער?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צרעק אַרויס מיט גדלות). דער שניידער — דאָס בין איך.

ה י מ ע ל פּ א ר ב (בעטראַכט דעם שטוינענדען עולם. צום שניי־דער). איהר וווייסט שוין? אייער בילעט, וואָס אין אונזער באַנק, דאָס אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס. אונזער באַנק, די טשאָסט־נע קאָמערטשעסקי, איז די גליקליכסטע באַנק אין דער וועלט. שוין? דאָס פיערטע מאָל, אַז אין אונזער באַנק געווינט מען. יעדער, וועד עס קויפט ביי אונז א בילעט, האָט א שאַנס צו געווינען. אט שטעהט דער דירעקטאָר, דער הערר גאָלדענטאָלער אליין, טאָמער גלויבט איהר ניט.

ג א ל ד ע נ ט א ל ע ר (קוקט אויף אַלעמען. צום שניידער). איהר זענט דאָס דער... דער... סאַראַקער? איהר וווייסט שוין? (דריקט איהם די האַנד). מזל טוב איהן, מזל טוב!

פ ע ר י ל (פּריהער צום באַנקיר, דערנאָך צו די איבעריגע געסט). אידישע קינדער, איך בעט אייך, וואָס איז דאָ געשעהן? וואָס

פאר א מזל טוב? ווער איז דא געלעגען געווארען? צי חתונה געהאט? צי א קנס־מאל? צי וואס?

ס א ל א ו י י ט ש י ק (שטופט אַף פערלען). איזוויניטיע, מאדאם! (דריקט דעם שניידער די האנד). פאזדראוליאיו! (תאפט זיך ארום מיט איהם קושען).

ק א ל ט ו ן (לויפט ארויין ניט טוידט, ניט לעבעדיג). הא? וואס? טאקי איין אמת? וואס האב איך געזאגט? האט איהר זיך בעדארפט אפעסען דאס הארץ?! איהר קאנט דא זיצען און זיצען... אט איז דער בעל הבית אליין אויך דא... (עס קומט אן ר ב א ש ר פ י י ן. קאלטון טרעט אַף אויף א זייט, פערלירט דעם לשון).

ר ב א ש ר פ י י ן (גיט די האנד דעם דירעקטאר, ווייטער קיינעם ניט. רעדט מיט איהם צווייי ווערטער, וועגדט זיך צום שניידער פין דער ווייטען). מזל טוב אויף, הערר סאראקער! איך בין זעהר צופריעדען, זעהר צופריעדען, וואס בייא מיר אין מיין שטוב האט אויך בעגליקט... (עס קומט אן סאלאמאן. צום זוהן). דו הערסט, כ'איז דאך טאקי איין אמת!...

ס א ל א מ א ן. סקאלקא? דוויעסטי טיסיאטש?... (די אויגען בלישטשען. צום שניידער פון דער ווייטען, זוכט מיט די אויגען דעם שניידער'ס טאכטער). פאזדראוליאיו! פאזדראוליאיו! (צו בילקען, שארט עלעגאנט מיט'ן פיסעל). אסאבענע בין איך גליקליך פאר אייך. אטשען ראד, אטשען סטשאסטליוו, מאדמואזעל סאראקין...

ב י י ל ק ע (נאך אלין פעררוימעלט מיט א שמייכעל). ערשטענס, ניט סאראקין, נאר סאראקער, און צווייטענס, וואס איז דא אזוי אויף א י י ך פאר א גדולה?

ס א ל א מ א ן. ווייל, פאנימאיעטיע לי... (וויל עפים זאגען, קוקט זיך אום און דערזעהט אויף זיך אנגעשטעלט צווייי פאר אויגען פון די שניידער־יונגען. די יונגען טרעטען־אַף אן א זייט, רעדען שטיל צווישען זיך).

מ א ט ע ל ק א ס א י . נו, קאפּעל, וואס זאגסט דו אצינד?

ק א פּ ע ל פ א ל ב א ן . וואס זאל איך זאגן? באשערט א מענטשען מיט א מאל ווערען א... א... בורזשוק! א מיליאנטשיק!

מ א ט ע ל ק א ס א י . איך פארגין דאס זיי מיט'ן נאנצען הארצען. וואס וועט אבער איצט זיין מיט א ו נ ז?

ק א פּ ע ל פ א ל ב א ן . וואס ווילסט דו, ס'זאל זיין?

מ א ט ע ל ק א ס א י (קוקט איהם אן א ווייל). ביזט דו דאך מאקי א בהמה בצורת פערד!...

ר ב א ש ר פ י י ן (צום שניידער). אפשר דארפט איהר נעלט? (נעמט זיך צו דער קעשעני).

ה י מ ע ל פ א ר ב (שפרינגט צו). נעלט? ניין! פאזוואלטי! נעלט — ביי אונז אין באנק. (צום שניידער). איהר האט א קאנטא ביי אונז, קאנטאקורענט... (קוקט אויפ'ן דירעקטאר).

(די פאלגענדע רעדען זאלע אינאיינעם).

ש מ ו א ל־י א ס י ק צ ב (צו דער שניידערין). איז ווייניעל זאל איך אייך שיקען פלייש?

מ ש ה־ ו ו ע ל ו ו י ל ב א ק א ל י י ש ט ש י ק. דאס איז יא — „אז גאט גיט מיט'ן לעבעל, גיבט ער אויך מיט'ן שעבעל"...

פ ע י ל (דערהערט, מע רעדט פון געלד, שלאגט זי זיך צו צו רב אשר פיין, דערנאך צום דירעקטאר). אזוי? מע צאהלט נעלט? אויך נעלט בין איך פארהאנד — איך בין איין אלמנה. מיר קומט פאר מעהל, און מעהל איז דאס נויטיגסטע פון'ם נויטיגסטען! (צעהלט אויך די פינגער). איין מאל א רובל מיט צוואנציג פאר ראזעווע מעהל, און פינף און זעכציג קאפּיקעס פאר קארענע מעהל, אין נאך א מאל פינף און זעכציג, און ווייטער פינף און זעכציג...

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק (שלעפט זי אפ). איזווינטיע, מאדאם! (דערזעהט סאלאמאנען נעבען ביולקען. צום שניידער). פאסלושאיטע — האב איך פאר אייך א איידעיע, נאר א שפאגעל־נייע איידעיע, אבער

טשטאָ ניבוד אַסאַבענע, איך זאָל אַזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (ווי צעדולט, לויפט אַרום פון אייניעם צום אַנדערען. שרייט איבער אַלעמען). ווואַרט נאָר אויסעט א ווייליע! איך וועל אייך, איך וועל אייך אַלעמען בעווייזען, ווער איז שימעלע סאַראַקער און ווואָס שימעלע סאַראַקער קאָ, און ווואָס בעדייט שער און אייזען אונזער פאַלק עמך! (צום ווייב). נו, עטי־מעני, ווואָס זאָגסט דו, אַז מיר חלומ'ט זיך א חלום?

ע ט י ־ מ ע נ י. ווואָס דען? ביזט עפּים א יונגעלע?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (טהוט אויס די ברילען. צו דער מאַכטער). קינדערלעך מיינע!... (צענעמט די הענד, קושט זיך מיט איהר, צעווייגט זיך. — לאַנגזאַם פאַלט דער פאַרהאנג).

ענדע פון ערשטען אקט.

צווייטער אַקט.

אַ גרויס חדר, אַ מין קאַבינעט. האָבן דעם אַנבליק פון אַ מע־
בעל מאַגאַזין. וואָס פאַר סאָרט מעבעל ס׳איז דאָ אויף דער
וועלט — געפינט זיך דאָ. אַלכדינג איז נוי, אַלכדינג גלאַנצט.
דער בעל־הבית, ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר, גענטע אַנגע־
טהאָן נוי און עלעגאַנט: אַ זיידענער האַלאַט, נאָר־וואָס פון
דער נאָדעל אַרויס, אַ פיעלפאַרביגע כאַמעטענע זשילעט מיט
גאָלדענע קנעפּלעך. אַלץ איז נוי, פריש געפּרעסט. דאָס העמד
שטעמעריט. דאָס בערדעל איז שטאַרק אַרומגעשוירטן. גאָלדע־
נע ברילן. אָהן אַ היטעל. קוים צו דערקענען דעם פריהערי־
גען שניידער. זיין וויב, ע ט י ־ ט ע נ י — אויבנגעשטופּט
אין זייד און אין כאַמעט, אַרומגעניחט מיט די בעסטע שפּי־
צען־ארבייט. אויפ׳ן האַלז פּערל, אין די אויהערן גרויסע
דימענטענע אויהרינגלעך, אויף אלע אָבט פּינגער בלישטשען
פּינגערלעך. — ער האַלט אַ ביכעל, שאָקלט זיך און לייענט,
וווּיזט אויס, מיט גרויס אינטערעס. זי זיצט גלאַם אַזוי און
שפּיעגלט זיך אין איהר ציערונג.

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאַן מיט אַ ניגון). שמעון! שמעון?
(ער הערט נישט. נאָך אַ מאָל מיט׳ן אויגענעם ניגון, נאָר אַ ביסעל העכער).
שמעון! שמעון?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אָפּגערישן זיך פונ׳ם בוך, מאַכט
איהר נאָך מיט׳ן אויגענעם ניגון, וואָס זי). „שמעון! שמעון?“
סעמיאָן מאַקאַרעוויטש, ניט שמעון!

ע ט י ־ מ ע נ י. סעמיאָן מאַקאַרעוויטש, וויפיעל איז אויף
דיין גילדענעם זייגער?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נעמט אַרויס אַ גאָלדענעם זייגער).
דריי פערטעל אויף עלף. וואָס איז דען?

ע ט י ־ מ ע נ י. נאָר־ניט, גלאַט אזוי. פאַר דריי וואָכען אין
דער ציים האָבען מיר נאָך ניט געוואוסט, אַז אונזער ביליעט וועט

אויסנעמען דאָס גרויסע געווינס... (קנאַקט אויס די פינגער יעדען בעזונדער, שפּיגעלט זיך אין די ברילאנטען. — פויזע). שמעון! שמעון?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (הרעהט אויס דעם קאָפּ צו איהר). וויעדער א מאָל שמעון? קאָצענער מח! וויפיעל מאָל א טאָג בעראַרף מען דיר קלאָפּען אין קאָפּ אַריין „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש"! „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש"! „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש"!?

ע ט י - מ ע נ י . האָב קיין פאַראיבעל ניט, סעמיאָן מאַקאַרעוויטש, וואָס טהוסט דו דאָרטען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . זעהסט דאָך, וואָס איך טהו — איך לייען. (קאָן ניט אָפּרויסען זיך פונ'ם בוך).

ע ט י - מ ע נ י . איך זעה, אַז דו לייענסט. איך פרעג: וואָס דו לייענסט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . און אַז איך וועל דיר זאָגען, וועסט דו וויסען? איך לייען א געשיכטע לייען איך.

ע ט י - מ ע נ י . וואָס פאַר א געשיכטע לייענסט דו?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ניט קיין געשיכטע, נאָר אַזוי א באַשרייבונג, א... א... א קריטיקע — און טשעפּע זיך אָפּ! (שעקעלט זיך און לייענט וויטער).

ע ט י - מ ע נ י . ביזט אָפּנים, אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט? (פויזע). וועדליג דו ביזט אין כעס. האָב איך מורא, אַז דו לייענסט אזן וויסט ניט, וואָס דו לייענסט.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (האַלט נאָך אַלץ אין שאָקלען זיך). מאהל דיר, לאָז זיך דיר דאכטען, אַז איך וויים שוין דוקא יא, וואָס איך לייען. איך לייען א קריטיקע פון איינעם א ליד, וואָס מאַכט חוזק פון דער גאַנצער וועלט. אזן הייסען הייסט ער שלום עליכם.

ע ט י - מ ע נ י . עליכם שלום!... אַז ס'איז נישטא וואָס צו טהון, איז דאָס אויך איין ארבייט! וואָס מאַט ער צו דער וועלט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . צו דער וועלט האט ער נאר ניט. נאר ער באשרייבט דא איינעם א שניידער, וואס איז נעווען אמאל א קבצן איז זיבען פאלעס און איז כיט א מאל אויסגעוואכסען, געווארען א גביר...

ע ט י ־ מ ע נ י . זיין מאטענ'ס עסק! נו, און ווייטער וואס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . און ווייטער נארנישט. לצ'ע־וועט ער פון איהם אפ און פון זיין ווייב... א רעכטער מיזר! איין אמת'ער עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . מיינע צרות אויף זיין קאפ! וואס האט ער צום ווייב?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ער מאכט פון זיי ביידען אויסצודרעהען. נאר פון איהר, פון דער שניידעריו, מאכט ער נאר א לעמעשקע — א רוח איהם אין זייט ארויין!

ע ט י ־ מ ע נ י . מאכען זאל זיך איהם א מכה — טפו! איך וואלט אזא פאסקודסטווא אין די הענט ניט נעהאלטען... און נלאט, וואס איז דאס פאר איין עובדה — א איד זעצט זיך אוועקעט אין מי־טען דרינען לייענען א ביכעל, גלייך ווי שבת נאכ'ן טיש, און שא־קעלט זיך!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואס זשע? אז איך ווער שיער ניט משוגע. איך זאל האבען עפים א טהועבה. נעוואוינט נעווארען ארבייטען — עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . האבט שוין נענוג נעארבייט. לאזען שוין דיינע שונאים ארבייטען פאר דיר! (פויזע). שמעון! טפו, מיין איך סעמיאן מאקאראוויטש! וואוהין נעהען מיר היינט אויף דער נאכט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ווילסט אפשר אין טרעיאטער?

ע ט י ־ מ ע נ י . פע, טרעיאטער! (געהניצט). סקוטשנע! איך פארשטעה ניט א ווארט! מע זאל חאטשבי וועלען שפיעלען אויף אידיש! בעסער אין דער „לוזיאנע".

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . אין סינעמאטאגראף מיינסט דו? וואַרט אויס, אט וועל איך מאכען דאס געשעפט מיט דער פילם־קאמפאניע, וועלען מיר דעמאלט שוין געהן און נעהן אלע נאכט און אהן א גראשען געלט.

ע ט י ־ מ ע נ י (פער'גנבה'ט). וועסט ניט זיין ברוגז? וועל איך דיר עפּיס זאגען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . איך ברוגז? א סך מאל בין איך ברוגז? אבי א גלייכע זאך, קאנסט דו זאגען.

ע ט י ־ מ ע נ י . מיר געפעלט ניט די קאמפאניע מיט די צוויי זשוליקעס, וואס דו האסט זיך מיט זיי סקאמפאניעט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דו קענסט זיי דען, וואס דו רופסט זיי זשוליקעס?

ע ט י ־ מ ע נ י . דערפאר וואס איך קען זיי ניט, האב איך מורא, זיי זאלען דיך ניט אפנארען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . מיך? אפנארען? בלאטע! ניט מיך נארט מען! איך כאפ מיט זיי א גוטען קאנטראקט! זיי זענען ביי מיר גוט פארצוויאקעוועט! צוויי און צוואנציג פונקטען! שער און אייזען אונזער פאלק עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . צוויי און צוואנציג פונקטען? און אויפ'ן דריי און צוואנצינסטען וועלען זיי ביי דיר צונעמען דאס געלט, ווי מיט די הענט.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שוין אין כעס). ביים דיר אף די צונג! בהמה! הער זיך צו וואס דו רעדסט! דו ווייסט דען, וואס דו רעדסט?

ע ט י ־ מ ע נ י . אט דאס איז דאך די מעשה מיט דיר, וואס טע קאן מיט דיר ניט רעדען — באלד וועדסט די אין קאקעס!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (א קלאפ מיט דער האנד אין טיש). פעטי־מעטי! ברענג מיך ניט ארויס פון די כלים!! (שטעהט אויף, שפאנט ארום עטליכע מאל הין און צוריק). דו פארגעסט זיך מיט

זוּעמען דו רעדסט! דיר מאהלט זיך אויס, אז דו רעדסט מיט שי־מעלע דעם שניידער... דו פארגעסט, אז איך בין שוין היינט אויס עמך! אויס אונזער פאלק שער און אייזען! איך בין שוין היינט סעמיאן מאקאראוויטש סאראקער, איינער פון די גרעסטע, אויב ניט דער גרעסטער נביר אין שטאדט! ... (געהעניג הין און צוריק גיהט איהם אף דער כעס). נעה, הער, וואס מע זאגט אויף מיר... און די מענטשען, וואס קומען אריין צו מיר... און די געשעפטען, וואס מע לעגט מיר פאר — עמך!

ע ט י־מ ע נ י. ביי מיר ביזט דו דער איינענער, וואס דו ביזט געווען...

ש י מ ע ל ע סאראקער. אט דאס איז טאקי דער אומנליק! וואלסט נעמען האבען חאטש א ביכעלע מעהר דרך־ארץ...

ע ט י־מ ע נ י. אט באלד נעם איך אראף כאר דיר דאס היטעל...

ש י מ ע ל ע סאראקער (א מאך מיט דער האנד). וואס איז מיט דיר צו רעדען? (פויזע). וואו איז ערגיץ ביילקע, מיין איך איזאבעלעטשקע?

ע ט י־מ ע נ י. אויף וואס דארפסט דו ביילקען? מיין איך איזאבעלעטשקען?

ש י מ ע ל ע סאראקער. איך וויל, זי זאל מיר לייענען די פאטשט וויל איך.

ע ט י־מ ע נ י. וויעדער א מאל די פאטשט? האסט שוין וויעדער בעקומען א פאטשט?

ש י מ ע ל ע סאראקער. נאך א מין פאטשט! (וווייזט איהר אויפ'ן שרייבטיש א בארג מיט נים קיין געפענטע בריעף).

ע ט י־מ ע נ י. נייטיגע בריוולעך! אוראי פון א אידען, וואס מע האט איהם ארויסגעטריבען פון דארף מיט וויב און קינדער, און פון איין אלמנה, וואס איהר מאן האט זיך נעהאנגען איבער

איהר, אדער נאָר פון אַ מויד, וואָס ס'האָט זיך איהר פארוואַלט חתונה האָבען און זי האָט ניט קיין נרן...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . נו, וואָס זשע מיינסט דו ? איז טאַקי אַ רחמנות אויף איהר, אויף דער דאָזיגער מויד.

ע ט י - מ ע נ י . בעראַרפסט דו, הייסט עס, בעוואָהרענען די נאַנצע וועלט ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . אויף וויפיעל איך קאָן.

ע ט י - מ ע נ י . אָט צוליעב דעם טאַקי האָט דיר גאָט געגעבען דאָס גרויס געווינס ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . צוליב וואָס דען ? צוליעב דעם, טיר זאָלען עסען קאָשע מיט יוך ?

ע ט י - מ ע נ י . אויף וויפיעל זשע וועט דאָס דיר קלעקען ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שוין גאָר ווייך). נאָרעלע, דאָס געשעפט מיט דער פילם-קאָמפּאַניע וועט טראָגען אויף אַלסדינג. די נאַנצע שטאָדט איז מיר מקנא. ס'אַ סברה נאָר, אַז סע שמעקט מיט אַ האַלבען מיליון... נאָר וואָס פארשטעהסט דו אין די מיליאָנען ? עמה ! . . .

ע ט י - מ ע נ י . גוט איז דיר, אַז דו פאַרשטעהסט, וואָרום דו ביזט דאָך אויסגעוואַכסען אין מיליאָנען !

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . פון דעסטוועגען, אָט זעהסט דו דאָך... (זעצט זיך אַוועק צוריק אויף זיין אָרט, צעשאָקעלט זיך, קוקט אַריין אינ'ס זעלבען בוך. אין אַ ווייל אַרום, שטיל). עטי-מעני ! (אין אַ האַלבע מינוט אַרום נאָך אַ מאָל, שוין העכער). עטי-מעני !

ע ט י - מ ע נ י . וואָס פאַר אַ עטי-מעני בין איך דיר ? איהם זאָל מען רופען סעמיאָן מאַקאַראָוויטש, און מיך (מאַכט איהם נאָך) — „עטי-מעני ! " „עטי-מעני ! " . . .

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (געפינט זיך עשלאָגען). וואָס אמת איז אמת. האָב קיין פאַראיבעל ניט, איך האָב נאָר פאַרגעסען, אַז דו הייסט שוין היינט ערנעסטינע יעפימעוונע.

ע ט י ־ מ ע נ י . זאגסט דאך אויך מיר, אז א י ד בין א קאצענער מח.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . זעהר גערעכט. איך בעט דיך מחילה... ווייסט דו, וואס איך וועל ביי דיר בעטן, ערנעסטינע יעפימעווע ?

ע ט י ־ מ ע נ י . אשטייגער, וואס וועסט דו ביי מיר בעטן, סעמיאן מאקאראוויטש ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (מיט א רחמנות־בנים). א ביסל איינגעמאכטס.

ע ט י ־ מ ע נ י . פלוצים אין מיטן דרינען איינגעמאכטס ? (שרייעט הויך אויף א קול). מויד ! מוי־ער ? (עס עפענט זיך א זייטיגע טהיר און עס קומט אַריין י ו ב ב ד ד י ט י ד) .

י ו ב ב ד ד י מ ו י ד (שטעלט זיך אַוועק. גרויס). מיך רופט איהר ?

ע ט י ־ מ ע נ י . ניין. וועמען דען רוף איך ? דעם רב ?

י ו ב ב ד ד י מ ו י ד . איך האב דען קיין אַנדער נאמען ניט, א חוץ „מויד" ?

ע ט י ־ מ ע נ י . און אז „מויד" — וואס שטעהט דיר דא אזוי ניט אן ? א חסרון, אז מע איז א מויד ? (גיט איהר די שליסעלעך). נא ! געה נאר נעם א שעלעכעל און ברענג איינגעמאכטס פאר'ן בעל־הבית, פונ'ם אפענעם סלאי, וואס מיט א שאל צוגעדעקט און מיט א טיכעל איבערגעבונדען.

י ו ב ב ד ד י מ ו י ד (נעמט די שליסעלעך). וויפיעל זאל איך ברענגען ?

ע ט י ־ מ ע נ י . האסט געהיינט, זאגסט דו דאך, אין נגיד'ישע הייזער, בעדארפסט דו אליין וויסען, וויפיעל א נגיד עסט איינגע־מאכטס.

י ו ב ב ד ד י מ ו י ד . פארהאן אלערליי נגידים, פארהאן א נגיד, וואס עסט אויפ'ן שפיץ מעסער, ווי א פייגעלע, און פארהאן,

איך בעט איבער אייער כבוד, נגידים חזירים, וואָס וויפיעל זיי עסען, אין זיי קאַרג.

ע ט י־ מ ע נ י. עסען זאָלען דיך שוין וועריעם. א ביסעל א לשון פון א מויד!

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (לאָזט זיך געהן מיט די שליסעלער, שטעלט זיך אָפּ אויף א ווייליע, צו דער בעל־הבית'טע). מע רופט מיך י ו כ ב ד.

ע ט י־ מ ע נ י. יוכבד? גוט, וואָס דו האָסט מיר געזאָגט. נעה אין דער ערד אַריין, יוכבד! (יוכבד די מויד געהט אָפּ. — עטי־מעני צום מאַן). איין עזות פון א דיענסטמויד! (שרייעט הויך). מענדעל! (עס קומט אַריין מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י אין א פּראַק מיט א ווייסען שניפּס אויף א הויכען קאָלנער. די ליפּען זענען ביי איהם שוואַרץ און גראָב און פּעט בעוואַכסען. דעם קאָפּ האָלט ער א ביסעל אויף א זייט. די הענד טעלעבענדען זיך ביי איהם, ווי אי־בעריגע).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י (בעלעקט זיך). מיך רופט איהר דאָס?

ע ט י־ מ ע נ י. וועמען דען רוף איך? די רביצין? נעה נאָר נעב אכטונג, איך האָב נעשיקט די מויד נאָך איינגעמאַכטס. זאָל זי זיך ניט צוחאַפּען דאָרט צו שטאַרק, ווי א הונגעריגע קאַץ צו דער סמעטענע...

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י (לאָזט זיך געהן און קעהרט זיך אום צוריק. רעדט צום בעל־הבית). בעל־הבית! די קנאַקערס וואַר־טען דאָרטען אין פּערערני.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואָסערע קנאַקערס?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. אט די צוויי, וואָס פונ'ם מרעיאַטער.

שימעלע סאראקער (לעגט אוועק דאָס בוך). אַ? ווינדאַרטשוק און רובינטשיק? מיינע שותפים פון דער פילם־קאָמפּאניע? פֿאַר וואָס קומען זיי ניט אַריין?

מענדעל דער לאקיי (אויף די גראָבע ליפּען בעווייזט זיך ביי איהם אַ שמייכעל). דערפֿאַר, וואָס איך לאָז זיי ניט.

שימעלע סאראקער (פּערוואונדערט). וואָס הייסט, דו לאָזט זיי ניט?

מענדעל דער לאקיי (גאַנץ ערנסט). אַזוי איז דער אַיינפּיהר ביי די נגידים. אַז עמיצער קומט, איז אויב ער נעהט אַרעם גענקלייידעט, גיט מען איהם האַלז און נאָקען און מע וואַרפֿט איהם אַרויס, און אויב ער נעהט שען אָנגעטהאָן, בעדאַרף מען פּרי־הער דאָלאָזשען דעם בעל־הבית, און דערנאָך ערשט, אַז דער בעל־הבית הייסט, מע זאָל איהם אַריינלאָזען, לאָזט מען איהם אַריין.

שימעלע סאראקער (שווינט. צום ווייב). ערנעס־טינע יעפימעוונע! וואָס זאָגסט דו דערויף? עמה!...

עטי־מעני (צום מאַן). ווייס איך וואָס! ר' האָכט זיך אַוועקגעשטעלט אויס'טענה'ן מיט א משרת מיצקע דרינען, און די מויד וועט דאָרטען דערווייַלע אויספּרעסען דאָס גאַנצע איינגע־מאַכטס. (צום משרת). געה טהו וואָס מע הייסט דיר!

מענדעל דער לאקיי (לאָזט זיך געהן, בלייבט שטעהן. צום בעל־הבית). איז וואָס זאָל איך זיי זאָגען?

שימעלע סאראקער. וועמען?

מענדעל דער לאקיי. די קנאַקערס.

שימעלע סאראקער. גאָרנישט. שיק זיי אַריין אהערצוצו! (מענדעל דער לאקיי אָפּ. בעגעגענט זיך אויף דער טהיר מיט יוכבד די מויד, טונקט אַיין זיין פינגער אינ'ס אַיינגעמאַכטס און טהוט אַ לעק. יוכבד טהוט איהם אַ זעץ איבער דער האַנד, טראָגט צו דעם בעל־הבית דאָס אַיינגעמאַכטס און לאָזט זיך געהן, בלייבט שטעהן אַ ווייַלע).

יוכבד די מויד (צו דער בעל־הבית׳טע). און ווייטער נאָרנישט ?

עטי־מעני. וואָס נאָך האָסט דו געוואָלט ?

יוכבד די מויד (פּויזע). אַז איהר וועט מיך דאָס אַרבעטן לאָזן בלויז דערע מאָל בעדארפן רופן, זאָלט איהר וויסן, אַז איך היים יוכבד. (אָפּ).

עטי־מעני (צום מאַן). וואָס איז דאָס פּאַר אַיין אַנשי־קענייש ? דאָס איז עפּעס אַ גאַטס שטראָף, ניט קיין־מויד ! . . . (עס עפענט זיך די טהיר און מענדעל דער לאָקיי לאָזט אַריין אויינעם נאָכ׳ן אַנדערן וויגדאַרטשוקען און רובינטשיקען, און אַליין גהט ער אַפּ. ביידע גהען אַנגעטהאָן גרויסאַרטיג, געגאָלט ווי אַרטיסטען, מיט ציליגדערס אין די הענד, טראָגען הענטשקעלעך, גרויס־אַרטיג שניפּסען).

שימעלע סאַראַקער (שטעהט אויף, נעמט אויף די אַריינגעקומענע זאהר העפליך). ברוך הבא געסט ! האָט איהר שוין געבראַכט מיט זיך דעם איבערנעשריבענעם קאָנטראָקט ? (צום ווייב). ערנעכטינע יעפּיפעוונע ! היים געבען נאָך איינגעמאַכטס און אַ ביסל ווישניק אויך אין איין וועגס. (עטי־מעני הויבט זיך אויף אַהן חשק און גהט אַליין נאָכ׳ן ווישניק מיט׳ן פּערבייסען. שי־מעלע צו די יונגע לייט). דעם קאָנטראָקט גיט אַהער, וועלען מיר איהם דורכקוקען. (וויגדאַרטשוק נעמט אַרויס אַ פּערשריבענעם פּאַפּיער). דאָס הייסט, דורכקוקען וועט איהם מיין טאָכטער. איך בין, ניט פּאַר אייך גערעכט, קורץ אין דער עברי, האָב איך אַ טעכטערל, האָט מיך נאָט געבענטשט, אַ גערעטענע, איהר קענט זי — איז זי ביי מיר מיין נאָנצער בוכהאַלטער מיט׳ן פּריקאָזטשיק מיט׳ן שרייבער מיט הכל בכל... לייענט און שרייבט און חשבונ׳ט, ווי אַ וואָסער... (טראָגט זיי אונטער אַ זילבערנע פּושקע מיט פּאַפּיראָסען). פּאַני רובינ־טשיק ! פּאַני ווייגדאַרטשוק ! אַנו, פערזוכט אָקאָרשט פון די דאָזיגע פּאַפּיראָסען ! ס׳איז שוין איין מאָל פּאַפּיראָסען, פון די

אמת'ע עמך!... (בוידע יונגע לויט הויבען זיך אויף, נעמען מיט צוויי פינגער צו פֿאַפּיראָסען). יאָ, איז וואו, הייכט דאָס, האָלטען מיר אין דער הגדה? זאָגט מיר, איך בעט אייך, מיין ליעבער ווינדאָרטשוק און מיין טייערער רובינטשיק, וואָס איכ'ל אייך פרעגען: ווי קומט איהר, צוויי יונגע לייט, — האָט קיין פּאַראיבעל ניט, וואָס איך רעד מיט אייך אזוי אָפענטליך און פּראָסט, — ווי קומט איהר צו אזא נאָלדענעם עסק, ווי דאָס פילם־געשעפט?

ווינדאָרטשוק. א! אין דעם איז א נאָכצע געשיכטע...

רובינטשיק. וואָכ מע קאָן זי דערצעהלען אין דריי ווערטער. מיר זענען, ווי איהר קוקט אונז אָן...

ווינדאָרטשוק (לאָזט איהם ניט רעדען). לאָז מיך, איך ווע'ל זיי איבערגעבען אין דריי ווערטער. איך און מיין חבר רובינטשיק זענען מענטשען מיט נעדאָנקען.

רובינטשיק. מיט קאָמבינאַציעס.

ווינדאָרטשוק. און מיר האָבען פון שטענדיג אָן פּעהאָט א שייכות צו טהעאָטער. איך, צום ביישפיעל, בין געווען אמאָל א מוזיקאַנט, און א באריהמטער מוזיקאַנט, געשפיעלט אין אָלע טהעאָטערען. און מיין חבר רובינטשיק איז אויך נישט קיין אַבי־ווער — ער האָט געהאָלטען א פּאַריקמאַכערסקי זאָווידזענץ און פּלענט געהן אין טהעאָטער אָריין גרעמירען די אָקטיאָרען. איך דאַרף איהם זאָגען אין די אויגען, דעם ממזר, — ער, אָן ער פּארגרעמירט עמיצען, איז עס נאָטור! דערווייל האָט זיך געטראָפען א מעשה. די צייט איז געווען שלעכט, ניט היינט געדאָכט, ניט פּאר אייך געדאָכט, האָב איך מיך בעשטעלט אין טהעאָטער־קינעמאַטאָגראָף שפיעלען. איך שפיעל א נאָכט, איך שפיעל צוויי, איך שפיעל דריי, איך הויב מיך אָן צוקוקען — וואָס איז דער שכל פון'ם קינעמאַטאָגראָף? לאָזט זיך אויס, אָן ס'איז אין דעם קיין שום שכל...

ר ו ב י נ ט ש י ק . ס׳א געלעבטער !...

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק (פערחאפט זיך). דאס הייסט, דער שכל איז א גרויסער שכל. נאר פאר דעם, וואס ווייסט דעם שכל, איז דער שכל אויס שכל.

ר ו ב י נ ט ש י ק . גאלע גאר ניט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . איך פארשטעה ניט — איך בין א פראכטער עמך! ממה נפשך — אדער מילכיג, אדער פלייש! אדער אהין, אדער אהער! און ביי אייך קומט אויס— אט אז ס׳איז א גרויסער שכל, און אט איז דאס א געלעבטער, גאר קיין שכל ניט, — אזוי אז איך בין שוין גאר צעדולט !...

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק (צו רובינטשיקען). שולדיג ביזט דו, אז דו שלאגסט מיך איבער! איך וועל זיי געבען צו פארשטעהן דעם שכל מיט א גאנג...

ר ו ב י נ ט ש י ק . נו, געב זיי צו פארשטעהן, ווער לאזט דיך ניט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ניין! איהר דארפט ווייסען, אז מיר זענען גרויסע בעלנים דערויף... נאך אז איך בין געווען א... ניט היינט געדאכט, א פראכטער עמך, זענען מיר אלע ווי׳ך געגאנגען אין דער לוזיאנע, אבי ס׳איז נאר געווען פאר וואס. און היינט, זינט נאט האט מיך בענליקט מיט׳ן גרויסען געווינס, איז כמעט נישטא די נאכט וואס מיר זאלען ניט געהן אהינצוצו. וואלט איך זעהר וועלען וויבען, ובפרט איצט, אז איך גיה ארויין אין דעם מיט געלט, דעם... דעם... תמיית (מאכט מיט די פינגער). דעם שכל דערפון. דא מוז דאך שטעקען עפיס א קונין, עפיס... עפיס... (א קנאק מיט די פינגער). א מין עמך!

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק . געווים איז דא באהאן קונין!

ר ו ב י נ ט ש י ק . און נאך וואס פאר א קונין!

ווינדאַרטשוק (לאַזט איהם נישט). לאַז זיך דיענען! אט וועל איך זיי געבען צו פּארשטעהן די נאַכצע זאַך אקוראט, זיי זענען אַ איד מיט פערשטאַנד. (רוקט זיך צו צום שניידער). די זאַך איז אַ פּראַסטע זאַך. האָט איהר זיך צוגעקוקט, אז אקענען דער סצענע, איבער דער טהיר, איז פּאַרהאַן אַ לאַמטערנע מיט אַ רעדעל? איז אויפ'ן רעדעל, וואָס סע דרעהט זיך דאָרט ביי דער לאַמטערנע, אנגעצוינען אַ לענטע פון צעלאַאיד, אַ לאַננע לענטע. (מאַכט מיט די הענד).

רובינטשיק (קוקט דעם חבר אין מויל אַרויין און שאַקעלט צו מיט'ן קאָפּ). אַ פילמע היסט עס.

ווינדאַרטשוק. איז אויך דער פילמע אַפּנעפּאַטאַגראַפּירט אַלע בילדער, וואָס איהר זעהט אויפ'ן לייוונט... האָט איהר עס צעקייט?

שימעלע סאַראַקער. האָט קיין פּראַיבעל ניט, וואַרט אַפּ איין וויילעטשקע. איך ווייל, פּארשטעהט איהר, אז מיין אידינע זאל אויך זיין דערבי און זאל אויך וויסען דעם שכל... דרעהט זיך אוים צום וויב, וועלבע קומט אַרויין פון צווישען חדר. נאָך איהר געהט נאָך מענדעל דער לאַקיי מיט אַ טאַץ. אויך דער מאַץ — אַ קאַראַפּין רויטע משקה מיט גלעזלעך. נאָך מענדלען געהט נאָך יוכבד די מויד אויך מיט אַ טאַץ. דאָס אַלץ וועדר אַוועקגעשטעלט אויפ'ן טיש. מענדעל און יוכבד אַפּ).

עטי־מענין. אט האָט איהר ווישניק, אט שטעהט אייגענמאַכטס. איהר קאַנט נעמען, אז איהר ווילט...

שימעלע סאַראַקער. מע וועט נעמען, אם ירצה השם, געווים וועט מען נעמען. (גיסט אַן אין די גלעזלעך. וועגדט זיך צום וויב). ווילסט הערען דעם שכל פון „לוזיאנע", פּאַר וואָס סע דרעהט זיך און מיר זעהען אַלסדינג אויפ'ן לייוונט, וואָס אויף דער וועלט טהוט זיך אַפּ? זעץ דיך אַקאַרשט צו, וועסט דו עפּים

הערעז. האסט דאך עס ליעב. דו וואלסט דאך דארט געטאנט אוז געגעבטיגט!

ע ט י־מ ע נ י. אוז דו האסט דאך עס נעבאך פיינט! (זעצט זיך אוועק ביי דער זייט אויף א וויבער קושעטקע, שפארט זיך אן אויף א זיידען קישעלע מיט אויסגעניהטע קווויטעז פון אלערליי פארבען, לעגט צעגויף די הענד אזוי, מע זאל ארויסזעהן דאס גאנצע ביסעל ציע־רונג). נו, לאמיר האדבען.

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק (פלייסט זיך צו זעצען מיט'ן פנים קעגען דער מאדאם, נאר רעדען רעדט ער צום בעל־הבית). אין וואו האלטעז מיר?

ר ו ב י נ ט ש י ק. ביי דער פילמע האלטען מיר, ווי אזוי דאס רעדעל דרעהט זיך דארט ביי דער לאמטערנע...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום וויב). ביי דער טהיר פוז אויבען, אקוראט אקעגען דעם לייליך, האסט דו געזעהן א לאמטער־נע? איז דארטען דא א רעדעל אוז סע דרעהט זיך. (ווייזט מיט די הענד, ווי סע דרעהט זיך. טהוט זיך א נעם צום קאראפין, גיסט אן דרוי גלעזעלע. צו די געסט). זאל זיך עס דארטען דרעהען. מיר'ן דערווייל נעמען צו די ליפען... לחיים! לאז גאט געבען, ס'זאל זיין איין מאל פאר אלע מאל עמך!... (טרינקט. די געסט ריהרען זיך צו מיט די ליפען). אצינד שיסט ווייטער!

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק. אזוא, נאך א מאל אין קורצען: (מאהלט מיט בוידע הענד). דא האסט איהר א לייוועגט.

ר ו ב י נ ט ש י ק א געווויינטליכען לייוועגט.

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק. אויף דעם לייוועגט איז ניטא גאר־נישט.

ר ו ב י נ ט ש י ק. גאלע נארנישט.

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק. און אויף יענער זייט לייוועגט איז אויך ניטא גארנישט.

ר ו ב י נ ט ש י ק . אויך גארנישט! (שימעלע סאראקער קוקט אויפ'ן ווייב איבערשטן).

ע ט י ־ מ ע נ י (גלויבט נישט). דאס וועט איהר שוין דערצעהלען דער באבע אייערער! וואס הייסט נישטא גארנישט? מיר נעהען ניט אין דער „לוזיאנע"? עס קאכט אונז קארג נעלט? איין אנדערער וואלט זיך עס געוואונשען איך וויים אליין ניט וואס, — זאגען זיי, אז אויף יענער זייט לייווענט איז נישטא גארנישט! מיר זענען דאך עפים נישט קיין קליינע קינדער, וואס מע וועט אונז דערצעהלען בבא־מעשיות!...

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק (מבוישט, שמייכעלט). האט קיין פארן איבעל ניט, מאדאם, מיר זענען כפעציאליסטען. מיר ארבייטען אין דעם טאג ווי נאכט. מיר האבען דאס געזונט מיט'ן לעבען אוועקגעלעגט דערויף.

ר ו ב י נ ט ש י ק . ס'איז אונזער פרנסה!

ש י מ ע ל ע כ א ר א ק ע ר (צו ווייגדארטשוקען). בקיצור, נו! שיסט ווייטער!

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק . אלזא — גארנישט. דער רעבטער עיקר איז דאס רעדעל, וואס דארט אקעגען, ביי דער לאמטערנע. (דרעהט זיך אויס מיט'ן פנים צירוק, ווייזט מיט דער האנד אויף דער טהיר. אלע דרעהען־זיך אויס צו דער טהיר). דארט, וואו עס דרעהט זיך די לענטע...

ר ו ב י נ ט ש י ק (דרעהט מיט דער האנד). די פילמע הייסט עס... (עס עפענט זיך די טהיר און דער מינוט קומט פאר אזא מין סצענע: עטליכע אידען רייסען זיך אריינצוגעהן, מענדעל דער לאקיי האלט זיי אפ מיט בוידע הענד).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י . האט צייט איין מינוט, ביז איכ'ל דאלאושען.

ד י א י ד ע ן (אַלע אינאיינעם). וואָס מיר דאַלאָזשען? וועס מיר דאַלאָזשען? מיר דאַרפען האָבען אַ נדבה אויף דער היגער תלמוד־תורה!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שרייט צום לאָקיי). נאָרישער מענדיוק, א רוח אין דיין פּאָרעמט אוו מיטען אריין! וואָס האָסט דו צו די אידען? לאָז זיי אַריין! (מענדעל טרעט אַפּ, נאָר ער בעוויזט די אידען מיט דער האַנד אויפ'ן קאָפּ, זיי זאָלען אויסטהון די היטלען. די אידען קווייטקלען זיך, צי זאָלען זיי אויסטהון די היטלען, צי ניט. אַ פּאָר האָבען אויסגעטהאָן, די איבעריגע נאָך ניט. געהען לאָגנזאָם).

ע ט י ־ מ ע נ י (צו די אידען). וואָס'ט איהר זאָגען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. זיצט. איהר קאָנט נעהן אין די היטלען. מיר זענען נאָך ניט קיין גויים. מיר זענען נאָך אידען דער־ווייל. (די אידען ווערען אַ ביסעל שטאַרקער ביי זיך, זעצען זיך צוועק. אויגער פון זיי, דער גבאי ראשון, וועגדעט זיך צום שניידער).

ג ב א י ר א ש ו ן. מיר זענען נעקומען צו אייך, רב שמעון, אזוי ווי מיר האָבען נעהערט פון אייך, אז זינט גאָט האָט אייך נאָך האַלפען, הערט איהר ניט אויף צו געבען, זענען מיר די גבאים פון דער היגער תלמוד־תורה און מיר דאַרפען אַ נדבה דאַרפען מיר...

ע ט י ־ מ ע נ י (נעמט זיך צו דער קעשעני. צו די אידען). צו וואָס אַזאַ לאַנגע הקדמה? זאָגט, אז איהר ווילט אַ נדבה, וועט מען אייך געבען... אויסגאָב וועט זיך נעפינען ביי אייך?

ד י א י ד ע ן (פּרויליך. אַלע אינאיינעם). פון ווייפיעל?

ע ט י ־ מ ע נ י (ציהט אַרויס אַ זילבערנע טאבע). פון אַ פּער־ציגער. (די אידען איבערראַשט, קוקען אייגער אויפ'ן אַנדערען, בלייבען אהן לשון).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (האַפּט זיך אויף, ווערד אַלערליי קאַליערט, ווילּ אויסגיסען זיין צאָרן אויפ'ן ווייב, נאָר ער האַלט זיך איין, רעדט צו די אידען מיט אַ געלעכטער). מיין אידינע האָט נישט איינגעהערט, חאַ־חאַ, אז איהר זענט די גבאים פון דער היגער

תלמוד־תורה. זי האט, אפנים, נעמיינט גלאט אזוי א נדבה פאר א אידען... קומט, איך וועל אייך געבען. (נעמט ארויס א קליין שלי־סעלע פון דער זשילעט־קעשעני, געהט־צו צו דער אייזערנער שאפע, פארעם זיך א וויילע, נעמט ארויס א פעקעל, פיער פונף־און־צוואנציגער, און טראגט עס צו צו די אידען). נאט. אט האט איהר א נדבה און שרייבט ארויין אין בוך אריין מיין נאמען, מיין אמת'ען אידישען נאמען — שמעון בר' מאיר סאראקער שענקט פאר דער הינער תלמוד־תורה א הונדערטער. (די אידען שטעהען אויף אלע איבערראשט, דאנקען איהם זעהר. אייניער פון זיי גיפינט זיך צו זאגען קוים עטליכע ווערטער).

נ ב א י ר א ש ו ן. רב שמעון! מיר זאגען שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. זינט די הינע תלמוד־תורה איז א תלמוד־תורה, איז דאס דער ערשטער הונדערטער. זאל אייך נאט געבען הונדערט יאהר גליק און הצלחה און אלדאס גוטס — אמן.

ד י א י ד ע ן (אלע). ברכה און הצלחה — אמן. (געזעגענען זיך א פריינדליך און גיהען אפ. די שטימונג איז א געשלאגענע. עטי־מענע פייערט. שימעלע פיהלט זיך ניט גוט, שפאט ארום, בלייבט שטעהן).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו זיך אליין). יא־יא. א גוואל־דאוונער שכל!... מענטשען טראכטען צו... לענטע... לייוועגט... פילם... און דאס לעבט! דאס ריהרט זיך! עמך! (צו די יונגע לויט). איז ווא האלטען מיר, הייסט דאס? יא, מיר זאלען ניט פערגעסען. ס'איז פארהאן נאך א פונקט, וואס מיין ווייב וועט ניט דורכלאזען בשום אופן! (צום ווייב). ערנעסטינע יעפימעווע! איך ווייל, אז אין קאנטראקט זאל שטעהן בפירוש, אז דו וון איך און אונזערע פריינד, למשל, האבען דאס רעכט צו גיהן אין וואס פאר א טרעיאטער מיר ווילען, און וועז מיר ווילען, סאי ביימאג, סיי ביינאכט, בחינם, אהן א שום געצאהלטס, הייסט עס.

ע ט י ־ מ ע נ י (פערבראכט די הענד). א שענע מעשה! סע שטעהט נאך נאָרניט אין קאַנטראַקט אפילו?!

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק. מע האט פערגעסען אריינשטעלען.

ר ו ב י נ ט ש י ק. מאדאם! מע האט נערעדט — איז נענוג.

ע ט י ־ מ ע נ י (לאזט אויס איהר כעס צו איהם). אווי זאגט א י ה ר? און אז ס'וועט קומען צו עפּיס, וועט איהר נאכדעם זאגען, איהר ווייסט ניט!... מיר קענען אייערע לייט! מיר זענען אויך מבינים אויף א טשאד!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. זאגסט דו, מע זאל עס אריינ־שטעלען? איך זאג אויך — אריינשטעלען. (צו ווידגדאַרטשוקען, ווייזט איהם אויפ'ן שרייבטיש). פאַרקאטשעט, זייט מוחל, די ארבעל און שרייבט אריין.

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק (טהוט זיך א וואַרף צום שרייבטיש. שרייבט־צו אויפ'ן פאַפּיער, דערנאך לייענט ער). „מיר, די אונטערגעשריבענע, נעבען־צו נאך א פונקט, אז דער הער סאראקער, די מאדאם סאראַ־קער, אדער ווער פון זייער פאמיליע, האט דאס רעכט, סאי בייטאג, סאי ביינאכט, אריינצוקומען און זיצען אין יעדען פון אונ־זערע טהעאטער־קינעמאטאגראפען בחינם, אהן געלט". צופריעדען? (שיטעלע קוקט אויפ'ן ווייב).

ע ט י ־ מ ע נ י. איך ווייל, אז אין קאַנטראַקט זאל שטעהן טיין שוועסטער פיינעל אויך.

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק. מאדאם! סע שטעהט דאך „די פאַ־מיליע סאראקער"!

ע ט י ־ מ ע נ י. איהר פאמיליע איז ניט סאראקער, איהר פאמיליע איז ווישקראבענקא.

ר ו ב י נ ט ש י ק. די מאדאם זענען נערעכט.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וויבאלד אזוי, טא שטעלט אריין אלע פרוינד און באקאנטע...

ע ט י ־ מ ע נ י (חאפט זיך אויף). באקאנטע? אט האסט דו דיר נאה, טאטער איז קארג! א מכה זיי — זיי זענען ניט קראנק צצהלען!

ר ו ב י נ ט ש י ק . די מאדאם זענען פאלקאם נערעכט. (צום חבר). שרייב אריין מאדאם ווישקראבענקא מיט איהרע קינדער.

ע ט י ־ מ ע נ י . נייז; זי יא, די קינדער נישט. זי האט קינ־ דער — מעג אויף זיי קומען איין אויסחאפענייש! איין שארלאטאן גרעסער פון'ם אנדערען...

ר ו ב י נ ט ש י ק . די מאדאם זענען פאלשטענדיג נערעכט! שרייב מאדאם ווישקראבענקא — און איין עק.

ע ט י ־ מ ע נ י . וואסער מאדאם? א שענע מאדאם! נעבאך איין ענ'טע, איין אביונ'טע, אז אך און וועה איז איהר! (עס קומט אן בוילקע, אנגעטהאן פראסט ווי אלע כאל).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . גוט, וואס דו ביזט דא. קום אהער, וועסט דו מיר איבערלייענען דעם קאנטראקט, צי ס'איז אלסדינג דא, וואס מיר האבען נעכטען אפגערעדט? (ביידע יונגע לייט שטעהען אויף, גריסען בוילקען, דערלאנגען איהר דעם קאנטראקט און זעצען זיך צוריק שוועק).

ב ו י ל ק ע . (נעמט דעם קאנטראקט). מעג איך עס לייענען פאר זיך? (זעצט זיך שוועק אין א שטוהל, לייענט פאר זיך).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו די יונגע לייט, שטיל). זי קאן שוין דוקא גוט!... אידיש אזוי רוסכיש און דייטש, און וואס איהר ווילט!... (עס קומט אריין מענדעל דער לאקיי מיט א בוקעט).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י . צו איואבעלא סעמיאנאוו־ נא מיט א קארטעל.

ב ו י ל ק ע . צו מיר? (נעמט די בלומען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (ציפריעדען). בלומען? פון וועמען איז?

ב י י ל ק ע (לייענט דאס קאַרטעל). סאַלאַמאַן אַסקאַראָוויטש פיין. חאַ־חאַ־חאַ!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואָס זשע איז דער נעלעכ־טער? (צום לאַקיי). קאַנסט נעהן. (מענדעל אַפּ).

ב י י ל ק ע. וואָס זשע? ס'איז ניט קיין נעלעכטער? וואָס איז נאָר פּלוצים פּאַר מתנות — בלומען? וואו איז ער נעווען פּאַר דריי וואָכען אין דער ציים, נעדענקסט? אַז מע האָט ביי איהם נעבעטען א טובה, ער זאָל זאָגען א גוט וואָרט צו זיין פּאַטער וועגען דירה גאָלט, האָט ער פערקנייטשט מיט די פּליצעם (מאַכט איהם נאָך) — „עטא דא מעניא ניט קאַסאַיעטסיא!"... (גיט איבער דעם פּאַטער די פּאַפּיערען). דער קאַנטראַקט איז געשריבען אַזוי, ווי מע האָט גערעדט. (ווייזט אויפ'ן פּאַק בריעף, וואָס אויפ'ן טיש). אָט דאָס איז די היינטיגע פּאַטשט? (נעמט די בריעף צו זיך). איך נעם עס צו זיך, דאַרט וועל איך איבערלייענען די פּאַטשט אוז וועל דיר נאָכדעם איבערגעבען. (פערניגט זיך צו די יונגע ליים, וועלכע חאַפּען זיך אויף מיט א טראַסק. — ביילקע אַפּ).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו די יונגע ליים). א מאַדנע טיידעל ביי מיר!... איין אַנדערע אויף איהר ארט אין אַזא ראַס־קאַש!... ביי אַזא עשירות!...

ע ט י ־ מ ע נ י. זאָג חאַטש: קיין עין־הרע ניט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. א קליידעל, א בורנוסעל, א היטעלע א נייעם אז מע וויל איהר קויפען, קומט־אַן מיט גרינע וועראַם — זי וויל ניט! וואָס'ט איהר טהון? (ביידע יונגע ליים זענען נתפּעל). וואָס דאַרפט איהר מעהר, מע רעדט איהר שדוכים — די שענסטע, די גרעסטע — וויל זי ניט הערען, ניט זעהען... שטעלט אייך פּאַר — רב אשר פיין האָט איהר געהאַרכט מן הסתם? וויל ער מיט מיר א שדוך טהון — ער שטאַרבט! דאָס הייסט, ניט אזוי

ער ווי׳ל דעם שדוך, ווי זיין זוהן, און ניט אזוי זיין זוהן, ווי איך וואלט א בעלן געווען זיך משדך זיין מיט אזא אידען ווי פיין, וואס איך בין אמאל געווען זיינער א שכן...

ע ט י־מ ע נ י. זאג חאטש: ניט היינט נעראכט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. איז דאך גוט? איא? אז ער ווי׳ל, און דער זוהן ווי׳ל, און איך ווי׳ל אויך, וואלט מען דאך נעקאנט ברעכען טעלער און א סוף? — זאגט זי אבער: לא! זי וועט זיך בעטראכטען. (בויד יונגע לייט זענען נתפעל. — עס בעד ווייזט זיך מענדעל דער לאקיי).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י (קייעס). דער שלים־מזל איז שוין ווייעדער דא.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואסער שלים־מזל?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. סאלאוויטשיק דער שדכן.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. סאלאוויטשיק? וואו איז ער?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. דארט איז ער, אין פערעדני.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. פאר וואס נעהט ער ניט אריין?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. איך האב דאך אייך געזאגט שוין, אז איך בין ניט דאס ערשטע יאהר אין נגידישע הייזער, און ביי די נגידים איז דער איינפיהר, אז...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אז מע דארף פריהער דאלא־זשען? נו, האסט דו דאך מיר שוין דאלאזשעט. אצינדערט נעה רוף איהם אריין! (מענדעל אפ). אוי, אט די פאראקעס מיט די צערעמאניעס, הערט איהר, ביי די סטעקראטען, צווישען אונז גע־רעדט, גאט זאל ניט שטראפען פאר די רער!... (עס עפענט זיך די טהיר בריים, מענדעל דער לאקיי לאזט אריין סאלאוויטשיקען דעם שדכן, מאכט צו די טהיר, געהט אפ). ברוך הבא, א איד א שדכן! מע זאל דערמאנען משיח׳ן. זיצט, פאני סאלאוויטשיק.

ס א ל א ו ו י ט ש י ק . סאראַ הייַנט — טשטאַ ניבוד אסאבענע! (בעטראַכט די יונגע לייט). און וואר זענען אט די אידען? עפּיס זאהר קענטליך! (דערמאַנט זיך). א? דאס זענען די דאזיגע? פּונ׳ם טהעאַטער? דאס האַט איהר מיט זיי געמאַכט דאס געשעפּט. וואס די שטאַדט קלינגט מיט דעם? (גיט זיי די האַנד). וואס זשע מאכט איהר? מע זאגט, אז איהר זשעברעווועט נעלט? (ווייזט מיט ביידע הענד).

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק . ע! מע זשעברעווועט נעלט! נאַרנישט, מהכתיתי, מע האַט פּרנסה.

ר ו ב י נ ט ש י ק . און מע לעגט אפּ א קערבעל.

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (צום שניידער). ווייס איך, וואס הערט איהר זיי! איהר פּרעגט מ י ך! ס׳איז א נאַלדעז געשעפּט! ס׳איז א ברונעז, וואס שעפּט זיך ניט אויס! מענטשען ווערען נתעשר — זאגען זיי, מע לעגט אפּ א קערבעל! (ביידע יונגע לייט ווערען בריימער ווי לענגער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום שדכן). זאגט איהר, אז מע ווייס שוין אין שטאַדט פּונ׳ם פּילם־נעשעפּט, וואס איך מאַך? אפּשר וועט איהר פּערזוכען אונזער ווישניק? (גיסט איהם אַן א גלעזעל).

ס א ל א ו ו י ט ש י ק . טשטאַ זא וואַפּראַם! אלע וויסען אוז אלע רעדען אוז אלע זענען אייך מקנא. (מרינקט אויס אוז פּערבייסט).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . מקנא?

ס א ל א ו ו י ט ש י ק . איך זאל אזוי לעבען מיט אייך אוז מיט אייער ווייב! וואס זשע? כ׳וועל אויסטראַכטען? מע שמועסט נאר, אז איהר וועלט א מיליאַנער... הלואי, זאל אייך נאט העלפען! (צו די יונגע לייט). סעמיאן מאקאראוויטש איז א מענטש, וואס האבען ליעב אלייז נראַב צו פּערדיענען, אוז עס אהרט זיי ניט.

אז יענער פערדיענט אויך. ווי פאני זאגט: לעבעדיגע־בעדיגע לאסעדיגע... (צום שניידער). ס'איז אייך איצטער אוועק דאס גליק, סעמיאן מאקאראוויטש, וועט דאס שוין אייך נעהן אוו געהן, ווי אין פסוק שטעהט: החילות לנפול, נפול תפול...

שימעלע סאראקער (צום ווייב). דו הערסט ווערטער? (גיסט איהם אן נאך א גלעזעל).

עטי־מענדי (קוקט אויפ'ן פלעשעל). איך הער, איך בין ניט טויב! (צום שדכן). וואס הערט זיך בעסער פון יענעם נעשעפט, וואס מיר ווייסען?...

סאלאוויטשיק (צו דער שניידערין). וואס זאל זיך הערען, מאדאם? אויך אלע אידישע קינדער געזאגט נעווארען! (צום שניידער און צו דער שניידערין). אז סאלאוויטשיקען פאלט איין א אידעע, מעג זיך שוין איבערקעהרען די וועלט, וועט עהר זי דורכפיהרען... אט דאס נעה איך פון דארטען טאקי, פון די רעסטאקראטען... א פריאם האב איך נעהאט — „מיא פאטשטענניע", און „סאדיטיע", און „פאפיראסען", און „לעמאנאד"... מחמת די היטץ איז טרוקען אין מויל — טשטא ניבוד אסאבענע!... (טרינקט אויס א צוויטען מאל, פערביסט. שימעלע טראגט איהם אונטער די פושקע פאפיראסען).

שימעלע סאראקער. הבלל, נעהט איהר דאס פון די פיינערס. איז וואו האלט דאס דארטען אין דער ספירה?

סאלאוויטשיק. עס האלט שוין גוט! הלואי וואלט איך שוין אזוי נעהאלטען מיט אלע מיינע פארטיעס, וואס איך פיהר... סאלאוויטשיקען, אז עס פאלט איהם אין א אידעע! (פערריכערט דעם פאפיראס). אויב ס'איז אייך ניט שטארק היים, וועל איך אייך דערצעהלען מיין היינטיגען וויזיט, ווי אזוי איך בין געקומען, און וואס איך האב געזאגט, און וואס זיי האבען געזאגט, און וואס איך האב זיי געענטפערט, און וואס זיי האבען מיר

געענטפערט — אונזער נאַנצען ראָזגאָוואָר. (פערקאַטשעט די אַרבעל, איז גרויס צעלעגען אויף טעלערלעך).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (האָט נישט קיין געדולד). וואָס טויג מיר, פּאַני סאַלאָוויטשיק, ראָזגאָוואָרען? איהר ווייסט דאָך, אז איך בין א פּראָסטער עמך בין איך, און כ'האָב ליעב אַניל ואשמח — אויפגעניהט און אויסגעפּרעסט. איהר זאָגט מיר די לעצטע שורה. דעם רעכטען שפּיץ!

ס א ל א ו ו י ט ש י ק. דער רעכטער שפּיץ איז — זיי וועלען אייגלאדען צו זיך אויף א וויזיט. דאָרט וועט זיין די גאנצע ריסטאָקראַטיע... נאָר קודם וועלען זיי זיין ביי אייך מיט א ווי־זיט, און אפשר נאָך היינט. דאָס קאָן סאַלאָוויטשיק!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). דו הערסט? (שטיל). מע דאַרף צוגרייטען כל המינים פּארבייסאָכצעז... (צום שדכן). זענט איהר זיכער, אז זיי וועלען דא זיין?

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (פּערטרינקט דעם איינגעמאַכטס). אזוי ווי איך בין זיכער, אז מע רופט מיך סאַלאָוויטשיק.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. און דער „יאָט" אויך מיט זיי?

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (דאָס לעצטע ביסעל איינגעמאַכטס). טשטאָ זא וואָפּאָס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ער טאָקי, דער אלטער הייסט עס, האָט אייך א ל י י ן געזאָגט?

ס א ל א ו ו י ט ש י ק. טאָקי ער אלייז, דער אלטער הייסט עס, האָט דאָס מיר געזאָגט: „מיר'ן זיין, זאָגט ער, ביים הערר סאַראָקער מיט א וויזיט, זאָגט ער, אפשר נאָך היינט, — פּאַרט, זאָגט ער, נעווען א מאל אונזערער א שכן"...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. טאָקי מיט דעם לשון? (צום ווייב). גיה זעה, ס'זאל זיין אלסדינג... (עטי־מעני אַפּ).

סאלאוויטשיק. טאקי מיט דעם לשון און מיט די ווערטער — איך זאל אזוי לעבן מיט איך און מיט אייער ווייב!... וואס מיינט איהר — סאלאוויטשיק איז עפּעס א יונגעלע?... נישׂ־מעהר, איך האב מיט איך צו רעדן נאך א פּאר ווערטער אויג אויף אויג. (צו די יונגע לייט). איזוויניטיע!... (נעמט שיטעלען אויף א זייט). שלשה דברים — צווויי ווערטער. (ביידע שטעהען נאהענט צו דער ראמפּע).

שימעלע סארא קער (צום שדכן). איך וויים פריהער, וואס איהר ווילט מיר זאגען. איהר ווילט רעדען מיט מיר מכח'ן כרן, וויפיעל איך געב?

סאלאוויטשיק (רעדט שטיל). זאלט איהר מיר נעזונט זיין, וואס פאר א חכם איהר זענט! און איהר מיינט אודאי, אז דאס ווילען זיי וויסען? אדער דער חתן? באשע כאחראני! גלאט אזוי... וויבאלד עס האלט שוין אזוי נאהענט, אט־אט. איז טאמער, פאנימאיעטיע, מע טהוט מיך א פרעג, זאל איך ניט כלייבען שטעהן, ווי א לעהמענער גולם...

שימעלע סארא קער. איהר וויסט נאנץ גוט, זי איז ביי מיר איינע, און איבער הונדערט און צוואנציג יאהר איז עס אינגאנצען איהרם...

סאלאוויטשיק. פון דעסטוועגען, באלי־מעני?...

שימעלע סארא קער. פופציג טויזענד ליגט גרייט אין טשאסנע קאמערטשעסקי באנק, דאס הייסט, ליגען ליגט דאר־טען דריי מאל פופציג טויזענד, נאר פופציג טויזענד — דאס איז פאר דער טאכטער בעזונדער, און אזוי ווי זי איז ביי מיר איינע, איז איבער הונדערט צוואנציג יאהר, אז מע וועט א רוף טהון אהין, זייט זשע מוחל, עמך... (ביידע יונגע לייט הערען זיך צו).

סאלאוויטשיק (שלאָגט איהם איבער). טשעפוחא! ווער רעדט פון אזעלכע זאכען? איהר וועט נאָך, אם ירצה השם, לעבען אזוי לעבען! איהר דארפט לעבען, וואָרום איהר טהוט א סך גוטס. מע ווייסט — גוטס לאָזט זיך הערען... סליעדאווא־טעלנא, פופציג טויזענד — דאָס איז מזומן?

שימעלע סארקער. קלאָפּ און צעהל. ביי מיר איז ניטא קיין מאניפאַרנעס, פוסטע דבורים, צוזאַנעכצען. ביי מיר. אז איך זאג נעבען, נעב איך. עס איז, פארשטעהט איהר מיך, עמך!...

סאלאוויטשיק. אדנים סלאָוואָם — מיר האָבען שוין פון אלסדינג אפגערעדט. סליעדאוואטעלנא, מאן איך שוין נעהן ווייטער. איך דארף נאָך לויפען אזוי לויפען, רעדען אזוי רעדען. זייט מיר נעזונד אזוי מאכט גוטע געשעפטען! פראשטשאי־טיע! אם ירצה השם, אין ניכען אויף א קנס־מאל... (צו די צוויי שותפים) אייך ווינש איך צו האלבע מיליאן אויף א חלק, אזוי אייער שותף — א גאנצען מיליאן! דאסווידאניא, פראשטשאיטיע! (אָפּ).

שימעלע סארקער (צו די יונגע ליים). האָט קיין פאראיבעל ניט — ביי מיר א שטוב, קיין עין הרע, אלע מאל נייע מענטשען מיט נייע געשעפטען... איצט דארף מען זיך א נעם טהון צו אונזער אייגענעם געשעפט. (טהוט אן די ברילען, פערקאָטשעט די ארבעל, גיהט צום טיש). בעדארף מען, הייסט עס, טהון א דעליקא־טנע ארבייט — לעגען דעם טאטען. (שרייבט זיך אונטער אויפ'ן פאַ־פיער. נאָך איהם שרייבען זיך אונטער בוידע שותפים). און איצט בעדארף מען, הייסט עס, אייך געבען די ממתקים... דאָס ביסעל מינץ... (גיהט צו דער אויזערנער קאָסע). דארף איך אייך אבער זאגען, מיינע ליעבע שותפים, אז קיין מזומן גאלט, ניט אויסגערעדט זאל זיין, האב איך ניט... איין אייזערנע קאסטע האב איך טאקי, נאר אזעלפע גאלטען האלט איך נישט ביי זיך אין דער היים. דערויף איז דא, פארשטעהט איהר מיך, א באנק... (עפענט אויף די קאָסע, נעמט ארויס א משעק־ביכעל). די טשאסנע קאמערטשעסקי באנק. דארטש

האלט איך מיין נאנצען קאפיטאל, און וועז איך דארף, אוז וויפיעל איך בעדארף — שרייב איך אויסעט א טשעק, גיט מען מיר... (לעגם אוועק דאס טשעק־ביכעל אויפ'ן טיש). נאר וואס דען? אז עס קומט צו שרייבען רוסיש, בין איך קורץ אין דער עברי. דערוויך האב איך א מאכטער, איז זי ביי מיר, ווי איהר ווייסט שוין, מיין נאנצער בוכהאלטער. (עס קומט אן עטי־טעני). טהו נאר א רוף אהער בייל־קען אויף א מינוטקעלע. זי דארף מיר עפעס אנשרייבען.

ע ט י ־ מ ע נ י . איזאבעלעטשקע? מיר דאכט, אז זי איז ניטא אין דערהיים. אט וועל איך נעהן א קוק טהון. (גענט אב).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . נישט נוט, הערט איהר, אז מען איז א בלינדער מענטש... אז מע קאן ניט שרייבען קיין רוסיש, איז נאך ערגער, ווי אזהן א ברילל... (פויזע). אדער שא? ווייסט איהר וואס? אפשר וואלט נעווען א סברה, אז איהר זאלט זיין אזוי נוט, אן האט איהר אייך א טינט אוז פעדער, אוז זיך מטריח זיין מאקי אליין אויסשרייבען אט־א־דעם טשעק? וועד פון אייך קאן בעסער שרייבען? (וויגדארטשוק אוז רובינטשוק מהוען זיך ביידע א וואך צום שרייב טיש. וויגדארטשוק נעמט זיך צום טינט אוז פעדער. שימעלע מהוט אן די ברילען, טויט מיט'ן פינגער אין טשעק־ביכעל, ווי א מענטש, וואס איז קלאהר אין הלכות משקים). אט דא, אין דער דעכטער האנד, זעהט איהר? זייט זשע מוחל, שטעלט אוועק מיט ציפער פופצעהן טויזענד... איין איינס, מיט א פינף, מיט דריי — יא, מיט דריי נולען. אט אזוי... אוז דארטען, אונטען, שטעלט אוועקעט מיט ווערטער פעטנאצעט טיסיאטשי... רובליי דארף טען ניט — סע שטעהט שוין. אט אזוי... האט איהר נעשטעלט? אצינד גיט, זייט מוחל, די פען אהערצו, וועלען מיר וויעדער א מאל אוועק־לעגען דעם מאטען. (פערקאטשעט וויעדער די ארבעל, חתט'עט פא־זוליגקע, שוויצט). אוף! פשוט איינגעמיעדט זיך היינט שרייבענ־דיג. (פאכט מיט'ן טשעק אין דער לופטען). אוז ווער איז שולדיג? — מאקי מיין מאטע אליין. ער, עליו השלום, האט נישט געוואלט

מיך לערנען שרייבען. מיך מע זאָל געווען לערנען שרייבען, וואָלט איך געווען איין שרייבער אין דער וועלט! א סימן האָט איהר — נעמט דאָס נרעסטע געשעפט אין דער וועלט, וועל איך עס אייך ארומנעמען מיט'ן קוק...

ווינדאַרטשוק (געזעגענט זיך). ס'איז ביי אייך זעלטענע פעהינקייטען!

רובינטשיק (געזעגענט זיך). א טאָלאָנט! א בעזונדערער טאָלאָנט!

שימעלע סאַראַקער (שטאַרק צופריעדען. קוועטשט זיי די האַנד). טאַקי? איין עבירה וואָס מיין אידינע איז דאָ ניטא. זי וואָלט חאָטש געהערט, וואָס לייט זאָגען... (גיט איבער דעם משעק צו וויגדאַרטשוקען. רובינטשיק קוקט אין איהם אַרויין. וויגדאַרטשוק דערלאַנגט דעם חבר אין זייט אַרויין מיט'ן עלענבויגען, לעגט אַרויין דעם משעק צו זיך אין טויסטער אַרויין, ווערד בעמערקבאַר נערוועז, פערשפּרייט עס זיך און קלויבט זיך געזעגענען).

ווינדאַרטשוק. מיר האָבען צונעמען ביי אייך אזוי פיעל צייט...

רובינטשיק. און אַנגערולט א קאָפּ...

שימעלע סאַראַקער. וואָס רעדט איהר? מיר האָבען דאָך עפּיס געמאַכט א געשעפט מיט נאָט'ס הילף!

ווינדאַרטשוק. און א גוט געשעפט דערצו!

רובינטשיק. א נלענצענדעם!

שימעלע סאַראַקער. הייבט וואָס זשע רעדט איהר? גוי באָלד אזוי, טוז מען פאַר'ן אַוועקגעהן אויסטרינקען חאָטש נאָך צו נלעזלאָך פון אָט דעם דאָזינען ווישניק (גיסט אַן דריי גלעזלעך שטהענדיג) און צו־ווינשען זיך, אז דער האָלבער מיליאָן זאָל זיך ניט לאָזען לאַנג ווארטען אוז די שטאַדט זאָל וויסען, וואָס הייסט עמך!... (קלינגען מיט די גלעזער, טרינקען שטהענדיג). אַצינד קאָנט איהר געהן נעזונטערהייד אוז זייט מצליח... (וויגדאַרטשוק אוז רובינ־

משעק געזעגענען זיך העפליך, געהען אפ. שימעלע בעגליים זיי צו דער טהיר. — אין אַ האַלבע מינוט קומט ארויין עפי־סעני). אט באַלד קומט אהער ביילקע. (קוקט זיך ארום). און וואו זענען די צוויי שלום־מזל'ען? שוין אוועקגענאנגען? און ווער האט דיר אננעשריבען דאס, וואס מע דארף? צי דו האסט דאס אפגענלעגט אויף איין אנדערש מאל?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואס פאר אפלענאכטסען? איך האב פיינט אפלעגען! ביי מיר איז אומר ואוכל — אויפנעגייהט און אויסגעפרעסט! עמך!...

ע ט י־מ ע נ י. ווער זשע האט דיר אננעשריבען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. טאקי זיי אליין. איך האב נעזאגט און זיי האבען געשריבען.

ע ט י־מ ע נ י (אַ פלעסק מיט די הענד). זיי האבען נעשריבען? ווער וויים, וואס זיי האבען דיר דארטען אננעשריבען. האסט ניט נעקאנט וואַרטען אויף איזאבעלעטשקען? (אויף די ווערטער קומט אן ביילקע).

ב י י ל ק ע. איך בעט אייך, רופט מיך ניט איזאבעלעטשקע, רופט מיך ביי מיין אמת'ן נאמען ביילקע, אזוי ווי איך הייס!

ע ט י־מ ע נ י. שוין! אט האסט דו דיר די אנדערע טענ יום טוב! מיר זענען דען די, וואס מיר זענען געווען?

ב י י ל ק ע. אט דאס איז טאקי די צרה, מאמע, וואס מיר זענען ניט די, וואס געווען. דאס הייסט, זיין זענען מיר טאקי די אייגענע וואס געווען, נאר מיינען מיינען מיר, אז מיר זענען ניט מיר... דערויבער טהוען מיר ניט דאס, וואס מע דארף, גהען ניט אהין, וואו מע דארף, און נעמען אויף ניט דעם, וואס מע דארף, און דער וואס איז אונזער גלייכען און אונזער אמת'ער פרייגד — יענעם לאזען מיר איז שטוך ניט ארויין...

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאָן). עפּעס רעדט זיך פּאַרשטעלט, אַזוי מאַרנע, אַז מע קאָן נאָרנישט פּאַרשטעהן!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ווי קומסט דו צו פּאַרשטעהן, אַז מיר רעדען? (צו דער טאָכטער). פון דעסטוועגען איינס צו אַנדערען געהער זיך ניט אָן — אַז מע'ט אונז איינלאַדען צו די פּיינערס מיט אַ ווייזט, אוז ווער שמועסט, אַז זיי ווילען אַליין זיין ביי אונז מיט אַ ווייזט, וועסט דו מסתמא זיך ניט אָפּ־זאָגען מיט אונז מיטצוגעהן — פּאַרט רב אַשר פּיין!

ב י י ל ק ע. דאָס ווילען מיר זעהן... מיר'ן זיך נאָך בעטראַכ־טען — אָדער איכ'ל מיטגעהן, אָדער איכ'ל ניט מיטגעהן...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויפגעבראַכט). וואָס הייסט, דו ווענסט ניט מיטגעהן? אוז וואו ביז איך? ביז איך א מאָטע, צי ניין?

ע ט י ־ מ ע נ י (ווי מאַכען שלום). ווייס איך וואָס, זעהט נאָר אָביסל! איידער מע האָט געהאַפּט דעם בער, קריעגט מען זיך שוין פּאַר דער פּעל... די פּיינערס זענען נאָך דערווייל ביי אונז נישט געווען, אוז אונז האָט מען נאָך נישט גערופען, אוז צו מעלער ברעכען איז נאָך ווייט....

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נאָך מעהר אין כעס). מזל טוב! אַט איז זי אויך דאָ! (צום ווייב). ווער בעט דיך פּאַר א רודף־שלום־ניצע? (צו דער טאָכטער). מיר ווילען זיך מיט דיר ניט קריענען, ווי מיר האָבען זיך ניט געקריענט ביז אַהער קיין מאָל... מיר, עמך, ווייסען, אַז מיט גוטען מאָכט מען תמיד בעסער ווי מיט בייזען... דו זאָג מיר, טאָכטער, וואָס איז מיט דיר דער מעהר, וואָס זינט גאָט האָט מיך בענליקט מיט'ן גרויסען געווינס, זעה איך ניט, דו זאָלסט זיין צופריעדען, אויפגעלענט, גליקליך, עפּעס גליקך ווי נאָרנישט איך האָב אויסגענומען דעם הויפּט־טרעפער...

ב י י ל ק ע. וואָס האָסט דו געוואָלט? איך זאָל מאַנצען אין די נאָכען?...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וועד זאגט דעם טאנצען אין די נאסען?... איך מיין, דו וואלסט בעדארפט עפּיס אזוי... (וויזט מיט די הענד). עפּיס לעבעדיגס... עפּיס, עפּיס — עמך...

ב י י ל ק ע . איכ'ל דיר זאגען דעם גאנצען אמת, טאטע. אז דו צווינגסט מיך, איך זאל דיר זאגען, וועל איך דיר זאגען... עס גיט מיר ניט איין... ס'איז מיר קיין זאך ניט ליעב... קיין זאך ניט טייער... אלסדינג איבער נויט... יעדע זאך מיט גוואלד... דעם, וואס איך וויל זעהען, קאן איך ניט... דעם, וואס איך זעה, וויל איך ניט... איך קאן מיין הארץ ניט עפענען, וואהרום איהר'ט מיך ניט פארשטעהן... איהר ווילט מיך ניט פארשטעהן און קאנט מיך ניט פארשטעהן, וואהרום דאס נרויסע געווינם האט איך אזוי דעם קאפ פארדרעהט, אז איהר זעהט ניט די וועלט פאר זיך... וואס איז וויים זעהט איך אויס שווארץ, און וואס שווארץ זעהט איך אויס וויים...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . קומט אויס, אז ס'איז נאר איין אומגליק, וואס איך האב אויסגענומען דאס נרויסע געווינם?...

ב י י ל ק ע . פאר וועמען ס'א גליק, פאר וועמען איין אומ־גליק... אייער גליק איז מיין אומגליק... (כמעט דורך טרערען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (חזר'ט איבער איהרע ווערטער) אונזער גליק איז איהר אומגליק... (צום וויב). וואס זאגסט דו דע־רויף? פארשטעהסט עפּיס א ווארט?

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאן). דו זאגסט דאך, אז נאר איך פאר־שטעה ניט, און אז דו פארשטעהסט אלכדינג... דאס זאגט זי דיר, זי גיט דיר אנצוהערעניש, אז זי וויל ניט מיטגעהן צו די נבירים — זי האט זיי פיינט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (חזר'ט איבער איהרע ווערטער). דו? און א י ך זאג אנדערש! (העכערט מיט א טאן). זאיך, אז איך זאג געהן — נעהט מען! (א זעץ אין טיש). עמך!... שער און אייזען!...

ב י י ל ק ע (חאָפּט זיך ביים קאָפּ). אומגליקליכע וואָס איך בין! (אַנטלויפט).

ע ט י - מ ע נ י. נו? צו וואָס האָסט דו עס בעדאַרפט? צערייצט א קינד...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (חאָפּט זיך אויף ווי איין אָפּגע־בריהטער). פּעטי־מעטי! ברענג מיך ניט אַריין אין עס!...

ע ט י - מ ע נ י. זאָג מיר נאָר, וואָס סטראָשעסט דו מיך מיט דיין כעס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דרך ארץ! האָלט ס'מויל! דאָכט זיך, דו ווייסט, ווער איך בין? עמך!!...

ע ט י - מ ע נ י זעה נאָר, ווער עס האָלט זיך גרויס! נאָדעל־פּאָרעם האָט דיר געלאָזט נעריסען!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויסער זיך). מיר זאָגסט דו אזעלכע ווערטער?! מיר?! וואָס א יעדער נעמט אַראָפּ דאָס היטעל, אז איך בעה אין גאָס?!

ע ט י - מ ע נ י. יעדער, נאָר ניט איך. ביי זיך ביזט דו אפשר א פּריץ, ביי מיר — א שניידער א פּאָלגוין!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. שוויג, דו צרה, וואָרום איך וועל דיר ווייזן, ווער איך בין!

ע ט י - מ ע נ י. ווער די כּפּרה — דו קאָנסט דאָס ניט דער־לעבן!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. טפּו זאָלסטו ווערן!

ע ט י - מ ע נ י. טפּו זאָלסט דו ווערן! (עס עפענט זיך די טהיר און עס בעווייזט זיך מענדעל דער לאָקיי).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י (קייעט). אין זאָל ווערטען אויף אייך נעסט.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (א חאָפּ־אויף). געסט?

ע ט י ־ מ ע נ י . וואסערע נעסט?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י . דער הערר פּיין, די מאדאם פּיין...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (מיט אַ טאָל אויסגעניבטערט זיך). וואָס זשע שוויינסט דו? (צום ווייב). ערנעסטינע יעפּימעוונע! היים שטעלען דעם סאמאוואר! היים דערלאַנגען ווישניק אוו ווייַן אוז איינגעמאכטס, אלערליי איינגעמאכטסען!... (וויל זיך לאָזען געהן).

ע ט י ־ מ ע נ י (שלעפּט דעם מאַן צוריק). וואוהין פּליהסט דו? אין אַ חאלאַט וויילסט דו אויפנעמען אזעלכע געסט? (צום לאקיי). וואָס שטעהסט דו, ווי אַ לעהמענער גולם? זעהסט דאָס, דער בעל־הבית געהט אין חאלאַט. טראָג איהם אַריין אהער די קאַפּאָטע! (מענדעל אַפּ). און איך וועל דערווייל געהן אויפנעמען די געסט. (מאַכט זיך צוריבט אַקעגען שפּיגעל, געהט אַפּ. — מענדעל דער לאַקיי ברענגט אַ שוואַרצען סורדעט, טהום־אַן דעם בעל־הבית. שימעלע פער־שפּיליעט זיך אויף אַלע קנעפּלעך, בויגט זיך און נייגט זיך, מאַכט אַ רעפּעטיציע, ווי אַזוי ער וועט אַרוינקומען און פּאַרשטעלען זיך פּאַר די געהויבענע געסט. הינטער זיינע פּליצעס מאַכט איהם מענדעל נאָך מיט אַלע פּישטשעווקעס. מיט בריבטע טריט לאָזט זיך שימעלע סאַראַקער צו דער טהיר. מיט די זעלבע טריט געהט נאָך מענדעל. — דער פּאַרהאַנג פּאַלט).

ענדע פון'ם צווייטען אקט.

דריטער אקט.

ערשטע ס בילד.

א פאָדער־ציטער, פערצויגען מיט אַ צוויטען פאָרהאַנג, אַזוי אַז ווי נאָר דאָס ערשטע בילד איז צו ענדע, הויבט זיך באַלד אויף דער צווייטער פאָרהאַנג, אין דאָס צווייטע בילד פון דריטען אקט קאָן אָנהויבען צו געהן זיין וועג גלויך, אָהן אָנטראָקט. — דאָס פאָדער־ציטער דאַרף זיין לאַנג גענוג, ענטהאַלטן אַ טישעל מיט אַ שפּיגעל, אַ העלגער און אַ קאָרב אויף שמעקלעך מיט שירעמס. אַ וואַנד־זויגער און אַ פּאָר שטוהלען פון שטרוי. אויפ'ן פאָרהאַנג אַ צוגעמאכטע טיר, געמאָהלט. אויבער אַדער צווישן אריינגאַנגס פון די זייטען. — ביי דער אויסגעמאָהלטער טיר שטעהט מ ע נ ־ ד ע ל ד ע ר מ ש ר ת. געבען איהם, אין אַ פּאָזע פון אונטער־ענינקויט, שטעהען בוידע שנוידער־יונגען, מ אַ מ ע ל ק א ס ע י אין ק א פּ ע ל פּ א ל ב אָ ן, ווישען זיך דעם שוויים, דינגען זיך מיט טענדעל דעם לאָקוי, וואָס האַלט די העגד אין די קעשענעס, קייעט און זעהט אוים, ווי אַ טענש, וואָס האָט אַ סך צו זאָגען.

ט ע נ ד ע ל. ווי איהר זעהט מיך א שווימענדיגען, ביי אייך אנדערען וואָלט איך ניט געגומען פאר אזא זאך — איהר זאָלט מיר אַנשיטען אט די שטוב מיט נאָלד. און ערשט נאכדעם וואָלט איך איהם נעגעבען דעם וועג. וואַרום... וואַרום וויסט גאָרניט, וואָס פאר א שטרענגער בעל־הבית דאָס איז! (בוידע יונגען איבערראַשט).

מ א ט ע ל ק א ס א י. שימעלע סאראקער א שטרענגער בעל הבית? איהר טרייבט קאָטאָווע!

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן. איהר מאכט פון אונז חוזק!

ט ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. חוזק? לאָז יענעם אויס־וואכסען א חוזק אויף דער נאז! ער האָט מיר אָנגעזאָגט אפשר

טויזענד מאל, אז א איד פון א נאנץ יאהר, וואס נעהט ניט רייך אנגעטהאן, זאל ניט אריבערטרעטען די שוועל... און טאמער א בעל־מלאכה, למשל, א שניידער — זאל איך איהם טרייבען האלז אין נאקען! (ביידע יונגען שטויגען).

מאטעל קאסאי (צום חבר). וואס זאגסט דו דערויף? וואלסט זיך געגלויבט, אשטייגער?

קאפעל פאלבאן. א מענטש בייט זיך. בעקומט מען געלט, וועדר מען א בורזשוק גלייך מיט אלע בורזשואזעס.

מאטעל קאסאי (נעמט ארויס דאס בייטעלע, קראצט ארויס א מטבע, גיט איבער דעם לאקיי). נאט אייך, לאז שוין זיין, ווי איהר זאגט...

קאפעל פאלבאן. אבי נעהט אזן רופט זי ארויס אהערצוצו.

מענדעל דער לאקיי (בעשראכט די מטבע, בעהאלט אין קעשעני). איז וועמען, זאגט איהר, זאל איך ארויסרופען? נאר זי, די בארישני, הייסט עס, ציי...?

מאטעל קאסאי. נאר זי. נאר זי.

קאפעל פאלבאן. קיין אנדערען דארף מען ניט!

מענדעל דער לאקיי. און וואס זאל איך איהר זאגען?

מאטעל קאסאי. זאגט איהר, אז צוויי בחורים וואלטען אויף איהר, דארפען איהר זאגען נאר צוויי וועלטער.

קאפעל פאלבאן. ניט גלאט בחורים, נאר בחורים, וואס האבען געארבייט מיט איהר דריי יאהר ביי איין טיש.

מענדעל דער לאקיי (קייעט, בעשראכט זיך). ניין. בחורים אליין טויג ניט. מאלע וואסערע בחורים ס'איז דא אויף דער וועלט! מע דארף האבען נעמען! נעמען דארף מען!

מאטעל קאסאי. וויבאלד אזוי, טא זאגט איהר: מאטעל קאסאי און קאפעל פאלבאן דארפען אייך זעהען.

קאָפּעל פאלבאָן. אויף צוויי ווערטער, נישט מעהר.

מענדעל דער לאקיי (חזר׳ט). מאָטעל פאלבאָן אוּן קאָפּעל קאסאי, מאָטעל פאלבאָן אוּן קאָפּעל קאסאי.

מאָטעל קאסאי (פערריכט איהם). ניט מאָטעל פאלבאָן אוּן קאָפּעל קאסאי, נאָר פערקעהרט.

קאָפּעל פאלבאָן. מאָטעל קאסאי אוּן קאָפּעל פאלבאָן.

מענדעל דער לאקיי. אהא! אוּן דאָס וואָרט „בחורים" מוז געזאָגט ווערען נעפּרעמענאָ? (בוידע בחורים הויבען אָן צו ווערען נערוועז).

מאָטעל קאסאי. דערוויי׳ל נעהט דאָך ביי אייך אוועק די צייט.

קאָפּעל פאלבאָן. אוּן עס קאָן אָנקומען ער אליין...

מענדעל דער לאקיי. פּאר איהם האָט קיין מורא ניט — ער איז נאָר ניטאָ אין דער היים. נעגאָנגען שפּאַציערען, נעמאכט א געשעפּט, א גוואלדאוונג געשעפּט! אוועקגעקויפט אלע טרעיאטערס, וואס אין שטאדט! אלע טרעיאטערס ווען שוין איצט זיין אונזערע... אז איהר ווען אליין גהען אין טרעיאטער, דארפט איהר פריהער אָנקומען צו אונז. (בוידע בחורים קוקען זיך איבער). אוּן מיר, אז מיר׳ן ווען, ווען מיר אייך אריינלאָזען, אוּן אז מיר׳ן ניט ווען, ווען איהר א ברירה האָבען שטעהן אין דרויסען... איהר שפּיעלט זיך מיט אונז? (זעהט, אז די בחורים ווערען ניט נתפּעל פון דעם, פּרובט ער וויי׳טער). דאָס וויסט איהר, אז מיר זענען רייכער פון די פיינערס? זיי שלאָגען אונז אפּ די טירען... פריהער האָבען זיי געשיקט צו אונז דעם שדכן דריי מאל א טאג... דערנאָך זענען זיי אליין געקומען... אלץ צוליעב׳ן שידוך... זיי גהעהן אוים... זיי זענען נאָר די כּפּרה נאָך אונזער באָרישני! אוּן זייער בנ׳אָק — ביז אהער! (ווייזט אויף די אויהערען). נעמט איין א מיתה משונה! אוּן זי אין איהם — אויף פערליאָפּעט.

מאטעל קאסאי. פערליעבט?

קאפעל פאלבאן. שוין לאנג? פון וועז אן?

מענדעל דער לאקיי. פון וועז אן — וויס איך ניט. נאר ס'איז מאנ וויי נאכט ביי זיי קוצענוי־מוצענוי, אדער ער צו איהר, אדער זי צו איהם, און נאר נעקאצקיט זיך, און נאר נע־סמאצקיט זיך... איז ווי אזוי זאל איך איהר זאגן? צוויי בחורים — קאטעל פאסאי, מאפעל פאלבאן? טפו! איך האב מיך פערפלאנ־טעט איבער אייך! אז איהר דרעהט מיר א מח!...

מאטעל קאסאי. זאגט ניט קיין נעמעז; זאגט נאר „צוויי בחורים" — אוז א סוף!

קאפעל פאלבאן. אבי איין עק זאל עס האבען!

מענדעל דער לאקיי. ביי מיר האט איהר נע־פועל'ט. איך גיהה. נאר טאמער מאכט זיך, עס קומט אן אהער די חלירע...

מאטעל קאסאי. וואסער חלירע?

קאפעל פאלבאן. ער מיינט אודאי עטי־מעני'ן.

מענדעל דער לאקיי. וואסער עטי־מעני? עטי־מעני פארגעסט! זי הייסט שוין ניט עטי־מעני, נאר ערנעסטינע יעפימעווענע. (געהט און קעהרט זיך אום צוריק). זיצט דערווייל אט־א־דא־א, אדער אט־א־דא. (בעזעצט זיי, גיהט און קייעט און חזר'ט). מאקעל פאסאי, פאטעל פאלבאן, קאטעל פאסאי, מאפעל פאלבאן... (אפ. בוידע שניידער־יונגען זעצען זיך אוועק פארזיכטיג אויף די שטרויענע שמוהלען, רעדען צווישען זיך שטיל).

מאטעל קאסאי. א מאדנער לאקיי!

קאפעל פאלבאן. עפים א חושים! (פויזע).

מאטעל קאסאי. וואר וועט אנהויבען פריהער, איך צי דו?

קאפעל פאלבאן. הויב דו אן פריהער, דערנאך וועל איך.

מ א ט ע ל ק א ס א י . ס'וועט קומען צו עפּיס, וועסט דו אויסחאפּען פּריהער.

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . איך וועל ניט חאפּען. פּון וואָס וויל־סט דו אָנהויבען?

מ א ט ע ל ק א ס א י . איך וועל אָנהויבען אַזוי... (שטעהט אויף, הוסט זיך אויס, רעפּעטירט מיט א ציטערדיגער שטימע). „דאָס, וואָס מיר זענען געקומען, בייל־קע, דאָס, וואָס ס'האָט אונז געבראַכט אַהער, געהער זיך ניט אַן מיט קיינעם"...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . „נאָר מיט אייך אַליין".

מ א ט ע ל ק א ס א י (צום חבר). נו, דו וויל־סט רעדען, רער דו! (זעצט זיך אוועק).

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . ניין, רעד דו, רעד!

מ א ט ע ל ק א ס א י . וואָס זשע שלאָגסט דו מיך איבער? (שטעהט אויף, הוסט זיך אויס, לעגט אוועק די האַנד אויפ'ן הארצען, רעפּעטירט וויטער). „דא האַנדעל־סט זיך נאָר וועגען אייך, בייל־קע, וועגען אייער גלײַק, וועגען אייער גורל אויפ'ן גאַנצען לעבען. ס'איז ניט אונזער עסק זיך אריינמישען אין פּרעמדע נעשעפּטען — מיר וויסען דאָס. נאָר מיר האָבען זיך ניט געקאַנט איינהאַלטען מעהר, וויל מיר זענען געוואָירע געוואָרען, אז איהר פּערבינדט זיך, אַדער אנדערע פּערבינדען אייך אויפ'ן גאַנצען לעבען מיט א מענטשען, וואָס איז אייך ניט וועדטה... ניט וועדטה צו זיין מיט אייך אונטער איין דאַך, צו עטהעמען מיט אייך איין לופט..."

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . גוט געזאָגט!... און אז זי וועט דיך א פּרעג טהון: אַקעגען וואָס איז דאָס נעקומען צו רער?

מ א ט ע ל ק א ס א י . וועל אויך איהר זאָגען דעם נאַנצען אמת, אזוי ווי מיר האָבען זי ביידע ליעב שוין פּון וויים אויך וען אַן, מיר נעהען אויס...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . מיט לייב און לעבען! (הערט זיך וו מיט איין אויער). שא! מיר דאַכט, זי גע־הט...

מ א ט ע ל ק א ס א י (הערט זיך צו). וועך? ביילקע? (פערשפּילעט זיך אויף אלע קנעפּלעך, גרייט ארויסצוטרעטען, הוסט זיך אויס. — עס קומט אַן ב י י ל ק ע. די יונגען געהען אקעגען).

ב י י ל ק ע (ציהט זיי אויס ביידע העגד). נוט, וואס איהר זענט געקומען! גאט אליין האט אייך געבראכט!... וואו זענט איהר געווען ביז אהער? כ'האב שוין אלע אויגען ארויסגעקוקט אויף אייך! איך האב שוין פערלוירען די האפענונג...

מ א ט ע ל. וואס ווייסט איהר, ביילקע, נשמה'ניו, די צרות וואס מיר האבען?

ק א פ ע ל. מע לאזט דען צו צו אייך?

ב י י ל ק ע. וועך?

מ א ט ע ל. אט דער שומר ישראל איערער!

ב י י ל ק ע. אך! וואס ווייסט איהר, וואס פאר א שטוב ס'איז געווארען! אוז מיינע צרות האבען דען א שיעור?!

מ א ט ע ל. מיר שלאגען זיך צו אייך שוין פון וויים איך וועז, שלאגען מיר זיך...

ק א פ ע ל. ווי דורך אייזערנע טויערען...

מ א ט ע ל (צו קאפּלעז). שלאג זשע מיך ניט איבער! (קאפּעל וועדט אַנשווייגען). מיר האבען אייך געוואלט זאגען... איהר ווייסט ניט, ווי אזוי איהר זענט אונז טייער, אונז איינגעבאקען אין האַרצען!...

ק א פ ע ל. ווי א שוועסטער! ווי איין אייגענע שוועסטער!

ב י י ל ק ע. ניט דאס... ניין... ניט איצט איז די צייט דערוף... איצט דארף מען מיך ראטעווען.

מ א ט ע ל. מיר זענען גרייט פאר אייך אויף אלסדינג!

ק א פ ע ל. אין פייער און אין וואסער!...

ב י י ל ק ע. אט, אט, אט! אט דאס איז דער עיקר! איהר דארפט מיר העלפען זיך ראטעווען פון דאנען, ארויסראטעווען פון

דער דאָזיגער שטוב! איהר ווייסט ניט, וואָס פאר אַ שטוב ס'איז געווארען! אוז וואָס פאר א מענטש דער טאַטע איז געווארען! זינט ער האָט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס, איז איהם ניט צו דערקענען! איך האָב איהם קיין מאָל ניט געזעהן אזוי אין כעס... איצט — אַ מינדסטע זאַך, ווערד ער אויפגערעגט מיט סכנות! לאָזט קיין ווארט ניט רערען! קיין קאָפּ ניט אויפהויבען! אוז דער עיקר — ער ווייל מיך פערשלייערן פאר אַט־אַ־דעם־אַ... (פערשטעלט זיך).

מ א ט ע ל . מיר ווייסען! מיר האָבען שוין געהערט! מיר ווייסען אלסדינג!...

ק א פ ע ל . אט דער בורזשוק? — ניט דערלעבען זאָל ער!...

ב י י ל ק ע . ער איז דאָ געווען ניט לאַנג... זיי זענען דאָ אלע נעווען... געבעטען אונז צו זיך... צוגעזאגט, אַז מיר'ן זיין... האָב איך אבער געזאגט דערנאָך, אז איכ'ל ניט זיין — האָט דער טאַטע אונז אַפּגעשפּיעלט א וויוואָט — ס'איז געווען אלסדינג: געשרייען, אוז טרערען, אוז וואָס איהר ווילט... נאָר איך האָב זיך אוועקגעשטעלט איין מאָל פאר אלע מאָל — ניין, אוז ניין, אוז ניין! וואָס בין איך? עפּים א קוקלע, וואָס איכ'ל זיך לאָזען קויפען, צי פארקויפען?...

מ א ט ע ל א ו ן ק א פ ע ל (ביידע). נערעכט!... זעהר נערעכט!

ב י י ל ק ע . איך וועל ניט געהן! — איך וועל ניט געהן אין ערגיץ!... איכ'ל אַנטלויפען פון זיי! איכ'ל לויפען אין דער וועלט אריין — וואוהין די אויגען וועלען מיך טראָגען! דעם דריטען טאָג א שטיקעל ברויט — אבי ניט... (פערשטעלט זיך מיט ביידע הענד דאָס פּנים, ווייגט שטיל).

מ א ט ע ל . בייַלקע! נשמה'ניו! האַרצעניו! ווייגט ניט! מיר'ן איך העלפען!

ק א פ ע ל . אין פייער אוז אין וואסער!

ב י י ל ק ע (אויפגעלעבט). וועט איהר מיר העלפען? איך האב געוואוסט, אז איהר וועט מיר קומען צו הילף!... איך וויל זיי אנלערנען!... טאקי מיין טאטען מיט מיין מאמען וויל איך אנלערנען!... איך וויל זיי אנשרעקען! מאכען א סקאנדאל!... אנטלויפען! אין מיטען נאכט אנטלויפען!... ניט וויט, אין דער צווייטער שטאדט, אין דער ערשטער סטאנציע — נאר אנטלויפען!... אוי, וועלען זיי זיך איבערשרעקען! אוי, וועלען זיי מיך זוכען! דעמאלט וועל איך אויספיהרען אלץ, וואס איכ'ל וועלען!...

מ א ט ע ל. אוי, לעבען זאלט איהר, ביילקע, וואס פאר א חכמה איהר זענט!

ק א פ ע ל. קלוג ווי די וועלט!

ב י י ל ק ע. וועט איהר מיר העלפען לויפען?

מ א ט ע ל און ק א פ ע ל. וועו?

ב י י ל ק ע. חאטש אפילו הייניטיגע נאכט!... זיי וועלען אוועקגעהן אהין, איך וועל בלייבען אליין... וועט איהר זיין גרייט אט דא אונטער מיין פענסטער (ווייזט מיט דער האנד). איהר דארפט צוגרייטען א פוהר... און איהר דארפט דאך געלט. (נעמט זיך צו דער קעשעני).

מ א ט ע ל און ק א פ ע ל (בוידע). וואס געלט? ווער געלט? מע דארף ניט — מיר האבען געלט!...

ב י י ל ק ע. געדענקט זשע, ווי באלד זיי געהען אוועק, עפען איך דאס פענסטער... אוי, די מאמע נעהט! (שהוט זיך א וואך אין איין זייט. פון דער אנדערער זייט קומט אן ע ט י ־ מ ע נ י. בוידע בחורים בלייבען ווי געלעהמט).

ע ט י ־ מ ע נ י (בעשראכט זיי). זעה נאר! קאפעל? מאטעל? אודאי צו מיין מאן? וואס זשע מאכט איהר? ביי וועמען ארבייט איהר? פאר וואס זיצט איהר ניט? ממה נפשך, אז איהר זענט שוין דא, מעגט איהר זיך צוזעצען אויף א ווייל... איהר וויל עהען מיין מאן? היינט קאנט איהר איהם ניט זעהען... מארגען אויך ניט...

איבערמאָרגען אויך ניט... מחמת ער איז תמיד זעהר באשעפטיגט. ער האָט געמאכט א קאנטראקט מיט א גאנצער קאמפאניע דאָרטען... א געשעפט. א גרויס נעשעפט. זעהר א גרויס נעשעפט!...

מ א ט ע ל ק א ס א י. יא, מיר ווייסען.

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. מיר האָבען שוין געהערט.

ע ט י ־ מ ע נ י. וואָס האָט איהר געהערט?

מ א ט ע ל ק א ס א י. אז רב שמעון האָבען געמאכט א גרויס געשעפט.

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. אוועקגעקויפט די גאנצע שטאָדט...

מ א ט ע ל ק א ס א י. מיט אלע טהעאטערס...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. און מיט אלע האָטעלען...

ע ט י ־ מ ע נ י (איבערראשט). ווער האָט דאָס אייך געזאָגט?

מ א ט ע ל ק א ס א י. אלע זאָגען!

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. די גאנצע שטאָדט!

ע ט י ־ מ ע נ י. די גאנצע שטאָדט?

מ א ט ע ל ק א ס א י. פון איין עק ביז'ן אנדערען.

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. עס קאָכט, ווי א קעסעל!

ע ט י ־ מ ע נ י. קאָכען זאָל זיי אין הארצען אוו אין בויך! פון וואָנען וויסען זיי שוין אזוי גיך? אפנים, דער שדכן האָט צע־פויקט — אט א לאנגע צונג!... איז קאָנט איהר איהם, מיין מאן, הייסט עס, איצטער ניט זעהען. נאר אויב איהר דאָרפט איהם שטאָרק האָבען, קאָנט איהר זאָגען מיר.

מ א ט ע ל ק א ס א י. מיר דארפען נאָרנישט ניט.

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. מיר זענען אריינגעקומען גלאט אזוי.

ע ט י ־ מ ע נ י. צו־גאָסט, הייסט עס? מהכתיתי. זעהר שען פון אייך. אנקוקען קאָן איך נישט אט־א־יענע־א, די קבצנים, די שלעפערס, גאָט זאָל ניט שטראָפען פאָר די רעד, וואָס ווייסען מע

גיט זיי און וויפיעל מע טהוט זיי, איז זיי קאַרג, ווי איז אַ לעכעריגען זאַק... האָט איהר, הייסט עס, אַלסדינג? עס טהוט מיר הנאה! און ס'איז זעהר פיין פון אייך, וואָס איהר פארגעסט נישט אייערע אַלטע בעלי־בתים. קומט אריין אַמאָל. ווייסט איהר וועז? אם ירצה שם, יום טוב... (ביידע בחורים קוקען זיך איבער, שטעהען אויף). דער־מאָלט וועט מיין מאַן זיין פריי... נאָר איהר זאָלט ניט רעדען מיט איהם פון דעם, וואָס ס'איז געווען אמאָל. ס'איז איהם ניט אויסגענעהמען... איהר פאַרשטעהט דאָך, קיין פינגער אין מויל דאַרף מען אייך ניט אריינלעגען — איהר'ט איהם אַפבייסען... (די בחורים רוקען זיך מיט'ן הינטען צו דער טיר, ווישען זיך דעם שוויים). נעהמט געזונטערהייד און זייט געזונט. נעדענקט זשע, למען השם, יום טוב, אם ירצה שם, וועט איהר זיין אַנגעלעגטע נעסט. איך וועל אייך מכבד זיין מיט ווישניק און מיט אויסגעמאַכטם... נעהמט געזונט. זייט געזונט! (עטי־מעני גענהט אַפ רעכטס. די שניידער־יונגען נעמען זיך לינקס און אַקוראַט ביי'ם אריינגאַנג בעגעגענען זיי זיך מיט ש י ט ע־ל ע ס א ר א ק ע ר, וואָס קומט אַן פון גאַם מיט'ן אויבער־ראַק און מיט'ן שמעקעל).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אַ! ברוך הבא, נעסט! וואָס טהוט איהר דאָ אין מיטען מיטוואך שבת־צו־נאַכטם? און פאר וואָס זעהט מען אייך ניט די גאַנצע צייט? וואָס באהאַלט איהר זיך? עמך — אונזער פאַלק, שער און אייזען...

מ א ט ע ל ק א ס א י. צו אייך צוטרעטען איצט איז ווי צו אַ קייסער! מיר זענען דאָ געווען וויפיעל מאָל, למאַזט ער אונז ניט צו.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וועז?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. אַט דער ביינערעכער, דער משרת.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואָס האַרכט איהר איהם? איהר געהט גליך! איהר זענט דאָך פון מיינע לייט — עמך!...

מאטעל קאסאי. און ער זאגט, אז איהר האט איהם אננעזאגט, אז טאמער קומט צו נעהן א שניידער, זאל מען איהם נעבען האלז אין נאקען...

קאפעל פאלבאז. בשם אלקי ישראל — צו אלדע שווארצע יאהר!

שימעלע סארא קערער (אויסער זיך). איך האב אזוי נעזאגט? איך? (תאפט דאס גלעקעל און קלינגט ווי אויף א שרפה. עם קומט צולויפען נים מוידם נים לעבעדיג עטי־מעני).

עטי־מעני. ווער קלינגט דאס? (דערזעהט די בחורים). איהר זענט נאך דא? (די יונגען ווילען זיך ארויסרוקען. שימעלע האלט זיי צו).

שימעלע סארא קערער. דאס האב איך נע־קלונגען... ווא איז ער ערגיץ, דער שענער לאקיי, דער ליץ, דער שמינדער בנץ?...

עטי־מעני. ווא איז דען? ווא דארפסטו איהם?

שימעלע סארא קערער. דארפען דארף איך איהם אויף טישטשע כפרות! איך האב איהם נאר נעווא'לט נעבען א וויסטען, א פינסטערען סוף — ער זאל מיר אויפהערען טרייבען מענטשען פון שטוב! (צו די יונגען). ווא זשע מאכט איהר עפים גוטס? שוין לאנג פארבענגט זיך נאך אייך... פארט נעארבייט ביי איין ווארשטעק אזא צייט... קומט אריין, ווילען מיר א ביסעל זיצען, שמועסען, נעמען צו קאפלאך עמך...

עטי־מעני. משוגע מיינע שונאים! ווער וועט דיך לאזען אצינדערטא אפילו א טראפען צו די ליפען? האסט פארגע־סען, אז אט בעדארפען מיר גרייטען זיך צו אזא ווייט?... (א קוק אויפ'ן זייגער). און ס'איז טאקי צייט אנהויבען אנצוטהון זיך... מאטעל און קאפעל וועלען קיין פאראיבעל ניט האבען — זיי זענען היימישע מענטשען — זיי וועלען בעסער אריינקומען איין אנדערם מאל...

מאטעל און קאפעל (צופריעדען, ביידע אינאיינעם). בעסער איין אנדערם מאל.

שימעלע סארצקער (ציהט זיי אוים די האנד). פארגעסט זשע ניט דעם זיי נעזונט און קומט אריין שבת... נאר גאהט גלייך. פרעגט ניט קיינעם. קוקט ניט אויף דעם ניהנם־שמש, וואס ביי דער טיר. אז ער וועט אייך ניט צולאזען, זאלט איהר איהם ווייזען, ווער איז עמך!... (ביידע יונגען אפ אין איין זויס. שימעלע אפ אין דער צווייטער זויט. עטי־מעני קלינגט אין גלעקעל. עס קומט ארוים יונגבד די טויד).

עטי־מעני. אט־דא־א, זעהסט דו, נעה, ברענג די בארשט, קאהר אויס, רוים אויף אוז מאך, ס'זאל זיין ריין.

יונגבד די טויד (קוקט זיך איין). אוואו? דא איז, דאכט זיך, נעענג ריין! וואס זאל איך דא קאהרען? וואס זאל איך רוימען?

עטי־מעני. מויד! מע זאגט דיר, זאלסט רייניגען — דארפט דו רייניגען! האסט דאך נעזעהען צוויי שלים־מזל'ען זענען דא נאר־וואס געזעסען, אנגעפאסקודעט מיט זייערע שטיוואלעם — שטעלט זי זיך אוועקעט פרעגען שאלות וואו און וואס! (יונגבד די מויד קנייטשט מיט די פליויצעס, גאהט אפ. עס קומט אן בוילקע, דעם קאפ פערבונדען מיט א וויסע פעמשוילע).

בילקע (האלט זיך ביים קאפ). וואס איז דא פאר א קלינגעריי?

עטי־מעני. דאס האב איך נערופען די מויד אהער... (אונרוהיג). וואס האלסט דו זיך ביים קאפ, טאכטער?

בילקע. נאר ניט, מאמע, ס'וועט איבערגעהן...

עטי־מעני (נאך מהר אונרוהיג). פיהלסט דו ניט קיין פיבער, חס וחלילה? א קעלט אין לייב?

בילקע. קיין פיבער ניט, נאר אזוי א ביסעל קאלט...

ע ט י ־ מ ע נ י . פיהלסט דו ניט, ס'זאל דיר ברעכען די ביינער? אדער ס'זאל חלילה שטעכען אין א זייט?

ב י י ל ק ע . די ביינער זאלען ברעכען — דאס ניט. נאר אין דער זייט שטעכט א ביסעל...

ע ט י ־ מ ע נ י (פערבראכט די הענט). וועה איז מיר — ס'איז די פלענציע! (עס קומט ארויס פון שטוב שימעלע מיט א ווייס העמד אריבער די הויזען, האלט זיך ביים קאלנער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (דעם קאפ ארויף, זעהט ניט די טאכטער). עטי־מעני — טפו! מיין איך ערנעסטינע יעפימעווע! וואו ביזטו? וואס פאר א מין העמד האסט דו מיר צוגעגרייט? מיט א קאלנער אויף דערווארגען צו ווערען? עס שפארען מיר ארוים די אויגען פון קאפ! חאטש טהו זיך אן א מעשה! חאטש שריי עמך!

ע ט י ־ מ ע נ י . גערה, טהו אויס, וועל איך דיר געבען איין אנדער העמד. וואס דארף מען שרייען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (האלט זיך ביי'ם האלז). דיר איז גרינג צו זאגען איין אנדער העמד! ניט אהין, ניט אהער — א ריינער עמך!... (דערזעהט די טאכטער). וואס איז דאס? דעם קאפ פערבונדען?

ע ט י ־ מ ע נ י . דאס קינד איז ניט געזונט. זי האט פלענציע...

ב י י ל ק ע . צו דער אינפלוענצי איז נאך ווייט... א ביסעל ניט געזונט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (פארגעסט אינ'ם קאלנער). וואס זשע שווייגט מען? פאר וואס לעגסט דו זיך ניט צו? לאז מען שיקען נאכ'ן דאקטאר! (קלינגט).

ב י י ל ק ע . צו וואס? מיט דארף ניט. ס'וועט איבערגעהן אזוי... איך וועל זיך צולעגען — טאמער וועל איך זיך איבערשלאפען... מיך ניט וועקען...

ע ט י ־ מ ע נ י . לענ דיך צו, שלאף נעוונט, מ'עט דיך ניט וועקען... (בוילקע אפ).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (בעאונרוהיגט, צום ווייב). אפשר וואלטען מיר פארט געשיקט נאכ'ן דאקטאר? (עס קומט אן מענדעל). נעה, מענדעל, טהו א שפרונג אויף איין פוס, ברענג אהער דעם דאקטאר.

ע ט י ־ מ ע נ י . לאז שוין זיין שפעטער, אז מיר'ן קומען פונ'ם ווייזט, איצטער לאז זי בעסער שלאפען... (צו מענדלען). מע דארף ניט רופען דעם דאקטאר. (מענדעל בלייבט שטיין).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . טאמער וואלטען מיר אפ־געלעגט דעם ווייזט אויף איין אנדערם מאל?

ע ט י ־ מ ע נ י . ביי מיר האסט דו נע'פועל'ט. איך דארף דעם ווייזט אינגאנצען אויף כפרות...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואס הייסט? נו, אוז דער שדוך? געהארעוועט, געשלאגען זיך קאפ אן וואנט, געאקערט מיט דער נאז די ערד. נעקומען צום רעכטען שפיץ, לאזט זיך אוים עמח!...

ע ט י ־ מ ע נ י . וויבאלד אזוי, נעה זשע טהו זיך אן! (עס קומט אן יוכבד די מויד מיט א בארשט, מיט א פלעדערווויש און מיט א נאסע שמאטע). זעה נאר, א מויד! מע האט איהר נעזאגט א ביסעל צוקעהרען, איז זי געקומען מיט'ן נאנצען קלאפערגעצייג!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . איז וואס זשע זאגסט דו? זאל מען ניט שיקען נאכ'ן דאקטאר? (צום מיטת). ווארט אוים א וויילע! (צום ווייב). טאמער איז דאס טאקי אינפלוענציע?

ע ט י ־ מ ע נ י . האסט דאך געהערט, אז דאס קינד ווייל שלאפען... זי האט געבעטען, מע זאל זי ניט וועקען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . נע מאלע באבא חלאפעטי — זיך געקוויפט ליכא נא מפטיר... צו וואס האט מיר געטויגט דער נאנצער טארארם מיט'ן נאנצען עמך? (אפ אין שטוב ארויין. נאך איהם

ע ט י ־ מ ע נ י . — מענדעל דער לאקיי און יוכבד די מויד קוקען זיך אי־ בער אַהן ווערטער, חאַפּען זיך מיט די העגד ביי די זייטען און פערגעהען זיך אין אַ לאַנגען געלעכטער, וואָס געהט אַלע מאָל העכער, קרעשטשענדאָ. — עס ווערד אויף אַ ווילע אויסגעלאָשען דאָס ליכט. אין דעם אויגענבליק ווערד פערשוואונדען די דעקאָראַציע און עס ענטשטעהט דאָס צוויטע בילד פונ׳ם דריטען אַקט אַהנאונטערבראָכען).

דריטער אקט.

דאס צווייטע בילד.

אַ נגידיש הויז. — אַ שען־בעלויכטער זאַל, — דער בעל־הבית, ר ב א ש ר פ י י ן, א פּאַרפונדעוועטער גביר, אַ איד מיט אַ בויכעל און מיט אַ ליכטיק, א גרויסער שוויגער, לאַזט נישט ארויס די ציגאַר פון מויל, זיצט ארום אַ גרין טישעל מיט דריי גלעזל און מאַכט אַ פּרעפּעראַנכעל. די איבעריגע אַריסטאָקראַטישע גלעזל זיצען ארום די שפּיעלער, קוקען ארויף אין די קאַרטען מיט גרויס אינטערעס. פון די שפּיעלער הערען זיך נאָר אויסציגע ווערטער מיט פּויזען: „זיבען פּיק"... „פּאס"... „זעכס טרעף"... „פּאס"... „פּאס, פּאַס... — ביי אַ צווייטען טיש, אויף ווועלכען עס ליגען אַלערליי אלבומען, גרויסע און קליינע, זיצט די מ אַ ד אַ ם פ י י ן, פּונקט דער היפּך פון איהר מאַן: אַ גרינע, אַ דאַרע, נאָר אויסגעטונקען אין בריליאַנטען, מיט איהרע גלעזל, די ווייבער פון די אריסטאָקראַטען, — אלע אויסגעפּוצט און בעהאנגען מיט ציערונג. די דאַמען זיצען כּטאַטשנע, ווי אמת'ע אַריסטאָקראַטקעס, בלעטערן די אלבומען. נאָר אַ פּאָר פון זיי זיצען פון בוידע זיימען ביי דער מאַדאַם פיין און פּיהרען מיט איהר א געשפּרעך אין א האלבער שטימע. די אי־בעריגע דאַמען, וואָס זענען פערטיפּט כלומר'שט אין די אל־בומען, הערען זיך צו צום געשפּרעך מיט איין אויהער און קוקען זיך איבער צווישען זיך פיעלדיוטיג, מאַכען דערבי מאַדנע גרימאַסען. — ק א ל מ ן, י ע פ י ם פּ א נ ־ ט ע ל ע מ א נ א ו ו י ט ש, האָט זיך צולויבט דער שמחה, וואָס ביי די פּוינס, אַנגעטאָן גרויסארטיג, אין אַ פּראַק מיט אַ ווייסען שניפּס און מיט ווייכע העמשקעס, און גענומען אויף זיך די ראָלע פון איין אַבער־אויפּזעהער, וואָס בעדיינט די געסט נישט אלס דיינער, חלילה, נאָר אלס גוטער פריינד

פוג'ם הויז. ער האָלט זיך פון דער ווייטען, נאָר גדול'דיג, מעשה אופראָוולי־אַיושטשי, וואָס האָט צו שאָפען איבער אלץ־טען און איבער אלק. — ס א ָל א ָ ו י י ט ש י ק דער שדכן איז אויך דאָ; אָבגעטהאָן יום־טוב'דיג, שוינס, זיצט ניט אויף אויף איין אָרט.

מ א ד א ָ ם פ י י ן . מע דארף ניט זיין שעהן, מע דארף ניט זיין קלוג; מע דאַרף נאר האָבען גליק.

ע ר ש ט ע ד א ָ מ ע . אָקעגען וואָס איז דאָס נעקומען צו רער, געטרודא גרינאָרעוונא?

מ א ד א ָ ם פ י י ן (לאָזט דורך פּאָרבי). איהר פערשטעהט? מיין מאן האָט אהן א שיעור וויגרישנע בילעטען פון וויים איך וועז אז. האָט ער נ י ט נעווואונען. אוז דער, מיט רעספעקט צו מעלדען, האָט מעהר ניט ווי איין בילעט, דארף זיין בילעט אקוראָט אויסנעמען, אוז דוקא דאָס גרויסע נעווינס! (די זייטיגע דאָמען קו־קען זיך איבער און שמייכלען פיעלדייטיג). איהר וועט מיר גלויבען, צי ניין? נאָר איך פערזיכער אייך, אז דעם טאָג, וואָס מיר האָט כיר אָנגעזאָגט די בשורה, אז דאָס גרויסע געווינס האָט אויסגענומען אָט דער... סאָראָקער, בין איך געווען א טוידטע. פריהער האָב איך ניט געגלויבט. דערנאָכדעם, אז מיין מאן איז געקומען, אוז מיין סאָלאָמאן נאָך איהם, אוז האָבען מיר נעזאָגט, אז זיי האָבען אליין געזעהען מיט זייערע אויגען דעם דירעקטאָר גאָלדענטאָלער, אוז אז ער האָט זיי אליין נעזאָגט, אז די מעשה איז אמת, איז מיר נעווא־רען, מיט רעספעקט צו מעלדען, אזוי שלעכט, אז ס'איז מיר אפ־נעגאָנגען א מינוט צו חלש'ען! א נאָנצע נאָכט דערנאָכדעם האָט מען מיר נעלעגט קאָלטע האָנטיכער. איך האָב בעקומען א מין סכאָזמע, צי וואָס... אוז נאָך איצט, אז איך דערמאָן זיך, געהט מיר איבער א פראָסט איבער'ן לייב... (די זייטיגע דאָמען שאָקלען מים די קעפ: „אי־אי־אי!").

ע ר ש ט ע ד א מ ע . ער איז דאָך אט־אט, זאָגט מען, אייער מחותן, נערטרודא גרינגאָרוונא!

מ א ד א ם פ י י ן (לאַזט דורך פארביי). דאָס איינענע איז מיט שידוכים... איך האָב תמיר געבעטען נאָט, אז פאָר מיין סאַלאָמאָן זאָל ער מיר צושיקען א שידוך פון דער פרעמד, פון א גרויסער שטאָדט, מיט א גרויס משפחה... אזא זוהז, ווי מיין סאַלאָמאָן... איך בעדארף איהם ניט לויבען — מע קען איהם... צום סוף כישט זיך אריין אין מיטען דער שטו, לויבאָוו, מיט רעספעקט צו מעל־דען!... (די זייטיגע דאָמען מאַכען א גרימאַסע; איינע פון זיי שטילער־הייט: „א לויבאָוו פון פופציג סוויזענד!"...).

צ ו ו י י ט ע ד א מ ע . נערטרודא גרינגאָרוונא! ס'איז אמת, וואָס מע זאָגט, אז ער ניט דער מאכטער פופציג טויזענד?

מ א ד א ם פ י י ן . לאָז זיך אייך דאכטען, אז ער ניט פינף און זיבעציג טויזענד... אוז אז ער זאָל שוין נעבען אלע הונדערט טויזענד? ער קאָן ניט? אינגאנצען איין קינד!... איהר דארפט אבער ניט פארגעסען, ווער איז ע ר , מיט רעספעקט צו מעלדען, אוז ווער זענען מ י ר ?

ע ר ש ט ע ד א מ ע . דערפאר איז אבער דאָס מיידעל, זאָגט מען, זעהר א שענע.

צ ו ו י י ט ע ד א מ ע . אוז א נעראטענע, זאָגט מען...

מ א ד א ם פ י י ן (לאָזט דורך פארביי). ווען עס קומט א שדכן, אשטייגער, אוז לענט מיר פאָר דעם שידוך, וואָלט ער זיכער נעעפענט ביי מיין מאן מיט'ן קאָפ די טיר. נאָר וויבאָלד עס האָט זיך אריינגענעמישט אין מיטען, מיט רעספעקט צו מעלדען, לויבאָוו... (עס עפענט זיך די טיר און עס בעווייזט זיך ק א ל ט ו ן אוז רופט אויס גדול'דיג אוז מיט הכנעה צו גלייכער ציית די נעמען פון די נאָר־וואָס אָנגעקומענע געסט).

ק א ל ט ו ן . סעמיאָן מאקאראָוויטש סאראקער! ערנעסטינא יעפימאָוונא סאראקער! (בויגט זיך אויס פאר זיי שטאַרק הכנעה'דיג,

לאָזט דורך מיט אַ פרייַנדלוך־פאַני־בראַטסקי שטייבעלע דעם שניידער מיט א נייעם צילינדערהוט אויפ'ן קאָפּ, די שניידערין, מאַדנע אַנגעטהאָן מיט אַלע פארבען פון א רעגענבויגען. — אַלע געסט וועגדען אַן זייערע אויגען צו די אויינגעקומענע).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (ציהט אויס קאָלטונ'ען די האנד). וואָס מאַכט א איר, יעפים פּאַנטאַ... פּאַנטאַ...

ק א ל ט ו ן (פערלעגט די הענד אַהינטער אין זאָגט איהם אונטער שטיל). פּאַנטעלעמאַנאַוויטש.

ע ט י ־ מ ע נ י (א ציה דעם מאַן פאר'ן ארבעל). קום! מיט וועמען האָסט דו זיך אַוועקגעשטעלט רעדען? א פּנים פון חלשות!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ס'איז דאָך קאָלטון, אונזער געוועזענער אופראַוולייוישטשע, עמח! האָסט איהם ניט דערקענט? (דער בעל־הבית, רב אשר פיין, טהוט אַ וואַרף די קאַרטען, שטעהט אויף און מהוט זיך אַ לאָז מקבל פּנים זיין די ליעבע גענסט. — די מאַדאַם פיין איז אויך אויפגעשטאַנען. — פון א זויטיגער טיר קומט ארויס ס א ל א מ א ן, לאָזט זיך אקענען די אריינגעקומענע גענסט).

ר ב א ש ר פ י י ז (גהענדיג אקענען די גענסט). ברוך הבא, גענסט! מע קוקט שוין לאנג ארוים אויף אייך. וואָס אווי שפעט? וואו איז אייער טאַכטער?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (בלייבט שטעהן אונ'ם צילינדער אויפ'ן קאָפּ). שולדיג איז זי! (ווייזט אויפ'ן ווייב). אז מע האָט גענומען זיך אַנצוטהון, איז וואָס מע זאָל ניט אַנטהון — איז שלעכט. און אז מיר זענען שוין גאָר אינגאנצען געווען פארטיג אַרום און אַרום (בעטראַכט זיך אין זיין נייעם אַנצוג), זאָגט זי מיר, אז זי וועט ניט געהן מיט מיר, ביז איך וועל ניט אַנטהון קיין צעלענדער. זאָג איך: צו וואָס טויג מיר דער צעלענדער? דער קוימען אויפ'ן קאָפּ? זאָגט זי מיר: אַלע סטעקראַטען אַזוי. זאָג איך:

און או די סטעקראטען וועלען זיך אפשניידען די נעזער, בין איך אויך מחויב? (מהום אויס דעם צילינדער. קאלטון לויפט אונטער, ווייל איהם נעמען אוועקלעגען. דער שניידער גיט נים).

א י י נ ע ר פ ו ן ד י נ ע ס ט . חא־חא! אפשניידען די נעזער — גוט נעזאגט! (אלע לאכען. עס וואכסט אויס סאלאוויטשיק דער שדכן).

ס א ל א ו י י ט ש י ק . חא־חא! זאמעטשאטעלנע! אז סעמיאן מאקאראוויטש זאגען א ווארט, איז דאס טשטא ניבוד אסאבענע!

ר ב א ש ר פ י י ן (נעמט דעם שניידער פאר א האנד). קומט, וועל איך אייך פארשטעלען פאר מיינע נעכטן! (פיהרט איהם צו צו יעדען בעזונדער, הויך): מאקאר סעמיאנאוויטש סאראקער... זייט בעקאנט... מאקאר סעמיאנאוויטש סאראקער...

ש י מ ע ל ע ס א ד א ק ע ר (רייכט איהם איבער). האט קיין פאראיבעל ניט, איהר האט איבערגעדרעהט די יוצרות אויף דער לינקער זייט... (אין דער זעלבער צייט האט די מאדאם פיין גער האפט די סאדאם סאראקער, פריהער זיך גוט צעקושט מים איהר אין די פיסקלעך, דערנאך האט זי געזומען זי פארשטעלען פאר די איבעריגע דאמען).

מ א ד א ם פ י י ן . וואו זשע איז אייער מאכטער?

ע ט י ־ מ ע נ י . עפים נישט מיט אלעמען... כ'האב מורא, אויב ניט די פלענציע...

מ א ד א ם פ י י ן . זאל גאט היטען! פון וואנען נעמט איהר עם? עס מאכט זיך, א מענטש ווערד נישט נעזונט. אט בין איך אליין אויך געווען, מיט רעספעקט צו מעלדען, א נאנצע וואך נישט מיט אלעמען... (בעזעצט די שניידערין אויבענאן).

ע ר ש ט ע ד א מ ע (שטיל). חוץ איהר שאדען אויף אונז נעזאגט נעווארען...

צ ו ו י ט ע ד א מ ע . אוֹן אויף אלע קראנקע, רבונו של עולם!...

ר ב א ש ר פ י י ן (צום שנוידער). וואו איז אייער טאכטער? פאר וואָס זעהט מען זי ניט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . פלוצים פארשלאפט נעווארען. נעחאפט א פארקיהלעכיז. אוֹן אפשר נאָר אטשאדעט נעווארען. נעבאך געבליבען אין דער היים.

ר ב א ש ר פ י י ן (בעוצט דעם גאסט אויבענאָן). שימעלע צעלעגט זיך גאנץ ברוים. אלע זעצען זיך אויף זייערע ערטער, דער בעל־הבית טראָגט איהם אונטער א קעסטעל ציגארען). וואָס רויכערט איהר? איך כיין, וואָס האָט איהר בעסער ליעב, — פאפיראָסען, אדער ציגארען? א שאד, אוי־וואי, וואָס אייער טאכטער איז ניט געקומען!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דעם אמת זאָגענדיג, רויכער איך ניט קיין ציגארען אוֹן ניט קיין פאפיראָסען. נאָר גארנישט, ווי זאגט דער גוי: „אט פריביטקא האלאווא ניע באָליט". (נעמט א ציגאר).

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . אט פריביטקא גאלאווא ניע באָליט — חא־חא! גוט געזאגט! (אלע איבעריגע לאכען).

ס א ל א ו ו י ט ש י ק . חא־חא! זאמעטשאטעלנא!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (טראָגט צו די ציגאר צום מויל). וועד פון אייך איז א הייסער איד, וואָס קאן געבען פייער? (עטליכע געסט טהוען זיך א חאַפּ צו די קעשענעס, אוֹן עס ווערען איהם אונטער־געטראָגען עטליכע שוועבעלעך פיט א מאל). א שענעם דאנק אייך! (טראָגט צו די ציגאָר צום פייער, פיפקעט אוֹן פיפקעט — עס רויכערט זיך ניט).

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (געשטאָנען פון דער ווייטען, לויפט צו). איזווינטיע! איהר האָט פארגעסען אפבייסען דעם פטום.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום שדכן). וואָס בין איך — א מעוברת'ע אידינע, וואָס איך זאל בייסען דעם פטום?

איינער פון די נעסט. א מעובדת'ע אידינע — חא־חא! גוט געזאגט! (די איבעריגע לאכען).

סאלאוויטשיק. זאמעטשאטעלנא, חא־חא! (אין דער זעלבער צייט פערנעמען זיך די דאמען מיט דער שניידערין; וועד עס טראגט איהר אונטער א שטוהל אויף צו זיצען, וועד עס רוקט איהר אונטר א בענקעלע אונטער די פיס, וועד עס בעווייזט איהר אין אלבום. די מאדאם פיין שוועט און שמייכעלט, גיט אבטונג, מע זאל אלעמען געבען טיי. דעם טיי סערווירט קאלטון קונציג, וויי אַ פאקוכניק).

שימעלע סאראקער (חאפט קאלטונען פאר'ן פראק). יעפים פאנטאלאנאוויטש! וואס דרעהט איהר זיך ארום, ווי א חזן אויפ'ן ונעריצף? שטעהט א ווייל! איך האב אייך נעוואלט עפים פרעגען. געדענקט איהר חאטש אייערע וועדטער פאר דריי וואכען, אז א וויגריזשנע בילעט האט נאך קיין מענטש ניט געוואנען זינט די וועלט שטעהט, אז ס'א שווינדעל, האט איהר געזאגט? עמק! (די מאדאם פיין איז אויסער זיך פון דעם כקאנדאל, וואס דער מחותן רעדט מיט איהר פרויאזטשיק. זי וויגקט צום מאן, ער זאל ראטעווען די לאגע, פארגלעטען דעם סקאנדאל).

רב אשר פיין. אייך קומט מיל טוב, כעמיאן מאקאוויטש. איהר האט געמאכט, זאגט מען, א גרויס געשעפט.

איינער פון די נעסט. א מיליאנען־געשעפט!

שימעלע סאראקער. צו מיליאנען איז נאך ווייט. נאר אז גאט וועט וועלען, וועט זיין מיליאנען אויך...

איינער פון די נעסט. מע זאגט, אז איהר האט געמאכט א סינדיקאט אויף אלע קינעמאטאגראפען פון שטאדט?

נאך איינער פון די נעסט. אין אמעריקא רופט מען דאס „טראסט".

שימעלע סאראקער. ווי אזוי מע רופט דאס אין אמעריקא וויים איך ניט. איך וויים נאר, אז פון אלע געשעפטען,

וואָס מע האָט מיר פֿאַרגעלעגט, איז דאָס דאָס בעסטע, דאָס שענסטע און דאָס בכבוד'סטע — און מיליאָנען איז ביי גאָט... (בלאָזט דעם רויך). איהר קאָנט זיך גאָרנישט פֿאָרשטעלען, וויפֿיעל געשעפֿטען מע האָט מיר פֿאַרגעשלאָגען! איהר האָט ניט אזוי פֿיעל האָר אין קאָפּ! אוי אַלע, די גאַנצע וועלט, זענען מיט אַמאָל געוואָרען מיינע בעפּטע גוטע פֿרייַנד, ממש די כּפּרה! (עס דערהערט זיך אַ קלונג. קאָלטון טהוט זיך א גליטש צו דער טיר).

ק א ל ט ו ן (רופֿט אויס). העגריף פּעליקסאָוויטש הימעלפֿאַרב!

ר ב א ש ר פ י י ז (נעמט הימעלפֿארבען פֿאר דער האַנד, פּיהרט איהם צו, שטעלט איהם פֿאָר פֿאָר די געסט). העגריף פּעליקסאָוויטש הימעלפֿארב. בוכהאַלטער פון דער קאָמערטשעסקי באַנק.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . איין אלטער באקאנטער! (גוט איהם די האַנד). וואָס הערט זיך עפּעס נייעס? עמ?...

ה י מ ע ל פ א ר ב . יא. אַלטע־אַלטע באקאנטע. (צום בעל־הבית). איך בין געווען דער ערשטער, וואָס האָט אנגעזאגט זיי די גוטע בשורה, אז זיי האָבען געוואונען דאָס גרויסע געווינס. (צום שניידער). וואָס? בין איך ניט געווען דער ערשטער?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דער ערשטער, ניט דער ערשטער, נאָר פון די ערשטע.

א י י נ ע ר פ ו ן ד י נ ע ס ט . דער ערשטער, ניט דער ערשטער, נאָר פון די ערשטע — חא־חא! גוט געזאגט! (אַלע לאַכען).

ס א ל א ו י י ט ש י ק . אז סעמיאן מאקארעוויטש זאגט, איז טשטאָ ניבוד אסאבענע!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום שדכן). וואָס האָב איך דען דא געזאגט אזעלכעס?

ה י מ ע ל פ א ר ב (צום שניידער). יעדענפאַלס, אויף אונזער באנק האָט איהר זיך ניט צו בעקלאָגען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . לאָם איך עם אויסקרענקען, וואָס איך האָב צו איך דערלעגט! אויך אַלע ארעמע בעלי מלאכות נעזאָגט געוואָרען — עמך!

ה י מ ע ל פ א ר ב (צום שנייַדער). ספּראָשיוואיעטסיא, ווי־באַלד אזוי, וואָס זשע איז די מעשה, וואָס איהר האָט אונז עפּים פּלוצים אין מיטען דרינען אַוועקגעוואָרפען? דאָס ווערד אַנגערופען טשאַרנע ניעבלאַגאַדארנאסט, אַדער געצאָהלט מיט שטייגער... דאָס הייסט, איהר האָט אונז חלילה נישט אומגליקליך געמאַכט, נאָר סע פערדריסט. אַמביציע! ביי אונז איז דאָך עפּים נישט קיין בענקעל, ווי אנדערע בענק. אונזער באַנק וואָלט געמעגט שטעהן אין יעהופּעץ, וואָלט זי אויך נישט פּארשעמט געוואָרען! ביי אונז שפּיעלט א ראָלע ארויסגעבען ק"ן אלפים, אזוי ווי — פו! (א טאַך מיט דער האנד).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (פּאַרשטעהט ניט; טרינקט זיין מיי, קוקט זיך ארום). וואָס וויל דער יאָט — ווייסט איהר ניט?

ה י מ ע ל פ א ר ב (האלט אין איין רעדען). מיר שטעהען ניט חלילה אין אייער געלט. פּאַזשאַלאַי, עס ווילט זיך האָבען אזא קליענט, ווי איהר. פּאַר וואָס ניט? נאָר צוריק, וואָס האָבען מיר געטהאָן אייַדער איהר האָט געוואונען די צוויי הונדערט טויזענד? נישט מעהר, עס פּארדריסט אונז, וואָס איהר האָט פּלוצים, אין מיטען דרינען, ארויסגענומען דאָס נאַנצע געלט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (לאכט בריסליך). וואָסערע לאקשען? וואָסערע פּלאַמען? וואָס דרעהט ער א יאַרמעלקע, אָט דער שמוינער? . . .

ה י מ ע ל פ א ר ב (הערט ניט אויף). די ערשטע מינוט, אז מיר האָבען דערזעהן אייער טשעק אויף אזא סומע, איז אונז געווארען א ביסעל קאַלעמוטנע, אוז מיר האָבען געוואָלט שיקען צו איהר אנפרעגען, אויב ס'איז ניט קיין טעות. נאָר אזוי ווי מיר האָבען נעהערט, אז איהר מאכט א קאַלאַבאַלען געשעפט, א סינדיקאט, און אז איהר בויעט פּיתום מיט רעמסס, האָבען מיר אַנגעפרעגט

ביי אונזער דירעקטאָר, הערר גאָלדענטאָלער. האָט אונזער דירעק־
טאָר געהייסען נישט מאכען קיין וואָפראָסען אוֹן אַרויסגעבען... נאָך
זיין הייסען אַרויסגעבען האָט מען געזוּהען, אַז ער איז ברוגז —
אוֹן איז גערעכט. וואָרום ווי דאָס געשעפט זאָל ניט זיין גרויס, קאָנט
איהר נישט בעדאַרפען אין איין טאָג אלע הונדערט אוֹן פופציג
טויזענד. סלִיעדאָוואטעלנאָ, דאָ בעדאַרף זיין נאָך איין אַנדער פרי־
טשינע, וואָס איהר ווילט זיך אריבערטראָגען מיט אייער קאָנטאָ־
קורענט אין איין אַנדער באַנק. איך פרעג אייך ניט, אין וואָסער אַ
באַנק, וואָרום פאר קאָנקורענציע האָבען מיר קיין מורא נישט.
איך פרעג נאָר, וואָס פאר אַ פּריטשינע? אדרבא, זאָגט, אַט שטעהען
מענטשען... (דער עולם הויבט אָן וועלען נייגיעריג. מע רינגעלט אַרום
דעם שניידער מיט'ן בוכהאַלטער. די דאָמען הערען זיך צו פון דער
ווייטען. וואָס דאָ טהום זיך — פארשטעהט נאָך קיינער נים. און ווינצי־
גער פון אלעמען — דער שניידער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום בעל־הבית פיין). וויפיעל,
זאָגט ער, האָב איך אַרויסגענומען, אַט דער יאָקעל כן פלעקעל?
אַט דער עמך?

ר ב א ש ר פ י י ן . ער זאָגט: הונדערט אוֹן פופציג
טויזענד..

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . חאַ־חאַ־חאַ! אַ רעכטער ליץ!
(צום בוכהאַלטער). יונגערמאַן! געהט לעגט זיך שלאָפען!

ה י מ ע ל פ א ר ב . שלאָפען געהט שוין איהר בעסער —
אייך איז צייט. איך בין נאָך א יונגערמאַן אוֹן ווייל נאָך געבען אַ
לעב־אוֹנטער. מע זאָגט, ס'וועלען זיין טענץ אויך. איהר טאנצט
דאָך ניט, סעמיאָן מאקאַראָוויטש, אוֹן איך טאָנץ.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . טאָנץ, טאָנץ געוונטערהייט.
אבער וואָס איז דאָס פאר הונדערט פופציג טויזענד, וואָס דו
זאָגסט?

ה י מ ע ל פ א ר ב (שוין מיט כעס). וואַפֿערוויך, וועל איך איך בעטען, איהר זאָלט מיך ניט דוצען...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ניט וואָסען? (צוגעמאַכט איין אויג).

ה י מ ע ל פ א ר ב. ניט דוצען! ניט זיין מיט מיר אויף „דו"... איך בין טאַקי יוננער פון איך, א סך יוננער. נאָר קיין „מאַלטשיק" בין איך איך ניט.

ר ב א ש ר פ י י ן (וויל מאַכען שלום). וויים איך וואָס? ווען?

ס א ל א ו י י ט ש י ק (אויך אין מימען). טשעפוחא!

ה י מ ע ל פ א ר ב. און וואַווטאַריך, וואָס מאַכט איהר זיך נע'פֿנר'ט: „וואָסערע הונדערט פופציג טויזענד?" איהר וועט אפשר זאָגען, אז ס'איז ניט אייער טשעק, וואָס האָט נעבראַכט עפּים איינער א קרעמענטשוק, אדער א ראַמאַנטשוק?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ניט קרימענטשוק און ניט ראַמאַנטשוק, נאָר ווינדאַרטשוק. דאָס איז איינער פון מיינע צוויי שותפים, וואָס האָבען נעמאַכט מיט מיר דעם... דעם פילם־גשעפט... איך האָב איהם דאָס אויסגעשריבען א טשעק אויף פופצעהן טויזענד...

ה י מ ע ל פ א ר ב. איהר קעהרט וועלען זאָגען: אויף הונדערט פופציג טויזענד?...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דאָס קעהרט א י ה ר וועלען זאָגען! איך זאָג נאָר אזוי פיעל, וויפיעל דאָרט שטעהט געשריבען.

ה י מ ע ל פ א ר ב. אויב איהר זאָגט אזוי פיעל, וויפיעל דאָרט שטעהט געשריבען, מוזט איהר זאָגען הונדערט און פופציג טויזענד.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואָס איז עפּים?

ה י מ ע ל פ א ר ב . אט דערפאר, ווייל אווי פיעל האט איהר נעהייסען געבען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . מאכט איהר מיך, הייסט עס, פאר א משוגע'נעם?

ה י מ ע ל פ א ר ב . ניין. דאס ווילט איהר ט י ך מאכען פאר א ליגנער, אדער פאר א שווינדלער, אדער איהר טרייבט קאטאווע ס — באך וואס זנאיעט! (דער עולם ווערד נאך מעהר נייגיעריג און מע רינגעלט זיי ארום נאך ענגער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (א ביסעל שוין אונרוהיג). וואס זאנט איהר, איך בעט אייך, אויף דער קאמעדיע? איך גיב א אידעו א טשעק אויף פופצעהן טויזענד קארבעו, דערצעהלט ער מיר הונ־דערט פופציג טויזענד! — עפּיס א מאדנער מין עמך!

ר ב א ש ר פ י י ן . פון פופצעהן טויזענד ביז הונדערט פופציג טויזענד איז אוא חילוק, ווי פון יככה ביז יבבה.

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק . זאמעטשאטעלנע!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואס דערצעהלט איהר מעשיות? איך אליין האב געשריבען דעם טשעק... דאס הייסט, ניט איך, נעשריבען האט ער, דער ווינדארטשוק, נאר איך האב גוט נעקוקט בשעת איך האב נע'חתמ'עט דעם טשעק (מאהלט אין דער לופטען ציפערען): איין איינס, און א פינף, און דריי נולען...

ה י מ ע ל פ א ר ב (מאהלט אויך אין דער לופטען). איין איינס, און א פינף, און פיער נולען!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (מאהלט אין דער לופטען). דריי נולען!

ה י מ ע ל פ א ר ב (מאהלט אין דער לופטען). פיער נולען!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . זעהט נאר, ווי ער דרעהט מיט דער האנד, אט דער פיפערנאטער: פיער נולען! פינף נולען! זעכס הונדערט נולען! און מיט ווערטער איז ניט נעשטאנען בפירוש: פעטנאצעט טיסיאטשי? וואס ווילט איהר איצטער זאגען, עמך?

ה י מ ע ל פ א ר ב (הויך). סטא פיאטרעסיאט טיסיאטש — קעהרט איהר וועלען זאגען! סטא פיטרעסיאט טיסטש רובליי!

ר ב א ש ר פ י י ן. פע! דא איז עפים א מיאום'ע מעשה! (די דאָטען האָבען זיך שוין אויך צענויפגעקלויבען אַלע. מע פיהלט, אַז דאָ קומט עפּים פאָר. עטי־מעני געהט צו די לעצטע).

ע ט י ־ מ ע נ י. וואָס טהוט זיך דאָ, שמעון... מיין איך סעמיאן מאָקאַרעוויטש? (אין דער גאַנצער ציים, וואָס דאָס קומט פאָר, שטעהט קאַלטון ביי דער זייט, שמויכעלט טעפיסטאַפעליש, קוקט פון איינעם אויפ'ן אנדערען און קוועלט. עס דערהערט זיך א קלונג. קאַלטון גיט זיך א גליטש צו דער טיר און רופט אויס).

ק א ל ט ו ן. מאָקסים וואסילעוויטש גאלדענטאַלער! (אויף א ווייל דרעהען אלע אויס די אויגען צו דער טיר).

ר ב א ש ר פ י י ן (בעגעגנט דעם דירעקטאָר, ווייל איהם פאַרשטעלען, שפרינגט ארויס הימעלפארב מיט היז).

ה י מ ע ל פ א ר ב. שאָט! אָט איז דער דירעקטאָר אליין! (צו גאָלדענטאַלערען). מאָקסים וואסילעוויטש! אויך וויפיעל איז געווען דער טשעק פון הערר סאראָקער, וואָס מיר האָבען ארויס־נעצאָהלט איינעם א מאיראוויטש, אדער ווינדאַראָוויטש, אדער ווינדאַרטשוק — יאָ, ווינדאַרטשוק?

ג א ל ד ע נ ט א ל ע ר (מיט קאלמע לונג און לעבער). הונדערט פופציג טויזענד רובעל — וואָס איז דען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (די אויגען בלאָנזען). עטי־מעני!... וואו זענען מיר? (דערזעהט זי, שריים ניט מיט זיין קול). נוואלה, אידען, ראטעווטע! לויפט! יאָגט! חאפּט! מע האָט מיך בע'ננב'עט! בע'גול'ט! בדיל־הדל געשטעלט! צוגענומען אינגאנצען! נעמאכט פאר א קבצן! העלפט מיר! העלפט מיר חאפּען די גזלנים! (חאפּט דעם צילינדער, ווייל זיך לאָזען לויפען. עס עפענט זיך די טיר און רייסט זיך אריין מ ע נ ד ע ל דער לאקיי מי איין איבערגע־שראָקען פנים).

מענדעל דער לאקיי (זוכט מיט די אויגען). נישט געווען דאָ איזאבעלא סעמיאנאוונא? אויב אזוי — זענט איהר אויף גרויסע צרות... בעל־הבית! אייער מאכטער איז ארויס דורכ'ז פענסטער און — פיו־איט!...

עטי־מעני (ברעכט די הענד). וועה איז מיר! ווינד איז מיר! איין אומגליק האט מיך געטראפען! א בראך אויף מיין קאפ! איך וויים שוין וואס דאס איז! איך האב געוואוסט, אז ס'וועט אזוי זיין!... זי האט מיר אבער געזאגט: „מאמע! איכ'ל לויפען איז דער וועלט אריין!"...

שימעלע סאראקער (צום ווייב). אזוי? וואס זשע האסט דו געשווינגען? בהמה! פאר וואס האסט דו נישט געזאגט מיר?!... (חאפט זיך ביים קאפ). מיין טאכטער! מיין קינד!!... א כפרה דאס געלד! א כפרה אלסרינג פאר מיין קינד!... (חאפט ארויס דעם טויסטער פון זיט־קעשעני, רייסט ארא פון זיך דעם גאלדענעם זיגער מיט'ן קייטעל, שרייט צום ווייב). עטי־מעני! נעם ארא! געב אהער די פערעל! די אויערינגלעך! די פינגערלעך! דאס גאנצע בי־סעל ציערונג!... (עטי־מעני פארגט איהם, טהוט אויס און גיט איהם איבער. ער נעמט דאס אלסרינג צענויף אין צילינדער ארויין און טראגט דאס צו צו די געסט). אידען! נאט אייך אף אט דאס אלעס, וואס איך פערמאג! טהוט מיט דעם, וואס איהר ווילט, — אבי העלפט מיר אפזוכען מיין טאכטער! העלפט מיר, העלפט מיר אומקעהרען מיין קינד!... (ברעכט אויס אין א געוויין). עטי־מעני וויינט מיט איהם. דער עולם שטוינט. דער פארהאנג פאלט).

ענדע פונ'ם דריטען אקט.

פיערטער אַקט.

קומט פֿאָר אויף אַ סטאַנציע אין איין אויפאַהר־הויז. — צוויי חדרים. — אין איין חדר, א גרויס, א ליכטיגס, שטעהען צוויי בעטלעך ביי די וועגט, פערבעט אין צוגעקלויבען. — אַ טישעל, עטליכע שטוהלען, אַ קאַנאַפּע, א שפּיגעל, ביליגע בילדער אין פּראַכטע רעמלעך אויף די וועגט. — אַ פּאָר טעפּ מיט בלומען. — צוויי טירען: איין טיר צום פּראַגט, אין דער גאַס ארויס, די צווייטע טיר אין צווייטען חדר אריין, וועל־כעס איז געשלאָסען. — ביי דער צווייטער טיר שטעהט מאַטעל קאַסאַי, צוגעלעגט איין אויהער. — אין טיטען חדר שטעהט קאַפּעל פּאַלבאַן. — זיי רעדען שטילערהייד.

קאַפּעל פּאַלבאַן (צו מאַטלען). נו?

מאַטעל קאַסאַי (מרעמ אַפּ פּון דער טיר אויף די שפּיץ פינגער). זיי שלאָפט נאָך...

קאַפּעל פּאַלבאַן. אַ וועלטעלע — אזא נאכט נישט געשלאָפען!...

מאַטעל קאַסאַי. היינט דער שרעקל! די פּחדים! עס האָט זיך איהר אלע וויילע אויסגעווייזען, אז מע יאָגט אונז נאָך פּון הינטען...

קאַפּעל פּאַלבאַן. פּון וואָנען וויסט דו דאָס?

מאַטעל קאַסאַי. זי האָט עס מיר געזאָגט.

קאַפּעל פּאַלבאַן. ווען?

מאַטעל קאַסאַי. היינט... אין דער צייט, ווען דו ביזט געגאַנגען זאַרגען וועגען עסען אוז וועגען שטעלעז דעם סאַ־מאָוואַר, האָבן מיר דאָ דערווייל געשמועסט...

קאַפּעל פּאַלבאַן. וועגען וואָס?

מאַטעל קאַסאַי. וועגען אלעס...

קאפעל פאלבאן. און וועגען דעם, וואס וועט זיין וויטער?

מאטעל קאסאי. אויך נערעדט...

קאפעל פאלבאן. אז וואס?

מאטעל קאסאי (אויפגערעגט). אז וואס! דו וויסט דאך וואס, היינט וואס פרעגסט דו? זי האט מורא, טאמער יאגט אונז אן דער פאטער, וועלען מיר אלע האבען א וויסטען סוף.

קאפעל פאלבאן. לכן דעריבער, וואס זשע איז די עצה?

מאטעל קאסאי. איז די עצה, אז מע זאל וואס פריהער שטעלען א חופה, — דעמאלט מעג ער שוין קומען מיט'ן רב און מיט דער רביצין, איז פארפאלען... איצט בלייבט איבער נאר איין זאך: ווער פון אונז ביידען זאל זיין דער גליקליכער?

קאפעל פאלבאן (דערשראקען). נו יא. דאס איז דאך די גאנצע זאך...

מאטעל קאסאי. איז דאך שוין וועגען דעם ביי אונז לאנג אפגערעדט געוואָרען: אדער מיר'ן עס איבערלאזען פאר איהר אליין, פאר ביילקען הייסט עס, לאז זי זאגען, ווער איז איהר אויסדערוועהלטער... אדער אז ניט, וועלען מיר וואָרפען גורל...

קאפעל פאלבאן (אונרוהיג). אבער דערווייל האט זי דיר נאך נארניט געזאגט, וועד... דאס הייסט, וועמען?...

מאטעל קאסאי. שוטה! זי זאל מיר זאגען, וואלט איך דאך דיר נעזאגט...

קאפעל פאלבאן. הייסט עס, אז די גאנצע זאך הענגט נאך אין דער לופטען?

מאטעל קאסאי (קוקט אין דער לופט). פערשטעהט זיך, אין דער לופטען... נאר דערווייל שאדט נישט, מע זאל באצייטענס צוגרייטען אלץ, וואס מע בעראַרף צו דער חופה...

קאפעל פאלבאן. למשל, אשטייגער?

מאטעל קאסאי. אשטייגער, למשל, א מנין אידען...

קאפעל פאלבאן. דאס איז ניט שווער. מע וועט זיי באצאהלען צו האלבע רובל, וועלען זיי קומען צו לויפען.

מאטעל קאסאי (לעבעדיג). לאז איך האבען אזא יאהר, וואס פאר א פלאן דאס איז!

קאפעל פאלבאן. און טאמער האבען זיי ניט קיין רב, קאן איך באשטעהן, אז א פראסטער איד, אבי איין עהרליכער, וועט מסדר קדושין זיין.

מאטעל קאסאי. כלעבען, קאפעל, ביזט א חכם! א קאפ־מענטש!

קאפעל פאלבאן. אוי, טאמער האבען זיי ניט קיין חופה? קאן מען זיך בענשהן מיט פיער שטאנגען, פון אויבען אי־ן בערגעבונדען מיט א גרויסע פעטשיילע, — וואס איז דא דער אומגליק?

מאטעל קאסאי (חאפט איהם אַרום). ביזט וועהרטה, מע זאל דיך קושען, קאפעל!... נעם טהו אלסדינג, וואס דו זאגסט, זאל זיין גרייט!... דו וועסט געהן, און איך וועל בלייבען דא — מע קאן זי דאך ניט לאזען אליין...

קאפעל פאלבאן. זאל גאט היטען! (וואקעלט). די זאך איז נאר אט וואס: אפשר זאלען מיר פריהער וויסען, וועד וועמען... דערנאך ערשט געהן?...

מאטעל קאסאי. צו וואס, נארעלע, פערלירען צייט? דערווייל וועט וועדען שפעט, און טאמער טראגט איהם אז דער גוטער יאהר... דו גרייט צו אט די אלע שאלעמוזען. דערנאך, אז דו וועסט קומען שוין מיט'ן גאנצען קלאפערגעצייג, וועלען מיר באשליסען מיט איהר, אהין צי אהער... ממה נפשך, וועמעס גליק עס וועט זיין... איך פערזיכער דיך, אז טאמער ביזט דו דער גליק־

ליכער, וועל איך דיר פערגינען מיט'ן גאנצען הארצען... וואס האָב איך צו דיר?... אונזער ביידענם וואונש איז דאָך נאָר זעהען בייקליך גליקליך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן . דאָס אייגענע איך — טאָמער ביזט דו, אין דיין גליק... וואָרום דער עיקר איז בייקע... אָלזא, איך נעה. (טהוט זיך אָן). און דו זעה, געב אכטונג... (לאָזט זיך צו דער טיר, קערט זיך אום, שטעהט א ווייל און געהט אָפּ).

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו זיך אליין). אט א לעמעשקע! ער האָט נאָך א האָפענונג... מיר דאָכט, אז א בלינדער קאָן שוין זעהען, אין וועמען בייקע איז פארליבט... (הערט זיך איין). מיר דאָכט, זי ריהרט זיך שוין... (עס עפענט זיך די טיר פון צווייטען חדר און עס בעווייזט זיך אויף דער שוועל ב י י ל ק ע , א שיינעגדיגע, א שמייכלענדיגע).

ב י י ל ק ע (מאָבט צורעכט די צעקודעלטע האָר, קוקט זיך ארום). נישטא קיינער? וואו איז קאפע?

מ א ט ע ל ק א ס א י . אוועקגעגאנגען ברענגען אידען, א חופה און דעם גאנצען איבעריגען קלאָפערגעצייג, ווי מיר האָבען אפגערעדט...

ב י י ל ק ע . מוז עס טאקי היינט געשעהן, מאטע!?...

מ א ט ע ל ק א ס א י . ניין, וואס דען? אפילענען אויף מארגען? און טאָמער טראגט עס אן דעם טאטען אהערצוצו?...

ב י י ל ק ע . אוי, רעד נאָר נישט, מאטע! איך קאָן גאָר וועגען דעם ניט טראכטען! (געהט צו נעהענטער). עס ווילט זיך מיר נאָר נעמען נקמה, באווייזען, אז איך בין א מענטש פאר זיך, אז איך בין פריי... נאכדעם מעגען זיי שוין קומען, זאגען וואס זיי ווילען... אך, מאטע, מאטע! א אידישע טאכטער קאָן זיך באפרייען פון איהר טאטע־מאטע נאָר דעמאָלט, וועז זי גיט אפ איהר פרייהייט צו איין אנדערען...

מ א ט ע ל ק א ס א י . וועד רעדט פון פרייהייט? וועה ווי? דאס וועמעס פרייהייט? בייל־קע, נשמה טייערע! האבען מיה דען ניט געשוואוירען איינס דאס אנדערע טרייע און אייבינע ליעבע? זענען מיר ניט געבונדען איינס מיט דאס אנדערע שוין פון לאנג, נאך איידער דיין טאטע האט געטראפען דאס גרויסע גליק, אדער דאס גרויסע אומגליק, אויסצונעמען דעם הויפטטרעפער? נישמעהר, מיר האבען דאס מיט וועדטער נישט ארויסגעזאגט, ביז ס'איז געקומען די רעכטע צייט... איצט קומט אויס עפים גלייך, ווי עמיצער פון אונז וואלט צוריקגעצוינגען...

ב י י ל ק ע (מיט פיוער). איך ציה קיין מאל ניט צוריק! איך באקלאג מיך נאר אויף מיין מזל, פאר וואס זאל איך, א גליעבטע בת־יחידה, א ציטערינע ביי טאטע־מאמע, באדארפען איהר בעסטע שמחה, דעם בעסטען יום־טוב פון איהר הארצען, פראווען חאפענדיג, בגנבה, גלייך ווי איך טהו עפים א פארבעכען... פארגעס ניט, מאטעל, אז דער טאטע איז מיר פאדט א טאטע, און די מאמע — א מאמע!...

מ א ט ע ל ק א ס א י . אויב עס איז א רחמנות אויף מאטע־מאמע, איז דא צוויי וועגען: אדער צו וואדטען ביז זיי וועלען קומען אהער, אדער פערקערעווען די האלאבלים און פאהרען צוריק אהיים...

ב י י ל ק ע . זאל גאט היטען! דעמאלט בין איך א פארלוירענע! דו קענסט ניט דעם טאטען! דו מיינסט, אז דאס איז דער איד וואס נעווען? גאט זאל מיך ניט שטראפען, — זיכט ער האט אויסגענומען דאס גרויסע נעווינס, איז ער צעווילדעווועט געווארען! ניין! איך דארף איהם אפטהון אא זאך, וואס מע קאן שוין צוריק נישט חאפען!

מ א ט ע ל ק א ס א י . הייסט דאס, נאר צוליעב דעם אליין?...

ב י י ל ק ע (קוקט אויף מאָטלען מיט אַ שמייכעל). אַך, מאָטע! משיקאָווער מאָטע! וואָס דו ביזט! דו ווילסט איין איבעריג מאָל ארויסרייסען ביי מיר דאָס וואָרט פון מויל, אַז איך האָב דיך ליעב, ווי דאָס לעבן... ווייסט שוין קאָפּע אַלעס? האָסט דו שוין נעדערט מיט איהם?

מ א ט ע ל ק א ס א י. ניין, בייל־קע, איך קאָן נישט. איך האָב קיין האַרץ נישט!.. דער בחור איז בלינד. ער האָט נאָך אלץ אַ האָפענונג, טאָמער איז ער, ניט איך, דער אויסדערוועהלטער...

ב י י ל ק ע (פערטראָכט טרויעריג). אַ רחמנות... דער יונג איז פארליעבט אין מיר...

מ א ט ע ל ק א ס א י. מיט סכנות!

ב י י ל ק ע. וואָס זשע טהוט כּיעך? זאָל א י ך מיט איהם רעדען?

מ א ט ע ל ק א ס א י. אויב דו קאָנסט... איך האָב איהם געזאָגט, אַז דו דארפסט היינט בייַדער לעצטער מינוט באשטימען, ווער פון אונז צוויי איז דיין באשערטער... און אַז דו ווּעסט ניט באשטימען, האָב איך איהם איינגערעדט, אַז מיר'ן ווארפען גורל, ציהען קניפּלעך. ווער ס'וועט ארויסציהען דאָס קניפּעל — דער...

ב י י ל ק ע (צעלאָכט זיך הילכיג). חאַ־חאַ־חאַ! חאַ־חאַ־חאַ־חאַ!

מ א ט ע ל ק א ס א י (איבערראַשט). וואָס איז דער גרעלעכטער?

ב י י ל ק ע. מיר איז איינגעפאַלען אַ נעדאַנק! איי, אַ גרעדאַנק! (חאַפּט אַ וויים טיכעל, מאַכט א קניפּעל און נאָך א קניפּעל). איך האָב דאָ צוויי קניפּלעך. און אזוי ווי דו ביזט עלטער, וועל איך דיר נעבען ציהען צום ערשטען, וועסטו האָבען ארויסגעצויגען דאָס קניפּעל — חאַ־חאַ־חאַ!... (עס הערען זיך טריט פון דרויסען. בייל־קע טרעט אַף צום פענסטער. עס קומט אַן קאָפּעל פאַלבאַן אַ פערשוויצטער, אַנגעלאַדען מיט גאַנצע פעקלעך און שקאַרמוצען).

קאָפּעל פּאלבאָן. אַ! שוין אויפגעשטאַנען בייַלקע? (צו בייַלקען). א גוטער אויפשטאַנד אויף אייך!... אוף! איך האָב זיך עס אַביסעל אָנגעלאָפּען! (לעגט אַוועק די פּעקלעך טיש די שקאַרמוצען, ווישט זיך דעם שוויים).

מאָטעל קאָסאָי. איז חאַטש ניט געווען אומזיסט דאָס לויפען? (בעטראַכט וואָס אין די פּעקלעך מהומ זיך).

קאָפּעל פּאלבאָן. חלילה! וואָס הייסט אומזיכט? אָט באלד קומען צוגעהן א בינטל אידען מיט'ן גאנצען קלאַפּערנע־צייג, ווי מיר האָבען אָפּגערעדט... (ווייזט אויף די שקאַרמוצען). אוז דאָס איז גוטע זאכען אויף צו פערבייסען: לעקאך, הערינג אוז א ביסעל משקה...

מאָטעל קאָסאָי. בראַווא, קאָפּעל, ביזט ווערטה א מעדאַיל!... אצינד בלייבט נאָך איבער איין זאך: א מנין וועלען מיר האָבען. א מסדר קדושין אויף. א חופה אויך. מיט לעקאך אוז בראַנ־פען אוז מיט פּארבייסען זענען מיר שוין אויך בעוואָהרענט. אוז א כלה האָבען מיר אויך. די פּראָגע איז נאָר, ווער פוז אונז צוויי איז דער חתן? דאָס דאָרפסט דו... (פּערחאָפּט זיך). מיין איך, דאָס דארפט איהר, בייַלקע, באשטימען — עס איז געווענדט אָן דיר... מיין איך, אָן אייך...

בייַלקע. אַך! מיר איז שווער, מיר איז אונאייגנענעהמען... איהר ווייסט, אז איך בין אייך בייַדען דאנקבאָר... איהר האָט פּאָר מיר בייַדע אזוי פיעל געטהאָן...

מאָטעל קאָסאָי. אוז מיר זענען ערשט גרייט צו טהון...

קאָפּעל פּאלבאָן. אין פייער אוז אין וואַסער!

בייַלקע (מראַכט כלומרשט א ווייַלע). שאַט! ווייסט איהר וואָס מיר איז נאָר־וואָס איינגעפאַלען? לאָמיר וואַרפען גורל!...

מאָטעל קאָסאָי. דאָס אייגענע האָבען מיר שוין מיט קאָפּעלען לאַנג געטראכט...

קאפעלבאן. נאָך אויסער דאָם אומגליק האָט געטראָפן מיט'ן גרויסן געווינם...

ביילקע. זעהט איהר? — אויף א גלייבע זאָך פאָלען אלע גלייך... (נעמט דאָם טיכעל מיט די צווויי פאַרטיגע קניפלעך, דרעהט כלומרשט א נוי קניפעל, ציהט עס אויס צו זיי בויידע). ווער פון אייך איז עלטער?

קאפעלבאן (איז שוין גרויס געווען אויסצוציהען די האַנד). דו ביזט עלטער, מאטע, אויב איך האָב קיין טעות...

מאטע קאסאי. מיט א יאָהר און מיט א וואָך.

ביילקע (צו מאָטלען). ווי באַלד אזוי, בעדאַרפסט דו... מיין איך, בעדאַרפט איהר, מאָטע, ציהען דער ערשטער... (טראָגט איהם אונטער די צוויי עקען פונ'ם טיכעל. מאָטעל קאָסאי קלערט כלומר'שט א ווייל, וואָקלט, ציהט פאָטליך מיט צוויי פינגער ביים שפיץ פון עק טיכעל און שלעפט אַרויס א קניפעל. ביילקע באהאלט דאָם טיכעל).

מאטע קאסאי (טרויסעלט אָפ די הענט, קוקט אויף קאָפלען מיט ענטשולדיגונג). נו?

קאפעלבאן (בלאָס, זיפצט אָפ. צו מאָטלען). דיין גליק... לאז גאט געבען... (קאָן ניט רעדען ווייטער פון אויפרעגונג. שלינגט די טרערען).

ביילקע. אייי־פע, קאפעל, איך האָב זיך ניט געריכט אויף אייך... געהאלטען פאר א גוטען פרייגד...

מאטע קאסאי (צו ביילקען). קאפעל זאגט דען עפיס? אדרבה!...

קאפעלבאן. אדרבא! לאז מיר אנגעהן, וואס איך ווינש איהם און אייך ביידען... ס'איז דאָך א גורל, א לאטעריע...

מאטע קאסאי. ער זאל געווען ארויסציהען, וואלט ער...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן . איך זאל נעווען ארויסציהען, וואלט איך... איך ווינש אייך, איהר זאלט אייך עלטערען אין... אין... אלדעם גוטס.

מ א ט ע ל ק א ס א י . אמן! קום אהער, לאמיר זיך צע־קושען. (נעמען זיך ארום, מאטעל מיט קאפלען, אין צעקושען זיך).

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן . דעם אמת אויב איהר ווילט ווי־סען, האט מיר דאס הארץ נעזאגט שוין לאנג, אז דער גליקליכער וועט זיין מאטעל, ניט איך... ווי קום איך? איך בין פון תמיד אז א שלים־מזל... שלים־שלים־מזל... און איך האב צו קיינעם ניט קיין טענות... נאר איז מיין עדות, ווי איך האב אייך ליעב נעהאט, ביילקע, און האב אייך ליעב נאך אצינד... און וואס פאר א גוטער פריינד איך בין צו מיין חבר מאטעל... איך זאג אייך נאך א מאל, אז וואס איך ווינש אייך ביידען, מעג עס מיר אנגעהן חאטש האלב... אוי, איך האב געהאט א שטיקעל האפענונג — בין איך ניט שולדיג. איך בין דאך נישט מעהר ווי א מענטש... איך האב אבער אין זינען געהאט אויך די אנדערע זייט, אז טאמער חלילה לאזוי קיין אמעריקא. א סימן האט איהר... (צעשפיליעט זיך, ציהט ארויס פון בוזעם־קעשענע א ביכעל). אט האב איך מיר צוגעגרייט א פאס... (מאטעל קאצאי אין ביילקע קוקען זיך איבער. ביידע זענען גערירט).

ב י י ל ק ע . צו וואס אזוי ווייט, אזש קיין אמעריקא? בלייבט דא, און לאמיר זיין גוטע פריינד.

מ א ט ע ל ק א ס א י . פארגעס ניט, קאפעל, ווער עס בעט דיך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן . מיר'ן נאך האבען א ישוב... דער־ווייל בין איך נאך א היגער און באדארף פריהער פראווען אייער חתונה. איך בין דאך עפים א מחותן... פון חתן'ס צד.

ב י י ל ק ע . ניין, פון כלה'ס צד.

מ א ט ע ל ק א ס א י . פון ביידע צדדים.

קאָפּעל פאלבאָן. פון ביידע צדדים. (העהט זיך צו). מע געהט. מע געהט... (עס קומט איינס נאָך דאָס אַנדערע אַ מנין אידען פון אַלערלייַ מינים — מיט היטלען און מיט קאַפּעליושלעך, מיט לאַנגע קאַפּאָטעס און מיט קורצע וווייטיקלעך.— איינער מיט גראָבע פּאות און מיט אַ יאַרמעלקע אונטער'ן וווייכען קאַפּעליש, אונטערגעבונדען די קאַפּאָטע מיט אַ רויטע פּעטשוילע, — שפּיעלט די ראָלע פון אַ רב. — נאָך איינער האַלט אַ פּלעשעל מיט אַ גלעזעל — ער וועט דאָס זיין דער שמש. פּיער אַנדערע אידען האַלטען די פּיער שטאַנגען, פון אויבען אַ גרינע שאַל מיט באַהראַמאַ, — דאָס וועט זיין די חופּה. אַ פּאָר וויבער האָבען זיך אויך אריינגערוקט, שטעהען פון דער וווייטען מיט פּרומע פּנימ'ער גרייט צו ענטפּערען „ברוך הוא וברוך שמו אמן". אויך וונגלעך קונדויסים זענען געקומען אָנקוקען אַ שטילע חופּה און אפּשר חאַפּען אַ שטיקעל לעקאַך).

קאָפּעל פּאָלבאָן (טהוט אַ וואונק צום אידען, וואָס שפּיעלט די ראָליע פון אַ רב). נו?

דער אידּ (צו קאַפּעלען). נו־נו! (טהוט אַ וואונק צו אייגענע פון די וויבער, זי זאָל נעמען די כלה. — יענע געהט־צו צו בוילקען, נעמט אַרוים אַ גרעלע פּעטשוילע).

די אידּינע. ווער איז דאָ דער חתן? (רופּט צו קאַפּעלען).

קאָפּעל פּאָלבאָן (וויזט אויף מאַטלען). דער חתן איז — ער.

מאַטעל קאָסאָי (גיט איהם די גרעלע פּעטשוילע). אָט מיט דער פּעטשוילע, זייט מוחל, דערקט איבער דער כלה דאָס פּנים. דאָס וועט זיין דאָס באַדעקענס. (מאַטעל נעמט די גרעלע פּעטשוילע, גיט־צו פּאָטעליך צו בוילקען און דערקט איהר איבער דאָס פּנים. די אידינע נעמט בוילקען פּאר אַ האַנד, טהוט אַ וואונק צו קאַפּעלען, ער זאָל נעמען דעם חתן פּאר אַ האַנד. ער פּיהרט זיי אַרונטער דער חופּה).

דער איד (צום חתן). אי־א? טבעת? ... (דער חתן פערשטעהט ניט).

די איידינע. א רינגעל, א פיננערעל, אויף מקדש זיין...

קאפעל פאלבאן (טהוט זיך א חאפ צו די קעשענים). א פינגערעל? ס'איז דא, ס'איז דא... אלסדינג האב איך באדארפט אין זינען האבען... יעדע זאך באזארגען... אפילו א קדושין פינגערעל... (ציהט ארויס א פאפיערעל פון קעשעני, וויקעלט ארויס פון דארט א גאלדען רינגעל, גיט דאס איבער צו מאטלען).

דער איד (צו מאטלען). טהו אן דאס פינגערעל דער כלה און זאג מיר נאך איטליכס ווארט! (זאגט, מאטעל זאגט איהם נאך). „הרי את... מקודשת לי... בטבעת זו... כדת... משה וישראל"... מזל טוב!

דער עולם. מזל טוב! מזל טוב! (קאפעל פאלבאן און מאטעל קאסאי חאפען זיך ארום און קושען זיך. — אין דעם סאמע רעכטען מומעל עפענט זיך די טיר און עס רייסען זיך ארויס: שימעל סארא קערע, עטי־מעני און סאלא ווי־משיק דער שדכן מיט זיי. עס ווערד א סומאטאכע).

ביילקע (פאלט־צו צו מאטלען אויף די העגד). דער מאטע!... די מאמע!...

שימעלע סארא קערע (קוקט זיך ארום, דערקענט ניט די טאכטער אונטער דער גרעלער פעמשיילע). וואו איז זי ערגיץ? וואו איז מיין קינד? וואס שווייגט איהר, אידען? עמך!...

עטי־מעני. דו הערסט דען ניט איהר קול?

סאלא ווי־משיק (שטופט זיך דורך). פאזוואלטיע!... איווויניטיע, גאספאדא! אט דאס איז זי דאך! (רייסט ארונטער די גרעלע פעטשיילע פון בוילקע'ס פנים). זאמעטשאטענא! דאס איז א מעשה, וואס טשטא ניבוד אסאבענע!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (דערזעהט ביילקען. לאָזט זיך צו איהר מיט אַפענע ארעמס). טעכטערלעך מיינע טייערע! אַבי דו לעבסט און מיינע אויגען זעהען דיך! (ביילקע פּאַלט איהם אין די הענד אַריין. ביידע וויינען).

ע ט י - מ ע נ י (פערברעכט די הענד, פּאַלט אויף אַ שטוהל, שאָקעלט זיך און וויינט, לייענענדיג מיט אַ ניגון פון תחינות). וועה איז מיר און וויינד איז מיר! א דונער איז מיר און א בראָך איז מיר! צו וואָס מיר האָבען זיך דערלעבט און וואָס מיר זעהען מיט די אויגען! מיט וואָס האָבען מיר זיך פארזינדיגט ביי נאַט, אז אונזער קינד זאָל אונז אָזוי פארשווארצען דאָס פנים? וואָס טהוט זיך דא און מיט וועמען וויל זי דאָס נעהן צו דער חופה, פארווייסט און פארפינסטערט בין איך געווארען?!...

ס א ל א ו י י ט ש י ק (האָט שטילערהייד געחאַפּט אַ פּאָר ווערטער מיט די אידען און געווואויירט געווארען אין איין מינוט אַלס־דינג. — צו עטי־מעני'ן). איזוויניטיע, מאדאָם! איהר ווייסט נאָרניט וואָס איהר רעדט. אייער טאכטער האָט שוין חתונה געהאַט נאָר־וואָס... מיט אַט דעם יאַט... (ווייזט אַן אויף מאַטלען). אייך קומט מזל טוב!...

ע ט י - מ ע נ י (פערוואַרפט דעם קאָפּ אויף צו חלש'ען). אוי, א דונער איז מיר! אוי, א שלאָק איז מיר! א קויל האָט מיך געטראָפען! א שפיעז אין הארצען אריין!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. שאָ! שטיל! גענוג דיר צו לעגען קנייטלעך! נארישע קלאָגמוטער! בחמה וואָס דו ביזט! דיין קינד זאָל געווינען חלילה שטארבען, אדער אוועק'שמד'ען זיך, וואלט געווען בעסער? הערט נאָר איין אומגליק — איהר טאכטער האָט חתונה געהאט פאר איהר גלייכען, געמכטען א שניידער, איין אמת'ען עכיך — איז איהר ביטער! (צו דער טאָכטער). וועד איז דיין באשערטער? (ווייזט אויף מאַטלען און אויף קאַפּלען). דער? צי יענער? איך בין נאָך נישט קלאָהר אקוראט...

קאפעל פאלבאן (וויזם אויף מאטלען). ער איז דאס דער גליקליכער... מיר האבען געווארפען גורל...

שימעלע סארא קער (איבערראשם). וואסער גורל?

קאפעל פאלבאן. אזוי ווי מיר ביידע זענען געווען פארליעבט, האבען מיר געצווינגען קניפלעך, האט ער ארויסגעצוינגען, הייסט עס, איז ער זוכה בגורל.

סאלאוויטשיק. זאמעטשאטעלנא! האב איך ניט נעזאגט, אז איינער פון די צוויי וועט נעמען אייער טאכטער? איך זאל שוין טאקי אזוי לעבען מיט איך און מיט אייער וויב!...

שימעלע סארא קער. וואס זשע האט מען נאך באדארפט אנטלויפען? האט איהר דאך געקאנט זאגען מיר, וואלט דאך עס געווען שען און פיין און שא און עכך...

מאטעל קאסאי. ווער האט געקאנט מיט אייך רעדען?

ביילקע. נאך דעם אומגליק, וואס האט געטראפען, זינט דו האסט אויסגענומען דאס נרויסע נעווינס...

שימעלע סארא קער. וואסערע לאקשען? וואסערע פלאמען? אויס אומגליק! אויס נרויסער נעווינס! מע האט צוגענומען, אויסגעצאפט, אויסגעמאנטאטשעט און אויסגעכמאליעט אינגאנצען ביז דער לעצטער פרוטה. נישט נעלאזט, איהר זאלט זאנען, אפילו א סימן. געבליבען דער אייגענער עמך, וואס געווען...

ביילקע (איבערראשם). ווער איז דאס נעווען? וואו? ווען?

עטי־מעני. אט יענע צוויי שלים־מזל'ען, וואס פון טרעיאטער...

ביילקע. וויגדארטשוק און רובינטשיק? ווי אזוי איז דאס נעשעהען?

שימעלע סארא קער. ווי אזוי ס'איז געשעהען, איז פארפאלען... צוגענומען ווי מיט די הענט און אוועק וואו דער וויי־סער פעפער וואכסט... קיין האהן האט אפילו ניט נעקרעהט... און

אפשר מיינסט דו, אז ס׳האָט זיך מיר ניט גע׳חלומ׳ט פריהער מיט א נאכט א בעזער חלום? ס׳זאל נאָר אויסגעהן אויף זייער קאָפּ, רבונו של עולם!

ע ט י־מ ע נ י. אמן!

ד י ו ו י ב ע ר (מאַכען אַ פרום פּנים). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. נאָר געזונ. חאָפּט זיי דער וואטענמאכער! אבי מיין קינד האָט זיך מיר אָפּגעזוכט, בין איך צופריערען, הויב איך אויף די הענט צו גאָט און זאג: גם זו לטובה!...

ע ט י־מ ע נ י. אמן!

ד י ו ו י ב ע ר (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. איי, וואָס איך בין געבליבען אהן פאָדעם? — ס׳האָט מיך גאָט געשטראָפט דערפאר, וואָס עס האָט זיך מיר פערוואָלט ווערען א מיליאָנטשיק... און יחום האָט זיך מיר פערגלוסט... דער קאָפּ האָט זיך מיר פארדרעהט, איך בין נעווען שכור... עפּים ווי אַטשאדעט... איצט איז ארויס דער טשאר, האָב איך זיך אויסגעניכטערט, זעה איך, אז איך בין נעווען א נאר און אז איך בין ווערטה שמיין... (צום עולם). אידען! איהר האָט נע־הערט מן הסתם, אז איין ארעמער שניידער האָט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס, די צוויי הונדערט טויזענד? דאָס בין איך. שי־מעלע סאראקער איז מיין נאָמען... די צוויי הונדערט טויזענד זענען אויסגערונען, אוועק מיט׳ן ווינט און מיט׳ן רויך, און שימעלע איז צוריק דער אייגענער עמה, וואָס געווען... איצט איז ביי מיר א שמחה, א יום־טוב, — מיין טאַכטער האָט חתונה געהאָט למזל — וואו איז דער לעקאָך און בראָנפען? לאָמיר נעמען צו קאָפּעלעך משקה און טרינקען לחיים פאר אונזער פאלק, שער און אייזען עמך!...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (טהוט זיך אַ וואַרף צו די פּעקלעך מיט די שקאַרמוצען. ביגט אויף און לעגט אויס אויפֿן טיש). אט דאָ איז פּאַרהאַן אַלסדינג, אי צו טרינקען, אי צו פערבייסען... (ער איז דער איד, וואָס דיגט אַלס שמש, שטעלען אויס אויפֿן טיש די פּלעשלעך מיט די גלעזלעך).

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (נעמט אויף זיך די ראָל פון אַ סאַר־וועך און פון אַ מאַסטמויסטער און בעזעצט צום טיש גאַנץ אויבען אָן חתן־כלה, דערנאָך די מחותנים שימעלען מיט עטי־מעניו). איזווינישיע, איך קומט דער אויבענאָן. (צו די אידען). עולם! צום טיש! (צו קאַפּלען). חתנ׳ס צד! גיס אָן די גלעזלעך! (צו די וויבער). וויי־בער! נעמט לעקאַך, מאַכט מזונות! (טיילט זיי אויס לעקאַך, לעגט אַליין אויך אין מויל אַרויין. וויזט מיט די אויגען אויף די קינדער). און גיט די מזרים אויך צו שטיקלעך לעקאַך — ס׳א מצוה! אוז ס׳איז טאַקי גוטער לעקאַך אויך — טשטאַ ניבור זאַמעטשאַטעלאַנאַ! (קויעט). לחיים, חתן כלה! לחיים, מהותן! לחיים, מחותנת׳טע! לחיים חתנ׳ס צד און כלה׳ס צד! און לחיים, אידען אַלע! לאַמיר זיין געזונט און טאַנצען אויף פרעמדע און אויף אייגענע חתונות! (טרינקט. אַלע בעגעגענען זיך מיט די גלעזלעך און טרינקען און פער־בייסען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ישקני — הערט זשע מיך אויס, אידען, די מעשה דערפון איז אַזוי: ביי מיר איז היינט א צווייענדיגער יום־טוב. ערשטענס, וואָס כּאַטש זיך אָפּגעזוכט מיין קינד, מיין בת יחידה, מיין אויג אין קאָפּ. זיין זאָל זי מיר געזונט און שטאַרק און זאָל מיך איבערלעבען!

ע ט י־מ ע נ י. אמן.

ד י ו ו י י ב ע ר (מיט אַ פרומע מינע). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דאָס אַנדערע, וואָס זי האָט זיך באַהעפט מיט איהר גלייכען און האָט זיך אויסדערוועהלט א מאַן פון אונזער פאַלק, שער און אייזען עמק, נישט געוואָלט הערען אפילו פון יענעם פיפערנאָטער דעם ריסטעקראָט, וואָס האָט זיך צוגעשמייכעלט צו די פופציג טויזענד, וואָס איך האָב געהאָט בדעה איהר צו געבען נדן און וואָס די צוויי מכזרים, זשוליקעם און אפע־ריסטען האָבען ביי מיר אויסגעמאַנטאַטשעט מיט נאָך הונדערט טויזענד — די כפרה זאָלען זיי זיין מיט'ן גאַלד פאַר מיר און פאַר אייך און פאַר כל ישראל.

ע ט י־ מ ע נ י . אמן.

ד י ו ו י ב ע ר (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ווי באַלד אַווי, בעדאַרף מען נעמען נאָך אמאל צו קאַפּלעך לחיים לכבוד דעם פאַר־פאַלק און לכבוד זייערע פרויענד און גוטע פרוינד און לכבוד אַלע אונזערע עפיך... (בעגעגענט זיך מיט די גלעזלעך, טרינקט. אַלע טרינקען מיט). און נאָר א בעזונדערען לחיים ווי אויך טרינקען צו דעם, וועלכען מיין טאָכטער האָט אויסדערוועהלט. (צו מאַטלען). לחיים, מאַטל! לאָז גאָט געבען, אז דיין „זכה בגורל" זאָל זיין מיט מעהר גליק און מיט מעהר אריכת־ימים, ווי מיין „זכה בגורל" איז געווען!

ע ט י־ מ ע נ י . אמן.

ד י ו ו י ב ע ר (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו! (שיי־מעלע און מאַטעל צעקושען זיך).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שוין נאָר פרייליך). ישקני — הערט מיך אויס, אידען! אז נאָט האָט אזוי געפיהרט, מיר זאָלען זיך בעגענענען מיט איהר אָט א דא אויף אזא שמחה, איז א יושר, מיר זאָלען זיך טאַקי פרעהען, חאַפּען א טענצעל, אזוי ווי נאָט האָט געבאָטען. מיר'ן זיך נעמען פאַר די הענט, איהר וועט מיר העלפען זינגען, און מיר וועלען חאַפּען א טענצעל, דאָס הייסט, געהן דעם

אמת'ען עמך... (דער עולם שטעלט זיך אַוועק אַרום דעם מחותן, פּלעס־קען צו מיט די הענד, חאַפּען אונטער אַ פּרעהליכען נגון, און עס וואַכסט אויס דער איד, וואָס האָט מסדר קדושין געווען, און צו דעם נאָך אַ איד, און ביידע לאָזען זיך מאַנצען).

ס א ל א ו י י ט ש י ק (שטעלט אַפּ דעם ערשטען אידען). פּע־טער! וועט זענט איהר?

ד ע ר א י ד (מאַנצענדיג). איך בין דער איד, וואָס כ'האָב מסדר קדושין געווען.

ס א ל א ו י י ט ש י ק. און וועט איז דער אַנדערער? (ווייזט אַן אויפ'ן צווייטען, וואָס מאַנצט).

ד ע ר א י ד (מאַנצענדיג). נלאָט אַ איה.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. זאָהר נערעכט. דאָס איז אַ בראַ־וועד איד! פון די אמת'ע עמך!... (פערקאַטשעט די פּאַלעס און געהט אַ פּריוליכם).

ס א ל א ו י י ט ש י ק. און וואו בין איך? (ער האָט פער־קאַטשעט די אַרבעל און לאָזט זיך אַקעגען איהם. ביידע שטייגען איבער איינם דאָס אַנדערע אין מאַנצען, וואָס געהט אַלע כּאַל שטארקער און לע־בעדיגער. ביז עס רייסט זיך אריין אין רעדעל אויך די אידינע, וואָס האָט געשפּילט די ראָלע פון איין אונטערפיהרערין, און געהט אַ „קא־זאַטשקע", מאַכענדיג מיט דער גאַנצער פּעטשיולע אובער'ן קאָפּ אַלערליי מאַניפּולאַציעס. — קאָפּעל פּאַלבאָן קאָן זיך ניט בעהערשען און מאַנצט אויך אין קאָהן, מאַכט פּריסיאַדקעס. — אַלע זינגען, אַלע פּלעפּקען. העכער פון אַלע הערט זיך שימעלע'ס קול).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. שטארקער, אידן! לעבעדי־גער! לעבעדיגער! עמך, שער און אייזען אונזער פאַלק — עמך!!!...

פאַרהאַנג לאַנגזאַם.